Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

SAMLING

AF

DANSKE KONGERS HAANDFÆSTNINGER

OG ANDRE LIGNENDE ACTER.

AF GEHEIMEARCHIVETS AARSBERETNINGER.

KJÖBENHAVN.

TRYKT I BIANCO LUNOS BOGTRYKKERI VED F. S. MUHLE.

MDCCCLVI–MDCCCLVIII.

REPROGRAFISK GENUDGIVET OG FORLAGT AF
SELSKABET FOR UDGIVELSE AF KILDER TIL DANSK HISTORIE
KØBENHAVN
1974

GENUDGIVET MED STØTTE AF
STATENS HUMANISTISKE FORSKNINGSRÅD

Titelbladet i dette reprotryk er taget fra en samtidig særudgave af det afsnit i »Aarsberetninger fra Geheimearchivet« II (1856-1860), som omfatter håndfæstningerne. I særudgaven er sidetallene ændret. Reprotrykket af teksterne er derimod foretaget på grundlag af »Aarsberetninger« II og har derfor de oprindelige sidetal.

ISBN 87 7500 602 2

AFFOTOGRAFERET EFTER ORIGINALUDGAVEN OG GENOPTRYKT
I OFFSET PA SPECIAL-TRYKKERIET, VIBORG
1974

DANSKE KONGERS HAANDFÆSTNINGER

OG ANDRE LIGNENDE ACTER.

1.

Vordingborgske Forordning af 19 Marts 1282[1].

Thættæ ær thæn logh, ær konung Erek konungs Cristofær sun gaf i Worthingæ-
1. borgh æfter allæ Danæ rath, oc the withær tokæ (athawæ hoff mydfastæ hwert aar, oc thet scal koning göræ kunnicht j allæ land en manet, för æn hoff holdes scal, oc[2] then stædh
2. han wil hawæ thet, doch swo ath man ma meth schiph til kommæ)[3]. Thæt hauær oc[4] konung iat riket, at ængen man scal fangæs, vtan han warthær för loghlikæ for vnnæn for riket, vtan han warthær taken mæth tiufnæth ællær han takær quinnæ mæth wald ællær han hoggær ællær han dræpær man i thæn by, ær konung ær i, oc warthær sua vp halden withær sin[5] gærning[6].

Vm konungs bref.

3. Thæt hauær oc[7] konung iat[8], at hans bref scal ofnæ ængen man giuæs, för æn han ær loghlikæ kærth a hærædzs thing oc ofnæ lanzs thing, oc wil æi thær til rættæ standæ huærken mæth logh oc æi mæth bötær. tha scal konung giuæ et bref oc biuthæ hanum at rættæ sic[9] for innæn fæmtæn daghæ ællær mæth logh ællær mæth bötær. Kumbær han æi för æn[10] a thæn sæxtænde dagh, tha scal han rættæ withær

---

[1] Ovenstaaende er trykt efter Hr. Prof. Thorsens velvillig overladte Afskrift af Ledreborgske Codex No. 12 (Membran fra circa 1350). Varianterne ere af: B, Donatio variorum B. U. H. 4to No. 136 (den Rantzowske Membran af Skaanske Lov, skreven 1430); C, Codex Rostgaardianus B. U. H. 12mo No. 5 (Membran fra circa 1450); D, Codex Magnæanus 4to No. 22 (Sjælandske Lov, Papir og Pergament, fra sidste Halvdeel af 15de Aarhundrede); E, Codex Magnæanus 4to No. 3 (Membran, circa 1500, elegant, men ukorrekt); F, Gl. Kgl. Saml. 8vo No. 3656 (Membran fra sidste Halvdeel af 15de Aarhundrede); G, Nye Kgl. Saml. 4to No. 1344 (Membran fra förste Halvdeel af 15de Aarhundrede).

[2] D har istedetfor oc: i. [3] Denne förste Artikel, som her er trykt mellem Klammer, findes blot i C og D. [4] C: oc mangler. [5] E: fersche. [6] Ogsaa denne Artikel mangler i B og F. [7] B: „oc" mangler. [8] B og F tilföje: sit rike. C: righet. [9] „sic" mangler i de andre Codices. [10] B og F: „för æn" mangler.

hin, ær a hanum kærer, oc böte bondanum marc, ær bref tok, oc konunge thre marc. Vm han rættær æi tha, tha giue konung annæt bref oc biuthe hanum at rættæ i ti daghæ. Kumbær han æi för æn a thæn ælliftæ dagh, tha göre bondanum ræt[1] oc böte hanum tua marc fore bref og konunge thre[2] marc[3]. Vm han rættær æi æn tha, tha giue konung thrithiæ bref oc biuthe hanum at rættæ i fæm daghæ. Kumbær han æi för æn a thæn siættæ dagh, tha göre bondanum ræt oc böte hanum thre marc fore bref oc konunge thre[4] marc. Oc sithæn giue konung fiærthæ bref oc kalle hanum fore oc biuthe hanum at rættæ, sua sum nv ær mælt[5], oc böte konunge fyritiughu marc, sua gothæ sum sæx marc oc tiughu, oc siæxtæn örtogh[6] i rethæ pænningæ[7]. Thættæ ær i[8] Skanungæ[9] logh. Wil han æi tha for konung kummæ æfter the bref[10], tha wise konung til af sin garth skællikæ mæn at latæ göræ[11] bondanum ræt oc late wirthæ vt siæx marc af hans bol pænningæ fore[12] bref, ær han hauær taket, og konunge siæx marc oc tiughu, oc siæxtæn örtogh[13], oc ni marc fore thry bref[14], oc mer scal man æi af bondanum takæ fore thæn sac. Æn warthær thæt sua, at nokær man takær bref ofnæ vsot man, sua at han ær æi loghlikæ thing kærth, tha böte[15] bondanum thre marc oc konunge thre marc, for thy at han saghthe konunge æi sant[16].

Thæse logh waro giuen a thæn thorsdagh, ær næst war fore palmæ sundagh a thæt hof, ær i Worthingæburgh war, oc thær war withær biscop Pætær af Wibærgh, biscop Tuke af Arus, biscop Tuke af Ripæ, biscop Inguar af Siælænd[17], greue Otte af Ramsbærgh[18], hærræ[19] Waldemar af Rostok, greue Albrict af Likæn[20], greue Albrict af Æwærsteen, junk hærræ Bærnærth[21] af Gustruæ[22], oc thær til the bæstæ mæn af riket bathe lærthe oc leke. Thæt ær thusænd wintær oc tu hundræth wintær oc fyræsintiugh wintær[23] oc en wintær[24] oc tolf vkær[25], sithæn war hærræ war föd, oc sua til thæn dagh, ær thænne logh war giuen.

---

[1] E: ta scal han rette weth hin, ther pa hannum kerer. [2] B og F: siex. [3] E: oc konunge thre marc, mangler. Blot en Skrivfejl? [4] B og F: ny. [5] E: oc biute hannum a retthe strax. [6] „sua gothæ — örtogh" mangler i C, D, E og G. [7] B og F tilföje: for thy at —. [8] B og F: „i" mangler. [9] C har först havt et andet Ord, som er rettet til Jwdland. D: Syelanskæ. E: Sielands. G: Sielantz. [10] Istedetfor: æfter the bref har E: oc ey rætte. [11] F: gothe men oc skellige at göre. G: oc göre. [12] E tilföier: the thry. [13] Istedetfor „siæx marc — örtogh" have C, D og G: förtiughæ marc. [14] Istedetfor „siæx marc — bref" har E: iij (Skrivfejl for nj?) marc oc firetiuge for the fire breff. [15] B og F tilföje: hin ther bref tok. [16] Hermed ender C. [17] B og F: Roskelde. [18] D og E: Raffnsborg. B: Ransburgh. [19] B oc F: hertugh. [20] D og E: Glickæn. B, D og F tilföje: grewe Hinrik aff Liken. De mangle begge i G. [21] D: Bænær. [22] Disse to sidste nævner D för Greverne af Gliken. [23] E og G: „oc fyræsintiugh wintær" mangler. [24] B og F: „oc en wintær" mangler. [25] D: dage.

2.

Constitutio Erici Glipping, Nyburgis anno 1282 die 29 mensis Julii data. [1]

E dei gracia Danorum Slauorumque rex [2] omnibus presens scriptum cernentibus in dño salutem [3]. Ad perpetuam rei memoriam constare uolumus presentibus et futuris, quod [4] anno dñi Mº ccº lxxxº iiº in die beati Olaui Nyburgh de consilio meliorum
1. regni [5] ordinauimus, sicut in concilio apud Worthingburgh de meliorum [6] consilio promisimus [7], quod semel in anno in media quadragesima perlamentum, quod dicitur hof,
2. debeat celebrari. Jtem [8] nullus captiuari debeat, nisi confessus sponte [9] in iure aut legitime conuictus uel manifeste [10] facinore comprehensus [11] fuerit, pro quo secundum patrie leges [12] uita carere debeat siue membris. set uictus [13] legitime inducias fugiendi habeat
3. extra regnum, que in libris legalibus continentur. Jtem nullus conuictus [14] pro [15] quacunque causa, ultra id quod in [16] legalibus expressum est, pena pecuniaria uel alia
4. puniatur nec mulcetur [17], nisi [18] legitime sit conuictus. Jtem nullus super aliquibus causis contra aliquem litteras regias debeat impetrare, nisi causa ipsius prius fuerit in placito [19] uentilata et discussa. set postquam [20] primam litteram regis [21] taliter impetratam super sederat [22] contumaciter, soluat consequenti [23] unam marcam et tres marcas regi ultra id quidem [24], pro quo in prioribus placitis est conuictus, pro secunda tantum ac pro tercia eciam [25] tantum. set pro quarta consequenti [26] tres marcas, et [27] quadraginta [28] soluat regi. [29] et si talis mobilia bona non habuerit [30] set tantum terram, ex tunc officialis dñi regis moneat eum, ut infra mensem tantum uendat de terra sua, in quantum regi [31] et bondoni [32], quod nisi fecerit, officialis regis sub estimacione bonorum ius regis et bondonis recipiat de terra ipsius [33] et non amplius. set si non sufficiat [34] ad soluendum, defectus ille pro rata parte cedat regi [35] et bondoni. et [36] si aliquis contra ea, que dicta

---

[1] Constitutio ista ad codicem membranaceum Magnæanum in 12mo No. 453, circa 1375 exaratum, impressa est. Variantes lectiones ex codicibus membranaceis Magnæano in 8vo No. 11 seculi decimi quarti exeuntis (B), No. 295 in 8vo collectionis regiæ recentioris, ab Olao Henrico Mollero Flensborgensi regiæ societati Danicæ 1749 datæ, eiusdem qua præcedens ætatis vel forsan vetustiore (C), et Rantzowiano illo, anno 1430 conscripto, B. U. H. ex don. variorum in 4to No. 136 (D), afferuntur. [2] D addit: regis Cristofori filius. [3] „omnibus — salutem" C ita reddit: vniuersis per Daciam constitutis salutem in dño sempiternam. Omnibus — [4] B toto hoc prologo caret, et eius vice modo præ se fert inscriptionem „preuilegium Danorum." [5] C addit: nostri. [6] D: eorundem. [7] C addit: ordinandum ita — [8] D addit: ordinauimus quod. [9] B & D: sponte confessus. [10] B, C & D: manifesto. [11] C & D: deprehensus. [12] C & D: leges terre. [13] C & D: conuictus. [14] D: „conuictus" deest. [15] „pro — est" C ita reddit: ultra id quod expressum est in legibus in quacumque causa. [16] B addit: libris. [17] C & D addunt: aliquis. [18] C addit: prius. [19] C & D: in suis placitis. [20] C addit: aliquis. [21] B: regis deest. [22] B, C & D: sederit. [23] C & D: conquerenti. [24] C & D: „quidem" deest. [25] B: eciam deest. [26] C & D: conquerenti. [27] B: et regi soluat xl marchas. [28] C addit: marcas. [29] D addit: ita tamen quod emenda pecuniaria in singulis causis in dyocesi Lundensi intelligatur, sicut ibidem consuetum est ab antiquo et in consilio aput Worthingeborgh publice dictum fuit. [30] B: habet. C & D: habeat. [31] C addit: pariter. [32] B, C & D addunt: tenetur. [33] pro „ipsius" C & D scribunt: dicta. [34] B, C & D addunt: terra. [35] C & D addunt: pariter. [36] C & D: set.

sunt, litteras impetrauerit minus iuste,[1] bondoni tres marcas et similiter regi tantum soluat. Ordinauimus in super et promittimus firmiter leges regis[2] Waldemari clare[3] memorie pro ut in libris suis legalibus continentur inuiolabiliter obseruare, omnes abusiones et dissuetudines contra leges nr̄e[4] introductas penitus in irritum reuocantes expresse et precipue infrascriptas. Primo quod uictualia nostra, uxoris nostre[5], puerorum nostrorum et dapiferi nostri plaustrare non debeant[6] ultra limites sui hæræth[7], et quicunque in plaustrando defecerit, officialis conducet plaustrum, et deficiens soluat precium cum tribus marcis. Jtem[8] quod nostrum stuthækorn[9] in festo sancti Andree secundum consuetudinem prouincie cuiuslibet[10] exsoluetur. Jtem bondones non debent compelli ad[11] edificandum uel reparandum curias nostras[12], molendina[13] uel alia, nec eciam castra nisi in tempore necessitatis, set in his faciant, secundum quod consueuerunt tempore regis[14] Waldemari. Non debent compelli[15] ad dandum anseres uel pullos aut talia[16] dona ad mensam regis, exceptis his, qui[17] consueuerunt tempore regis[18] Waldemari. set pro dono uel gratis peti possunt. Jtem licitum sit bondonibus proprias terras habentibus uilicacionem aliorum sumere[19], ita quod de bonis suis iura regia soluant. Jtem non debemus edificare in fundo alieno nisi de uoluntate et consensu possessoris. Jtem officiales nostri non debent citare aliquem nisi ad iusta placita nec coram se. Jtem omnes littere patentes et priuilegia nostra in suo robore maneant, nisi[20] in perlamento docere poterimus, quod sint merito reuocanda. Jtem non debet aliquis[21] terram suam amittere, nisi pro crimine lese maiestatis conuictus fuerit cum iuramento de worthæl[22], casu superius expedito. Jtem de naufragium passis uolumus obseruare, quod in libris legalibus continetur. Jtem mercatoribus regnum nostrum uisitantibus et nostris proprijs nulla noua grauamina imponi debent, set uti debent libertatibus, quas habere consueuerunt ab antiquo, consuetudinibus nichilominus, que obseruantur in Scanöör, in suo robore duraturis. Jtem si aliquis nos impetere uoluerit super bonis aliquibus tanquam occupatis iniuste, super hoc stabimus concilio et ordinacioni[23] meliorum nostrorum in concilijs[24] pro tempore celebrandis. Jtem volumus, quod nullus apud claustra, clericos uel laicos hospitetur indiscrete, set contentus[25] his, que domestici[26] habuerit et sibi dare uoluerit. si aliquis facere ulterius presumpserit aliqua uiolenter rapiendo, liberam habeat potestatem, si clericus fuerit, uiolenciam huiusmodi

5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17.

---

[1] D: impetrauit iniuste. [2] B: regis deest. [3] C & D: bone. [4] Sic. C & D rectius: terre. In B vocabulum hoce deest. [5] D: uxoris nostre, deest. [6] C & D: addunt: aliqui. [7] D: sue prouincie. [8] B addit: volumus. [9] B: stuthkorn. [10] B: cuiuslibet deest. [11] „ad — castra" D ita reddit: ad reparandum circa terras molendinorum aut alia edificia nec eciam castra construere. [12] C: nostras deest. [13] B addit: nostra. [14] B & C: regis deest. [15] C & D addunt: sub aliqua pena. [16] C & D: alia. [17] B: que. C: que solui. [18] B & C: regis deest. [19] B: recipere. [20] C & D addunt: perfideles nostros. [21] C & D addunt: pro aliquo delicto. [22] C: worthælde, excepto. D etiam addit: excepto. [23] B: ordinacione. [24] C & D: pro „meliorum — concilijs": fidelium nostrorum in peralamentis nostris. [25] C & D addunt: sit. [26] B, C & D recte: domesticus.

per causam herwærki uel rapine uel excommunicacionis prosequi, si uero laicus, per
18. causam herwærki uel rapine [1]. Jtem volumus, quod ecclesia Dacie debeat gaudere omnibus libertatibus, quibus umquam floruit tempore Waldemari, qui libertatem eius uoluit in omnibus illibatam [2] obseruare. Vt autem hec omnia [3] rata sint et firma, uenerandi patres ac dñi Johannes Lundensis archiepiscopus [4], Petrus Wibergensis, Tucho Arusiensis, Tucho Ripensis, Sweno Burglanensis [5], Inguarus Roskildensis episcopi [6], Jacobus Slæswicensis et Johannes Ottoniensis electi confirmati [7], nec non et Octo comes de Raghsbierugh, dominus Waldemarus de Röthstok sua sigilla una cum nostro [8] apponere curauerunt.

En gammel Dansk Oversættelse [9].

E. mæt gutz nathæ Danmarks o[c] Wendis koning sender allæ mæn, thænnæ nærwærindes scrift see, quedyæ mæt wor hærræ. Til een ewinnelig aa minnelsæ tha willæ wi thæt kunelist [10] wære nærwærindes oc komæ skulinde, at aar æfthær gutz bort M cc lxxx pa thæt annæt aa sanctæ Oloffs dagh kuning oc martir, at wi skækkethe i Nyborg æfthær the bestæ mæntz raat j righæt, sum förræ waræ j raath hoos Wær-
1. dingborg, æfthær thæræ raath læta [11] wi, hwært aar at eent sinne om methfastæ skal
2. holdes hoff i righæt. Jtem at jngin skal fangæs wthæn the, thær openbarlig for rætæ ær kænd, allær lofflig ær for wunnæn, allær ær gribin mæt færskæ giærning, for hwælka han skal mæstæ liff allær lemmæ. æn worder nogher löfflig for wunnæn, tha skal
3. han havæ thog at fly aff righæt, swo dond thog som scræuet star j logh boghær. Jtem ingyn man, thær forwunnæn ær for nogher sag annæn, hwat halder han ær fallin for pænnigs takæ allær lithæ annæn plaghæ, da skal han æi meræ lidhæ oc æi vndgialde, som j logh scriuæt star. Jkkæ maa man oc lidhæ noger plawæ, vthen han ær lofligh
4. for deld. Jtem jnghin ma dyruæs at thagæ konings breff öwær annæn for nogher hande sag, for hin, som breff vel for hwærua, hawær theet sinæ saghæ for gothæ mæn aa sine thing. Æn hin, thær sætthæt ær, sidder han kongs breff owær hörig mæt for thred, giælde, kuningæ hin til talæte, een marc, oc thre marc kongin, öwær thæt, han för ær pa thingæ bröthig oc neyær fæld. annæn synnæ so moghæt. thredyæ sinnæ oc so moghæt. thæt fiærde sinnæ giælde hannum, thær paa kiærær, thre marc oc kongin

---

[1] D: per viam herwirke. „uel rapine" deest. [2] B: illibatam deest. [3] C & D: et singula permaneant rata et firma, reuerendi. [4] D addit: Swecie primas. [5] C: Sweno Burglanensis deest. [6] B & C: episcopi deest. [7] B: electi confirmati deest. [8] C & D: presentibus aponere curauerunt. Actum anno et die supra dicto.

[9] Efter en fortræffelig Pergamentscodex (B. U. H. don. var. 8vo No. 3), som Nyerup (N. Dsk. Mag. V. 161) sætter til Begyndelsen af 15de Aarhundrede, men som rimeligviis er noget ældre. [10] Sic. (kunelict). [11] Sic. (Jæta).

fyrtiwæ marc. æn hin, for bröthæ ær fallin, hawær æi rörinde gotz, æn hawær han iord alt ænæst, da kunings æmæsman skal a minnæ hannum, at han jnnæn manets dag sælyæ so möghæt aff sin iorth, at han fult göræ bonden oc kongin. wel han æi göræ, som saud ær, da kongs æmetz man ma tagæ aff hans iord so moghæt, at bonden faar fult oc kunningin, oc tha æmætz man æi meer sylyæ. æn owræs hins iord æi til ful bytaling, tha bundin oc kuningin delæ hintz iord jmallum thæn oc thær mæt lathe thæn nöyæ. æn wæruær nogher breff hær aa mood i nogher mathæ wskylighe, han giælde kuning thre marc oc bundin thre marc. Thær ewær skekkethæ wi oc stath- 5.
fæstelig iæthæ alle kuning Woldemars logh oc ræt holde, guth hans syæl hawæ, som scriuæt finnæs i hans lowbögher, for wthæn noghær hiælpæ rethe. Allæ w wanæ oc w sæthæ, aa nood[1] landes logh æræ pa funnæ, aldeles læggæ wi then af oc kallæ them til riggæ, særdeles the hær æfthær scrifnæ staa. Forst at bundæ flyttæ allær för. forst bundæn skal æi længær flyttæ allær foræ köstæ [voræ], vor hosfruæs, vor böörns allær vor köghemesterens længær æn til hæræt skiæl. Æn wordær noghær til sauth oc for sömæret, tha kunings æmætz man skal læyæ woghæn, oc hin, som for sömdæ, skal bytalæ wognlæyæ oc thre mark til owær böoth. Jtem at vort stud korn æfthær landes 6.
sætti skal bytalæs om sanctæ Andreas tijd. Jtem bönderæ skulæ æi nöthæs til at 7.
byggæ allær at böthæ vor garthæ, æi möllær, æi andræ thing oc æi slot wthæn i stoor nöthörts thijt. æn the skulæ hær æfthær göræ som i kuning Woldemars thijt. Jkkæ 8.
skulæ the oc nöthæs til mæt noghær plawæ at giuæ höns allær göæs til kunings borth ællær andræ gawæ, wthæn som the gawæ j Woldemars thijt. æn willæ the giwæ for wenskab oc jnnæ, tha mowæ the. Jtem the bonder, som the[ræ] eyæn jorth hawæ, 9.
mowæ wæra pa annæn mans bool, tha swo at the göræ ful kunings rææth af theræ gotz. Jtem ikkæ moghæ wi biggæ aa annæmans grond vthæn mæt æyærs minna. 10.
Jtem forbythær wi amænts mæn at stæfnæ noghær for seg siælf. æn willæ the noghær 11.
stæfnæ, tha skulæ the stæfnæ then til theræ rethæ thing. Jtem obnæ breff oc preui- 12
lægia skulæ bliwæ i theræt fastheeth oc statfestelsæ, wthen the worde straffethæ oc i geen drefnæ pa wort hoff af gothe mæn, giælde oc gæwæ. Jtem jnghæn for sinæ 13.
bröthæ skal mæstæ sith iordæ gots, wthæn han forbrythær seg aa mooth hærskab oc worder j geen drewæn j logh aff worthæld, thæn sag vnder thaghæn som til foræn scrævæn staar. Jtem aff the, som skibbrodnæ æræ i hafuæth, willæ wi holde som i 14.
lowbok scræwæt staar. Jtem köpmæn, thær woræ righæ söghæ, thæm skal jngæ ny 15.
scat allær thwæng pa læggæs, æn the skulæ nythæ allæ the frælsheet, the hawæ haft af gamlæ thijt samæ wanæ. æn the sammanæ, som pa Sconor ær, the skulæ bliwæ j thæræs statfastheet. Jtem giwær noghær kær öwær annæn, at han hawær hans gots j 16.
sinæ wære mæt w rætæ, thæt skal aar deles pa worth how æftær gothæ mæns dom.

---

[1] Sic. (mood).

17. Jtem forbythæ wi noghær at giæstæ w plettelig til clastær allær til ligh mæn, æn wær lathæ seg noyæ, som hosbundæ for maa at giwæ hannum. om thær dyruær seg noghær at rowæ annæn mæt wold oc wælde, tha hin, thær wæld er skæth, om klærkær, hawæ ful makt oc ræth at lysæ hanum, thær wældæ hawær görth, eet fult raan oc hærwærkæ öwær, allær at ful fyliæ sin ræth mæt kirkæs dom oc ban. æn ær han legman, lysæ
18. raan oc hærwærkæ owær sin skathæman. Jtem then hælyæ kirkæ j Dannæmark skal glæthæ seg nv oc hær æfthær i allæ thæræ friheet, hun haudæ j Woldæmars thijt, oc willæ wi, at jngæn w forræthær hænnæ j sin friheet. At allæ thæssæ thing skulæ bliwæ statfastæ, som for scræwæt staar, tha hæderlighæ fadræ oc hærrær Johannes archæbiscop j Lund, Petrus biscop j Wiburg, Tuko i Aarus, Tuko i Ripæ, Swæn i Börlum, Jnguar j Roskild, Jacobus j Slæswig, Johannes j Ottæns wt waldæ biscopæ oc statfæstæ, græwæ Wttæ af Rafnsbærg oc Woldemar af Rostok til statfestelsa hawæ heynd thæræ jngzæyl for thæssæn bræff. Giord i Nyburg aar oc dagh, som för ær saud.

3.

Constitutio Christophori II, 1320 die 25 Januarii data[1].

Jn nomine domini amen. Anno domini millesimo trecentesimo vicesimo jn die conuersionis beati Pauli, conuenientibus Wibergis regni melioribus vna cum popularibus
1. ad eleccionem noui regis, placitatum fuit et concorditer ordinatum. Jn primis quod epi-
scopi ac persone ecclesiastice iuribus, iurisdiccionibus ac libertatibus suis, bonorum
2. suorum et familie gaudere debeant libere, prout ex antiquo consueuerunt. Jtem quod decime ecclesiarum non petantur nec recipiantur, nisi sufficiens caucio facta fuerit pre-
3. latis ecclesiarum et parochianis, de qua contenti fuerint et certificati sufficienter. Jtem non citentur clericj ad placitum seculare vel coram iudice secularj, set coram iudice
4. suo ecclesiastico pro quacumque causa citentur et ibidem legittime conuincantur. Jtem quod nullus extraneus ignote lingue vel imperfecte etatis ad aliquam ecclesiam pre-
5. sentetur. Jtem vt non talientur clericj vel ecclesiastice persone nec per litteras regis
6. aliquatenus aggrauentur. Jtem a sacerdotibus parochialibus de terris vni curie sue, in
7. qua personaliter residet, adiacentibus nullum seruicium regium exigatur. Jtem vt nullum clericum ad aliquam ecclesiam presentet, nisi in qua merum ius patronatus ha-
8. buerat ex antiquo. Jtem vt nullus episcopus seu ecclesiastica persona capiatur, exulet vel bonis suis priuetur nisi ad mandatum summj pontificis speciale, si fuerit episcopus, set si inferior clericus quicumque, ad mandatum sui ordinarii iudicis spiritualis, dum-
9. modo coram eo canonice fuerit conuictus. Jtem non grauentur claustra per equos et

[1] Membrana originalis archiui regii, cui sigilla auulsa, residuis pressulis quatuor, et cui a tergo manu antiqua inscriptum est: Handfestning Cristofori regis Danorum.

canes pascendos. Jtem vt bona archiepiscopi, castrum et terram, quantum in ipso est, deliberet et deliberata restituet. Jtem vt omnes milites et armigeri de propria familia emendam trium marcharum vel nouem, secundum consuetudinem cuiuslibet terre, in quocumque placito secularj conuincantur, percipiant libere, et vltra si ad hoc extiterint priuilegiati. Jtem non cogantur ire in excercitum extra regnum, et quandocumque ad mandatum regis, siue intra regnum siue extra, bellandi causa iuerint, rex ipsos, si capti fuerint, de captiuitate redimat expedite, saltem infra annum, et super deperditis satisfaciat, antequam secundario secum ire in excercitum iubeantur, libertatibus suis pristinis, eciam si non iuerint, eis nichilominus conseruatis. Jtem vt guerras contra aliquem inchoare non debeat nisi cum consilio et consensu prelatorum et regni pociorum. Jtem vt nullus Teutonicus castrum, municiones, exactiones aut terras habeat, nec aliquo modo in consilio regis fiat stricto vel iurato. Jtem vt omnia castra in Nöriucia destruentur exceptis Ripis, Kolding et Scandelburgh. Jtem vt expulsis et eorum heredibus ac quibuscumque iniuste bonis suis priuatis bona eorum, vti inuenta fuerint, restituantur. Jtem nulli laico seu clerico aliqualiter inputetur, quod in seruicio regis nunc mortui fideliter se habuit, et siquas inimicias propter mandatum regis sibi commissum incurrit, per futurum regem totaliter liberetur, excepto N. Olæf sun condam dapifero et excluso. Jtem inimicicias et dissensiones quascumque inter regnicolas pro posse sedare debeat et sopire. Jtem quod omnes fideiussores pro rege nunc mortuo et captiuos causa ipsius liberet cum consilio et auxilio pociorum regni proximo perlamento inueniendo, et laboret ad hoc vt inducias obtinere poterint longiores. Jtem vt burgenses libere vtantur suis mercaturis absque aliquibus grauaminibus nouis et theloneis inponendis, et absque quacumque quota mercimoniorum suorum ducant extra regnum, que vendenda habuerint vel emenda, nisi ex racionabili causa et vrgente necessitate rex de communi consensu meliorum super aliquibus non deducendis inhibicionem duxerit faciendam. Jtem vt rex et sui officiales, siqua mutua a mercatoribus receperint, eisdem satisfaciant. Jtem vt non tallientur sine misericordia, sicut huc vsque noscitur esse factum. Jtem bundones non grauentur per aduocatos regis contra leges et iura terre. Jtem non cogantur expensas regis ducere extra suum hæræth, in quo resident. Jtem per aduocatos regis tallie et grauamina inconsueta eis minime inponantur. Jtem quod semel in anno celebretur perlamentum Nyburgh. Jtem vt omnino conseruet leges Woldemari regis, et siquis in eis inueniatur defectus, per discretos regni suppleatur. Jtem nullus citetur ad placitum regis inmediate, set primo ad placitum sui hærræth, et si inde prouocauerit, placitum generale, sub pena consueta, et si ibi iurj stare noluerit coram rege prouocando, examinetur sua causa ibidem, vbi si iusticiam non habuerit, prouocetur ad perlamentum generale. Jtem vt nullus capi debeat nec ad mortem dampnarj vel bonis priuari, nisi prius iuste et secure vocatus, publice incausatus et legaliter conuictus, prout exigunt leges terre. Jtem quod rex non offendatur alicui pro eo, quod

10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30.

pro iure terre et regni loquatur, nec ob hoc ipsum aut suos persequatur. Jtem vt omnia et singula grauamina nouiter inposita amodo non petantur, videlicet plogpænigh, gulkorn, thelonea aut alia quecumque post mortem regis Woldemari inposita et inuenta. Jtem spoliantes naufragos tamquam pro stigrof conuincantur et eodem modo puniantur. Jtem vt aduocatus vndecumque oriundus bundonem illius hærreth suum substituat officialem. Jtem vt omnia debita notoria et racionabiliter probabilia, in quibus rex nunc mortuus regnicolis tenebatur, omnino persoluat, et cauciones pro hiis interposite, donec totaliter soluta fuerint, teneantur, exceptis castris destruendis. Jtem vbicumque placitum regis teneatur, incausandi vtantur legibus illius terre. Jtem vt nullus citetur extra terminum sue terre. Jtem non inueniantur noue leges, nisi de consensu tocius regni in perlamento generali in proximo celebrando, in quo videlicet perlamento liceat regi futuro de consilio prelatorum et meliorum regni supradictos articulos immutare, diminuere vel augere, grauare vel eciam alleuiare, secundum quod profectui et honori corone et regni ac vtilitati reipublice viderit expedire. Nos igitur Cristoforus dei gracia dux Danorum promittimus in hiis scriptis, nos, si volente deo ac populi accedente consensu ad regni regimen assumpti fuerimus, predictos articulos secundum modum pretactum in perpetuum inuiolabiliter seruaturos. In cuius rej testimonium sigilla venerabilium patrum dominorum Petrj Wibergensis, Nicholai Burglanensis, Esgerj Arusiensis, Johannis Ripensis et Nicholai Tarbatensis episcoporum, ac dominorum Loddouici marscalsi, Laghonis condam marscalcj, Petri Muly de Bæg, N. Hee, Laurencij Jens son, Johannis Niclæs son de Kaas, Johannis Pæter son, Jo. Kaan, Petrj Niclæs son de Ælliruth, Nicholai Holgær son, Nicholaj Scaning, Alberti Albært son, Johannis Offæ son, Johannis Olæf son et Absolonis Jens son militum, vna cum nostro sigillo presentibus sunt appensa.

4.

Constitutio Waldemari, Erici filii, die 7 Junii 1326 data[1].

Placitacio nobilium regni Dacie facta Vibergis in electione noui regis. In qua cauetur de terra Borneholm.

In nomine domini amen. Anno domini m. ccc. xx. sexto, sabbato proximo ante diem sanctorum martirum Primi et Feliciani, conuenientibus Vibergis regni melioribus vna cum popularibus ad electionem noui regis, placitatum fuit et concorditer ordinatum. Inprimis, quod archiepiscopus et episcopi ac ecclesiastice persone juribus, jurisdictionibus ac libertatibus suis, bonorum suorum et familie gaudere debeant libere, prout ex

[1] Ad apographum Langebekianum, „ex registro membraneo eccles. Lund. lit. D. p. 51" exscriptum in diplomatario ms. Arch. Reg. asseruatum, ista constitutio hic impressa est. Variæ lectiones ex codice chartaceo Magnæano in 4to No. 28, „eleemosyna" Birgeri archiepiscopi „pro vsu sedis Lundensis" anno 1515 data, cui circa annum 1500 inscripta est, afferuntur.

antiquo liberius consueuerunt. Item quod decime ecclesiarum per regem seu aliquem 2.
alium non petantur nec recipiantur, nec archiepiscopus siue aliquis alius facultatem
habeat ipsas decimas alienandi. Item clerici et ecclesiastice persone ad placitum secu- 3.
lare vel coram judice seculari non citentur vel trahantur, nec tallientur, nec contra
eos littere regie quacumque ex causa impetrentur, sed quicumque contra eos agere
habeat, coram judice suo ecclesiastico in foro ecclesie agere teneatur. Item nullus 4.
extraneus ignote lingue vel imperfecte etatis ad aliquam ecclesiam[1] presentetur. et
rex aliquem clericum ad nullam ecclesiam presentet, nisi in ea merum jus patronatus
habuerat ab antiquo. Item nullus episcopus seu ecclesiastica persona capiatur, exulet, 5.
vel bonis suis priuetur, nisi ad mandatum summi pontificis specialiter, si fuerit episco-
pus, sed si inferior ecclesiastica persona quecumque, ad mandatum sui ordinarii judicis
spiritualis, dummodo coram eo canonice conuincatur. Item a sacerdotibus parrochiali- 6.
bus de terris suis curie sue adiacentibus nullum seruicium regium exigatur. Item non 7.
grauentur claustra seu clerus per equos et canes regis pascendos. Item quod castrum 8.
in terra Borendholm cum aliis bonis archiepiscopalibus ad ecclesiam Lundensem rede-
ant, quantum in eo est, rex pro posse suo laboret fideliter et procuret. Item omnes 9.
milites et armigeri de propria sua familia emendam trium marcharum vel nouem secun-
dum consuetudinem cuiuslibet terre, in quocumque placito seculari conuincantur, libere
percipiant, et ultra, si ad hoc exstiterint priuilegiati, et frithköp pro homicidio, prout
homines regis in Syalandia vtuntur. Item homines regis non cogantur ire in expedi- 10.
cionem vel edictum extra limites et confinia regni, nisi ipsorum habita super hoc volun-
tate et consensu. et quandocumque in edictum regis infra regnum siue extra bellandi
causa iuerint, rex ipsis necessaria ordinabit, et si capti fuerint, ipsos liberabit et ex-
pedite redimat saltem infra annum et pro deperditis satisfaciat, antequam secum se-
cundario ire jubeantur in exercitum vel edictum, libertatibus eorum[2] pristinis, eciam
si non iuerint, conseruatis. Item nullus cogatur in castris regis manere propriis sump- 11.
tibus et expensis. Item rex guerras contra aliquem inchoare non debeat nisi prelato- 12.
rum et pociorum regni consilio et consensu. Item omnia castra regalia in Scania et 13.
Hallandia, exceptis Helsingborgh, Skanör et Falkinbergh funditus destruentur et de
cetero nullatenus reedificentur. Item pro morte regis Erici interfecti incausatis, qui 14.
eius morti principaliter[3] facto vel opere non interfuerunt et qui non sunt legittime
conuicti, ceterisque expulsis et eorum heredibus ac quibuscumque aliis, bonis suis iniuste
priuatis, bona sua, veluti inuenta fuerint, libere restituantur. Item quicumque captiui- 15.
tates siue dampna aut debita ex parte corone Daciane incurrerant, ad quorum solu-
cionem seu liberacionem corona regni obligatur, rex, qui pro tempore fuerit, eos in-
dempnes reddere teneatur. Item quod burgenses et mercatores libere vtantur suis 16.

---

[1] B: „ecclesiam" deest. [2] B: suis. [3] B: presentialiter.

mercaturis absque aliquibus grauaminibus ac nouis theoloniis imponendis, et absque quacumque quota mercimoniorum suorum ducant extra regnum, que vendenda habuerint vel emenda, nisi ex racionabili causa et vrgente necessitate rex de communi consensu meliorum regni super aliquibus non educendis inhibicionem duxerit faciendam.
17. Item omnia et singula noua grauamina seu theolonia contra leges iniuste introducta et precipue theolonium in Aruus et Kalendburg, videlicet tercia pars nauli, reuocentur et
18. penitus anichilentur nec per aduocatos de cetero exigantur. Item rex et sui officiales,
19. si qua mutua a mercatoribus receperint, eisdem satisfaciant. Item bondones et alii regni incole nón grauentur per aduocatos regis contra jura terre nec tallientur inde-
20. bite sine misericordia, sicut hucusque noscitur esse factum. Item bondones non cogan-
21. tur expensas regis ducere extra limites sui hæræth. Item ad quindenam ante festum
22. beati Johannis baptiste parlamentum in Nyburgh annis singulis celebretur. Item rex omnino seruet leges regis Waldemari, et si quis in eis inueniatur defectus, per discretos
23. et meliores regni in parlamento suppleatur. Item nullus citetur ad placitum regis justiciarium immediate, sed primo ad placitum sui hæræth, et si inde citatus fuerit ad placitum generale, et si ibi stare juri noluerit, coram rege citando vel appellando, examinetur causa sua ibidem, coram rege vel suis justiciariis, vbi si non habuerit justiciam,
24. prouocetur ad parlamentum generale. Item nullus capi debeat nec ad mortem dampnari vel bonis priuari, nisi prius juste et secure vocatus, publice incausatus et legittime conuictus fuerit, prout exigunt leges terre. si uero rex propter suam potenciam et extollenciam huiusmodi mandatum transgrediens aliquem non conuictum fecerit captiuari, illi qui tali eius mandato obedierint et aliquem non conuictum captiuauerint, eo facto pace sua sint priuati, nisi quis manifesto facinore, propter quod vita vel membris
25. iuste carere debeat, fuerit deprehensus. Item quicumque aduocatus vel alius naufragium passos[1] spoliauerit vel eos impediuerit, ne homines conductiue obtineant pro bonis suis de naufragio recuperandis, et de hoc legittime conuictus fuerit, conquerenti quadraginta marchas et regi tantum emendabit. si aduocatus fuerit, aduocacia sua carebit et aduocaciam regiam nunquam de cetero obtinebit. et huiusmodi causa in placito sicut hærwærck prosequetur. dictis eciam naufragis[2] liceat tutorem legittimum
26. recipere pro dictis causis exsequendis. Item viuente et manente vno rege, rex secundus nunquam in Dacia eligatur, nec de futuro rege caucio vel promissio fiat[3] aliqualis.
27. Item quilibet miles vel armiger seu alius quisquam liberam habeat licenciam edificia
28. lignea aut lapidea in sua propria curia et ciues in sua ciuitate construendi. Item pro literis regis conuicti emendabunt regi tamquam bondoni et non vltra, videlicet pro prima litera vnam marcham denariorum, pro secunda tantum, pro tercia tantum et pro
29. quarta tres marchas denariorum. Item si rex quemquam bonis suis iniuste spoliauerit,

[1] B: passus. [2] B: Dictum eciam naufragium. [3] B: fiet.

rex futurus condignam ei faciet recompensam. Item rex nullam[1] paark sibi pro sua 30.
venacione vsurpabit, nisi ea que paark fuerunt tempore regis Waldemari. Item priui- 31.
legia clericorum, militum, armigerorum, monasteriorum, ciuitatum, villarum forensium
et eorum statuta, quæ byærk dicuntur, et aliorum quorumcumque contra[2] et absque
precio, sallario scriptoris antiquitus consueto duntaxat excepto, renouentur. Item nul- 32.
lus clericus infra sacros ordines existens sub pena amissionis officii et beneficii sui
seculares exactiones habeat quoquomodo. Item dominus rex aut aliquis alius, cuius- 33.
cumque condicionis, dignitatis aut status existat, in aquis alicuius nisi propriis piscari,
aut siluas alicuius nisi proprias succidere faciat sine veri possessoris voluntate et con-
sensu. Item rex non offendatur alicui pro eo, quod pro jure terre et vtilitate regni 34.
loquatur, nec ob hoc ipsum aut suos persequatur[3]. Item non ponatur aduocatus in 35.
aliqua terra siue capitaneus, nisi illius terre indigena, et idem aduocatus siue capita-
neus in quolibet hæræth vnum bondonem illius hæræth bona sufficiencia habentem ad
emendandum, si deliquerit, substituat officialem. idem vero aduocatus siue capitaneus
et suus officialis, si contra jura et leges processerint et alicui iniurias intulerint, sicut
ceteri bondones conuincantur et vnicuique de eis conquerenti satisfaciant, prout exigit
ordo juris. Item cum rex placitum suum justiciarium teneri jusserit in aliqua terra, 36.
auditores sui placiti siue justiciarios, leges et jura ipsius terre scientes, de eadem terra
constituat et incausandi et agendi vtantur legibus terre supradicte, nec quisquam
quacumque de causa ad placitum justiciarium citetur extra limites sue terre. Item 37.
bona sacerdotum vel clericorum testatorum siue intestatorum decedencium per aduo-
catos seu officiales regis vel episcoporum seu alterius cuiuscumque vllatenus[4] impe-
diantur, sed heredibus suis veris libere conseruentur. Item omnia grauamina et sin- 38.
gula nouiter imposita, videlicet haffnægyæld, ploghpenning, theolonia, saltagyald, staffn-
gyald aut alia quecumque post mortem regis Waldemari inuenta, amodo non petantur.
Item in nundinis quibuscumque per aduocatos regis vel aliquos alios nullatenus inhi- 39.
beatur[5] quisquam, emat vel vendat ea, que ibi[6] emenda vel vendenda fuerint. Item 40.
ciues Lundenses ceterique villani villarum forensium plenam habeant facultatem et
liberam licenciam ciuitatem et villas eorum planctis, fossatis, muris[7], propugnaculis pro
totius regni et ipsorum vtilitate et defensione secundum suam facultatem, prout melius
poterint, muniendi. Item nulli infra regni limites predia[8] et possessiones habentes in 41.
Skanör vel aliis nundinis quibuscumque per aduocatos seu alios quoscumque aliquibus
de causis impediantur, nisi docere poterint, quod in placito sui hæreth vel generali
prius[9] legaliter sint[10] conuicti vel ibidem manifesto facinore fuerint deprehensi. Item 42.
omnes litere patentes siue obligatorie siue alie, a quibuscumque personis per violen-

---

[1] B: nulla. [2] B: gratum. [3] B: prosequatur. [4] B: nullatenus. [5] B addit: ne. [6] B: „ibi" deest.
[7] B addit: et. [8] B: predi. [9] B: prius deest. [10] B: sunt.

ciam, metum vel coactionem per regem vel suo nomine extorte, vires nullas omnino
43. habeant et annichilentur penitus et cassentur. Item arfköp de cetero non soluatur
44. nec[1] ab aliquibus per aduocatos exigatur. Item expedicio naualis nullatenus edicetur, nisi vrgens et euidens necessitas ingruerit, et hoc de consilio episcoporum et meliorum
45. regni fuerit ordinatum. Item militibus, clericis, armigeris ceterisque regni incolis nunquam inhibeatur, ne bona sua ducant infra regnum vel extra, prout eis videbitur ex-
46. pedire. Item non inueniantur noue leges, nisi de consensu totius regni in parlamento generali proxime celebrando, in quo videlicet parlamento liceat regi de consensu prelatorum et meliorum regni supradictos articulos mutare, diminuere vel augere[2], grauare vel eciam alleuiare, secundum quod profectui et honori corone et regni et vtilitati reipublice viderit expedire. Nos igitur Waldemarus dei gracia[3] Danorum Sclauorumque rex et Gherardus eadem gracia comes Holsacie et Stormarie per fidem nostram firmiter promittimus et nos ad hoc[4] per presentes stabiliter obligamus, quod nos Waldemarus rex predictus premissa omnia et quodlibet premissorum nec non et omnes et singulos articulos, quos dominus Cristophorus quondam rex Danorum in generali placito Wibergensi promisit tempore, quo in regem Danorum fuit electus, prout in literis suis patentibus sub suo sigillo et meliorum regni super hoc confectis continetur, debemus[5] firmiter et inuiolabiliter perpetuis temporibus obseruare. Insuper nos Waldemarus rex et G. comes supradicti promittimus bona fide, quod pro promissis[6] omnibus firmiter, ut premittitur, obseruandis in parlamento generali proximo celebrando ampliorem faciemus caucionem secundum meliorum regni consilium, prout eis videbitur expedire. In cuius rei testimonium et euidenciam firmiorem sigilla nostra vna cum sigillis venerabilium patrum dominorum Nicolai Burglanensis, Petri Ottoniensis, Johannis Ripensis et Tukonis Wibergensis episcoporum, Swenonis electi Arusiensis confirmati, Laurencii Jönsson quondam dapiferi, Alberti Albrictson, Lodouici Albrictson, Nicolai Brock senioris, Nicolai Scaning marskalci, Erici, Abel, Waldemari, Augonis Yuerson, Pauli Petherson, Jacobi Grubbe, Jacobi Rostath[7], Pauli Magnusson, Petri Pethersson, Nicolai Brock junioris, Augonis Eskilson, Laurencii Lafrinsson, Ebbonis Galt, Petri Rusticus, Thorkilli Ebbysson, Petri Grubbe, Strangonis Esgeson, Pethri Wæther, Petri Gödheson et Jacobi Niclesson presentibus literis sunt appensa. Actum et datum loco, anno et die supradictis.

---

[1] Pro „nec" B: per. [2] B: augere vel minuere. [3] B: dei gracia, deest. [4] B: ad hoc, deest. [5] B: debebimus. [6] B: premissis. [7] B: Rotstath.

5.

Litterœ obligatoriœ Valdemari IV, 1341 die 6 Januarii datœ[1].

Omnibus presens etc. Woldemarus dei gracia Danorum Slauorumque rex salutem jn dño sempiternam. Notum facimus vniuersis presentibus et futuris firmiter promittere et ad infrascripta omnia et singula presentibus litteris nos jnuiolabiliter obseruare. Jn primis quod omnem iram, rancorem et inimicicias, quas quacunque ex causa ad Dacos quoscunque clericos vel laicos ex parte patris nostri dñi Cristofori quondam regis Danorum, bone memorie, fratrum nostrorum seu amicorum quorumcunque hucusque habueramus vel habere possemus, ex toto corde et animo ipsis indulsimus et presentibus indulgemus, firmiter promittentes, quod ipsas scilicet iram, rancorem et inimicicias nullatenus ad animum quolibet inperpetuum reuocemus. Jtem quod episcopi, prelati ac ecclesiastice persone, milites et militares, mercatores, bundones et rustici, cuiuscunque condicionis ac status existant, jurisdiccionibus, juribus videlicet ac libertatibus suis, quoad subditos suos, bona sua et familiam suam, vbilibet gaudere debeant, prout liberius consueuerant habere ex antiquo, libertates, gracias et priuilegia jpsis a patre nostro, progenitoribus et antecessoribus graciose indultas et indulta ratificantes, presentibus litteris jrrefragabiliter confirmantes approbamus. Jn cuius rei testimonium sigillum nostrum vna cum sigillis venerabilium in Cristo patrum Suenonis dei gracia Arusiensis et fratris Johannis Roskildensis episcoporum, dñorum Offonis Nicolai, Petri Wendelbo, Reymonis Skarpenbergh, Johannis de Plesse et Frederici de Lokgen nostri marskalci, militum, Assonis de Wædhlæ, Erici Nicolai, Nicolai Jnguari, Pauli Glopp, Esgeri Ebbessun et Strangonis Ebbessun fratrum, Petri Laurencii et Laurencii fratrum, Johannis Kaas, Petri Munk seruitoris[2], Sueningi Iuerssun et Palnonis Niclessun, fratrum, presentibus est apensum. Datum Rosk. anno dñi M°c°c°xl° primo die epiphanie dñi.

Gammel Dansk Oversættelse[3].

Alle mæn etc. Waldemar met guds nadæ Danmarcks oc Wændæs koningh ewindelig helssen met gud. Wij göræ witherlicth alle næruærændes oc kommæsculændes, at wii iættæ stadeligh at holde wsmittelig met thessæ næruærændes breff alle

---

[1] Ex codice chartaceo Magnæano in 4to No. 21, circa 1480 scripto. [2] sic. (Lapsus calami pro: senioris?) [3] Trykt efter Codex Magnæanus in 4to No. 22, Papir og Pergament, fra sidste Halvdeel af 15de Aarhundrede, men ret god. Varianter ere meddeelte af Magnæana 4to No. 3, en elegant, men ukorrekt Membran fra c. 1500 (B); Magnæana 8vo No. 24, af hvilken denne Part er skreven paa Papir og Pergament 1472 (C); Gl. Kgl 4to No. 3132, Papirscodex fra 1500 eller för (D), og Hvitfeld (E). Andre Codices, f. Ex. Magn. 28 in 4to, levere en forskjellig Oversættelse.

thissæ effterscreffnæ articlæ. Fförst ath wii forlodæ oc forladæ met thette [1] breff al then wredæ, ildskæ oc wuenskap, huilkæt wii hauæ hafft hær till eller mattæ hauæ for noget sag till nogræ Danæ, lærd eller legh, pa vor fader [2] her Cristoffers ffordom Danæ konningh, huæs siæl gud hauæ, woræ bröders [3] eller andræ, huilkæ som [4] hælst woræ, pa woræ wægnæ aff alt hiartæ oc hugh, oc iættæ stadelig, at wii scullæ aldrig nogerledes ewindelig [5] kalle igen till wor hugh then wredæ, ildskæ ellær owænskapp. Item at biscoppæ, prelather, kirkæns personær, ridderæ, riddermæns mæn, köpmæn, böndær oc bokarla, e huad wilkor eller skickelsæ the æræ, skullæ glædæs huær stad aff theræ ræt oc frihed [6] with theræs wnderdanæ theræs gots oc theræs hion, som the waræ wanæ at hauæ friligt [7] aff fordom tymæ, oc wi stadfestæ oc gildæ göræ met thessæ næruærændes breff wbrideligæ [8] alle the frihed nader oc fordelæ, som them æræ natheligæ wnthæ aff wor father, forældræ oc forfædræ. Till huæs witnæs bird wort indciglæ ær foræ hængd thette breff met hederlig fæthræs met Christo indciglæ, som æræ Suend met gudz nadæ aff Arus. broder [9] aff Roskilde, biscoppæ. oc herrær Offæ Nielssön. Peder Wændelbo. Remær [10] Skarpenberg. Jens aff Plessæ oc Frederick aff Ukgæn [11] wor marskalk, som æræ ridderæ. Asse [12] aff Wetlæ. Erick Nielssön. Niels Ingworssön [13]. Pouæl Glob. Esgæ Æbbæssön oc Strangæ Æbbæssön [14] brödre. Peder Lauressön oc Laurens [15] brödræ. Iens Laas [16]. Per Mwnck. Swenning Nielssön. oc Palne Nielssön brödræ aff wapn [17]. Giuæt i Roskildæ ar effther guds bird tusændæ trihondræde firæ ti pa thet förstæ the helgæ tre koning dagh. Amen.

6.

Constitutio Valdemari IVti, 1360 die 24 Maji data [18].

In nomine dñi amẽn. Nos Waldemarus, dei gracia Danorum Sclauorumque rex, et Cristoforus filius noster dilectus, dux Lalandie, propter ingentem penuriam et innumera exorti discriminis incomoda, regno nostro Dacie hucusque prochdolor illata, subuenienda salubrius et delenda, quoddam perlamentum sub anno dñi millesimo triscentesimo sexagesimo die pentecostes cum dilectis hominibus et vasallis nostris,

---

[1] C tilföjer: wort. [2] C: wor fathers wegnæ. [3] B: wor brothers. [4] B og D tilföje: the. [5] D: ewindelig mangler. [6] C: fredh. [7] B, C, D & E: friligst. [8] C tilföjer: at holdhæ. [9] E: broder Johannis Nyborg. [10] B og C: Reymer, D: Reimer. [11] B: Vrgen, D: Vtgen, E: Wgen. [12] E: Askes. [13] Jurgarssz (Skrivfejl). [14] E: „oc Strangæ Æbbæssön brödre" mangler. [15] B og D tilföje: Laurenssön. E: „oc Laurens brödre" mangler. Ordenen af de följende er ogsaa i E noget forskjellig. [16] B og D: Lass. [17] B, C og D: aff wapn mangler.

[18] Ex membrana originali in Archivo Regio asseruata, cui duodeuiginti sigilla filis sericeis rubris et viridibus alternantibus adhuc adpendent. A tergo manu recentiore inscriptum est: K. Woldemars beseglet hantfestning, som then staar y lowbogen. 1360. Huius constitutionis etiam alterum cum illo conforme et de verbo ad verbum consonans exemplar membranaceum adest, cui sigilla viginti quatuor adpendent.

jnclitis principibus dñis Waldemaro eadem gracia et Hinrico filio suo ducibus Iucie, venerabilibus patribus ac dñis episcopis, militibus, militaribus ceterisque regni nostri Dacie communitate et incolis infrascriptis specialiter in Kalundeborgh celebrauimus, vt regnum nostrum Dacie vigori et reformacioni meliori subsistat, cooperante gracia spiritus septiformis, quia ipsius spiritus sancti festo huiusmodi statuta, handfestnyngh et decreta composita sunt et sanccita. Jn primis promittimus sub fide nostra regia et filius noster Cristoforus predictus omnes articulos infrascriptos firmos et inuiolabiles obseruare. Primo omnes terre, regno Dacie nunc adiacentes siue imposterum, deo dante, acquirende, legibus et iuribus suis, prout in veris antiquis libris legalibus continetur, libere vti debeant, prout a tempore regis Waldemari et aliorum progenitorum nostrorum, felicis recordacionis, liberius et melius perfrui consueuerunt. Jtem dñi Waldemarus et Hinricus filius suus predicti duces Iucie ac eorum heredes omnibus iuribus suis libere et bene vti debeant, prout aliquis ducum Iucie eis vsi liberius et melius fuerant ab antiquo. Jtem jidem dñi duces promittunt bona fide, vt permittant, homines suos et incolas sui dominij vniuersos libere et bene omnibus suis iuribus vti, sicut aliquis progenitorum suorum hominibus suis et incolis liberius et melius vti permiserat et gaudere, ac homines eorundem ducum ad hoc sint coadiutores efficaces, quod jidem duces ac eorum heredes suis iuribus libere et bene gaudeant, sicuti progenitores eorundem ducum melius et vberius vti consueuerant ab antiquo. Jtem quilibet episcoporum in regno Dacie iuribus et libertatibus suis libere et bene gaudebit, prout eorum predecessores suis iuribus et libertatibus vsi liberius et melius fuerant ab antiquo. Jtem si aliquis episcoporum regni Dacie pronunc non presens huiusmodi statutis et libertatibus vti voluerint, jpsa statuta et handfestnyngh ratificare debeat et suo sigillo vna nobiscum roborare. Jtem si alique terre seu dominia regno et corone Dacie acquiri imposterum poterint quoquomodo, et si ipsarum terrarum et dominiorum incole ipsis statutis et handfestnyngh, iuribus et libertatibus libere et perfecte vti decreuerint, extunc ipsa statuta et handfestnyngh vna nobiscum suorum sigillorum apposicione roborabunt. Jtem capitula, monasteria, ecclesie, ecclesiastice persone, ad sacros ordines tam maiores quam minores ordinate, iuribus et libertatibus suis libere et bene gaudebunt, prout liberius et melius vti consueuerant ab antiquo. Jtem milites, militares, domine, virgines, mercatores, hospites, bondones, et rustici antiquis suis iuribus libere et bene vtantur, sicuti liberius et melius vsi fuerant ab antiquo. Jtem nullus in regno nostro Dacie captiuabitur nisi in recenti facinore repertus vel super hoc legaliter sit conuictus. Jtem de concordi consilio et vnanimi consensu pociorum regni nostri Dacie ordinauimus, quod perlamentum, quod danehof dicitur, in primis tribus annis proximis et continue subsequentibus in Kalundborgh celebretur, et illis tribus annis elapsis ipsum perlamentum in Nyborgh annuatim in die natiuitatis beati Johannis baptiste celebretur, prout antiquitus est consuetum. Jtem si quis aliquem in ipso perlamento danehof con-

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11.

uenire vel incausare voluerit, eum prius in placito prouinciali sui herreth premoneat et legaliter citet, vt ad ipsum perlamentum veniat pro se ad obicienda legittime respon-
12. surus, nisi se legittimis impedimentis fuisse docuerit impeditum. Nos duces, episcopi, milites, militares totaque communitas Dacie et quilibet pro se propter magnam graciam et internam beniuolenciam, nobis per dilectum dominum nostrum regem Waldemarum predictum quamtociens et pluries antea, sed nunc specialiter impensam, eciam decetero, vt speramus, per dei graciam impendendam, vnanimiter conuenimus et nos et quemlibet nostrum pro se ad tenendum omnia statuta, handfestnyngh et articulos infrascriptos sub fide nostra promittimus et firmiter obligamus, recognoscentes hoc speciali spiritus sancti gracia, cuius festo hec acta sunt, nobis accidisse. Primo quicumque infrascriptorum hiis statutis, handfestnyngh, iuribus et libertatibus vti et gaudere voluerint, has presentes litteras suorum sigillorum apposicione roborabunt, et si apponere sigilla
13. sua noluerint, hiis handfestnyngh et iuribus nobiscum non vtantur. Jtem si aliquis infrascriptorum vel quicumque alius in regno Dacie existens huiusmodi statutis et handfestnyngh contraire voluerit vel oppositum fecerit, ad hoc nos omnes cooperari efficaciter debemus, vt huiusmodi transgressor statutorum secundum exigenciam legis terre iudicetur et debite punietur. specialiter contra illos qui infra regnum Dacie rapinam, incendium et captiuacionem faciunt ac auxilio vel consilio dominos et homines extraneos inducunt, qui regno Dacie officere poterint quomodolibet vel nocere, quicumque autem huiusmodi statuti transgressor vel in recenti facinore deprehensus vel legaliter con-
14. uictus fuerit pace, bonis priuabitur atque vita. Jtem quicumque subscriptorum vel aliorum, cuiuscumque status aut condicionis existat, contra dominum nostrum regem, filium suum coronam que Dacie notabiliter deliquerit, secundum exigenciam legis terre iudicetur et debite punietur et ad hoc omnes communiter et singulariter cooperabimur
15. toto posse. Jtem promittimus omnes et singuli et quilibet pro se sub fide bona sicut prius, ne quis nostrum apud aliquem sine libera licencia hospitis iniuste et irracionabiliter hospitetur. si quis autem nostrum infrascriptorum vel alij quicumque in regno Dacie, quod absit, oppositum fecerint et si in recenti facinore deprehensi vel legaliter conuicti fuerint, tamquam publici latrones iudicentur et secundum leges terre debite
16. punientur, et ad hoc coadiuuare debemus toto posse. Jtem perlamentum quod danehof dicitur quolibet anno jn die natiuitatis beati Johannis baptiste jn tribus quidem primis annis proximis et continuis in Kalundborgh et illis tribus annis elapsis ipsum perlamentum predicto die beati Johannis annuatim jn Nyborgh celebretur, prout antiquitus est consuetum. si autem aliquis ipsum perlamentum visitare voluerit, mera, perfecta et bona securitate ad quindenam ante et ad quindenam post dictum diem beati Johannis plenarie perfruatur, quam quidem securitatem infringere nolumus. et si aliquis nostrum vel alter ipsam securitatem aliqualiter infregerit, eo ipso penam orbodemaal sciat se passurum. siquis autem ipsam penam orbodemaal inciderit, per dominum nostrum regem, aduocatum et

officiales suos secundum leges terre debite punietur et ad hoc cooperabimur toto nisu.
Jtem nullus cuiuscumque status aut condicionis existat alium inferiorem se vel minus 17.
potentem supprimat vel compellat ad hoc, quod ius suum in placitis vel iudiciis prosequi non valeat. quod si fecerit et hoc contra eum racionabiliter edoctum vel probatum fuerit, illud pro quo agitur primo perdat et postea domino regi, tamquam in lite legaliter succubuisset, secundum leges terre penitus emendabit. Jtem quicumque aliquem 18.
verbis malis et contumeliosis, que manyngh dicuntur, coram predicto domino nostro rege vel in curia sua seu coram dapifero aut marscalco jn iudiciis existentibus in perlamentis et placitis iusticiarijs et generalibus terrarum Dacie alloqutus fuerit vel infestauerit, super quibus et pro quibus loquitur, primo perdat et cum hoc secundum leges terre emendabit. Jtem si dominus noster rex prefatus, aduocati et officiales sui 19.
super aliquo forefacto iuste secundum leges terre vindicauerint sibi vel suis, a nemine per modum inimicicie vel odij aliqualiter imputetur. Jtem siquis iniuriam ex domino 20.
nostro rege, suis aduocatis vel officialibus passus fuerit, quod absit, et si super hoc iuste conquestus et prosequtus fuerit, a domino nostro rege vel suis propter hoc nullam vindictam paciatur. Jtem nos infrascripti et quilibet nostrum pro se totaque com- 21.
munitas regni Dacie promittimus, vt prius, bona fide, quod dominus noster rex, filius suus Cristoforus coronaque Dacie omnibus iuribus suis perfecte vti debeant, et ad hoc communiter et singulariter coadiuuare et fideliter cooperari debemus, secundum quod leges terre requirunt, toto conamine atque posse. Jnsuper ecclesie, monasteria, virgines, vidue, puppilli et orphani ac alij tutores legittimos non habentes, villani, ciuitatenses, bondones, mercatores, hospites, rustici, homines trium marcharum, tota familia regia et omnes, pro quibus dominus rex respondere habet et tenetur, omni iure suo, legibus terre et libertatibus vti liberius et melius permittantur et ad hoc omnes et singuli infrascripti et quilibet pro se cooperari debemus consilio, auxilio et toto posse. Et nos 22.
Waldemarus rex prefatus et filius noster Cristoforus omnibus hominibus nostris subscriptis et cuilibet subscriptorum ceteris que regni nostri incolis hec statuta et handfestnyngh et omnia alia in melius vertere volumus et debemus. et nos duces, episcopi, milites, militares subscripti tota que communitas regni Dacie domino nostro regi Waldemaro, filio suo Cristoforo et corone Dacie omnia statuta et handfestnyngh suprascripta et omnia alia in melius vertere volumus et debemus. Vt autem hec omnia et singula premissa perpetui roboris optineant firmitatem et pleniorem sorciantur effectum, necnon et per nos omnes et singulos infrascriptos et per quemlibet nostrum firmius teneantur, Nos Waldemarus dei gracia rex, Cristoforus dux Lalandie, Waldemarus et Hinricus duces Iucie, prefati, Nicholaus Otthoniensis, Petrus Wybergensis, Petrus Ripensis, Hjnricus Roskildensis, Paulus Arusiensis et Magnus Burglanensis diuina miseracione ecclesiarum episcopi, Styghotus Andersson, Nicholaus Lembek, Hennyngus Podbuz, Ericus Barnum son, Benedictus Aneuelt senior, Boecius Falk, Ericus Niclæsson, Petrus Lau-

rensson, Palno Iönsson, Efrardus Moltyke, Fykko Moltyke, Petrus Grubbe, Nicholaus Knuthson, Jacobus Bekere, Petrus Bekere, Olauus Iönsson, Petrus Niclesson, Andreas Frost, Esgerus Krook, Jacobus Olefson, Johannes Hummersbytlen, Heyno Kabolt, Benedictus Aneuelt iunior, Otto de Hoo, Vffo Petersson, Petrus Lodewiikson, Arnoldus Moltyke, Cristiernus Kyle, Lyderus Lembek, Johannes Niclesson, Nicholaus Offoson, Erlandus Kalf, Petrus Munk, Nicholaus Gloop, Augho Steek, Johannes Absalon son, Petrus Albrict son, Jacobus Spliitaaf, Laurencius Hwas, Johannes Wendelboo, Nicholaus Hase et Nicholaus Wynd, milites, Nicholaus Erik son de Lynde, Johannes Laurensson, Nicholaus Iönsson de Keldebek, Kanutus Bugge, Paulus Gloop, Nicholaus Ey son, Waldemarus Sappy, Johannes Kaas, Nicholaus Tuuesson, Strango Ebbeson, Boecius Höök, Thomas Niclesson, Lagho Offe son, Petrus Ywer son, Cristiernus Kaas, Olauus Petersson de Nythorp, Olauus Petersson Lunge, Olauus Olefson Lunge, Mathias Falster, Nicholaus Karl son, Petrus Hwiith et Kanutus Hæringh, armigeri, presentibus litteris sigilla nostra duximus apponenda. Datum anno, die et loco supra dictis.

7.

Constitutio Olaui, 3 Maji 1376 data[1].

Jn nomine sancte et indiuidue trinitatis amen. Anno domini millesimo cccº septuagesimo sexto, die inuencionis sancte crucis, conuenientibus Slaulosie regni Dacie pocioribus cum popularibus ad eleccionem noui regis, placitatum fuit et concorditer
1. ordinatum. jn primis quod episcopi, capitula, monasteria ac omnes ecclesiastice persone regni Dacie omnibus libertatibus, graciis, juribus, jurisdicionibus, legibus et priuilegiis, quibus vmquam liberius et vtilius fruebantur, congaudebunt et ab omnibus sint oneribus
2. regiis, quocumque nomine censeantur, liberi pariter et exempti. Jtem quilibet presbiter habeat vnam curiam principaliorem in parochia sua pro residencia sua liberam et exemptam de omnibus oneribus regiis vna cum familia in dicta curia commorante.
3. Jtem decime ecclesiarum non petantur nec recipiantur per regem vel eius officiales
4. quouis modo. Jtem nullus extraneus ignote lingue vel inperfecte etatis ad aliquam
5. ecclesiam presentetur. Jtem nullus, cuiuscumque status extiterit, se de bonis et possessionibus monasteriorum, ipsorum abbatibus, prioribus et prouisoribus aliqualiter intromittat, sed ipsi abbates, priores et prouisores monasteriorum dominis suis episcopis tamquam suis veris dominis in temporalibus et spiritualibus per omnia integre respon-
6. debunt. Jtem nullum clericum ad aliquam ecclesiam quis presentet, nisi in qua merum
7. ius habuerit patronatus, nec potencior inferiori preiudicium faciat in presentando. Jtem

[1] Ex membrana originali, cui sigilla quatuor residua appendent, a tergo manu coæua signata: Handfestning Olaui regis Danorum.

nullus episcopus seu aliqua alia persona ecclesiastica capiatur, exulet vel bonis suis priuetur, nisi per suum iudicem ecclesiasticum fuerit canonice conuictus. Jtem non 8.
grauentur monasteria vel ecclesiastice persone per equos et canes pascendos. Jtem 9.
nullus intromittat se de bonis clericorum decedencium sine suorum heredum voluntate
vel ordinarij.- Jtem vt omnes milites et militares armigeri de propria familia emendam 10.
trium marcharum vel nouem, secundum consuetudinem cuiuslibet terre, jn quocumque
placito seculari conuincantur, percipient libere et vltra, si ad hoc extiterint priuilegiati.
Jtem non cogantur ire in excercitum extra regnum, et quandocumque ad mandatum 11.
regis, siue intra regnum siue extra, bellandi causa iuerint, rex ipsos, si capti fuerint,
de captiuitate redimat expedite, saltem infra annum, et supra perditis satisfaciat, ante-
quam secundario secum ire in excercitum iubeantur, libertatibus suis pristinis, eciam
si non iuerint, eis nichilominus conseruatis. Jtem vt guerras contra aliquem rex incho- 12.
are non debeat nisi cum consilio et consensu prelatorum ac regni pociorum. Jtem 13.
quicumque terras suas iniuste amiserat per coronam regni, illas rehabere debeat, et si
aliquis ex parte regis terram sic resumptam et rehabitam jmpecierit, hoc duodecim
discreti et autentici viri per episcopum illius dyocesis nominandi sub juramento suo
terminabunt. Jtem nullus infra sacros ordines constitutus admittatur per regem ad 14.
aliquam aduocaciam temporalem, sed instituat laicos ydoneos et discretos pro talibus
officiis excercendis. jn quibus officiis si notabiliter deliquerint, pro excessibus suis emendent
et numquam decetero ad talia officia admittantur. Jtem jnimicicias et dissensiones quascum- 15.
que rex et officiales sui inter regnicolas pro toto posse cedare debeant et sopire. Jtem nullus 16
captiuetur nisi sponte confessus in iure aut legittime conuictus vel in manifesto facinore
deprehensus fuerit, pro quo secundum leges terre vita carere debeat siue menbris. sed
conuictus legittime inducias fugiendi habeat extra regnum, que in libris legalibus con-
tinentur. pro quacumque eciam causa vltra id, quod in legibus expressum est, pena
pecuniaria vel alia puniatur nullus, nec multetur aliquis, nisi prius legittime sit conuic-
tus. Jtem quod omnes leges regis Woldemarj legis latoris bone memorie, prout in 17.
suis libris legalibus continentur, nisi aliter per priuilegia et handfestning reperiantur
modificate et declarate, inuiolabiter obseruentur. Jtem omnes abusiones et dissuetudi- 18.
nes contra leges terre introducte per quoscumque penitus in irritum reuocentur et pre-
cipue infrascripte, quarum prima est quod victualia regis, vxoris sue, puerorum suorum
et dapiferi plaustrare non debent bundones regis vltra limites sui hæræth, et quicum-
que bundo regis in plaustrando defecerit, officialis regis conducet plaustrum, deficiens
que soluat precium cum tribus marchis. Jtem quod bundones non debent compelli ad 19.
reedificandum vel reparandum curias regias, molendina nec eciam castra, nisi cum
consilio et consensu regni pociorum. Jtem noua grauamina nouiter inducta, videlicet 20.
tindæ skaat, ammodo non petantur nec recipiantur per quemcumque. Jtem licitum sit 21.
bundonibus proprias terras habentibus villicacionem aliorum sumere, jta tamen quod

22. de suis terris propriis regia iura soluant. Jtem non debet rex in fundo alieno edificare preter consensum et voluntatem possessoris et hucusque edificata penitus destruantur.
23. Jtem villici et coloni quorumcumque, si bona, in quibus resident, vlterius inhabitare noluerint, secundum leges terre dominis suis predicent et resignent, satisfaciant et
24. liberi recedent secundum leges terre ab eisdem. Jtem officiales regis non debent ali-
25. quem citare nisi ad iusta placita, nec coram se conuenire. Jtem nullus debet pro delicto aliquo terram suam ammittere, nisi pro crimine lese maiestatis quis conuictus fuerit per denominacionem dictam orthelde næfnd cum juramento, excepto casu de litte-
26. ris regiis expedito. Jtem nullus apud claustra, clericos vel laicos hospitetur indiscrete, sed contentus sit hiis, que domesticus habuerit et voluerit sibi dare. si vero vlterius attemptauerit aliqua violenter rapiendo, liberam habeat potestatem, si clericus fuerit, violenciam huiusmodi per causam herwirke, rapine vel excommunicacionis prosequi, si
27. vero laicus, per viam herwirke vel rapine. Jtem vt mercatores et burgenses in regno Dacie habitantes libere vtantur suis mercaturis absque aliquibus grauaminibus et theloniis nouis imponendis, et absque quacumque quota mercimoniorum suorum ducant extra regnum que vendenda habuerint vel emenda, nisi ex racionabili causa et vrgente necessitate rex de communi consensu meliorum super aliquibus non deducendis inhibi-
28. cionem duxerit faciendam. Jtem bundones non grauentur per aduocatos regis contra
29. leges et iura terre. Jtem quolibet anno die beati Johannis baptiste in Nybûrgh celebretur perlamentum Danorum, prout antiquitus est consuetum. si autem ipsum perlamentum aliquis visitare voluerit, mera, perfecta et integra securitate ad quindenam ante et ad quindenam post dictum diem plenarie perfruatur, que quidem securitas infringi non debeat per quoscumque, et si quis ipsam securitatem aliqualiter infregerit, eo ipso penam dictam orbodæmaal se nouiter[1] incursurum. si quis vero ipsam penam orbodæmaal incurrerit legittime conuictus, per dominum regem, aduocatos et officiales secundum
30. leges terre debite puniatur. Jtem nullus citetur extra terminum sue hæræth per regem
31. vel officiales suos. Jtem nullus, cuiuscumque status aut condicionis existat, aliquem clericum vel laicum inferiorem se vel minus potentem supprimat vel compellat ad hoc, quod ius suum in placitis vel judiciis prosequi non valeat, et si hoc contra eum racionabiliter edoctum et probatum fuerit, illud pro quo agitur primo perdat, et postea domino regi, si laicus fuerit, et episcopo, si clericus, tamquam in lite legaliter succu-
32. buisset, secundum legum exigenciam emendabit. Jtem si quis iniuriam a rege, suis aduocatis vel officialibus passus fuerit, quod absit, et si hoc iuste conquestus et prosequtus fuerit, a predicto rege vel suis propter hoc nullam vindictam vel odium paciatur.
33. Jtem quicumque aliquem verbis malis et contumeliosis, que maning dicuntur, coram rege vel in curia sua, coram episcopo et in curia sua, seu coram dapifero jn judiciis

---

[1] Sic. Lapsus calami pro *nouerit.*

existentibus jn perlamentis et placitis iusticiariis et generalibus terrarum Dacie alloqutus fuerit vel infestauerit, ea super quibus et pro quibus loquitur, primo perdat et cum hoc secundum leges terre emendabit. Jtem vt aduocatus vndecumque oriundus bun- 34.
donem vel villicum autenticum illius hæræth suum substituat officialem. Vt autem hec omnia et singula premissa perpetui roboris obtineant firmitatem et pleniorem sorciantur effectum ac per nos omnes et singulos infra scriptos et quemlibet nostrum firmius teneantur, nos Nicholaus archiepiscopus Lundensis Suecie primas, Johannes Ripensis, Olauus Arusiensis, Nicholaus Roskildensis, frater Jacobus Wibergensis, Sweno Burglanensis et Woldemarus Othoniensis dei gracia ecclesiarum episcopi, Henningus de Pudbuzke dapifer, Efrardus Moltike marscalcus, Two Galen prefectus Scanie, Petrus Munk, Petrus Grubbæ, Cristiernus Vendelbo, Johannes Andersson, Johannes Niclesson, Andreas Vffonis, Jacobus Olaui, Olauus Byörnson, Andreas Jacobi et Holmgerus milites, Conradus Moltike, Ericus Niclesson de Hyrningsholm, Thorkillus Niclesson et Andreas Petri de Swanæholm, armigeri, presentibus litteris sigilla nostra duximus apponenda. Actum et datum anno die et loco supradictis. Nos igitur Olauus dei gracia Danorum Sclauorum Gothorum que rex omnes predictos articulos secundum modum pretactum inuiolabiliter nos bona fide promittimus obseruaturos, ratificantes, approbantes et confirmantes omnes leges, jura, priuilegia, statuta, handfestning et libertates per predecessores nostros reges Dacie quibuscumque ipsius regni jncolis, clericis et laicis data et concessa. Nos quoque Haquinus dei gracia rex Suecie et Norwegie et Margareta eadem gracia regina ibidem vna cum dicto domino Olauo rege Dacie filio nostro karissimo pro jnuiolabili obseruacione omnium premissorum promittimus bona fide, sigilla nostra vna cum suo presentibus litteris in euidens testimonium et cautelam firmiorem de certa nostra sciencia apponentes.

8.

Altera constitutio Olaui regis, die prima Julii (?) 1377 data[1].

Omnibus presens scriptum cernentibus Olauus dei gracia Danorum Slauorum Gothorumque rex, Margareta eadem gracia Swecie et Norwegie regina, Nicolaus miseracione diuina archiepiscopus Lwndensis Swecie primas, Johannes Ripensis, frater Jacobus Vibergensis, Olauus Arusiensis, Nicolaus Roskyldensis, Sweno Burglanensis et

[1] Ex codice membranaceo Magnæano in 8vo no. 16, eleganti et accurato, legem Juticam cum versione Latina et glossa Kanuti episcopi continente, quibus sub finem articuli Thordonis et collectio constitutionum regiarum subiunguntur. Variantes lectiones ex codice Magnæano chartaceo no. 21 in 4to, circa 1475 scripto (B), et codice membranaceo Collectionis Regiæ antiquioris in 4to no. 3135, eadem quæ Magnæanus no. 16 continente (C), afferuntur. Et hic codex C (quem a Johanne Friis cancellario regi electo Frederico 1550 esse datum, Fredericus sua ipsius manu notauit), et Magnæanus ille no. 16, vt cætera exemplaria glossæ Kanutianæ, anno mcdlxxxviii feria sexta ante dominicam Esto Michi se scripta esse aiunt, et eos reuera huius eiusdem esse ætatis ex scriptura patet.

Voldemarus Ottoniensis eadem gracia ecclesiarum episcopi, et dñi Henningi[1] de Podebusk dapifer, Efrardus Möltingh dapifer[2], Thuo Galen prefectus Scanie, Petrus Mwnck, Boecius Högh, Nicolaus Torstannj, Nicolaus Eiæsson, Cristiernus Vendelbo, Andreas Offeson, Laurentius Offeson, Nicolaus Erici, Johannes Andree, Cristiernus Kaas, Petrus Alberti, Lago Johannis, Nicolaus Lycke, Erlandus Kalff[3], Petrus Grubbe, Olauus Biörnson, Jacobus Olaui, Olauus Johannis, Olauus Petri, Thuro[4] Kanuti, Olauus Lwnge, Henricus Johannis, Bo Dyre, Barnum Erici, Ficko Mölthingh de Liwse[5], Manno Basse, Steno Basse, Benedictus Biugh, Andreas Jacobi, Holgerus Gregorij, Torbernus Petri, Lodwicus Andree, Andreas Pepp[6], Nicolaus Thweson, Johannes Nielson, Jahannes Absolonis, Deynerus[7] Bugge haffn[8], Johannes Stawerskow[9], Ebbo Piigh, Johannes Petri de Bellinge, milites, Albertus Andree, Jacobus Anchelson[10], Johannes Rwudh, Ywarus Lycke, Nicolaus Ywari, Lodwicus Yuari, Johannes Offeson, Andreas Offeson[11], Nicolaus Bratze, Thuro Boson, Johannes Esskilli, Ago Ostradi, Johannes Gloob, Petrus Gloob, Andreas Gloob, Elauus Elefson[12], Ywarus Trane, Themo Limbeck, Cristiernus Kaas, Esgerus Frost, Kanutus Erici, Marquardus Wnsteen[13], Lago Dws, Jacobus Lagheson, Gothscalcus Nielson, Johannes Friis, Nicolaus Erici de Awensbergh, Johannes Pele, Johannes Mws, Temo Nielson, Ericus Nielson, Acho Pudher, Cristiernus Puddher, Magnus Johannis, Yuarus Petri, Petrus Hwas, Ywarus Nielson de Truheltorp, Nicolaus Ebbeson, Gerlw[14] Thwn, Nicolaus Sleth, Nicolaus Been wabn dictus Nicolaus Mölthingson[15], Conradus Möltike senior, Ericus Nielson de Hernigherholm[16], Andreas Petri de Swaneholm, Esskillus Falk de Vallöff, Boecius Falk, Petrus Falk, Hennickinus Möltike[17], Kort Möltike junior, Petrus Basse, Ericus Pileman, Petrus Offeson, Johannes Offeson, Andreas Swenson[18], Hemmingus de Lanken, Torgillus Nielson, Jacobus Absolonis, Henricus Josepson, Nicolaus[19] Josepson, Esgy Brock, Petrus Brandh, Johannes Hansson[20], Nicolaus Hack, Andreas Dauidson, Nicolaus Andree, Henricus Andree, Nicolaus Gagge, Andreas Johannis, Bosso Paris, Tuko Puddher, Ericus Geed[21], Absolon Ketilli, Petrus Nielson de Skioldenes, Thuo Nielson, Johannes Petri, Petrus Bæier[22], Nicolaus Matisson, Johannes Johannis, Otto Strangonis, Josep Falsther, Nicolaus Thome[23], Nicolaus Johannis de Vdstorph[24], Rickmannus de Lanken, Agho Staar[25] et Petrus Asselson[26] dictus Rebingh armigeri eternam in dño salutem. Quoniam ab omnibus et singulis prelatis nobilibus militibus militaribus ceterisque aliis regni Dacie incolis, pro nunc in perlamento Danorum Nyburgh celebrato conuenientibus, communi voto et voluntate concordi

---

[1] B: Hemmingus. [2] B: marskalcus. [3] B: Kaal. [4] B: Tuo. [5] B rectius: Kiwsæ. [6] B: Pæp. C: Peph. [7] C: Dyenerus. [8] B: Burgenhaghen. [9] B addit: Nicolaus Sturæ. [10] B: Niclesson. [11] B: Andreas Offeson deest. [12] C pro illo: Olauus Offesson. [13] B: Marquardus Wnstem. [14] C: Gerbo. [15] B: Mathisson, C: Mölthing. [16] B: Hyrningholm. [17] B addit: Effrardus Möltike. [18] B: Sinnesson. [19] B: Jacobus. [20] B pro illo affert: Trwæt Has. [21] C: Geeg. [22] B: Bæiæræ. [23] B addit: Absolon Magni. [24] B: Wnzstorp. [25] B: Star. [26] B: Axelsson.

omnium statutum est et iuramentis singulorum salubriter ordinatum, quod omnes et singuli ipsius regni Dacie incole in quacunque terra regnj commorantes pace firma fruantur, juriumque legum ac libertatum suarum inuiolabiliter[1] gaudeant firmitate, nos statuto tam salubri assensu[2] toto prebentes animo promittimus firmiter in hiis scriptis sub nostris fide et honore omnia iura leges libertates et consuetudines licitas et honestas a dño Voldemaro legifero recolende memorie condam rege Danorum ceterisque aliis regibus Dacie clericis et laycis quibuscunque in hunc diem datas et concessas firmiter tenere et inuiolabiliter inperpetuum obseruare. Insuper obligamus nos sub obseruacione fidei nostre et honoris, quod si contingat aliquos clericos uel laicos contra leges terre per quoscunque iniuste opprimi uel grauari, et ad huiusmodi iniurias uel grauamina repellandas[3] atque emendandas iuxta consilium conciliariorum iuratorum regni in illa terra regni[4] commorancium, in qua nos requiri contingat, per dños dapiferum et marscalcum seu prefectum requisiti fuerimus, ex tunc sine omni dilacione et contradiccione quacunque ad hoc conuenire et vita pariter atque bonis ad hoc nos efficaciter exponere debemus[5]. Pro quorum omnium firma et inuiolabili premissorum obseruacione nos omnes et singuli supra scripti sigilla nostra presentibus litteris duximus apponenda. Actum et datum ut supra anno dñi mccclxxvij infra octauas Johannis baptiste[6].

Gammel Dansk Oversættelse[7].

Alle mæn etc. Oluff met guds nade Danmarcks Wændes oc Godes konnigh, Margrettæ met then sammæ nadæ Suæriges oc Norges drotning, Nis met gudz miscund ærchibiscop i Lund oc Sueriges förstæ, Iens aff Ripæ, Brother[8] aff Wiborg, Oluff aff Arus, Niels aff Roskilde, Swæn aff Borlom oc Waldemar aff Othæns met then sammæ nadæ kirkæns biscoppæ, Henning Podbusk kögemæsteræ, Æuært Möltickæ marskalk, Tuæ Galæn aff Skanæ, Pæther Munch, Bo Högh, Niels Torstænsön, Niels Eiæsön, Cristiærn Wendelbo, Lasse Offesön, Niels Erichsön, Iens Andersön, Cristiern Kas, Pæder Albrictsön, Lagæ Iönsön, Niels Lickæ, Ærland Kaal[9], Pædær Grubbæ, Oluff Biörnsön, Iep Olussön, Oluff Iönsön, Oluff Pædersön, Tuæ Knutsön, Oluff Longæ, Henrich Jensön, Boo Dyræ, Sten Bassæ, Beint Biugh[10], Holger Gerdsön, Torbern Persön, Loduigh Andersön, Niels Tuessön, Iens Axelsön, Iens Stauærskow, Niels Sturæ, Iens Pedersön aff Bærlingæ ridderæ, Albrit Andersön, Iens Rut, Iwer Lickæ,

---

[1] B melius: inuiolabili. [2] B melius: assensum. [3] B & C recte: repellendas. [4] B: regni deest. [5] B: debeamus. [6] B: Anno dñi M° CCC° septuagesimo septimo octaua sancti Johannis baptiste. [7] Efter Codex Magnæanus in 4to No. 22, Papir og Pergament mellem hverandre, skreven circa 1475. Varianterne ere af Codex Magnæanus in 8vo No. 24 (B), hvoraf denne Part er skreven 1472 paa Papir. [8] B: brodher Jeep. [9] B: Kall. [10] B: Piik.

Niels Iwersön, Loduid Iwersön, Iens Ælskælsön, Iens Glop, Per Glop, Anders Glop, Tymmæ Lembech, Cristiern Kas, Æsgæ Frost, Knut Ericsön, Lagæ Dws, Gotskalk Nielsön, Jens Fris, Niels Ericsön aff Awænsberg, Timmæ Nielsön, Per Huas, Truels Twn[1], Niels Slæt, Niels Mattissön, Kort Möltickæ, Erich Nielsön, Eskæl Falk aff Wallöff, Bo Falk, Hennickæ Möltickæ, Per Bassæ, Erich Pileman, Peder Offæssön, Iens Offæsön, Anders Findsön, Hennickæ[2], Torkel Nielsön, Iep Axelsön, Henrick Iepsön[3], Niels Hak, Anders Dauitsön, Niels Andersön, Henrich Andersön[4], Niels Gagge, Anders Iænsön, Byssæ Paro, Tigæ Puder, Erich Geed, Axel Kældsön, Per Nielsön aff Skioldenæs, Tuæ Nielsön, Niels Mattissön, Iens Iönsön, Iosep Falster, Iens Tymmæ[5], Axel Maghenssön, Rickman aff Lanckæn, Agæ Star oc Peder Axelsön som kalles Rebbing aff wapn ewindelig helsön met wor hærræ. Forti at thet ær giort aff alle oc huert særdelæs welburdugæ mænd prelaters, ridderæ, riddermæns mæn oc alle Danmarcks rigæs indbigdes mæn, som nu woræ samen kompnæ i Danæhoff, som holdet wor i Nyborgh, almenlig iæt oc ændræcthelig wiliæ oc helsamelig sanckæt[6] met huær theræ eth, at alle oc huær[7] Danmarcks riges inbigdes mæn, i huad som hælst rigens land the i bo, scullæ nydæ stadigt frid oc glædes aff ræt logh oc theræ frihed[8] wsmitteligh stadughed, som wii samtickæ aff al hugh tiil so helsomelig gerning[9] oc iættæ stadeligen i thenne scrifft pa wor tro oc æræ at holdæ stadeligæ oc gömæ wsmittæligæn ewindelig al ræt, log, frihed, logligæ oc höwæskæ wanæ, som æræ giffnæ alle tiil thenne dagh, klærcke oc legmæn, ho the hælst æræ, aff her Waldemar logförær, huæs siæl gud hauæ, fordum Danmarcks konningh oc aff andræ Danmarchs koningæ. Ther iwer bindæ wi os tiil, at vm thet hendær nogræ klærckæ ællær legmæn at nethertrickæs eller tuingæs wrætuisæligh mod landz log aff nogræ, e hwo the hælst æræ, oc wordæ wi tiil sagdæ aff kögemæsteræn eller marskalkæn eller fogetæn, tha sculle wii ther om tiil samen kommæ wten biutelssæ eller noger mot sigelssæ oc settæ os wt fulkommelig ther tiil met liiff oc gots at bort köræ oc bedræ so dan twang oc wræt effther theræ rat, som æræ rigens swornæ rodgiuæræ, som bo i thet land som[10] wordæ tiil sadgæ. Tiil alle thessæ forscreffnæ stadug oc wsmittælig foruarælsæ wii alle forscreffnæ hauæ hængd woræ indciglæ for thette næruærændes breff. Giort oc giuæt then stæt[11], som screffuæt stor, ar effther gudz bird m trihondræt sywti pa thet siuændæ ottændæ dag effther sancti Iohannis baptistæ dagh[12]. amen.

---

[1] B: Twij. [2] B: Hennicke mangler. [3] B: Henrik Josepsön, Josep Josepsön. [4] B tilföjer: Henning Andersön. [5] B: Thommesön. [6] B: skicket. [7] B tilföjer: serdelis. [8] B tilföjer: oc. [9] B: wij giffue samtykke til aff all hugh j helsameligh gerningh. [10] Istedetfor „som" har B: om the. [11] B: then dagh. [12] B tilföjer: gudh til loff oc hans werdighæ modher jomfrw Maria. Amen.

9.

Unionsakten af 1397, 13 eller 20 Juli[1].

Allæ the thettæ breff höræ eller se eller höræ, suo wel thom ther nw æræ som hær efter komme sculæ, scal thet witerlict waræ, at efter thet at allæ thisse thry rike Danmarc, Suerike oc Norghe met en ræt endrecht oc sæmyæ oc kerlich oc gothwilghæ huars rikesens om sich oc met radh oc fulbordh oc samthykke höghbörne förstynne wor nadighe fru drotning Margretæ oc met allæ thryggiæ rikesens gothwilghæ oc fulkomlicæ samcthyct biscope oc klerkæ ridderæ oc swenæ oc ganze oc menæ rikesens almughæ j huort riket om sich war höghboren oc werdich förste wor nadighe herræ koning Eric til en ræt herræ oc koning taken, walder oc wnfongen ouer alle thisse thry ryken, sidhen wpa sancte trinitatis söndach nw war j nafn fadhers oc söns oc then helghe andz hær j Kalmarn efter allæ rikesens gotho manne samthyct oc radh, bothe klerkæ oc leeghmen, krunether oc j koningxlich stol setter ouer thisse thry koningxrike met then werdichet, som bothe j andelich oc j wæriltzlich stykke en ræt krunith koning til bör at besidiæ oc wæræ ouer thisse thry koningxrike Danmarc, Suerike oc Norghe, tha war her j for[de] tymma oc stadh en stadhelich oc wbrydelich sæmye, fridh oc forbindning halneth, deythingeth oc ænd met radh oc samthykke then for[de] wor herres koning Erics oc then for[de] wor fru drotning Margretes oc met en ræt endrecht oc samthykke alle rikesens radhgeuere oc men aff alle thry koningxriken fulbordhet j thenne modæ, som her efter fölgher. Först at nw scule thisse thry riken hafue thenne ko- 1.
ning som ær koning Eric j hans lifdaghæ oc sidhen ewinnelicæ scule thisse thry riken en koning hafue oc ey flere ouer alle thry riken, suo at riken aldre at scilias meer, om gudh wil. sidhan efter thenne koningxens lifdaghæ scal en koning ouer al thry riken weliæs oc takes oc ey flere, oc scal engte et riket en koning takæ eller welghæ her efter wtan met fulborlich samthykke oc endrecht allæ thrygge rikenæ. gifuer oc gudh thenne koning sön, eller thom efter hanom kommæ en sön eller flere, tha scal en til koning weliæs oc takas ouer al thry riken oc ey flere, the andre bröthræ worthe met annet herscap belente oc bethenkte j riken, oc dötre, om han thom faar, tha göre ther om efter thy som laghen wt wiser, oc jo en aff koningxsöner, om gudh wil, at tha noken til ær, at thisse thry riken hanom weliæ oc han blifue koning oc ey flere, som fore er sacht. kan oc koningen barnlös frafalle, thet gudh forbyudhe, at tha rikesens radhgeuere oc men en annen weliæ oc takæ, then thom gudh gifuer til nadhe, ther the

---

[1] Original paa Papir med Spor af 10 paatrykte Segl. Bagpaa er der med ældre Hænder skrevet: „Huru thet war talet j Kalmarn" og: „En dechthingen at thesse iij rike skole ewinnen bliue vnder en koning, som giordh war j Calmaren, ther koning Erich bleff kronitt till konge wdj Suerrig 1397".

efter theræ bestæ samwit oc the witæ for gudh rætist oc skellixt oc riken nyttest
wæræ met en ræt samdrecht alle thrygge rikenæ, oc at engin sich her amot setter
2. eller annet j dragher wtan som fore screfuit star. Oc sculæ alle thry koningxriken j
en samdrett oc kerlich blifue oc wæræ, suo at engte et scal sich fran thet annet
draghe met noken twædrect eller syndran, wtan huat thet enæ wpa gar entich met
orlogh eller met andre wtlensche manne afæktan, thet scal thom wpa ga alle thry oc
huort thera annet behelpelicht wæræ met al troscap oc al macht, thoc suo at huort
riket blifuer widh syn lagh oc ræt oc koningen efter thy hanom bör at hafue. Fram-
3. deles scal koningen styræ oc radhæ met sit rike j Danmarc om hws oc festelagh oc
dom, efter thy som ther ær lagh oc ræt oc koning ægher oc bör at göræ, suo oc j
Suerike oc j Norghe efter theræ lagh oc ræt oc koning ther ægher oc bör at göræ,
oc draghes engin lagh eller ræt wt aff eet riket oc wt j annet, the ther ey för hafuæ
warit logh eller ræt, wtan koningen oc huort riket blifue widh syn lagh oc ræt som
4. fore er sact oc huort bör at blifue. Kan thet oc suo wortha at a noket et aff thisse
rike orlogh eller hærscyold wpa styrter, huilket et thorræ thet helzt kan worthe, tha
scule the andre tw riken, nar koningen eller hans embitzmen wpa hans wegen thom
til sigher, met macht oc al troscap thet riket til hielp oc werghe komme, huart thom
worther til sact, entich til land eller watn, oc scal huort et riket thet annet til hielpe
kommæ oc waræ som ther til bör wtan alt arct, thoc suo at huor et riket eller bathe
tw thet enæ til hielp komme, tha scal man j thet riket thom met spisan oc kost oc
fodher aff rikesens embitzmen thera nöthorf forese oc bæring, oc scipe, at landet oc
almughen ey forderuet worther. en om thorræ thienisto lön, scadhe oc fenxel eller
annet, thet suo til rörir, ther stonde koningen thom fore, oc ey rikesens embitzmen
eller almughe ther om queliæ eller a talæ then tidh. oc ther riken al eller noket
theræ orlogh a styrter aff wtlensc hær, tha scal sich ther engin met hielperæthe take
eller werghæ, at han engin thiænist plictigh ær wtan til syt eghit landemære, thet hafuom
wi alle ouer gifuet oc samthyct, at en woræ scal then annen hielpe oc fölghe j huilket
rike thet nödh görs for then sculd, at al thry riken æræ nw oc worthe scule wnder
5. en koning oc herræ oc blifuæ ens som et rike. Hær met scule alle feydhe oc twæ-
drecht, som mellom riken her til aff longe forlidhnæ tymæ warit hafue, næther legges
oc aldre mer wppas eller wp draghes oc aldre mer et rike orloghe wpa thet annet oc
engte thet wp draghe, ther orlogh eller wsæmye ma aff komme, wtan blifue alle som
eet rike wnder en koning som fore er sact, oc scal huor man högher oc lagher widh
ræt oc lagh blifue oc sich nöghe lade j lagh oc ræt, oc met engin döthfeydhe eller
annen wræt eller höghmod noken then annen forthrykke eller wforrætæ then, ther
mindræ formæ, wtan alle scule ræthes gudh oc wor herra koningen oc alle stonde
hans budh efter thy som til bör, oc hans embitzmen, the han til setter wpa synæ
6. wegne, oc ræte ouer thom, som her amot bryde. Worther oc noken j noket riket

fridhlös eller biltogher eller forflicthoger j annet rike for syn rætæ brut, tha scal han suo wel j thet enæ rike wara fridhlös som j thet andræ, oc scal hanom engin heyne eller forsuaræ, wtan huor han worther a talæther oc a kerther, ther scal man ouer hanom rætæ efter thy som han brut hafuer oc ræten til sigher. Jtem om nokræ deythingen eller ærende worthe wpedhe eller om talit met fræmethe herræ eller stædher eller thorræ budh til wor herræ konigen, j huilket rike han tha ær stedder, tha hafue han oc hans radh, the tha nær æræ stedde, jo nokra aff huort riket, thes macht, huat han oc the ther om göre oc ende wpa thisse thry rikes wegnæ, huat guthelixt oc skellixt oc nyttelixt ær til wor herra konigens oc thisse thry rikes gagn. 7.
Jtem scal man al thisse forscrefne stykke oc article suo göre oc holde som fore screfuet star oc thom suo wt thydhe oc menæ, at thet wardher gudh til hedher oc wor herra koningen oc riken til gagn oc gotho oc fridh, oc at huor lade sich nöghe j lach oc ræt, oc wore thet suo at noken wore, som her amot wilde göre, at alle the aff thisse rike hielpe wor herra koningen oc hans embitzmen, som han ther til setter, met goth tro oc al macht thet at styræ oc ther ouer at rætæ, efter thy som ræt ær oc ther widher bör. 8.
Framdeles scal vor fru drotning Margretæ styra oc besidiæ, radhe oc beholde j henne lifdaghe whindrit met al koningxlich ræt engte wnden taket efter henne vilghe alt thet som henne fadher oc henne sön henne wnte oc gafue j thorræ lifuende liff oc j thorræ testament, oc suo j Suerike henne morghengaue oc annet, thet rikesens men j Suerike hafue met henne ouer enæ dræghet oc samthyct at hwn beholde scal, suo oc henne morghengaue j Norghe oc thet henne herræ koning Hakon oc henne sön koning Oleff henne ther wnt oc gifuet hafue bothe j thorre lifuende liff oc j thorræ testament, oc et mughelict testament at göræ efter sich oc thet at holde, thoc suo at landen oc slotten komme igen frij oc wmbeuoren til koningen, nar hwn dör, wtan sua mange pæninge oc gotz, som hwn mughelica bort gifuer j syt testament, som fore er sact, aff thetta forscrefne som henne ær botho gifuet oc wnt, at thet stadicht oc fast blifuer oc holdes, oc huat hwn hafuer alle redho til foren fran sich antworthet eller gifuet eller bort guldet eller lent j thisse thry koningxrike j gudz hedher oc henne wene oc thienere, at thet oc blifuer stadicht oc fast efter thy som thet er giort, oc at koningen oc rikesens men j thisse thry koningxrike hielpe henne thetta forscrefne at besidiæ oc beholde oc beskyrme oc werghe oc at heynæ j goth tro j henne lifdaghe wtan arct, om thet nödh görs. wille oc nokræ henne j thisse forscrefne stykke wforrætæ eller henne her j amot at göre arghæ eller hindræ j nokræ modæ, tha wille j j goth tro met al macht wære henne ther j behelpelike at scipe henne ræt ouer thom som thet göre, oc wnne wi henne at hwn ma takæ gudh til hielp oc thom henne hielpe wilghæ at sta ther amot oc werghæ sich wforwit. 9.
Til mere beuaring alle thisse forscrefne stykke at the scule stadighe faste oc wbrydelicæ blifue ewinnelica met gudz hielp oc j alle mode oc met alle article, som fore screfuet star,

oc at breff sculæ gifues wppa perkman screfne, tw aff huart rike, suosom ær Danmarc, Suerike oc Norghe, ludende j alla modæ oc met allæ artikele som hær fore screfuet star, oc sculæ incigles met wor herræ koningens oc wor fru drotningens oc rikesens radz oc mens oc köpstæthes jncigle aff huort aff thisse thry rike Danmarc Suerike oc Norghe, oc at alle thisse stykke æræ suo talædhe oc ende oc at the j alle modæ suo fuldraghes oc fulkommes oc blifue sculæ, som fore screfuet star, tha hafuom wi Jæcop oc Hinric aff Gudz nadh erchebiscope j Lund oc j Wpsalæ, Pæther oc Knut met samma nadh j Roskilde oc j Lyncopunk biscopæ, Karl aff Toftæ, Jönes Anderssön, Sten Beyntssön, Jönes Rut, Thure Beyntssön, Folmar Jacopssön, Erengisl, Pæther Nielssön aff Agarth oc Algut Magnussön riddere, Arent prouest j Oslo, Amund Bolt, Alff Harilssön oc Goute Ericssön riddere ladit wora jncigle met goth wilghæ henges for thettæ breff. Scriptum Kalmarn anno domini m° ccc° xc° septimo die beate Margarete virginis etc.

10.

Den fornyede Unionsakt (af 1436) [1].

Wij Hans Laxman i Lundh, Oluff vdi Opsale, Aslack i Nydrosze met gudz nade erchebescoppe, Axel Pethersön righens radh vdi Danmarck, Cristiern Nielsön righens raadh vdi Swerighe, Endreat Erlandsön righens radh [2] i Norge, swo skulle alle staa som thette fulbyrdhe [3] och ther til kommendes wordhe [4]. Först at fordrages skal. tha dragher [5] en stoor deel aff oss alle [6] wel [7] til myndhe [8] oc alle wel sannelighe wordhe [9], thet högboren förstinne drotningh Margareta Valdemar Dane konnings [10] dather kom tesse [11] thry righenne sammen [12] met hennes fornwmst met hielp alwoldighe gudz och tillaght [13] alle [14] till freedh, leyelighedh och semye [15] och endrecht athaffwe, och

---

[1] Efter Codex Magnæanus No. 23 in quarto, en Papirscodex af Valdemars Sjælandske Lov, skreven omtrent 1500 (A), fol. 88—93. Ved Begyndelsen er i Margen skrevet: forma in eleccionibus regum pro tribus regnis. Varianter ere meddeelte efter 1) en lidt ældre Papirscodex af Skaanske Lov, Gl. Kgl. Saml. 4to No. 3124 (B), hvor dette Stykke næsten aldeles ligner Recensionen i A, kun at i A ere Skrivfeilene rettede med en anden samtidig Haand, 2) Hadorphs Rimkröniker vol. 2, pag. 117 sqq. (C), 3) Gl. Kgl. Saml. fol. No. 836 (D), en i sidste Halvdeel af det 16de Aarhundrede skreven Samling af Aktstykker til Danmarks Historie fra Erik af Pommerns Tid til Kong Hans's, der begynder med dette Stykke med följende Overskrift: Denn thidt Margareta, som war konning Waldemars datter, wanndt Swerrige och greb konning Albrit och bleff dronning offuer Danmarc, Suerige och Norge, wdwalde hindis naade hertug Erich aff Pommeren thil sinn sön och konning offuer samme thre riger, och tha bleff thet effterneffndt forbundt bewilgitt, og endelig efter 4) Aftrykket hos Hvitfeld pag. 797 sqq. (E). [2] C: righens radh mangler. [3] E tilföjer: Dette skulle alle forstaa oc kundt vorde, som nu ere. [4] Istedetfor Först — sannelighe wordhe har E: at os alle dragis til minde oc det fast sandeligen vide. [5] B: fordragher. [6] C: alle mangler. [7] B: wel mangler. [8] wel til myndhe mangler i D. [9] Istedetfor wordhe har C: weta. D: och will sandeligen wiide. [10] Dane konnings mangler i D oc E. [11] kom tesse mangler i D og E. [12] E: try riger sammenbandt. [13] Istedetfor tillaght har C: tillade. [14] tillagt alle mangler i C. [15] D har ladt aaben Plads til och semye.

forti[1] haffwe wii alle[2] rett atbedhe for hennes siel, som wij och gerne göre, och bethe wij almegtighe gudh[3] nadhe hennes siel[4], taghe henne til sin nade och myskwndh. och kom hwn thet aff stedh och fuldreff met hennes ydmywghe böön[5] och godhe gerningher modh[6] almwen och righet[7], thet konningh Erick wor nadighe herre, som nw er wort[8] indhentt, valdher och keesdher til fuldmegtigh konningh[9] til alle try rigenne vppa alle the stædhe, ther man pleyer atkese konningh och gammel sedwane haffwer wærit, och war kronit her[10] vdi Calmarn til alle thry rigenne, swo wele wij hanum och gerne holdhe och haffwe for fulmegtigh konningh til atbrwghe alle konninglighe rette[11] i hans liffdaghe[12] och atholdhe[13] och haffwe oss alle och hwer wedh segh wedlogh och rett som konningh[14] böör och met[15], som her effther screffwit staar. Swo findher wor nadighe herre konningh och wij alle noghre beceglde breff och scriffther och eett forram[16] och eett begriff aff then samme edle förstinne och aff the bæste men som tha i righit[17] ware, thet[18] the keesde tha for thet bæste, hwn met them och the met henne, thet tesse try righe skulle altidh bliffwe sammen til ewigh tidh[19] en konningh athaffwe ower[20] alle try rigenn, och skedhe thet[21] swo[22] vdi then samme[23] tidh, ther[24] wor nadighe herre konning[25] war kronit vdi Calmaren. nw[26] wor nadighe herre[27] konning[28] forscreffwen och wij alle ther om eens wordhet och samtöcke[29] och[30] for thet bæste keesdhe, han[31] met oss och wij met hanum, menighedhen til bestandh och almwen til fredh och nadhe, och kwnne ey[32] bæthre kendhe een fölghe thet samme sindh och for then menighe bestandhe och nyttelighedh, som alle try[33] righenn til godhe komme maa, och forbiindhe och for[p]lichte oss alle sammen[34] stadelighe til ewigh tidh sammen[35] atbliffwe wndher en konningh bodhe for oss the nw ære och fremdelis til kommendes wordhe, som wij och[36] nw göre vdi Ihesu Christi naffn: fförst swo, thet thoog[37] hwert righe[38] bliffwe wedher sin logh och rett, priuilegia och frihedher och goodh gammel sedwane och weed therre naffn. Om koningx macht[39]. Enghen koning haffwer nogher macht annen logh eller rett in ath[40] draghe

---

[1] forti mangler i C. [2] alle mangler i C. [3] E tilföjer: hand. [4] E tilföjer: oc vil. [5] D og E: hindis böenn, ydmygelighed. [6] D og E: med. [7] Istedetfor och riiget har C: alla rijksens; D og E: alle rigernis. [8] D og E: wor istedetfor wort. [9] Istedetfor: til fuldmegtigh konningh har D: konning, fuldmechtig; E: konning, fuldmectig bleff. [10] her mangler i D og E. [11] E: konnings ret. [12] D og E: liiffs thidt. [13] C: handhalla istedetfor holdhe. [14] Istedetfor konningh har C: honom. [15] Istedetfor met har E: vedtagen er. [16] Istedetfor eett forram har E: en form. [17] C: rijken, D og E: riigernne. [18] C og D: ther. [19] C, D og E tilföje: altijdh. [20] B har: till istedetfor ower. A har ligeledes först havt: till. [21] thet mangler i B. [22] Istedetfor thet swo har C: the. [23] C: samme mangler. [24] E: det. [25] konning mangler i B. [26] C tilföjer: ær. [27] E tilföjer: oc. [28] konning mangler i B. [29] C: samtyckt. D (og E): worde oc samthychte. [30] och mangler i C. [31] D: hanom. [32] Istedetfor ey har C ved en Skrivfejl: wij. [33] try mangler i D. [34] D: forkynnde och forligge och allesammen, E: forkynde oc forlige allesammen. [35] D og E tilföje: stadeligenn. [36] och mangler i C. [37] Istedetfor swo thet thoog har C: doch swa att; D: for thet tog; E: for det. [38] E tilföjer: maa. [39] Om konnings macht mangler i D og E. [40] Istedetfor in ath har B: macht (Skrivfejl).

eller sette i noghit thöre[1] wthen met menighe[2] indbyggeres samtycke och goodh willie vdi hwert thöre wedher sig. och scal alle konninghe sedh och rett wære her effter[3] tilkommendes tidh vdi alle try rigenn athaffwe droszedh och marsk i hwert righe, som ther er tha[4] bæst fallen til effther righens radtz[5] raadh, och[6] ladhe och haffue them[7] wedh swodan macht som them[8] bör athaffwe och[9] som her effter fölgher. Jtem[10] droszen skal haffue swodan macht, som konninghen sielffwer nerware vdi alle dome ower alle andhre dommere atstyre[11] wold och vrett, styrcke och hielpe them som vrett owergangher. och[12] bör alle indbyggere hanum trolighe[13] tilhielpe, nar droszen tilsigher, ligherwiist som konninghen sielffwer ner ware och sielffuer paakallidhe och badhe[14]. Jtem[15] marskens embidhe er swa, at han er serdeles pligtugher til athielpe droszen til atstyre[16] logh och rett vdi konninghs stedh och rette ower them, som vrett haffwe och wele ey ladhe them nöghe i rette[17]. och er hans embidhe een mere, om kriigh och orloff fulle[18] vppa righit[19], som gudh styræ, tha skal han tha[20] wære forman til[21] alle the, som tha[22] wtskickes til righens wern, och styre och radhe ther fore[23] effter[24] godhe mentz raadh, som ther ære ner stedde[25], och rette ower them met konninghens och gode mentz hielp, som vliwdighe ære och ey wele göre[26], som them böör och til sagdhe wordhe. Jtem[27] skal ock konninghen haffwe hoffmestere vdi hwert righe for synderligh sagh[28] skyldh. fförst forti förste[29] konningh kommer i thet righe, som hanum bör atwære vdi, tha fölgher thet bæst skeel, at hans hoffmestere aff thet[30] samme righe mödher hanum oc righerer[31] konningx gardh, som hans embidhe er, effther righens seedh och goodh sedwane, forti at[32] han maa widhe bæthre leyeligheed til atstaa thet embithe fore effter righens leyligheedh, och kenner han bæthre alt folck æn then, ther komme aff andher landh. Jtem[33] andhre embitzmen, som konningx gardh til hörer, maa konninghen wel[34] haffwe aff alle thry righenne, the som han kan kenne ther[35] ære faldhne til. tha er thet radh, at han haffwer[36] them aff alle sinæ[37] thry righe, serdelis forti at eett righe[38] torff ey sighe, at thet enæ[39] righe elskes fore thet[40] andhre. Jtem[41] skal och konninghen haffwe en owerste cantzeler vdi

---

[1] Istedetfor i noghit thöre have D og E: nogenn herre. C har istedetfor thöre: rijke. [2] C tilföjer: rijkene. [3] C og E tilföje: i. [4] tha mangler i D og E. [5] radtz mangler i B. [6] C: och mangler. [7] Istedetfor them har B: och. [8] them mangler i B. [9] Istedetfor och har C: epter. [10] Jtem mangler i C, D og E. [11] at mangler i C. [12] C, D og E tilföje: ther. [13] trolighe mangler i C. [14] och sielffuer — badhe mangler i C. [15] Jtem mangler i C, D og E. [16] D og E: att schicke. [17] D og E: med rette. [18] D: schulle istedetfor fulle. [19] C: rijkena. [20] tha mangler i C, D og E. [21] C: för. [22] tha mangler i D og E. [23] ther fore mangler i C. [24] C tilföjer: rijkesens och. [25] D: stedtze istedetfor stedde. [26] göre mangler i D og E. [27] Jtem mangler i D og E. [28] D og E: besönnderlige aarsage. [29] Istedetfor förste har C när. [30] thet mangler i C. [31] D og C: riider i istedetfor righerer. [32] at mangler i D og E. Istedetfor forti at har C: ty. [33] Jtem mangler i C, D og E. [34] Istedetfor wel har C: om han wil. [35] E: det. [36] Istedetfor tha — haffwer har C: och är thet rätt att hafwe. [37] C: sinæ mangler. [38] serdelis — righe er glemt i B. [39] Istedetfor thet enæ har E: it. [40] E: it. C: öfwer the. [41] Jtem mangler i C, D og E.

hwert siit righe met righens indcegle til sagher, som ther tilhörer, och skal han en gardz[1] cantzeler haffwe i hwert siitt righe for[2] sagh skyld. fförst at han wedh leyelighedh, maalit[3] och andhre stycke, som ther til thiene, och thet fölgher skellighedh. Jtem[4] skal och alle konninghe seedh oc ræt wære[5] atsöghe alle thry sinæ[6] righenne vdi[7] hwert aar atbrwghe oc[8] righere oc fuldfölghe siit konninglighe[9] embidhe, thet er atstyre oc radhe siitt land och folck til rett och skell och[10] styrcke retwise och fortrycke the, som ære imodh skel och rett, och hielpe them, som wold och wrett owergangher for wthen sagh. Jtem och[11] then tidh[12], swo hwert[13] righe atsöghe[14], haffwe wii swo owerweyt. effter thet at tesse righe ære thry och aar er ok[15] regnit vdi xii maanidhe, tha stille konninghen segh swaa, at han er iiij[16] manidhe vdi hwert righe, mindhre eller mere effter leyelighedh, som tha paa ferdwm er, oc hanum thet sielffwer tycker oc owerweye kan, hwilkelunde[17] han i thet righe effter leyelighed komme kan, vinther eller sommer, at han joo[18] swo stadelighe holdher, vthen nogher merckeligh sagh hanum thet fortagher aff righenn eller andhit andfaldh[19], swo at man wel wndherstoor[20], at thet ey forsömmes for hans wild eller forsömelse skyld vdi nogher modhe. Jtem och[21] tha han wil swo wt aff ett[22] righe fare til thet andhre, tha skal han met sigh haffwe aff hwert righe two aff siitt radh for[23] sagh skyld. fförst forti at[24] om hanum effterkomme nogher[25] the thiendhe[26] aff the tw righenne, mædhen han ware vdi thet tredye, och serdelis om noghre andhre[27] paa komme, som alle thry righenne anrörindis ware, eller fremmedhe herrer eller theres bwdh, tha kwnne han tess bæthre swar giffue[28] them som ner ware. Jtem[29] nar swo skeer at kriigh och orloff skyudher[30] vppaa noghit righe aff tesse thry, thet gudh forbiwde, eller nogher anfectingh[31] aff noghre wtlendis herrer, tha skal thet ene righe thet andhit tilhielp komme, alleledis[32] som thet ware eet righe, effterthi[33] som tha er saghen beleyeligh[34] och macht er stoor, som them imodh ære. Jtem och[35] nar thet[36] swo tilkommer, tha skulle alle righens raadh owerweye, hwat macht och hielp ther til böör imodh atstaa, och som[37] the tha therom til eens wordhe, at the tha[38] stadelighe holdhe sammen. Jtem[39] och righit,

---

[1] D og E: guod (god) istedetfor gardz. [2] E tilföjer: den. [3] D og E have magelighed istedetfor maalit. [4] Jtem mangler i C, D og E. [5] Istedetfor seed oc ræt wære har B: haffwe for seedh. [6] sinæ mangler i B. [7] E: vdi mangler. [8] oc mangler i C og D. [9] C: konunga. Ligesaa i D og E. [10] och mangler i C. [11] Jtem och mangler i C, Jtem i D og E. [12] C tilföjer: han. [13] D og E: hwer itt. [14] C: atsöker. [15] ok mangler i C og E. [16] E: tre. [17] C, D og E: hwilken tijd. [18] Istedetfor joo have C, D og E: sig. [19] C: annor förfall. [20] D og E: wnnderstaaennde kannd. [21] Jtem och mangler i C, Jtem i D og E. [22] ett mangler i D og E. [23] E tilföjer: den. [24] at mangler i C, D og E. [25] D og E tilföje: aff. [26] E: ting. [27] C: ärande istedetfor andhre. D og E: noget istedetfor noghre andhre. [28] D og E: da haffde hand disz bedre svar at giffve. [29] Jtem mangler i C, D og E. [30] C: skynder sigh. D og E: scheer. [31] E: anfectis. [32] D og E: aldiellis. [33] E: effter istedetfor effterthi. [34] E: sagens beleylighed. [35] Jtem och mangler i C, Jtem i D og E. [36] D og E: thend. [37] Istedetfor som har D: om, E: at. [38] B: tho. therom — the tha mangler i D og E. [39] Jtem mangler i D og E.

som swo skal thet andhit til hielp komme, spise[1] sigh sielffuer til tess, at thet kommer til thet righe, som hielpen wedhertörff, och konninghen met the godhe men i thet righe, som hielpen behöffwer, owerweye om kaast och andhit them[2] fore atstaa[3], swolenghe som[4] the theres hielp behöffwe, och konninghen standher them for scadhe som[5] wedher böör. Jtem[6] och ey at[7] konninghen eller eett[8] righe scal sla vppaa kriigh eller orloff vtlendis[9] vdhen met[10] samtycke alle thry rigens, oc hwat the saa begribe met samtöcke[11], at[12] the[13] tha holdhe stadelighe[14] hwer andhre, som the tha[15] ther om til[16] eens wordhe[17]. Jtem[18] nar gudh forseer och tilladher, at konningh skal wellies, tha skal thet swo tilgaa, som her effter fölgher: Fförst skal swo at joo[19] hwilkit righe konninghen affgaar aff dodzens weghne[20], tha skal droszen och marsken vdi samme righe forkyndhe thet[21] the thu righenn, forbyndhe[22] och bidhe hordelighe the[23] som her effter screffne staa atmödis i Halmstædhe. Jtem[24] swa[25] aff[26] Swerighe skulle wære the som mödhe skulle. fförst erchebiscopen af Vpsale och taghe til[27] sigh bescopen aff Lincköpingh, biscopen aff Scare, droszen och laghmen[28] aff Oplandh, marsken, aff[29] sydhen lagmenne aff Sudermanlandh, aff Östher Göllandh[30], aff Findlandh och en riddere mestockes[31] man met forne laghmen, och laghmen[32] aff Gudlandh, och aff[33] alle tesse stædher, som ære Stockholm, Viisby, Aaboo, Calmarn, Sudherköpingh[34] och Lödöse[35] tilkalles een[36] bwrgemestere til forne kaar, och aff hwer logh söghen[37] i Swerige two vdilböndher[38]. Jtem[39] aff Danmarck erchebescopen aff Lundh, bescopen aff Roskilde, bescopen aff Ribe, drosen och marsken och alle landzdommere swo wiitt som Danmarck er, swo[40] som ære först aff Jwtlandh, aff Scone, aff Sielandh, aff Ffyen, aff Lollandh och iiij riddere mestockes[41] men, two aff Jwtlandh, two aff Sielandh, two aff Scone, two aff Ffyen och een[42] aff Lollandh. aff köbstederne en aff Ribe, en aff Viborgh, en aff Aars, en aff Randhers, en aff Aaleborgh och[43] en aff Othens och[43] en aff Roskilde, en aff Kiöbendehaffn, en aff Kalundeborgh, en aff Lundh, en aff Malmöö,

---

[1] Istedetfor spise har D: spörger; E: forsörge. [2] D og E: thennd. [3] Istedetfor them fore atstaa har C: och them föresta. [4] som mangler i D og E. [5] D og E tilföje: ther. [6] Jtem mangler i C, D og E. [7] C, D og E: att ey. [8] eett mangler i C. [9] Istedetfor vtlendis har C: wetandes, D: raadtzenns. Ordet mangler i E. [10] E tilföjer: raadsens. [11] alle thry — samtöcke mangler i B, D og E. [12] Istedetfor at har E: oc. [13] Istedetfor at the har D: och. [14] D og E tilföje: med. [15] holdhe — the tha er glemt i B. [16] til mangler i C. [17] som the — wordhe mangler i D. [18] Jtem mangler i C, D og E. [19] Istedetfor joo har C: i. D og E istedetfor at joo: althid holdis. [20] aff dodzens weghne mangler i C. [21] thet mangler i D og E. [22] B: forbyrdhe. C: och förkunna. forbyndhe mangler i E. [23] D: och forbiude de hordeligenn thennom. [24] Jtem mangler i C, D og E. [25] C, D og E tilföje: att. [26] D: aff mangler. [27] C: medh. [28] C: laghmannen. [29] C, D og E: och istedetfor aff. [30] C: laghman aff Södermanneland och Östergötland. [31] C: medhalders. [32] Istedetfor och lagmen har C: laghmannen. [33] aff mangler i C. [34] D: Suinkiöbinng. [35] B: Lödelse; D og E: Nyelösze. [36] B: een mangler. D: tilkaldenn en. E: tilkalle dem en. [37] C: laghsagu. D og E: lanndtz sogenn. [38] B: volböndher. [39] Jtem mangler i D og E. [40] swo mangler i C og E. [41] C: medhalders. D: mestöchsmennd. [42] B: two. [43] och mangler i C, D og E.

en aff Naxskow tilkallis en bwrgemestere til forne kaar och two odelböndher aff Jwtlandh, two aff Skone, two aff Sielandh[1] och two aff Fyen. Jtem[2] aff Norighe erchebescopen aff Nidross, bescopen aff Opslo[3], bescopen aff Berghen, drosen och marsken, prowisten aff Marie[4] kircke, laghmen aff Trondelagh[5], aff Berghen, aff Twnsbergh, aff[6] Oslo, aff Borghesysle[7], aff Wighen, och xij ridders menske men[8], slighe som drosen och marsken tycker ther til falne wære, aff köbstæderne, som ære Trondhiem, Opslo, Berghen och Twnsbergh, en radhman aff hwer stædh til forne kaar, two odelböndher aff Trondelagh, two aff Beghern[9] bescops dömme[10], two aff Staffanghers bescops dömme och[11] two aff Borgesysle[12] och two aff Wighen. Jtem[13] swo er swmmen xl[14] aff hwert righe, andhelighe och werdzelighe, tha er swmmen aff[15] alle thry righenne tiwge och hwndrithe. Jtem[16] thet er kest for thet bæste, at tesse forne jcxx skulle haffwe fuld macht oc al[17] atkese konninghen i al tilkommendes tidh vthen nogher mantz[18] gensigelse, som nw er eller[19] tilkommendes wordher. Jtem[20] hwem tesse[21] endrachtelighe keese, then skal konningh wære ower alle tesse thry righe, och then som[22] wordher waldher, at han kommer[23] vdi hwert righe[24], göre[25] them som loghen vtwiser och som konningh böör atgöre, och righens men hanum ighen vfortöwret vppa bodhe sidher. Jtem[26] om konningh haffwer ecthe sön, nar[27] han döör, tha skal han[28] wære nest i waal, swo frampt[29] the kwnne[30] kenne emellom gudh och them, at han er swo fallen til, at thet[31] kan wære wthen righens och righens[32] indbyggeres scadhe och[33] forderwelse. Jtem haffwer han och[34] fleræ sönner æn en, tha bliffwer then konningh, the wele[35], hwat heller han er wnghre[36] eller eldh(re), och thet man the andhre börn foreseer met andhit herskab och leen vdi righit[37], som thet sigh bör, ther mwæ sette aff[38] konninghen och righit til theneste, och hwar met[39] man skal them forse, ther skal man swo om holdhe, som the samme thet skicke och therom sighe, om konninghen

---

[1] two aff Sielandh mangler i D og E. [2] Jtem mangler i C, D og E. [3] bescopen aff Opslo mangler i E. D: Opsaell. [4] D: Norge istedetfor Marie. [5] D: Thronndelösze. E: Trandelöse. [6] Istedetfor aff have D og E: och. [7] D: Bergesysle. [8] C: tolff Norske riddere. [9] C: Bergen. [10] two aff Bergen bescops dömme mangler i D. [11] C, D og E tilföje: twa aff Hammars biskopzdöme. [12] Istedetfor Borgesysle har D: Biiggefylle; E: Ryfylcke. [13] Jtem mangler i C, D og E. [14] xl mangler i C. [15] Istedetfor tha — aff har C: och summan öfwer. [16] Jtem mangler i C, D og E. [17] Istedetfor oc al har E: alle, B: oc till. oc al mangler i C. [18] Istedetfor mantz har C: annor, D og E: aundens. [19] B tilföjer: her effther. [20] Jtem mangler i C, D og E. [21] D og E tilföje: forne. [22] Istedetfor som have C, D og E: swa. [23] Istedetfor han kommer have D og E: komme. [24] C tilföjer: at han, E: oc. [25] D: giör. [26] Jtem mangler i C, D og E. [27] C: tha. [28] Istedetfor tha skal han har C: han skal honom. [29] Istedetfor swo frampt har C: om. [30] kwnne mangler i D og E. [31] C: är ther til fallen och thet. [32] C, D og E tilföje: mäns och. [33] scadhe och mangler i C, D og E. [34] Istedetfor Jtem — och har C: Hafwer och konunger. Jtem og och mangle i D og E. [35] C: the wilia hafwa. D: the welle. E: de velge. [36] Istedetfor wnghre har D: ydmyggere. [37] D og E: rigernne. [38] C: ther the mage hafwa säte aff. D og E: effther som mange sette thett. [39] „och hwar met — om konninghen wil. Jtem" mangler i C.

wil. Jtem[1] haffwer och konninghen echte daather, tha scal man henne en man forse ther om, som[2] skellicht[3] wedherböör. Jtem[4] nar thet[5] swo skeer, at konninghen döör wthen ecthe sön, tha skal kaarit staa til tesse j^{c}xx[6]. tycker the samme, som kaarit haffwe, thet nyttelicht[7] wære atkese nogher til konningh indriges en[8] nogher wtlendes herre, therom skal thet swo holdhe, som her effther fölgher. Man skal ther om[9] loddhe[10], aff hwilkit righe man skal konningh wellie. jtem[11] om laadhen[12] attaghe ther scall swo om holdes, som her effter fölgher, thet man scriffwer hwert riges naffn vppa en sedula, och alle sedule lighe store, och legge them wthen al fordell for eett barn siw aar gammelt[13], hwilkit thet barn tha vptagher, ther i bliffwer kaarit aff thet righe at[14] thet sindhe. Jtem[15] och thet er forti swo vttrycht, at thet enæ righe scal ey siwnes[16] atwære mere for smaatt for[17] the andhre. och for then sagh skyld, som her effter fölgher, er kaarit satt paa tesse tiwghe och hwndrithe[18] aff alle try rigenn, som hwer man haffuer sindh och kan forstandhe: sculle man ey för konningh haffwe, för æn man finghe forsamblidh[19] hwer man vdi[20] alle try rigenne ære[21], tha finghe man seentt konningh. Jtem[22] nar tesse[23] j^{c}xx tilsammen[24] komme til swodant waall, som forescreffuit staar, tha skulle först erchebescope aff hwer righe göre theres eedh ther vppaa, at the wellie wele wthen al wildh och fordeel effter theres bæste samwidh[25] til rigennes och indbyggeres torff och bestandh, och nar tesse forne erchebescope haffwe swarit, tha skulle the siden[26] staffwe och anamme edhen[27] aff the andhre alle, som wellie skulle, hwer aff siitt[28], sammeledes atswerye[29]. Jtem[30] ware thet swo[31], at them jcke semdhes[32] om kaarit och kwnne ey ower[33] eens wordhe, tha moo man toogh ey[34] möste konningh. tha skal ther[35] fremdelis swo om holdes, at the xl aff hwert righe neffne wt fyre aff them, two aandelighe och two werdzelighe, the wisiste och fornwmstigxste[36] the kwnne kenne aff the xx och hwndrithe, swo at the wordhe twolff, och the xii göre strax theres eed[37] vppa ny oc komme sammen vdi eett hwss och skyllies icke aff thet[38],

---

[1] „och therom sighe — wil. Jtem" mangler i D og E. [2] Istedetfor ther om som har C: som ther om. [3] Istedetfor ther om som skellicht har D: som ther till om schickeligt; E: som der til er skickelig oc. [4] Jtem mangler i C, D og E. [5] thet mangler i C. D og E have och istedetfor thet. [6] C, D og E tilföje: män. [7] C: nytteligare. [8] E: eller istedetfor en. [9] C til istedetfor om. [10] B og D: leedhe. [11] jtem mangler i C, D og E. [12] B: leedhe. [13] Istedetfor siw aar gammelt have D og E: som aar gammelt er. [14] at mangler i C, D og E. [15] Jtem mangler i C, D og E. [16] D og E: finndis istedetfor siwnes. [17] D og E: forsömbt end. [18] C, D og E tilföje: män. [19] Istedetfor finghe forsamblidh har C: förskrefwe, D og E: forsamblede. [20] C, D og E: aff istedetfor vdi. [21] ære mangler i C, D og E. [22] C, D og E: och istedetfor Jtem. [23] C, D og E tilföje: förde. j^{c}xx mangler i E. [24] til mangler i C, D og E. [25] D og E: sannidt. [26] siden mangler i C. [27] C: stafwa eeden och anamme ordet. E og D: staa og anamme ordet. [28] C, D og E tilföje: rijke. [29] B tilföjer: skulle. [30] Jtem mangler i C, D og E. [31] D og E: Naar saa er. [32] D og E: sambdraffues. [33] ower mangler i C, D og E. [34] C: ändaa ey. D og E: ey tha. [35] E: oc skal da. [36] C tilföjer: som, D og E: ehrre. [37] eed mangler i B. [38] C: ey skillias ath.

för æn the wordhe eens, och som the tha eens wordhe, swaa scal thet tha[1] bliffwe. Jtem[2] hwo[3] som biltogher wordher vdi Swerighe, fredlöss i Danmarck och vlagherdher[4] vdi Norghe, han scal inghenstædes fredh haffwe vdi tesse try[5] righe. Jtem[6] om toldh, myntt och andhre swodanne ærindhe, som righenne vppa rörer, som langht ware aff atscriffwe i thenne scrifft, oc ey kan settes her vdi, forti the wordhe serdelis atregnes[7], swo[8] som tidhen ther om wtkreffwer, thet sette wii til konninghen och hans raadh i hwert righe, at the[9] thet[10] saa styre och raadhe, som[11] rigenne ther om bestandendes[12] wordhe, effterthii the kwnne kenne nyttelicht atwære[13] effter theres bæste samwidh, som the wele for gudh andsware etc[14]. Amen[15].

Thettæ ær gioert aff drotning Margrethes raad oc alle thry righens oc stadfest[16] wdj koning Ericks tiid, som forscreffuit staar.

11.

Den fornyede Unionsakt af 1438, 9 Juli[17].

In nomine dñi amen. Aar effter gudz byrdh mcdxxxoctauo ottende dagh effter wor frue dagh visitacionis worom wi Johannes Laxman meth gudz nathe erkibiscop j Lund, Niels aff same nathe biscop j Wexio, Cristiern Nielsson drotzste j Swerighe, Karl Knutsson marsk, Erik Krumedike, Mortin Jensson, Niels Eringeslasson laghman j Sudermanneland, Laurentz Wlffson, Beyent Stensson laghman j Nerke, Boo Stensson riddere, Niels Jensson aff Hammar, Beynt Jensson, Olaff Axilsson, Karl Cristiernsson, Beynt Gotskalksson, Maghens Green, Niels Stensson, Jon Karlsson, Clawes Plade, Birghe Trulle, Harald Stensson, Raghwald Puke, Anders Ysaacsson ok Eric Thursson awapn forsamlethe j Calmaran j wor nathughe herres konungs Erics ok rigenss ærende at forhandle ok meth vm then forbinding mellom righen, vm huilkit wi ære her nw swo enss worthne at thenne tidh holdesculendes som her effter screwith stander, gudh til hether ok alle rigenss jnbyggere til fridh, sæmmie, endrecht, kerlichet ok bestand. Fförst swo at wi wele holde ok hawe wor nathughe herre konung Eric for fulmechtughen koning til all hanss koningelighe rett ok werthughet, som hanom aff rette bör at hawe. Jtem scule righen samen bliue til ewich tidh, swo at enchte et

---

[1] tha mangler i C, D og E. [2] Jtem mangler i C, D og E. [3] C: then istedetfor hwo. [4] C: vthlagder. D og E: vdsleg. [5] try mangler i D og E. [6] Jtem mangler i C, D og E. [7] Istedetfor atregnes har C: vpräcknet. [8] swo mangler i E. [9] the mangler i D. [10] thet mangler i C og E. [11] E: saa. [12] E: bistandig. [13] D og E: effthertij the kunde nöttelige were. [14] Det följgende mangler i E. [15] Amen mangler i C og D. Resten mangler i B. [16] C: och aff alla try ryken stadfäst. [17] Orig. paa Pergament i det Kgl. Geh. Archiv, bagpaa med en nyere Haand mærket: Calmars deything om then forbindelse som giordh er mellóm Danmarck oc Swerige 1438. Af de 24 hængende Segl mangle No. 11, 15, 20 og 22.

scall sich frann thet andre draghe meth noghur twedracht eller söndren, vden hwat thet ene paagaar, entighen meth orlogh eller meth andre vtlensche eller wrangwise manne aafichten, thet scall them alle pagaa, ok hwert there annet behielpelicht ware meth all troscap ok meth all macht. ok at hwert righe bliue with sit naffn, lagh, rett, priuilegia, friheth ok godhe gamble sedhwane bathe andelighe ok werildzlighe hwer effter siin rett. Jtem scheer thet ok swo, thet nogher aff thesse righe krigh eller orlogh pa kommer, huilket et there thet helzt kan worthe, tha scule the andre righe meth all macht ok troscap thet righit til hielp ok werie komme ehwor them worther tilsawth, allelethess som thet wore et righe, entighen til land eller watn, effter leyelicheth som tha pa ferthe eer ok machten er stoor, som them j modh ere, som man tha kan kenne at man maa thet tha meth vmothstaa, thoc swo at thet righet, som then hielpen behöwer, see them fore som them vt aff thet andre righe til hielpe kommer, meth kost spisning ok fother, ok koningen ok rigenss men sta them for scadhe, eemen the there hielp wetherthörffue ok wele hawe fran then tidh, som the j thet righe komme, som then hielp behöwer, ok methen the ther ære ok swo lenge som the there hielp hawe wele. Jtem worther ok noghur j noghitt righe frithlöss, biltugher eller forflyctugher j annet righe for siin rette bröde schuld, tha scall han swo uel j tlfe andre righe frithloss ware som j thet ene, ok scall hanom engin hwerken heyne eller holde, men hwor som han worther aatalether, ther scall man ouer hanom rette som rettelighen tilbör, vm thenne samme, som aakerer, hawer rette ok skellighe bewisning meth sich, at han er skellighen frithlöss worthen, ok ey hellder schule noghre righens men j noghre righe nogher man vntholde andre vdethess men, swosom ere forradhere, mordhbrennere, thiuwe, röwere ok woltaghere. swodane men them ok there lighe schall man ouer rette hwor the pa kerdhe worthe som rettelighen wetherbör. Jtem wore thet ok swo, thet noghen man wore j noghit af thesse righe ok wilde göre modh noghitt aff the andre righen, swo at righen motte at skillies ok komme til twedracht fore, for thy at han wore hoyt besidden eller ok j andre made, thet schule koning ok righens men som han aff ær, strax förste thet forkerdh ok forkyndughet worfher, forstyre ok vt auer rette, bathe ouer liff ok godhz, som ouer een forræthere ok vden all nathe. Jtem som wi finne j thet gamble forbund righen [righen] vnder een konung at ware etc., ther kunne wi ey nw ydermere ens vm atworthe, at thenne tidh serdelis, for thy at oss aff Swerige ær ey nw then fulmacht meth giuen ok engin aff Norges radh er her hoss, ok er thet ey swo leyelicht meth them aff Norges righe, som thet er meth oss vm the stiicke som man ma uel vndersta. thoc forplichte wi oss nw ok til samen forbinde samelethes, som fore ok effter screwith staar, at holde meth hwer anner vden alt swigh ok arghelist, som thenne forbind kan komme til scadhe eller til forfang. Naar ok swo worther, thet man koning wil wellie ok thet thorffs, at tha enchte et righe konung kese eller wellie, för en the hawe warith samen, the som ther ere best falne til ok tilskickethe worthe meth ful macht aff

righen, huilket righe först behoff görs eller begerer koning at wellie, at thet forbudhe the andre righe pa leyeligh stadh ok time, som tha leyeligst ok nyttugst kan ware, ok ther tha ouer at weye ok eens at worthe effter leyelighethen som tha aferdom er, hwat som tha er nyttughere, at hawe een koning eller flere, ok som the tha kunne ens worthe, at the thet tha swo holde ok samelethes bliue til all tilkomende tidh, naar swo kommer thet behoff görs at wellie konung. Vm the nw at förste tidh enss worthe at bliue vnder een koning, ok vm the tha for thet beste kese at hawe flere koninge en een effter swo dan leyeligheth som tha er a ferdhom, er thet thok tha hwert riges men holde ok hawe theres koning swo at engen skilnath worther mellom righen, thet the jo samen bliue with frith kerligheth ok endrach ok with hwers anners hielp som forescrewith staar. Till ytermere forwaring ok wisse at alle thesse forscreffne article ok stycke, hwert there serdelis vm sich, scule swo vbrödelighen holdes, j alle made fuldraghess, fulkomes ok fastelighen bliue schule, som forescrewith staar, tha hawe wi alle forde ladet wore jnsigle meth godh willie hengis for thette breff, som giueth er aar dagh ok stadh som forescrewith staar.

12.

Juramentum Christophori Bauari, d. d. 9 Aprilis 1440[1].

Vniuersis sancte matris ecclesie filiis, ad quorum visum vel auditum peruenerit presens scriptum, Johannes dei gracia archiepiscopus Lundensis, Swecie primas apostolice sedisque legatus, salutem et sinceram in domino caritatem necnon infrascriptis fidem indubiam adhibere. Facta temporalia absorberet vetustatis obliuio, nisi litterarum vallata fuerint munimento. proinde per hec scripta ad noticiam deducimus singulorum presencium et futurorum, quod nos sub anno domini m° cd° xl° sabbato proximo ante dominicam qua cantatur officium misericordia domini, jn placito generali Wibergensi terre Iucie, vna cum venerabilibus in Christo confratribus nostris suffraganeis, videlicet dominis Cristierno Ripensis, Vlrico Arusiensis, Gerardo Burglanensis et Thorlauo Wibergensis eadem gracia ecclesiarum episcopis, necnon militibus et militaribus regni Dacie pocioribus, ciuibus, burgensibus, bundonibus, rusticis atque colonis predicti regni tunc presentibus, jn serenissimi principis et domini nostri domini Cristofferi, simili gracia Danorum, Sclauorum Gothorumque regis, comitispalatini Reni et ducis Bauarie, presencia personaliter constituti, quandam formam juramenti conscriptam et per reges Dacie prestari consuetam, memorato domino regi Cristoffero exposuimus faciendam et prestandam secundum dicti regni consuetudinem approbatam, cujus quidem juramenti for-

[1] Ex membrana originali in archiuo regio asseruata, signo notarii signata, cui a tergo manu antiqua inscriptum est: „Juramentum regis Cristoferi", et cui adhuc appendent sigillum Johannis archiepiscopi fere integrum et frustulum sigilli Vlrici episcopi.

mam de verbo ad verbum, prout infra scribitur, jpse dominus rex, recte racionis compos, de sana consciencia, certa sciencia diuinoque tactus consilio, prestitit atque, prout jurando promisit, sub sui quo tunc vsus erat sigilli munimine jn apertas litteras, quas post diligentem examinacionem jnuenimus omni vicio et suspicione carentes, redactam fecit huiusmodi sub tenore[1].

J gudhz naffn amen. Wy Cristoffer meth gudhs naadhe Danmarcs, Wendis oc Godis koning, palantzgreue paa Rein oc hertugh i Beyeren, laauæ oc swerie for gudh oc alle hans helghene oss at wele elsche gudhs rætwiisheyt oc then helghe cristne tro, oc at wi wele werne oc beskerme then helghe kirke, hennes formæn, biscope, prelater oc alle then helghe kirkis personer, riddere, swene, borghere, köpmen, bönder oc bokarle, swo' wiit som Danmark recker, i alle theris retticheyt, oc wele wi beware oc holde thöm wedh fridh, lagh oc ræt oc wedh all theris friihet, rætighet oc priuilegia, som thöm aff wore forfæthre koninge i Danmarc giffne ære, oc beskerme viduer, modherlöse oc fadherlöse börn, pilegrime oc ælende, oc thöm, som frethen bryde oc fritlöse ære eller æn worthe, wdh aff righit forstöre, rætte domme at sidhie oc rette ouer the, som frethen krencke oc brydhe, righens rætichet oc kronens stat oc ære wskadde atholde. oc skule wi oc wele beseyle meth wort större koningelighe maiestatis jnceyle i förste danehooff meth the ypperste gothe mæntz jnceyle aff Danmark andre opne breff, i hwilke som wor handfestning skall stande meth swo dane article, som biscope, abbate, righens raadh, riddere, swene oc andre gothe mæn i righit kunne kenne, at then helghe kirke oc righit best meth bestande kan, oss till een erligh aminnelsse oc till ydermere forwaring. Swo sant hielpe oss gudh oc thesse helghe gudhs ewangelia, som wi alle thesse forne article swo effter wor macht oc formwe vden archt gerne holde wele, hwilke som giordhe oc giffne ære aff oss forde koning Cristoffer vpa Wiborghs landzthing anno domini mcdxl° sabbato ante dominicam qua cantatur officium misericordia domini etc. Nostro sub secreto quo vtimur pro presenti.

Vnde nos jn perpetuam rei memoriam facte que rei euidenciam prescriptam juramenti formam, quam nostris tam metropolitana quam legacionis apostolice auctoritatibus, quibus deo auctore fungimur, fuisse et esse licitam, equam, justam, juri congruam et consonam racioni jn hiis scriptis pronunciamus, declaramus pariter et diffinimus, in hanc publicam formam per notarium jnfrascriptum transsumi, exemplari et redigi fecimus atque decreto earundem auctoritatum nostrarum interposito, vt huiusmodi transsumpto jn judicijs et extra tamquam originalibus litteris, ex certa causa nunc productis, quas in archiuo Roskildensis ecclesie seruari volumus, fides plenaria adhiberi

---

[1] Quum huius iuramenti membrana originalis in Archiuo Regio asseruetur, ad istam ipsum hic typis excudendum esse putauimus. Cui membranæ sigillum Christophori appendet, ceræ rubræ impressum, et a tergo manu sæculi decimi sexti ineuntis inscriptum est: Juramentum regis Cristofori de obseruanda iusticia.

possit, has presentes litteras nostro sigillo vna cum sigillis memoratorum venerabilium coepiscoporum nostrorum duximus roborandas, presentibus ibidem honorabilibus et nobilibus viris dominis Johanne Nicolai preposito Burglanensi et Michaele Spen archidiacono Wibergensi necnon Juaro Jwl et Magno Johannis armigeris diocesis Wibergensis testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis sub anno die et loco quibus supra.

Et ego Petrus Johannis publicus auctoritate imperiali notarius, clericus Wybergensis, quia huiusmodi presticioni juramenti et promissioni confirmacionis priuilegiorum et omnibus aliis vt prenarratur presens interfui et ea sic fieri vidi et audiui, jdeo presens publicum instrumentum exinde confeci et in hanc publicam formam redegi signoque nomine meis solitis ac consuetis signaui requisitus et rogatus in fidem et testimonium omnium premissorum.

Jnfrascriptus processus obseruandus est in regno electiuo et catholico jpso rege illius defuncto, antequam alius rex et successor in regno assumatur[1].

Primo et ante omnia diuino auxilio solenniter jnuocato, antequam aliquid tractabitur de nouo rege, in remedium salutare anime ipsius regis defuncti necnon in preclarum exemplum illius successoris, debent omnia et singula statuta, juramento regis defuncti, antequam in regem assumptus fuit, vallata et munita, diligentissime examinari per electores et consiliarios regni. Et vbi aliquid contra juramentum regis defuncti alicui ablatum fuerit per regem vel illius officiales, statim restituatur per consiliarios.

Jtem dampna illata alicui regnicularum per jpsum regem vel ipsius officiales contra juramentum regis defuncti per consiliarios regni de fructibus corone resartiantur.

Jtem vbi rex defunctus specialiter contra suum juramentum remissus et negligens fuit in ministrando regnicolis iustitiam, illius remissionem et negligentiam supplere debeant consiliarii per eundem actum, ad quem rex obligatus fuit medio suo juramento prestito.

Jtem non est dubium de auctoritate consiliariorum, quia ipsi et regnicole alicuius regni electiui et catholici sunt veri et indubitati domini et proprietarii ipsius regni, quia ipsius regni dominium directum et vera proprietas est indubie apud ipsos predictos.

---

[1] „Processus" hice nonnisi in codice chartaceo Magnæano No. 28 in 4to manu sæculi xvimi ineuntis scriptus superest, ad quem ipsum iam Kofod Ancher typis excudi fecit. Constitutionibus regni annumerari nequit, nedum actorum publicorum præ se fert speciem, sed simpliciter se præceptum iurisconsulti esse dicit; attamen, quoniam tantum vigoris obtinuisse dicitur, vt apud ecclesias cathedrales (quasi lex fundamentalis) asseruatus sit, nos ipsum excludendum esse non putauimus, et quum de eo, quo primum valuit, tempore nihil certi constet, sententiam Johannis E. Larsen (Nordisk Tidsskrift IV) secuti hic eum inseruimus.

Jtem rex assumptus seu electus in aliquo regno per juramenta sua est solum rex statutarius, vsufructuarius et administrator regni et non rerum dominus. jgitur solum de fructibus ipsius reipublice seu fisci debeat esse contentus, quia dominia rerum nullomodo sunt apud eum, sed apud consiliarios, electores et regnicolas, vt premittitur. vnde lucide claret, quod libera et integra dispositio omnium rerum regni vacantis spectat et pertinet ad illius consiliarios et regnicolas, et quidquid dispositum et ordinatum fuerit per eos regno vacante, viribus subsistat et per regem statuarium assumendum nullo modo reuocabile. et si aliquid fisco regio detraheretur per eosdem, stabit irreuocabiliter, quia illius et soluere cuius est condere.

Hiis tribus punctis premissis et diligenter examinatis atque debite exequutioni demandatis trachtandum est de rege nouo ipsi regno prefitiendo.

Jtem primo animaattendendum[1] est, quam cauti et vigiles et attenti debeant esse consiliarii et regnicole in regno electiuo, quod per incuriam et negligentiam non patiantur neque sustineant eorum regnum electiuum fieri alicui regi hereditarium et successorium, quia tunc ipsi consiliarii et regnicole amittunt dominium directum ipsius regni et ipsi regi hereditario acquiritur pro se et suis posteris, et sic libertas consiliariorum et regnicolarum conuertitur in seruitutem. et ad euitandum talem seruitutem longa linea directa regum in regno electiuo fugienda est. si quarta linea directa dat successionem, tunc tercia, que est immediata via ad quartam, periculosa est, nisi cautelis pregnantibus adhibitis, si saltem sufficienter adhiberi possint.

Exerptum notabile ex dict. Bart. et idem in effectu reperitur apud ecclesiam Lundensem et apud alias ecclesias cathedrales prouincie Dacie etc., quia sic prius processum est in regno Dacie illius vacationis tempore. Jmmo Mathias quondam Vngarorum rex in extremis agens, postquam loquelam perdidit, mandauit per pollicem suum, eundem processum fieri per consiliarios suos eo defuncto. Quo processu sic facto et per sedem apostolicam approbato, jpsi Vngari elegerunt regem Bohemie prefitiendo eum eciam regno Vngarie contra Maximilianum tunc regem Romanorum pretendentem sē tanquam ducem Austrie jus successorium habere in regno Vngarie predicto.

13.

Christiern Is forelöbige Haandfæstning, dat. Haderslev 1 Septbr. 1448[2].

Wy Cristiern, meth gudhs nathe greue j Oldenborgh och Delmenhorst, hielsse alle men nerwerindes och kommeschulendes kærlighe meth wor herre, och kungöre och kennes meth thette wort opne breff, at wy ære swo ouerens wordne meth ærlighe

[1] aiaattendū vel aiaadtendū. [2] Original paa Pergament med alle 14 Segl (No. 1-3 i rödt, 4-14 i grönt Vox, de fleste vel bevarede) hængende derunder i Pergamentsremme, bagpaa med en samtidig Haand mærket: Littera dñj Cristiernj Dacie etc. moderni et ducis Slesuicensis super articulis conseruatiuis vtilitatum et punctis necessarijs regnj Dacie.

ryghens radh aff Danmark vpa alle ryghens jnbyggeres weghne, som nw ære och komme schule, at wy wele och schule holde stadighe, faste och wbrödelighe alle thesse effterscreffne article, om gudh thet swo forseet hauer, at wy worde koning i Danmark. Fförst at Danmarks righe schall beholde och haue syt frii koor effter wor dödh at kese 1.
koning, effter thy at thet ær et frii korerighe. Jtem skedet swo, at wy affginge vden 2
ächte baarn, thet gudh forbiudhe, tha skule wore aruinghe enghen arff, rörende eller vrörende, kreffue aff ryghet. Jtem schule wy enghe vdlendesche herre eller andre 3.
jndraghe i ryghet vden mestedelen righens radhs radh, och icke forscriffue noger vdlensche noger righens rænte. Jtem schule wy enghen vdlendsche fange slot, land 4.
eller leen i Danmark och enghen vdlendsche haue vdi righens radh. Jtem schule wy 5.
ænghen kriig vpa sla meth noger vden meth mene ryghens radhs fulbord och wilghe.
Jtem schule wy enghen merkeligh ærende foretaghe och fuldraghe, som kronen vpa 6.
röre, vden meth mestendelen aff righens radhs fulbordh och tilladelsse, och ænghn slot
forantworde vden effter righens radhs radh. Jtem schule wy ey burt före eller burt 7.
lade komme vdh aff righet righens clenodia eller breff, som wy ther fore oss fynne.
Jtem schule wy ey forpantte eller affhende righens slot, læn eller rænte, vden, thet 8.
gudh forbiudhe, at righet swodant anfald fynghe, at thet nödh och behoff giordes. tha
schule wy thet göre effter wort radhs radh. Jtem schule wy holde och regere wor 9.
gardh och staat effter righens radhs radh. Jtem schule wy enghen landskat legge 10.
vpa righens jnbiggere vden meth menæ righens radhs fulbord och wilghe. Jtem 11.
schule wy ey gieste eller stedhe at geste closter eller andersteder eller almwe
till vskellighed. Jtem schal enghen vdlensk keses till werghe aff noger i Dan- 12.
mark vden thet faller hanum till aff laghen. Jtem alle the breffue, som koning 13
Cristoffer vdhgaff i hans tiidh Danmarks righes jnfödde men och jnwonere vpa
slot, læn, rænte, preuileger eller friihedh, och the forde læn eller rænte i theres
hauende wære fynghe fore hans dödh, the breff schule wy holde wydh full-
macht effter theres liudh. men the breff som han gaff vpa slot, læn eller rænte effter
noger mans dödh, som tha leffuede, eller effter noger mans tiidh, som ey tha war om-
komne, the bliffue döde och machtlöse. Thesse forne article loffue och sighe wy faste
och wbrodelighe at holde vden all hielperedhe. och wy Alff meth gudhs nathe hertugh
i Sleszwiig, greue i Holsten Stormeren och Schowemborgh och alt wort elskelig radh,
som nw nerwerendes ære och her effterscreffne staa, loffue thette samme meth forde
wor söstersson, at thet swo i alle madhe holdes schal som forescreffuit staar wden
alt argt. Och nar wy Cristiern koning worden ære i Danmark, tha wele wy och
schule jnnen et aar ther effter slicht samme breff ordh fran ordh giffue och beseghle
meth wort maiestatis jncighle Danmarks jnbyggere. Til ydhermere forwaring oc
wydne her om, tha haue wy Cristiern greue i Oldenborgh etc. och wy Alff hertugh i
Slesszwiig forde etc. meth wort elskelighe radh, som ære werdugh father meth gudh

biscop Claues aff Slesszwiig, her Johan van Aneuelde, her Jachim Breyde, her Otte Seestede, ryddere, Breydeke Rantzow, Hans Poggewissch, Jurges van Quale, Jachim Kuren, Gotzick van Aneuelde, Wulff van der Wisch, Benedictus van Aneuelde herre Benedittus sön, Otte Spliit, ladyt henghe wore incighle for thette breff meth wilghe och wydschab, som giffuet ær i Haderslöff vpa sancti Egidij abbatis dagh effter wors herres födelsse tiidh thusenne fyrehundrede fyretywe vpa thet ottende aar.

14.

Christiern Is Kroningsed 28 October 1449[1].

Juramentum regis Cristierni.

J gudz naffn amen. Wij Cristiern meth gudz nathe Danmarks Wændis oc Gothes koning, grewe j Oldenborg oc Delmenhorst, lowe oc swærie for gudh oc alle hans hælgene oss at wele ælske gudz rætwisheth oc then hælge cristne troo oc at wij wele wærne oc beskærme then hælge kirke, hænnes formæn, biscope, prelater oc alle the hælge kirkis personer, riddere, swæne, borgere, köpmæn, bönder oc bokarlle, swo wiit som Danmark ræcker, j alle therres rættichet, oc wele wij beware oc holde them wiit freth, low oc rætth oc with alle therres frihet, rættichet[2] och preuilegia, som them aff wore for fæthre koninge j Danmark giffne ære, oc beskærme moderlöse oc fatherlöse börn, widduer[3], pelegrime oc ælænde, oc them, som frethen[4] brythe oc fretlöse ære eller en wordhe, vth[5] aff rigit forstöre, rætte dome at siidhe oc[6] rætte ower them, som frethen kræncke oc brythe, righens rættichet oc kronens staet oc ære wskadde at[7] holde. oc skulle wij oc wele besegle meth wort store koninglige maiestatis jncegle jnnen eet aar effter thenne dagh eet obet breff[8] meth the öperste gode mentz jncegle aff Danmark[9], j hwilke wor handfæstning skall stande[10] swo dane article, som biscope, prelater[11], abbetter, righens radh, riddere oc swæne oc andre gothe men j righit kunne kænnit[12], at then hælge kirke oc rigit bæst meth bestande kan, oss till een ærlig amminilsse oc till ythermer forwarningh. oc[13] wele wij oc skulle holde[14] dane hoff effter wort radz rath. Swo sant hiælpe oss gudh oc thesse hælge gudz ewangelia, som wij alle thesse forde[15] article swo æffter wor macht oc formwe wthen archt gerne

---

[1] Efter Codex Magnæanus No. 37 in quarto, en Pergamenscodex af Anders Sunesens leges prouinciales terræ Scaniæ, hvori dette Stykke er indfört med en Haand fra 15de Aarhundrede. Kong Christierns Ed, som han tidligere svor ved sin Hylding paa Viborg Landsting den 28de Sept. 1448, er næsten ordret ligelydende med denne og derfor her ikke aftrykt in extenso, men blot Varianterne deraf ere her meddeelte efter Codex Magnæanus in quarto No. 28 (B), en Afskrift i Langebeks Diplomatarium „ex registro membr. eccl. Lund. lit. A. p. 20" (C) og Aftrykket hos Hvitfeld (D). [2] oc wele wij beware — rættichet er glemt i B og C. [3] B og C: viduer, faderlöse oc moderlösæ börn. [4] D tilföjer: krencke oc. [5] vth mangler i B. [6] oc mangler i B. [7] D tilföjer: lade. [8] Istedetfor thenne dagh eet obet breff have B, C og D: wii woerde kronet j Danmarck. [9] Her tilföje B, C og D: andræ obne breff. [10] B, C og D tilföje: met. [11] prelater mangler i B, C og D. [12] B, C og D: kennæ. [13] oc mangler i D. [14] holde er glemt i B. [15] forde mangler i D.

holde wele, hwilke som giorde oc giffne ære aff oss koningh Cristiern forde[1] j Köbenhaffn anno domini mcdxlix° die beatorum apostolorum Symonis et Iude etc.

15.

Kong Hans's Haandfæstning, dat. Halmstad 1 Februar 1483[2].

J[3] gudz naffn, amen, ære wij nw her vdj Halmstade forsamblede, Jens met gudz nade erchebiscop i Lund Sweriges förste oc pawens legate, Oleff i Roskilde, Karl i Othensse aff samme nade biscoppe, Eric Otssön, Claus Rönnow, Strange Nielssön, Johan Oxe, Knud Trwetssön, Werner Partzperger, Axell Lagessön, Dauid Hack, Jens Dwe, Eric Aghessön, Eskild Göye, riddere, Per Nielssön landzdomere i Skone oc Beynt Bilde wepnere, Danmarcks raad, fuldmechtige pa alle Danmarcks riges oc thess inbyggeres weygne, oc Gude aff gudz forsyn erchebiscop i Trondhem pawens sædes legate, Hans i Berghen, Carl i Hammer, aff samme nade biscoppe, Jon Smör, Bo Flemming, Gude Kane, Swen Galle, riddere, Anders van Bergen oc Otte Matssön, wepnere, Norges raad, fuldmechtige pa Norges riges oc thess inbyggeres weygne, effther then kerlig bebindning, som tiit oc offte forrammet oc begrebet er mellum alle try rigene them atbliffue vdi en ewig friid oc sambindning till sammen wnder en herre oc konning till ewig tiid, besynderlige nw sist vdi thet mode i Calmaren war giort wor frwe dagh assumpcionis, oc tha frem wort sæt högboren förstes konning Cristierns

---

[1] B og C: vppaa Viburgis landtzting anno domini millesimoquadringentesimoquadragesimooctauo jn profesto beati Michaelis archangelj nostro sub secreto quo vtimur pro presentj. D: oppaa Viborg landsting 1448. [2] Efter en i Geheimearchivet opbevaret Original paa Pergament (A), bagpaa med en samtidig Haand mærket: XII. En recess giord i Halmstede, at kong Hanss skulle vere konge offuer Danmarck, Suerige oc Norge. 1483. ϱ. ⁂. De fleste Segl findes endnu derunder, og de hænge eller have hængt i fölgende Orden: 1) Den udvalgte Konges, 2) Erkebispens af Lund, 3) Erkebispens af Throndhjem, Biskoppernes af 4) Roskilde (1—4 mangle), 5) Bergen, 6) Odense og 7) Hammer, 8) Hr. Erik Ottessöns (mangler), 9) Hr. Strange Nielssöns, 10) Hr. Claus Rönnovs, 11) Hr. Jon Smörs, 12) Hr. Johan Oxes, 13) Hr. Knud Truedssöns, 14) Hr. Bo Flemmings, 15) Hr. Gavte Kanes, 16) Hr. David Haks, 17) Hr. Jens Dues, 18) Hr. Verner Parsbergs (har ikke forseglet med sit eget Segl, men med et fremmed: et paa skraa tilhöjre opadspringende Dyr i Skjoldet, et halvt lignende fra Hjelmen), 19) Hr. Axel Lagessöns, 20) Hr. Erik Aagessöns, 21) Hr. Eskil (Munssön) Göyes, 22) Hr. Sven Galles, 23) Per Nielssöns, 24) Bent Billes, 25) Anders van Bergens (mangler) og 26) Otte Matssöns. No. 5—7 ere trykte i rödt, No. 9, 11, 13, 15, 20 og 26 i grönt, og No. 10, 12, 14, 16—19 og 21—24 i ufarvet Vox; No. 1 hængende i grönne og hvide, No. 2 i röde og blaae, No. 3 i grönne og graae (violette?), No. 4—7 i graae (violette?) Silketraade, No. 9—18 i röde og No. 19—26 i hvide og blaae Silkesnore. — Varianter ere meddeelte efter en anden sammesteds opbevaret Original (B), bagpaa med en noget senere Haand mærket: Koning Hanszes recess och handfestning 1483. XV. No. 6. Under denne hænge Seglene i fölgende Orden: No. 1 (Slesvigs, Holstens, Stormarns og Oldenborgs Vaaben med Omskrift: s. iohañis dei grā ad regn̄v dat̄ swēt norw̄e elc̄ti regis duc̄ slesvicen̄ coītis holsatis (sic) stormarie oldēboī et delmēhorst) —7, 10—14, 20, 15, 18, 17, 19, 22 23, 24 og 26; Udstyrelsen er som A's, blot med Undtagelse af at alle Ridderes og Svendes Segl hænge i blaae og hvide Silkesnore. [3] I Initialen er der tegnet en Seddel, hvorpaa der staaer: frit glæder verden.

wor kære nathige herres elste sön Hans met gudz nade etc. till en herre oc konning atanamme ower tesse try rige, oc war tha forrammet thette mode athaffue xx dag jwle her i Halmstade, oc siden ther effter i Köbendehaffn besluttet war i nærwærelsse werdugste werduge herrer Sweriges riges raadz sendebud oc thesliges siden fuldburdet aff Norges riges raad i Nylöse otte dage fore sancti Michels dag nestforleden hiid atkomme then kerlig bebindning fult atgöre oc en herre oc konning her ath samtycke, oc ære wii nw hiid pa the samme ærende kompne oc haffue forbiit the werdugste werduge fæthrer, herrer oc gothe men Sweriges riges raad till thenne tiid, oc komme pa therres weygne thesse effther^{ne} therres sendebud welbyrdige men her Thwre Thwrsön, her Aghe Ienssön, riddere, Karl Beyntssön oc Lindorm Biörnssön wepnere ey för othensdagen nest fore kyndelsmösse dag met swodan macht pa Sweriges riges weygne atforramme eet fremmermere mode nw i sommer nestkommendes, oc nw stadfeste oc fulburde then ewige friid oc kerlig bebindning, som tilforen giorde ære mellum alle try rigene, oc ey naget konninge wal eller kor ingonge met oss pa thenne tiid, hwad oss techtes ther vdi atgöre, sette the till oss. Thii fore thesse two riges Danmarcks oc Norges mangfoldelig leylighet oc bröst skyld oc effther menige for^{ne} two rigens inbyggeres begering stor oss ey lenger swo atsidie wden en herre oc konning, oc at wii fult göre then kerlig bebindelsse, som forrammet ær mellum rigene, tha ære wii alle, som her ære aff Danmarck oc Norge fuldmechtige, swo eens wordne, at wii met frii wilge oc kor i then helge andz naffn haffue samtycth oc fuldburd oc met thette wort obne breff samtycke oc fulburde for^{ne} högborne förstes konning Cristierns eltste sön Hans met gudz nade etc. till en fuldmechtig herre oc konning athaffue ower Danmarcks oc Norges riige. Ther vpa haffuer han loffuit oss pa thesse twenne riges oc therres inbyggeres weygne oc hwert rige wid sigh vpa sin konninglige eed, ære oc gode tro alle thesse effther^{ne} article fuldkommelige fast oc wbrodelige atholde i alle made, som the inneholde, oc ære wii swo ower eens met hans nade oc han met oss, at nar gud thet föyer, at for^{de} werdugste werduge fæthre, herrer oc gothe men Sweriges riges raad teckes atfuldburde oc samtycke hans nade met oss fore en fuldmechtig herre oc konning ower Sweriges rige, tha wil han ligerwiiss loffue, swerie oc becegle them oc therres riges inbyggere alle thesse effther^{ne} article i alle made vbrödelige oc fuldkommelige atholde effther bebindelsses ludelsse, then ewig friid oc kerlig bebindelsse mellum rigene ther met i alle made vforkrentte. Och wii Hans met gudz nade Danmarcks, Norges, Wendes oc Gothes konning, vdwalder konning till Sweriges rige, hertug i Sleszuigh, oc i Holsten, Stormaren oc Ditmarschen hertugh, greffue i Oldenborg oc Delmenhorst fore swodane kerlig oc godh wilie, for^{ne} thesse two rige oss nw bewisd haffue, loffue oc swerie thesse effther^{ne} stycke oc article stadiigt, fast
1. oc wbrödelicht atholde wiid wor konninglige eed, ære, sanningen oc gode tro: Fförst at wii wele oc skulle elske gud ower all ting oc then helge kyrke oc hennes thieneres

ret styrke oc alles therres preuilegia, frihether, statutæ, handfestninge oc gode gamle sidwenie, som the friest nyth haffue aff then helge Romerske kyrke, pawen, helge fæthre framfarne[1], cristne konninge, förste oc förstinner i alle sine article stadfeste oc vbrodelicht atholde. Jtem skulle wii styre, rade oc regere alle thesse try rige, slot, 2.
stædher, land oc læn effther hwert riges bescreffne logh, handfestninger, statuter, frihether, preuilegier oc gode gamle sidwane, som wor konninxlige eed vtwiser oc som[2]
her effterscreffuit star. Jtem skulle wii engen vdlendsker anamme vdi wort raad oc 3.
ey heldher antworde them slot, land eller læn, men styre, rade oc regere wore rige oc wor gard met gothe indlendske men aff oc i hwert rige oc ey drage them noget wanbyrding ower howedet i noger made oc engen antworde slotten eller læn eller affsette, vden met the ypperste oc beste rigens raadz raad i then landz ende, som slottene beleyendes ære, oc göre them witherlicht, fore hwat sag noghen affsettes, oc the tha sie oc rade ther vpa, som the wele sware fore thess riges menige raadz raad.
Jtem skulle wij ey her effther pantsette rigens slot, köpsteder, land eller læn eller 4.
affhende wden effter menige thess riges raadz raad, fulburd oc samtycke oc till rigens store nytte oc behoff. Jtem wele wii oc skulle holde wore leyde, ehwem wij them 5.
giffue, swo at alle mwe söge wore land oc ströme met friid, wor told oc rettighet vforsömet. Jtem wele wii ey eller skulle, eller tilste[de na]gre[3] andre pa wore 6.
weygne, hindre eller beware oss met nagre biscoppers eller andre prelates wall innen landz eller vden landz met scriffuelse eller bud till Rom eller naghen indtrenge till kyrkens ingeld i nagre made mod kyrkens ret oc frihed, vden hwer kyrke oc closth[er bli]ffue[3] vdi siit frii wall. wore thet oc swo, at nagre breffue eller preuilegia ther vpa ære impetrerede eller impetreret worde, skulle the[4] engen macht haffue oc ey bruges effther thenne dagh, toch wndentagne the geld, som wij oc kronen haffue iuspatronatus till, oc ey skall nagher haffue kyrkene læn eller geld, wden the ære rigenes infödde men i hwert rige oc ther till bequemme ære. Jtem skulle wij engen 7.
macht haffue kronen i noget rige at formynske pa land, læn, steder, slot, garde, jordegotz, kronens landbo eller arlige rente. Jtem hwat som Norges rige nw i thesse for- 8.
ledne aar, sönderlige i högborens förstes konning Cristierns wor kære faders tiid, frangonget er, land, slot, stæder, geld, rente eller hwat thet helst ware kan, skulle wii vpa gud oc wor konninxlige eed met altroschab oc macht tilhielpe oc besörge, at thet friit oc qwit igen kommer till Norges krone met thet aldre förste effther rigens raadz raad. tesliges oc Sweriges rige til rette stæde oc hielpe om Gotland, Skordall oc Sworte querne, nar the i Swerige oss anammende worde fore herre oc konning, swo oc thesliges om Danmarcks oc Norges rige, om the noget tiltall haffue om noger

---

[1] Interpunctionen er saadan baade i A og B. [2] som mangler i B. [3] Her er et lille Hul i A, som er udfyldt efter B. [4] the er glemt i B.

eyedeell till Sweriges rige, som er then told fore Bahus oc andre rigens rettighet.
9. Jtem om gud thet swo föyer, at werdugste werduge fæthre, herrer oc gothe men, Sweriges riges raad anamme oss fore en herre oc konningh ower Sweriges rige, tha wele wii loffue oc swerie, at wii, wor brother, wore barn, arffuinge eller andre effterkommere wenner, indlendske eller wdlendske, till ewig tiid aldrii skulle haffue macht met nagher ret eller i nagre made atsaghe eller tiltale, arghe eller feyde welbyrdige oc strenge riddere her Sten Stwre, Sweriges riges forstandere, her Niels Stwre, her Ywer Axelssön eller nagher therres arffuinge eller nagre andre Sweriges riges inbyggere eller methielpere, andelige eller werdzslige, fore nagen then skade forne högboren förste wor kære fadher eller hans skeet ær pa slott, stæder, land oc læn fore folk, roff, draff, brand eller nagre skade, som skeet er till land oc watn. oc ey heldher skulle wij eller högboren förstinne drotning Dorothea wor kære modher haffue macht atkræffue eller pa thale nagen then vpbyrd till thenne dagh om hennes morgen gaffwe, som Sweriges riges inbyggere, andelige eller werdzslige, haffue vpborit aff Sweriges riges rente, siden then twedracht begyntes mellum wor kære father oc riget, vden skall ware en fuldkommelig afftalen sagh pa alle sider till ewig tiid, tesliges skall oc ware en afftalen sagh till en fuldkommelig ende om thet band, som forne högborne förstinne etc. begynt oc forwerffuet haffde mod forde[1] her Sten oc Sweriges riges inbyggere, om swo skeer, at forne wergdugste[2] werduge herrer etc. Sweriges riges raad oss anammende oc fuldburdende worde i forne Sweriges rige fore en fuldmechtig herre oc konning effther bebindelsses ludelsse innen wor frwe dag natiuitatis nw nestkommendes. kan thet oc swo icke skee, thet gud forbywte, tha ware hennes nades ret ther udi oc i alle andre thesse article hennes nade anrörendes vforsömet i alle made, tesliges wij i wore lyffte oc becegling, som wij haffue giort i forne article Sweriges rige anrörendes, then ewigh friid oc kerlig bebindelsse mellum rigene ther met i alle made vforkrencket. Oc skall oc thesliges ware en fuldkommelig afftalen sagh i alle made mellum alle try rigens inbyggere pa alle sidher, ehwes methielpere the haffue wærit oc hwat skade the haffue giort ind vppa hwert annen i thenne twedracht. tesliges skall ware en fuldkommelig afftalen sagh vpa alle sidher oc i alle mode, hwat nw skeet oc forlubit er mellum oss oc Norges riges inbyggere effther forne wor nathige herre[3] faders död till thenne tiid. Thet gud forbywte at wij eller nogre andre dyrffues her omod atgöre eller göre lade, tha skall alle try rigssens raad, biscoppe, prelater, riddere oc swenne, köpstede men oc mene almoge ware plichtuge till atware then omod, som thette ey holde will, som forscreffuit staer, wid therres ære oc eed, oc enchtet forbruddet[4] ther met mod oss, kronen eller nagre andre i nogher made.

---

[1] forde mangler i B. [2] B tilföjer: oc. [3] B: kære istedetfor nathige herre. [4] B: forbryde.

oc ther met skall alle fonge wære quitte oc löse pa alle sidher. Jtem skede thet 10.
swo som gud forbywte, thet nogher, en eller flere, giorde vpresningh eller sette sigh
mod oss eller noget rige eller then, som endrachtelig waldher worder aff rigens raad
atsta riget fore, nar herre oc[1] konning aff falder, tha skulle wij oc alle rigens inbyg-
gere, rige oc fattigge, wid therres ære, liiff oc gotz trolige tilhielpe thet atforstöre oc
affwerie oc rette ower then eller them, som swodan vpresning göre, effther thii som
loghen wtuiser. kwnde oc swo skee, at thess riges inbyggere kwnde eller formotte thet
icke affwerie, tha skulle thee andre rige wid therres ære trolige tilhielpe effther therres
yterste macht swodant forderff styre oc affwerie. Thesliges skulle wij oc engen vfor-
rette eller owerwold göre, andelige eller werdzlige, rige eller fattigge, vpa liiff, hel-
bregde eller gotz och engen vdi torn eller hechtilsse sette, vden han swo laglige for-
wunen er vdi thet rige gerningen görs, oc at the rigens men, ther swodant skeer
vdi, wære them till ære oc ret fuldmechtige, som wij haffue till atsie, oc ey tilstæde, at
wij ther ower vforrette hannum eller them mod lagh oc ret. göre wij ther amod, tha
ware alle the gode men i thesse try rige forplichtuge till atwnderuise oss ther vdi, oc
wele wij tha engelunde lade oss wnderuise, som gud forbywte, tha skulle alle try
rigens inbyggere wid therres ære trolige tilhielpe thet aff atwerie oc enchtet forbryde
ther met vdi eller amod then eed oc manschab, som the oss giort haffue, fore then
skyld, om wij swodanne owerwald oc wret giorde, tha ware thet omod wor konninx-
lige eed, oc som wij plichtuge ære alle ret atskicke, swo wære oc plichtuge alle ret
atplege fore oss oc fore wore rigens raad, om nager haffuer oss noget met rette till
atsige[2]. Thesse effther[ne] article loffue wij vbrödelige atholde met[3] breff oc incegle[4]
effther wor yterste macht: Fförst at wij skulle holde wort raad oc ridderscab oc gothe 11.
men, andelige oc werdzlige, i werdighet oc wordning effther tilbörlighet oc ey tilstæde
them eller nager, hwer effther sin skickelsse oc staat, modh lagh oc ret vforrettes oc
engen segn tro pa nager, wden then, som sier, will tilstaa, oc then sagh rettes fore
rigens raad. Jtem skulle wij ey pa legge noger landeskat pa almogen eller köpstæder 12.
i naghet rige wden effther mene rigens raadz raad oc biscoppes, prelaters oc ridderschabs
tilladelsse oc nagher almogens samtycke effther loghen. Jtem skall all told i Swerige 13.
legges effther sölff told oc legges till atholde mynten oppe met, ehware thet tilforen
wærit haffuer, oc engen foget eller embitzman haffue macht attaghe fore told klæde,
salt eller humble eller nagre andre ware eller lösen wden sölff jo till myntens behoff,
oc skulle wij ey haffue macht thet[5] atformynske eller forwandle wden met mene
rigens raadz raad i thet rige. Jtem wele wii oc tillade effther mene raadz raad i 14.
Norge atmyntes skall oc penninge slaes i Trondhiem effther Nidross domkyrkes preui-

---

[1] oc mangler i B. [2] B tilföjer: Jtem. [3] B tilföjer: wort. [4] oc incegle mangler i B.
[5] B tilföjer: noget.

legier oc thesliges i Bergen oc Oslo effther rigens leylighet, i alle thesse[1] tre stæder
15. iaffngod mynt wid Danske penninge. Jtem skulle wij enchtet forbud göre i nagot rige wden met meste delen thess riges raadz raad, oc nar forbud er giort, tha skall thet ey vpgiffues igen wden met meste delen thess riges raadz raad, oc skulle wij ey selffue eller nagre andre lade vtföre eller nagre andre loff giffue vth atföre vdi forbud, oc nar forbud icke er, tha ma alle frii ferdes therres ærende effter therres bier-
16. ningh. Jtem skall engen drages fran landzlogen, herresting, landzting eller rigens
17. cancelære met wore breff fore the sagher, som ther bör athdelis. Jtem skulle wii eller nogher wærildzdommere engen macht haffue atdömme eller rette ower nagre the sager, ther kyrken, hennes personer, hion eller gotz effther then helge kyrkes ret, statuter, preuilegier, frihethe oc gode gamle sidwane vparörendes[2], wden rettes fore kyrkens dom, som thet sig bör, oc ey kirkens personer beware sig met nagen werd-
18. sens dom ytermere en som kyrkelogen oc therres preuilegier vtuiser. Jtem skulle wii effter wore raadz raad tilskicke gode men aff wort raad, helst the retwiseste oc klogeste, atlade holde rettertingh ower alle rigene, oc the samme skulle haffue fuld macht atransage oc döme om alle kronene, kyrkene oc ridderschabs gotz oc eyedeel, oc ther skall hwer biscop i siit biscobs döme en ware aff the samme gode men eller en eller two hans kyrkes prelate till atdöme kyrkene eller hennes persone noget till eller
19. fra effter logen. Jtem skulle wij engen krii eller orloff pasla wden met alle rigens mene raadz raad oc samtycke oc ey drage nager vtlendsk macht ind vdi noget rige vden swo storlige behoff görs rigene, thog[3] effther thess rigens raadz raad oc sam-
20. tycke. Jtem skall enchte rige sigh fran thet annet drage met nogen twedracht eller syndringh, wden hwat thet ene pa gaar antigh met orlogh eller met andre wdlendske eller indlendske wrangwise manne antfecten, thet skall them alle vpagaa, oc hwer then annen behelpelig wære met all troschab oc all macht, tog i swo mode, at hwert rige skall ware thet annet fuldmechtigt till ære oc reth, oc enchtet rige skall haffue macht noget orlogh eller kryg vpa atslaa[4] pa thenne forbindningh, wden thet skeer met alle rigenes[5] fuldburd oc samtycke oc hwilket rige som hielp begerer aff the andre, thet skall forestaa them, som thet rige till hielp kommæ, om therres wedhertorfft till kost oc spisningh oc hestefodher, oc wij stande them fore skade, fenxell, skib, heste oc haffwe, swolenge the komme i therres rige igen. giffuer gud them nade at the witne nogre land, læn, slot eller stædher, tha skulle the bliffue wid thet samme rige. gribes ther oc nagre fonge, tha skulle the bliffue wid oss. en hwat ther annet[6] wintz, antig skib, heste eller haffwe oc allehande andre rörendes gotz, thet skall alt
21. skiptes effter mantallet vpa bode sidher. Jtem skulle wij ey eller wor hustru eller

---

[1] Istedetfor i alle thesse har B: vdi the. [2] Istedetfor vparörendes har B: paarörer. [3] Istedetfor thog har B: oc tha. [4] Istedetfor vpa atslaa har B: paa slaa. [5] B tilföjer: rad. [6] Istedetfor annet har B: ellers.

wore affödhe köbe eller pante noget jordegotz fran ridderschabit eller frælsesmen, oc ey heldher vfrii man pante eller köbe nogit friit gotz. Jtem skulle wij ey eller wore 22.
embitzmen noget beware oss met noget kyrkenes eller klerkeriis gotz, landbo eller thienere, anten vdi eller vtaff atsette, en togh at[1] wij haffue juspatronatus till then kyrke. oc skulle wij ey tilstede wore fogethe oc embitzmen eller nagre andre aalegger, skat eller beskatning, hestestader, gestning, skydferde eller annen tynge, ehwat thet helst kan wære, pa kyrker, closther, klerkerii, ridderskab, therres hion eller land eller læn vpalegge eller affkreffue i nogher made, wden wij selffue eller wore merkelige raad eller sendebud ferde[2] igennom landene i rigens ærende. Jtem engen vtlendsker 23.
man skall ware borgermestere, radman, toldere, byfoget, kemmenere, byskriffuere i nagre köpstæd, men skulle wære rigenes indfödde men, oc engen ware lagman i Norge vden rigens indfödde men. Jtem skall engen anammes eller komme i rigens raad, 24.
vden the ære rigens ædlinge, indfödde men aff riddere oc swenne, oc the skulle thages effther mene rigens raadz raad oc swerie then eed som ther tilhörer. vilde oc nager i rigens raad i noget rige drage sigh fran sine metbrödre oc göre sigh god fore oss, eller fore nogre andre wden raadit berobe, hwat i raadz wise sigs oc görs wden alle therres samtycke, tha skall han met blyelsse wises aff radet oc komme ther aldrig mere ind igen. Jtem skall rigens træsell oc breffue i Danmarck bliffue pa Kalunde- 25.
borg, oc two andelige oc two werdzlige skulle haffue nögelin ther til met kammermesteren, oc han skall wære en aff the firæ oc skall göre oss oc rigens raad i thet rige regenschab en tiid om aarit fore all vpbyrd oc wtgiift oc thesliges i Norge pa konnings gården i Bergen oc i Swerige pa Stocholms slott. Jtem skulle wij ey bort 26.
före eller bort lade komme rigens clenodia eller breff eller rigens rente aff noget rige, men swo meget som ower löber aff kronens skat, rente oc indgeld vtower wor konninxlige ærlige stad oc vppeholdelsse i hwert rige, thet skall bliffue oc inlegges i træselin i hwert rige till wore oc rigens nytte oc engenstedz vtföres vden effther mene rigens raadz raad. Jtem beplichte wij oss atholde wore breff wid fuld macht oc ey 27.
giffue breff mod breff. thesliges atholde wor forfaders breff oc bethale oc fornöge hans ret witherlig geld i hwert rige aff hwert riges rente pa mwelige tider effter rigens raadz raad. oc er[3] nager geld vden landz plichtigh eller breff giffne, them wele wij holde rigene och rigenes inbyggere wden skade oc feyde. Jtem skulle wij 28.
eller wore embitzmen eller nagre andre i thesse try rige engeledes bekymre oss ytermere met noget strand wrag, en som logen wtuiser. Jtem hwat jordeskyffte eller 29.
mageskyffte mellum kyrken oc kronen eller kronen oc ridderskabit till thenne dag laglige giort er i thesse try rigene, thet skall bliffue wid sin fulle macht, oc wij skulle

---

[1] at mangler i B. [2] B: fare. [3] B tilföjer: han.

30. swo holde, stadfeste oc fuldburde met wort breff hwo thet aff oss begerer. Jtem skulle wij haffue inlendske hoffmestere, cancelære oc alle andre embitzmen oc hoffuesinder, som wor gard daglige forestaa oc effterfölge, swolenge wij vdi thet rige bliffue, teckes oss oc, tha ma wij haffue met oss tolff hoffuesinder oc swomange smasinde[1],
31. som oss behoff görs, aff the andre rige. Jtem nar wij anammes i Sweriges rige fore herre oc konning, tha skulle wii ware eet aar i Swerige, eet annet i Danmarck[2], thet tredie i Norge, vden swo merkelige behoff kwnde göres, at wij lenger eller offtere
32. ther bliffue skulde, oc thet skee met thess riges raadz raad. Jtem nar wij kommende worde vdi eet rige vtaff thet annet, tha skulle nagre aff thes riges raad, ther wii till kommendes worde, embitzmen oc hoffuesinder möde oss wde wid landemerket oc swo oss fölgachtige wære ind i riget met grwd oc gislæ effther thess riges lagh oc gode gamle sidwanne, oc nar wii aff thet rige ferdes wele, skulle the oss fölge intill lande-
33. merket igen i swo made som forescreffuit staer. Jtem wele wij ey naghre wore hoffuesinder eller smasinde[3] legge indtill biscoppe, closther eller nagre wore gode men, som wore slot oc læn haffue vpa thieniste eller i pant, vden holde them wid wore slott oc i the læn, som ligge till wort fadebur, wore Danske hoffuesinder till wore slott oc læn i Danmarck, the Swenske i Swerige oc the Norsche i Norge. ey skulle wii oc scriffue wore smasinde[4] till the gode men, som slottene oc lænen haffue pa thieniste, atferde them, wden lade wor cammermestere i hwert rige them vpferde eller for-
34. scriffue[5] them till wore foghete, som wore slot oc læn haffue pa regenskab. Jtem thenne[6] try rige till hether oc werdighet skulle wij besörge, at thesse vniuersitates i Köbendehaffn oc i[7] Vpsale bliffue wid fulle macht till ewig tiid effther rigens raadz
35. raad. Jtem skulle wij enge preuilegia eller frihether stadfeste eller vpa ny giffue nagre wdlendsker stede eller köpmen i nogre thesse try rige wden thess riges menige
36. raadz raad, som the preuilegia vpa röre. Jtem hwer godman vdi wore rige nyde sine pant effther sine breffs ludelsse wden thieniste oc tynge, wden hwes wij kunne
37. haffue met therres mynne. Jtem wele wii oc skulle anamme alle slotzlower aff wore elskelige Danmarcks oc Norges raad i Danmarcks oc Norges rige oc beplichte oss them ath antworde fran oss wore gothe men oc thienere i forne wore two rige till wor hand oc till forne ware two rigens handz[8] hand igen, nar oss forstackit worder. skeer thet swo at nagher slotzlow anderledes forantwordes[9], tha skall thet engen macht
38. haffue. Jtem nar oss hender atdrage aff naget rige ind vdi eet annet, tha wele wij oc skulle tilskicke firæ aff rigens raad i thet rige, som skulle ware mechtuge atskicke alle i thet rige lagh oc ret i wor frawære hwo som thet begerer, thog ther met engen
39. dragen fran siit herresting, landzting eller rigens cancelære. Jtem alle thesse try riges

---

[1] B: smaaswene. [2] B tilföjer: oc. [3] B: smaswene. [4] B: smaswene. [5] B: eller oc scriffue. [6] B: thesse. [7] B: i mangler. [8] Istedetfor handz har B rigtigere: rads. [9] B: foranwordedes.

inbyggere, hwat rige the vdi boo, andelige eller werdzlige, som therres gotz oc eye-
deel vrettelige haffue myst oc ey en nw igen haffue fongit, the skulle thet igen fonge,
anamme oc beholde effther therres breffs ludelsse, ehwat thet helst er, arffue gotz,
köbe gotz, leye gotz eller kronens pant. oc effter then artikell, som forescreffuit staer,
at konning, drotning eller therres affödе mwe ey köbe eller pante aff ridderskabit etc.,
tha skall jomfru Beritte Oleffs dotter nw strax frii oc qwit vden alt hinder oc hielpe-
ræde haffue, nyde oc beholde Wallö oc alle the garde oc gotz, köpstede gotz, pante-
gotz, möller oc landbo, ehwat thet helst er, som hennes fader oc modher thet nogher
tiid aldrefriest i wære haffde, met sine tilliggelse som forescreffuit staer, oc thesliges
the breff ludendes pa köb, pant eller införelsse skulle aldri komme forne jomfru Beritte
eller hennes arffuinge til skade eller forfong i nagre made, oc fru Beritte i Hammer-
sted wedherlegge forde wor kære frue modher igen[1] werd eller penninge, tog i swo
mode, at hauer forne fru Beritte nager ret eller arffuedeel inne met forde iomfrw
Beritte i forne gotz, ther hun ey hauer fonget fyllest eller wedherlegning fore, ther
gonge om, som lagen vtwiser. Jtem wele wii oc skulle trolige tilhielpe, at ther skeer 40.
tilbörlig bood oc wandell fore then vlydelige oc vgudelige gerning, som skede i Ber-
ghen aff the Tyske paa biskob Torleff, her Oleff Nielssön, her Per Nielssön, therres
börn oc mange flere, bode klerke oc leegmen, kyrke oc closther met roff, mord oc
brand. Jtem skulle wii oc rigens raad aff hwert rige pa Sweriges riges raadz behaff 41.
sende tre aff radit, en biscop oc two aff ridderskabit, hwert aar till mode, swo at the
ny aff alle try rigene komme eet aar sammen i Konninxbacke, thet annet i Nylöse oc
thet tredie i Konningelle. swo skall thet hwert aar omkring skyfftes, oc tiden skall
wære om sancti Oleffs konnings dagh, ther atforhandle oc owerwege om ther finnes
nagre ærende, som kan drage till wuilge oc wbestand mellum rigene eller i rigene,
thet aff atlegge, ramme oc stadfeste the ærende, som kunne komme rigene till semye
oc bestand. Jtem wordher noger i noget righe friitlöss, biltugher eller vtslegher i eet 42.
righe fore sine rette bröde, tha skall han swo well friitlöss wære i[2] two andre rige, oc
skall hanum engen heygne eller forsware, wden hwar hanum wordher aa thalende[3]
eller vpa kerd, ther skall man ower hanum rette effther thess riges bescreffne logh,
som gerning giordes vdi. thesliges ma oc skall engen holde eller forsware nager then
anneh till hoffmod, som met vmynne oc vskell er[4] skylder fran sin hosbonde, wære
innen rigens eller annerstedz i thesse try rige. Jtem skulle wij engen macht haffue 43.
forhindre eller formene nagre gode men andelige eller werdzlige i noget rige atbeste[5]
oc bygge sine garde them oc riget till nytte oc gaffn. Jtem wnne wii oc tillade, at 44.
köpmen aff alle land mwe felige oc leydede segle till Bergen oc andre köbstedher i

---

[1] B tilföjer: eller. [2] B tilföjer: the. [3] B: paatalet. [4] Istedetfor er har B ved en Skrivfejl: eller.
[5] sic. B rigtigere: at befeste.

Norge met therres köpmanskab, Norges rige till nytte oc bestand, wor oc kronens told vforsömet, oc hwar the helst till riget komme, ware wnder the gamle preuilegier, som wore forfæthre konninge i Norge them tilforen giffuit haffde, oc the köbmen i Bergen eller annerstedz i Norge ey skulle beware sig met nagre embethes men i köbstæderne eller noget annet regemente, som kronen eller kyrken tilhörer, oc ey pante eller sla wnder sig nogre garde eller landzsens eygner, oc Hollender segle effther therres sid-
45. wane. Jtem wele wij oc tillade, at rigens raad i Norge en tiid i hwerie two aar sammen komme till mode oc owerwege rigens ærende, ehwat wij ære innen eller vden riges, oc thet mode skall holdes eth sinne i Oslo oc annen i Bergen, oc ther tha rettes oc affthales alle skyldninger oc sagher, som ey ellers rettes kunne, oc hwat the[1] ther tha laglige döme oc affsige fore rette[2], wele wij wbrödelige holde oc stadfeste, oc erchebispen i Trondhiem skall haffue befaling[3] atsteffne radit till sammen till thet
46. forne[4] mode. Jtem skulle wij skicket swo, at naget aff rigens rente i rigene legges till kronens slot oc garde till bygning oc forbætring, som nw forfaldne ære, oc[5] thet behoff
47. görs. Jtem wele wii ey tilstede at nogre köbmen aff Hense stæderne segle till Iisland,
48. og ey wele wij[6] sette ther nogen wtlensker höwitzman[7]. Jtem engen god man i thesse try rige skall wære plichtug till[8] atfare vden riges oss till thieniste, vden storlige
49. behoff giordes oss eller oc thet rige[9], som han tilkalles, ellers[10] alle try rigene. Jtem engen skall ware plichtig atsteffnes eller kalles aff naget rige fore noger dommere vden landz, men stande till rette fore oss oc thess riges raad oc tilbörlige dommere innen
50. landz. Jtem skulle wii ey beware oss met noget læn i Norges rige eller them foran-
51. dre, för wii ære kronet konning i Norge, men bliffue som the nw skicket ære. Jtem wele wii ey eller skulle nogen rente eller affgyfft atkreffue[11] eller eske, som faldne ære aff lænene i Norges rige, siden wor kære fader döde k. C.[12], intill thess gud thet föyer wii kronet worde j Norges rige, oc tha skicke om alle slot oc læn atsette pa affgifft oc thieniste effther rigens raadz raad etc. Wii forde Danmarckis oc Norges rigens raad fuldmechtige her nw till stæde loffue oc sige hwer annen innenbyrdz vpa wore ære, gode tro oc sanningen, at wij aff all troskab wele tilhielpe hwer annen i hwert riige, at thesse forne artiele mwe oc skulle vbrodelige holdes i alle made. thesliges wele wii forne Danmarckis oc Norges raad vpa wor tro, ære oc sanningen met all troskab tilhielpe, at forne article skulle fuldkommelige holdes werdugste[13] werduge fæthre herrer oc gothe men Sweriges riges raad oc inbyggere, nar the haffue fuldburdet oc annammet thenne forne wor nathige herre Hans met gudz nade Danmarckis

---

[1] the mangler i B. [2] B: dömes oc affsiges met rette. [3] B tilföjer: oc magt. [4] forne mangler i B. [5] Istedetfor som nu forfaldne ære oc har B blot: hwar. [6] B: oc wele wii ey. [7] B: noger vdlendzske men til höuitzmen. [8] till mangler i B. [9] Istedetfor thet rige har B: riget. [10] Istedetfor ellers har B rigtigere: eller. [11] at mangler i B. [12] B: wor kære fader C. k. döde. [13] B tilföjer: oc.

Norges konning etc. met oss fore en fuldmechtige herre oc konning ower Sweriges rige, oc göre oss thet samme igen. Till alles thessz styckes oc articles fuldkammelig stadfestelsse, fulburd oc ytermere forwaring wii forne Hans met gudz nade etc. oc forne werdugste [1] werduge fæthres herrer oc gothe men Danmarckis oc Norges riges raad met widschab oc wilie lade henge wore secrete oc jncegle neden fore thette breff. Datum Halmstadis anno domini millesimoquadringentesimooctuagesimotercio jn profesto purificacionis gloriose virginis Marie.

16.

Christiern IIs Haandfæstning, dat. 22 Juli 1513 .

J gudz naffnn amen. Wii efftirschreffne Birge met gudz nade erchibiscop i Lwnd, Swerigis förste oc pawens legate, Erick aff same nade erchibiscop vti Trwndhiem [3], pawens legate, Lago Vrne vti Roskildh, Niels Stygge i Burglom, Niels Clawssön i Aarhss, Iwer Mwnck i Riibe, Iens Anderssön i Othenss, Anders Mws i Osloo, Andorus i Bergen, Erick Kaas [4] i Wiborg, Magnus vti Hammer aff same nade biscoper, Henrick abbet vti Soor, Cristiernn prouest vti Bergen, Eschilld prior vti Andwordskowg, Antonius prouest i Burglom, Sten Bille, Niels Erickssön, Niels Hög, Niels Henrickssön, Pretbiörnn Podbusk, Tönne Parsperger, Henrick Krummedigh, Moghins Göye, Tygi Krabbe, Tommes Nielssön, Albrect Ieipssön, riddere, Iens Holgerdtssön, Hans Bille, Iacop Anderssön, Henrick Aagessön, Iörgen Marswin, Knut Knutssön, Iachim Lycke, Peder Lycke, Aage Anderssön oc Mattis Erickssön, Danmarckis oc Norighes riiges raadh, giöre alle wittherligt met thette wort obnebreff, at aar efftir gudsbyrd tusendfæmhundret poæ thet trættende sancte Marie Magdalene dag wore wii forsamblede vti Kiöpnehaffn oc besögte thet mode, som berammit wor emellom thesse tree riighe ther atstande sancti Hans baptiste dag mydtsommer nestforleden, oc efftir thii at hogboren furste herr Hans met gudz nade Danmarckis Suerigis Norigis etc koning, hwes siæl gud nade, som same mode berammit haffde, nw dödh oc affgangen er, ware wii forne Danmarckis oc Noriges riighens raadt till ordz oc sambtale met werdiige fædre. strenge ridder oc godemenn, som er her Mattis vti Strengeness, her Otte i Westeraars, biscoper, her Erick Trolle, her Twre Jenssön, her Peder Thurissön, her

---

[1] B tilföjer: oc. [2] Efter en i Geheimearchivet opbevaret Original paa Pergament in forma patenti, under hvilken alle 37 Segl velbevarede hænge i Pergamentsremme, No. 1—15 i rödt Vox, Resten i grönt. Den er med en samtidig Haand bagpaa mærket: Handfestning Cristiernj regis modernj, men dette modernj er med en lidt nyere Haand rettet til secundj, og samme nyere Haand har yderligere ovenover givet den Paaskriften: Koning Christians koning Hansis sön recesz. Varianter ere meddeelte efter Samlinger til det Norske Folks Sprog og Historie, IV B., pag. 363—377, hvor samme Haandfæstning af G. Munthe er udgiven efter en Original i det Norske Rigsarchiv (Münchenske Saml. No. 11). [3] B tilföjer: oc. [4] Kaas mangler i B.

Cristiern Bentssön, her Holgert Karllssön, riddere, Johan Arendssön[1] oc Bendt Abiörnssön, Suerigis riiges raadtz fulmechtuge sendebud, om at fulbörde oc sambtycke en herr oc koning offuer thesse tree riige efftir then kierligh bebindelse riigenn emellom giordt er. oc som Swerigis riighes raadh strax efftir forne koning Hanszs död aff oss forne Danmarckis riiges raadh met wor breff oc schriffuelse ther om atwarit oc poæ æskedt bleffue, hwilkit the ingeledis poæ thenne tiidt indgange wille, oc sagde them ther till inghen macht at haffue. thii haffue wii forne Danmarckis oc Noriges riiges raadt offuerweigt forne riighenis leylighedt oc menige theres indbyggers beste oc bestandt oc ere wii alle swo[2] endrechtligen offuer eens worden, at wii nw poæ thet ny met wor frii willie oc koor i the helligetrefoldighedtz naffn haffue sambtyckt oc fulbordt oc met thette wort obnebreff sambtycke oc fulbyrde hogborenn furste her Cristiernn met gudz nade etc., forne koning Hanszs sön, en fulldmechtug herr och koning at bliffue oc wære offuer allt Danmarckis oc Noriges riige, oc haffuer hans nade ther poæ loffuit oc tillsagt oss poæ menige forne[3] riighenis indbyggers wegne poæ sin koninglig eedh oc gode troo alle thesse efftirne puncte oc artickle fast, fulkommelige och vbrödelig at hollde i alle made, som her efftir fölger, och wii Cristiernñ met gudz nade Danmarckis, Noriges, Wendis oc Gottes koningh, vdwaldt koning till Suerig, hertug vti Slesuig, i[4] Holsten, Stormarenn oc Dytmerschen, greffue i Oldenborg oc Delmenhorst, giöre alle wittherligt, at wii haffue annamit thesse forberörde oc efftirne puncter oc artickle aff oss elskelig Danmarkis oc Noriges riighenis raadh oc beplicte oss vnder wor koninglig eedh, som wii swære skulle, oc christeligh troo, at wii skulle thöm fast oc vbrödeligh hollde Danmarckis oc Noriges riighins raadh oc indbygger i alle made.

1. Först skulle wii ælske gud oc then hellige kirki oc hennes tieneres rætth styrcke oc alle theris priuilegier, friiheder, statuter oc gamble sedwannie, som them friiest giffuit oc vndt er aff then hellige Romsche kirki oc hellige framfarne fædre oc christene koninger, furster, furstinner oc forstander i alle sin article stadfest vbrödeligen atholde.
2. Item hwer biscop oc prelate skall oc moo bruge then hellige kirkins rætt oc theris[5]
3. jurisdictienn swo frii som the aff arildz tiidt nödt oc brwgt haffue. Item skulle wii holde erchibiscoper i Lundh oc Trwndhiem, biscoper, prelater, ridder oc riddermendzmen, Danmarckis oc Norighis riighins raadt i ære, hwer efftir sin stadt oc hielpe thöm aff kronens læen hwer efftir sin leylighedt, at thee skulle icke besöge herredage oc
4. bære andre riighins tynge aldelis poæ theris egne kost oc thæring. Item skulle wii aldrig forbywde nogher mandz tiener, andelig eller werdzlig, anthen met breff ellir bud at sware theris rætthe hwsbonde anthen till landgilld ellir andit, mæn hwo ther tilltal haffuer till then anden, han tale met logen, andeligh ellir werdzlig, som thet seg

---

[1] B: Arildsson. [2] B: swa alle. [3] B: forne menige. [4] B: i mangler. [5] B: theris mangler.

bör, ehuadt læen thet er, andelig ellir werdzligh. Jtem skulle wii aldrig hindre ellir 5.
hindre lade noghir capitels ellir clostirs waal oc koor oc wii skulle aldrig trænge
noghir prelater ellir formænd ind met vrætte emodt capitels oc conuentiis wilie ellir
sambtycke. Item skulle wii aldrig beswære noghre[1] clostir i Danmarck anthen met 6.
borgeleye ellir anden koningl̃ige tynge ythermer end wii kunde haffue i formændhens
minde oc hworledis wii kunde bliffue forenth met formænden ther om, tha skall thet
wære for en wilie oc ey for noghen rætt ellir sedwanne at bliffue i forne clostir i
noghir made. Item skulle wii ellir wore fogder inthet befatte oss met kirki tiener, 7.
clærkeries tiener, clostirens tiener, ridderskabs tiener offuer allt Danmarckis riighe,
ehwor the helst liggendis ere, anthen i eth land ellir i eth andit anthen met echt,
skydsfærd, giesterii, i at sætte ellir aff atsætte ellir met nogre andre[2] tynge ellir træl-
dom. men the skulle wære frii for oss oc wore fogder efftir forne koning Hanszs wor
kiære herfaders recesszs lydelse, endog at kronen haffuer selff iuspatronatus till then
kirki, som noghir tiener kunde tilligge, dog vndirtagen at före oss oc wort fadeburd,
nær wii personligen drage egönnem landit, oc wele wii for then tynge, som[3] almwen
met swodan echt er offuergangen, giöre met thet aller[4] förste en redelig schickelse ther
om, swo[5] same echt skall mwlig wære oc rett om kring gaa vden wild. Item the 8.
kirki tiener, som kronen haffuer haffd i forswar v ildt oc v kiærdt i fyrty aar, the
bliffue vnder kronens forswar. dog at the kirki tiener, som ere kommen vnder kronens
forswar vti koning Hanszs tiidt oc i[6] koning Cristierns tiidt ellir ther wedt met vrætte,
the skullæ komme igien vnder prelaterns oc kirkierns forswar, oc the kirki tiener som
prelater oc kirken[7] haffue haffd i trety aar v ildt oc v kiærdt, the skulle bliffue vnder
prelaterns oc kirkierns forswar, oc er ther noghen kommen frann kronens forswar
met vminde her for inden eller ther wedt oc vnder prelaterns forswar, tha skulle the[8]
komme i gien vnder kronens forswar. skall oc ridderskabit haffue oc nyde forswar aff
the kirki tiener, som theris for ælder till kirken giffuit haffue, oc fundatienn indholder
at them bör at haffue, oc the i wære haffdt haffue. ere them oc nogen fran kommen
met vrette, tha skulle the them i gien haffue. haffuer oc ridderskabit noghen tiener[9]
fran kirken met vrætt, tha skulle the komme till kirkin i gien. Item skulle wii forne 9.
Cristiernñ met gudz nade etc.[10], wor fogder ellir nogir poæ wore wegne wære vbewardt
met iacht oc fiskerii vti then hellige kirkins oc ridderskabs enmærcke skowge oc fiske-
watn, oc them moo biscoper, prelater, kirkin[11] oc ridderskabit selff vbehindret brwge
met iacht oc fiskerii i Skaane, Hallandh, Bleging, Liister, Siæland, Judland, Fywn,
Laland, Langeland oc all Danmarck offuer, met hwat dywr ther fallde kunde, store

---

[1] B: noget. [2] nogen anden. [3] B tilföjer: menige. [4] B: aller mangler. [5] B: swaa att. [6] B: oc i mangler. [7] B: oc kirken mangler. [8] Istedetfor tha skulle the har B: the skulle. [9] B: kircke tiænere. [10] B tilföier: oc. [11] B: kircker.

ellir smaa, oc moo the thesligest, andelig oc werdzlig, bruge theris iacht oc fiskerii vti theris fællige skowge, marck oc fiskewatn vbehindret. dog swo at poæ the fællig skowge i Falster liggendis, som kronen haffuer lodh oc deel vti, skall inghen slaa stoert wild vden wii, wor fogder oc embitzmen ellir andere poæ wor wegne. oc skall kirkin oc ridderskabit bruge oc nyde her efftir i Falster theris iacht met store dywr oc smaa vti theris enmercke, oc skulle wii ellir wore fogder inghen iacht brwge ther i kirkins ellir ridderskabs enmærke, vden wii haffue ther till theris besynderlige wilie oc loff, oc thesligest theris fiskerii vti theris fælligs syöer[1] oc watñ, efftir som the haffue deel
10. oc lod[2] i thöm, oc er ey andit tilbörligt. Item skulle kirkin oc ridderskabit nyde theris fællig oldenskowg, efftir som the haffue lodh oc deel[3] i thöm, all Danmarck oc Norige offuer, oc skulle wii ellir wore fogder ey lade bruge kirkins, clostirns[4] ellir ridderskabs enmærke skowge anthen met oldenswin, tymmerhwg ellir nogit andit hwg ellir brwgelse[5] oc ey hellir bruge fælligs skowg ythirmer en som kronens deel oc
11. lodh kan tole. Item hwer biscop skall selffiærde met godemenn, som hanum worder tillschickit aff oss oc riighins raadt, sidde rættherting twenne tiider om aarit i hanss stickt oc höre oc rætthe the sager oc bryster, som ther poæ færde ære, dog wore oc kronens rætt, som ther eblandt fallde kan, vforkrænckt, oc skulle the fullmacht haffue at döme om alle the sager, thöm kommer for, vden wii ære ther selff personlig tillstæde. dogh at the inghen drage frann herritzting, landzting ellir riighins[6] canceller, vden the wille selff welwillige giffue thöm i rette for thöm. oc komer ther noghen sag, som noghen aff the fiire anrörendis er, tha skulle the tage en anden i hans stedt igien oc
12. schicke rætt i sagen. Item skulle wii ellir wore fogder inghen giöre vrætt, griibe ellir griibe lade noghir indbygger, vden the ere först logligen forwunden ellir tagis[7] i the færske gierninger, som the moo griibes oc sættis for efftir logen, oc hwilken wor
13. foggedt ther giör emodt, han skall liide loghen ther for. Item skulle wor fogder oc læntzmenn[8], prelater oc[9] godemen inghen man feyde ellir feyde lade[10]. haffue the till-
14. tall till noghen, tha skulle the thet forfölge met rættgangh. Item skulle wore lænsmænn schicke dannemenn till herritzfogder, som schicke hwer man logh oc rætth vden wild. giör herritzfoget noghen vrætt, tha skall han affsættis, oc sware selff till sin gier-
15. ningh. Item skulle godemenn, som aff oss læen haffue poæ tieniste ellir vti pantt, sætte
16. thöm selff herritzfogder oc herritzschriffuer. Item skulle wii inthet forminske the læen,
17. som noghre godemenn haffue i pantt för en the bliffue i gien löst. Item skulle wii icki giffue noghir herritzfogedt ellir herritzschriffuer wor breff poæ lang ellir stackit
18. tiidt poæ theris foggedii oc schriffuerii. Item haffue wii noghen tilltal till noger bi-

---

[1] B: söö. [2] B: lodt oc deell. [3] B: deel oc lodt. [4] B: closters. [5] B: brwghe.
[6] B: riighins mangler. [7] B: tagen. [8] B tilföjer: thesligeste. [9] Istedetfor oc har B: eller.
[10] Istedetfor man feyde ellir feyde lade har B: mandz feyde lade.

scoper ellir andre then hellige kirkins prelater ellir clærcke, tha skulle wii thöm tilltale for theris tilbörlighe dommer her vti riighene, ehwadt som helst sag thet er vden iord deel. Item haffue wii ellir wore fogder nogher tilltal till nogher godmann, som i riigeñs raadh er ellir vden raadh, tha skulle wii tale then till for allth raadht, ehwadt sag thet er, ænthen iord ellir andit, om thet er poæ wor oc kronens wegne. Item som wii ere plictug alle rætt atschicke, swo skulle wii oc wære plictug for riighenis raadh rætt at pleige, om noghir haffuer oss nogit till atsiige, oc giöre theris dom fyllest oc ey tage thet till vwillie, at noghir tall om sin tarff. Item skulle wii alltiidt dömme vden wild oc ey tage gunst ellir gaffwe for noghen rætt ellir rætthgang i noghir made, mæn wære liige wellwillige till at hielpe oc styrcke thöm till theris rætt, wære seg ænthen indlændisk ellir vdlændisk folk, fattugh ellir riige, som hænder for oss at komme, som en Christenn koning bör atgiöre. Item skulle wii inghen kriig ellir orloff poæ slaa oc ey drage noghen vdlændiske macht ind vti riigheñ vden menige riighens raadtz raad oc sambtycke. Item skulle wii hollde wor breff wedt fullmacht oc ey giffue breff[1] emodt breff. thesligest hollde wor kiære herrfaders koning Hansis breff oc betale hans rette wittherligh giæld. Item skulle wii oc wor embitzmen aldrig befatte oss met nogit strandwrag, ythermer end som wor schreffne log indhollder, oc om wii nogit her emodt giöre, tha er thet imodt wor koninglig eedh. oc om noghen indbygger fanger ther skade for, tha skall then wore fogedt, som befatter seg met thet wrag modt logen, rette indbyggern then skade vp igien ellir then, som skaden fanger oc strandwragit[2] tillhör, oc er wor foggit icke wederhættig, tha skulle wii selff rette skaden vp igien, om wii tage wragit till oss. oc skall lænsmann, ehwor wragit kommer till land, swo wiit som lænit ær, anname wragit oc giöre ther schickelse poæ efftir logen oc giöre ther oc regneskab poæ, swo mögit som vnder hans schickelse er kommen. oc skulle oc kirkins prelater schicke om strandwrag, ehwor the haffue forstrand, som foruit staar. Item skulle wii inghen vdlændske priuilegier stadfæste ellir poæ thet ny giffue vden menige riigeñ raadz raadh. Item skulle wii anname alle slottzloger i Danmarckis oc Noriges riige aff oss elske Danmarkis oc Noriges riiges raadh oc beplicte oss at antworde thöm frann oss forne riigeñ eddelinge oc indfödde godemenn athollde till wore hand oc till erchibiscoper i Lwnd oc Trwndhiem oc alle Danmarckis oc Noriges riigens raadh i gien, nær oss forstackit worder, oc om noghir slotzlog worder anderledis forwandelt, tha er thet modt wor koninglig eedh oc skall thet ingen macht haffue. oc skulle wii icke begere aff riigeñ raadh ellir thess indbygger, at nogre wor sön ellir andre i wor tiidt skall vdwælis till koning efftir wor död at bliffue, mæn Danmarckis oc Noriges riighins raadh oc indbyggere skulle nyde theris frii koor, nær

19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26.

[1] B tilföjer: vth. [2] B: strandwrag.

wii affgaa, vden wii kunde haffue thet i theris minde. giöres her nogit emodt, tha skal
27. thet inghen macht haffue. Item skulle wii inghen vdlændske anname i riigeñ raad oc
ey hellir antworde thöm slott, land ellir læen, mæn styre, rade oc reghere Danmark
oc Norige met gode riighins[1] eddelinge, som födder ere aff ridder oc swænne, oc
antworde thöm slott oc læen oc inghen andre, oc om nogen wanbyrding, ellir icki
eddeling födde ere, haffue nw i Danmark ellir Norige ænthen slott, læen ellir landz-
ting, tha skulle the met thet förste affsættis oc gode indfödde riigens eddeling i theris
28. stedt igien. dog i Noriges riige schickes efftir riighins leylighedt. Item skulle wii icki
giffue noghen vfrii mand then friihed oc frælse, som ridder oc swænne haffue, vden
all riighins raadz sambtycke, vden nogen forwerffuer thet swo erligh poæ marken, at
29. han er thet wærdt. Item döör then mann, som vfrii er födder oc haffuer dog fangit
friihed, oc lader efftir seg frælst godtz oc haffuer ey frii ellir frælse arffuing, tha skall
thet godtz ey fallde till kronen ellir i noghen vfriihed ther for, mæn thet skal fallde
till thenss nest arffuinge, en dog at the ere vfrii, oc the skulle thet icki beholle,
mæn sælgie thöm thet[2], som frii ere, som ere ridder oc swænne, inden aar oc dag
30. efftir thet fallden er, ehwor the kunde for redeligt wærdt. Item skulle wii ey poæ
lægge noghen landtskatt poæ allmwen ellir kiöpsteder vden efftir menige[3] riighins
raadz raad oc prelaters oc ridderskabs tilladelse oc noghre[4] allmwens sambtycke.
31. Item skulle kiöpstæder[5] nyde theris friiheder[6] oc preuilegier oc ey ther emodt beswares
32. i noghir made. Item skulle wii ingen godmann formene at befæste sin gard i Danmark
33. oc Norige seg selff oc riighene till gaffn. Item skulle wii ellir wor fogder i Danmarck
icki bruge riighins indsegell poæ kronens wegne emodt kirkin ellir ridderskabit efftir
thenne dag i nogir made, mæn godemenn andelig oc werdzlig skulle tilltagis poæ bode
siider at skilie at emellom kronen oc kirkin oc emellom kronen oc ridderskabit efftir
34. thenne dag bode om eygedele oc[7] andit. Item skulle wii met wor breff icki drage
35. noghen fran siit herritzting, landzting ellir riighens canceller efftir thenne dag. Item
skall riigens canceller icki bruge riighens indsegell i[8] sine egne sager, mæn wii skulle
tillschicke en anden godmann i riighens cancellers sager, oc han giffuer the breff vdt
36. vnder riighens indsegell oc sætter siit indsegell oc siit naffn till withnesbyrd. Item
sandemenn skulle icki swærge om eygdom oc markiskiel efftir thenne dag, men hwo
ther will dele om eygdom, han thet forfölger som eygdom bör at delis indfor riighens
canceller.[9] markeskiell atgiöre skulle wii tillschicke riddermendzmen oc iordegne
vwildughe. Item i Siæland oc Skaane skulle riddermenzmen oc iordegne bönder
37. granske om[10] markiskiell oc eygdom efftir thenne dag. Item skulle wii oc wore fog-

---

[1] B: rigens gode. [2] B: selge thet them. [3] efftir menige mangler i B. [4] B: nogen.
[5] B: kjöpstederne. [6] B: friihedt. [7] B tilföjer: om. [8] B: vm. [9] B tilföjer: Jtem. [10] om mangler i B.

der inghen hinder giöre kirkin ellir ridderskabit poæ thet godtz oc eygdele[1], the haffue
hæffd poæ efftir logen. Item hwat mageskifft som till thess kronen oc kirken oc kro- 38.
nen oc ridderskabit ellir met bönder efftir konings tilladelse giordt er, skulle wii icki
drage tilbage igien. Item skulle wii, wor husfro ellir wor affkomme, om gud oss 39.
them föger, ellir nogre andre poæ wore wegne icki kiöbe ellir pantte oss ellir kronen
till nogit friidt ellir frælst godtz. Item skulle wii ellir wore fogder ellir noghre andre 40.
poæ wore wegne icki giöre prelater ellir kirkins menn ellir ridderskabit hinder, at the
moo ey handle friidt[2] met vdlændske kiöbmen, oc skulle wii icki[3] giffue nogir vdlænd-
ske kiöbmen wore breff at giöre landtkiöb met. Item hwat som myntes efftir thenne 41.
dag i Danmark oc Norige skall myntes swo, at two mark giöre fyllest for en rinsk-
gylden. Item skulle wii, wor husfrow, om gud oss then fögendes worder, ellir wore 42.
fogder icki tage oss werimael till poæ[4] ridderskabs godtz, som faderlös börn tilhör.
Item ingen wor fogder ellir andre frimen skulle tage thöm efftirmael till efftir nogen 43.
bonde ther slagen er, oc ey trænge thenss wænner, som for sagen er, noghen vrædlig
bod aff modt logen, oc then ther v ærligen oc forrædligh slaær then anden i hiell,
han myste sin halls. Item skulle wii antworde kirken oc ridderskabit theris godtz 44.
igien, som thöm er frann kommit met vrætte, ellir staa thöm till rette ther om for
menige riigeñ raad om wii haffue ther noghit emodt atsiige, som oss bör. Item inghen 45.
riddermandzman i Danmark skall forbryde siit iordgodz oc eygdom modt oss ellir
kronen, vden han förer affwendskiolld emodt riighit. Item giffuis noghen friiborn 46.
qwinne ellir ionfrw her aff riigit ind i Slesuig ellir Landtoholstens[5] hertugdom ellir
anderstedz ind i Tyskland, tha skall theris wærge met neste frænders raadh giffue met
thöm till met gaffue en rædelig swñ pendinge oc inthet friidt iordgodtz, for thii at
inghen godman i Danmark fanger iordgodtz met noghen qwinne ellir ionfrw i forne
furstendom ellir anderstedtz i Tyskland. Item skulle wii inghen saffn troo poæ 47.
noghir wor raadh ellir ridderskabt[6] ellir nogre andre, vden then[7], thet siiger, will thet
obenbarlig tillstaa oc bewise, oc findes han tha for löghner, at han tha straffis for sin
löghñ som en anden for sin bröde. Item bliffuer en riddermandzman friidtlös giordt 48.
noghenstedt i Danmark for ærlig gierning, tha skall han giffue koning tywge löde
mark for sin fredt, nær sagwolderns minde er talit. Item thet som biscoper oc byg- 49.
demend fælde ellir rese, thet skall wære loghens ende, som wor schreffne log siiger.
Item skulle wii inthet forbud giöre vden menige riighins raadz sambtycke, oc skulle 50.
wii inghen ænthen indlændsk ellir vdlændsk giffue loff i swodant forbud, emeden thet
staær, oc nær thet giöris, tha skall thet oc besluttis, hworlengi thet staa skal oc swo
vpgiffuis igien met menige riigenis raadz sambtycke oc ikki ellers. Item wille wii met 51.

---

[1] B: the godz oc eygedom. [2] friidt mangler i B. [3] B: jche wij. [4] B: fore. [5] B: lante Holstens. [6] B: riddeskab. [7] B tilföjer: som.

tiiden vnde oc forlæne Danmarckis oc Noriges indfödde eddeling aff thee læen, som godemen pleige at haffue i forlæning oc nw ligge till reghneskab slotte, poæ thet at riighens indfödde godemen skulle bliffue wedt macht oc redeboen till at affwærge
52. riighens skade. Item skulle inghen godmen andelig ellir werdzlig wære plictug atgiöre oss nogir tieniste vden riighet, vden menige riigeñ raadh thet besluttæ oc skulle wii
53. tha holde thöm then reyse aldelis vden skade. Item hwo som trængis ellir fæydis frann sin rætt i Danmark ellir Norige met offuerwold oc bliffuer ther for forsömmit i sin rætt oc fanger ther skade offuer, nær han thet kan giöre wittherligt for oss oc riighens raadh, tha skulle wii oc riighens raad hielpe hanum till sin rætth igien oc
54. vprætning for sin skade. Item skulle wii icki giffue opresnings breff poæ wold, oc om wold ey wordir forfuld inden sex vger, tha moo thet fald vddelis met hörings dele ellir lagdags dele aff then, som wold giorde, inden aar oc dag efftir gierningen er skeed.
55. Item efftir thenne dag skall inghen böde for woldförsel efftir marckiskiæl tall, som her
56. till giordt er, oc bliffuer thet eth wold for hwer, som hannum woldför. Item the ther ere i flock ellir[1] fölge met ellir giöre handgierning poæ then, ther draben worder, oc swærges[2] till atböde efftir logen, thet er icki mandbod, the skulle böde, mæn the skulle böde efftir logen hwer for sin gierning[3]. then ther saarer, han böder
57. saar. Item inghen skall giöre tingfredt, vden han giöre then gierning, i logen staer.
58. Item hwo som haffuer fiskeboder poæ sin eghen grwnd, tha skulle the fiskere inghen swäre om fiskeriiet vden then, som grwnden tilhör, oc skulle wor fogder ellir tolldere
59. inghen hinder giöre i swo made poæ then deel, som wonlig er swo vd atgiffuis. Item hwo som kommer till oss poæ wor schriffuelse oc breff oc worder ther offuer i wor nærwerilse slagen i hiel[4], tha er thet erlös gierning, om thet giöris met raadit raad.
60. Item hwo som will fæyde nogen riddermandzman, tha skal han giöre hanum ærlig forwaring met hans obne beseglet breff oc sende hanum thet met two riddermendzmen. then som fæyden kyndes, skall wære fælig for then anden, som forwaring giör, natt oc
61. dag nest efftir at hanum er kyndt fæyde. Item bliffuer noghen bonde ellir vfriiman friidtlös giordt vnder Iudlans log for manslæt, böde tii löde mark for sin fredt oc tale först sagwolderens minde. oc for herwærk oc andre friidtlöse mael bode först modt
62. sagwolderen oc fæm löde marck for sin fredt. Item skulle alle biscopir, prelatir, domkirkir oc ridderskabit, Danmarkis riighens raad, som nw ere oc her efftirkomendis worde, nyde, bruge oc beholde all koninglig rætt, rættichedt, friidtkiöb oc falld met theris egne tienere oc vndersate. skall oc allt ridderskabit, som icki ere i raadhit, offuer allt Danmarkis riige nyde bruge oc beholde alle fyrtywgmark sager oc friidt
63. kiöb oc hwat sager ther for neden er met theris egne tiener oc vndersate. Item the

---

[1] Istedetfor ellir har B: oc. [2] B: swærie. [3] B: effter syne gerninger. [4] B: ehyell slagen.

som theris pantt myste haffue[1] oc ey fangit theris pending, thöm skall skee skiæll efftir riighens raadz raadh. Item haffue wii tillsagt werdugste werduge fædre prelater 64.
oc godemen, Noriges riiges raadh, at wele met thet förste met theris raadh oc menige Noriges riiges[2] indbyggers hielp oc tröst indlöse Orchanöe oc Hetland till Noriges riiges krone i gien. Item wille wii oc skulle fuldgiöre then artickel vti wor kiære 65.
herfaders recessz swa lydendis. skall ionfrw Birgitte Oluffdatther nw strax frii oc qwit vden all hinder ellir hielperede haffue, nytte oc beholde Wallöffgard oc alle the garde oc godtz, kiöpstæd godtz, möller oc landbo, ehwad thet helst er, som hennes fader oc moder thet friiest wti wære noghen tiidt haffde[3], oc thesligest the breff lydendis poæ kiöb, pantt ellir indförsel skulle alldrig komme ionfrw Birgitte ellir hennes arffuing till skade ellir forfang i nogir made, oc frwe Birgitte i Hammerstadt wederlegge wor kiære frwe moder i gien wærd ellir pending etc. Item skulle wii ellir wore fogder 66.
icki hinder ellir hindre lade noghir the, som wedt stranden boo, at the moo ioo then bruge met fiskerii, som the haffue giordt aff arildz tiidt oc som nw seed er, ehwad fiskerii thet er, vden all ny affgifft. Item skall thet studium vti Kiöpnehaffn[4] wedt 67.
macht bliffue, som thet fundærit er. Item haffuer noghir prelater, kirkir ellir godmeñ, 68.
andelig ellir werdzlig, ythermer priuelegier ellir friiheder[5] aff framfarne koninger och riighens forstænder, tha skulle swodan preuilegier oc friiheder[6] icki met thenne forne recessz forminskes ellir forkrænkes[7] i noghir made. Item beplicte wii forne Cristiernn met gudz nade etc. oss at holde thenne wor[8] recessz, som wii Danmarkis oc Noriges indbyggere swærge skulle, nær wii kronit worde, swo well som indbygger skulle wære plictug at holde oss huldscab oc mandskab, oc giöre wii emodt forne wor recessz oc wele ingelunde lade oss vnderwise ther vti aff riighens radh, thet gud forbywde, tha skulle alle riighens indbyggere wedt theris ere troligen till hielpe thet at affwærge oc inthet ther met forbryde[9] emodt then eedh oc mandskab, som the oss giöre skulle. Item ere wii forne Danmarkis oc Noriges riiges raad swo offuer eens worden met forne hogboren furste her Cristierñ etc., ath nær werdugste werduge fædre strenge riddere oc godmeñ, Suerigis riigis raadh, tæckes at fulbörde, sambtycke oc inname hans nade for fullmæchtig herr oc koning offuer allt Sueriges riige, tha will hans nade loffue oc besegle thöm tilbörlighe statuter oc recesser, som herrer oc koninger vti Suerig for hans nade giordt haffue. Till alle thesse forschreffne artickles ythermer stadfæstilse oc forwaring haffue wii forne Cristiernn met gudz nade etc. oc wii Birge vti Lund oc Erick Walkendorff vti Trwndhiem erchibiscoper etc. oc alle forne Danmarkis oc Norigis riighenis raadh met wor willie oc widtskabh ladit henge alles wore secreter indzegell

---

[1] B: som haffue möst theres pant. [2] B: riiges mangler. [3] B: haffde nogen tiidt. [4] B tilföjer: er. [5] B: friihed. [6] B: friihedt. [7] forminske eller forkrencke. [8] wor mangler i B. [9] B: atforbride.

oc signeter neden for thette wort obnebreff. Giffuit aar dag oc stædt, som forschreffuit staær.

17.

Frederik Is Haandfæstning af 3 August 1523[1].

Vthij thett helligetrefoldigheds naffnn amen. Wij[2] Lago Vrnæ tiill Roschilde, Niels Stygge tiill Borglom̃, Niels Clawszenn tiill Aarss, Jwor Munck tiill Ribe, Jenns Andherszenn tiill Otthense, Stygge Krwm̃pen tiill Borglom̃, Offue Bille tiill Aarss, Jörgenn Friis tiill Viborg mett gudz nade biscoper, Oghe Jepszenn electus tiill Lwnnd, Henrick abbett i Szore, Eskild prior i Anndtworskow, Knwd Henrickszenn proffwest i Wiborg, Maghens Giöe Danmarckis rigis hoffmesther, Thyge Krabbe Danmarck righis marsk, Niels Hög, Prebiörnn Podebwsk, Henrick Ogheszenn, Henrick K[r]wmmedige, Hanns Bille, Albrett Jepszenn, Mattis Ericszenn, Pedher Lycke, Jachim Lycke, Otte Krwmpenn, Jehann Oxe, Jehann Vrnæ, Wincentius Longe, Andhers Bille, Thyge

---

[1] Denne Haandfæstning findes i Geheimearchivet i tvende Originaler, begge paa Pergament. Den er her aftrykt efter det ene Exemplar (A), som bagpaa med en samtidig Haand er mærket: Handfestning Frederichi regis Danorum anno etc. mdxxiij. IIII. d., og hvorunder der endnu hænge 22 Segl (No. 1, 2, 7, 8 og 11 i rödt og No. 14—17, 19—23, 26, 29, 35—37, 39, 44 og 48 i ufarvet Vox); dog ere enkelte Udeladelser, der öjensynlig hidröre fra Skrivfejl, rettede efter det andet Exemplar (B), og det saaledes Tilföjede er trykt mellem Hager. Ligeledes ere i Noterne Varianter meddeelte efter dette andet Exemplar (B), som bagpaa med en samtidig Haand er mærket: Kong Fredericks recess giort i Roskilde mondagen fore S. Peders dag ad vincula aar md xxiij. XX. b., og hvorunder der endnu af de 70 Segl findes 53, nemlig No. 1, 2, 4—12 i rödt og 13—26, 29, 31—50 (No. 50, Abbed Sören i Vitsköl, har beseglet med Eske Billes Segl), 54, 57—60, 62 og 70 i ufarvet Vox; og at dömme efter Seglremmene, som endnu hænge ved, synes de manglende 17 aldrig at være hængte for Brevet.

I Archivet findes ligeledes en Transsumpt af den forelöbige Haandfæstning, som Frederik I udstedte til dèn jydske Adel ved Hyldingen i Viborg den 26 Marts 1523 (C), men da den næsten allevegne er ordret ligelydende med den senere, er den her ikke aftrykt in extenso, men kun Varianterne ere anförte i Noterne. Transsumpten er skreven paa eet Læg Papir (elleve Ark) in folio med Pergamentsomslag, og Kongens Segl, som nu er borte, har hængt derunder i sorte Silketraade. Paa det forreste Blad er der med en samtidig Haand skrevet: Anno dñj mdxxiij fferia quinta que fuit in crastino anuntiationis Ffredericus dux Holsatie electus est in regeñ Datie Vibergis, og den til Slutningen tilföjede Videmering lyder saaledes: Til wintnesbyrdt ath thenne forscr[e] recessz luder ligewedt then, som wii for[de] Frederick vduoldt koningk til Dannemark haffuer beseglet oc giffuit wort elsk[e] Dannemarkis rigis radt pa mene landzens jndbyggers vegne, haffue wii met wilie oc widskap ladet henge wort secrett nethen for thenne copie. Datum vtsupra.

[2] B tilföjer: effthirschreffne. C: Wii Niels Stygge aff Börglum, Niels Clauszenñ aff Aarss, Jwer Munck aff Riibæ, Stygge Krompenn aff Börglum, Offue Biille aff Aarss, Jörgenn Friiss aff Wiiborg biscoper, Magnus Göye Dannmarckis riigis marsk, Niels Höög, Pretbiörnn Padebusk, Jachim Lycke, Tyghe Krabbe, Peder Lyckæ, riddere, Magnus Munnck, landzdommer i Nöriutlannd, Offue Wincenntz Dannmarckis riigis raadt, abbet Seuerenn aff Wiskiell, abbet Ieib aff Ömclosther, Niels Bodillszenn prouest aff Westerwigh, Jens prouest aff Twilom̃, Knud Henricszenn prouest i Wiiborg, Eric Stygge tiill Mattrup, Axell Nielszenn tiill Langtinndt, Lucas Krabbe tiill Östergaardt, Otthe Hollgerdszeñn tiill Boller, Eric Erickszenñ tiill Askedall, Oluff Nielszenn tiill Skiernæ, Niels Lodwigszenñ tiill Pallsgaardt, Eyler Brusk tiill Dallunndt, Thomes Iwerszenñ tiill Lunndt, Christiernn Anderszenñ tiill Quelstrup, Jens Hwass tiill Kaass, wepnere, wt aff aadellenn wti Nöriutlandt besiddendis, giöre alle wittherligt.

Brae, Axell Brae, Holgher Greerszenn, riddere, Maghens Mwnnck landzdommere i Nörre-iwdtlannd, Offue·Vicentij, Erick Ericszenn, Olwff Nielszenn, Otte Holgherszenn, Knwd Vrnæ, Jehann Biörnszen, Lawritz Skenckell, Niels Bild, Henning Valkendrwp, Eiler Ericszenn, Hanns Kraffze, Niels Vincentii, Mawritz Jepszenn, Knwd Bille, Esghe Bille, Trwidt Greerszenn, Danmarck rigis raadtt, abbett Sewerin aff Viskiild, abbett Jep aff Emclosther, Niels Bodelszenn prowest i[1] Vestherwig, Jens prowest i Twilwm̃, abbett Jenns i[2] Esszerom, abbett Hanns i[3] Ringstede, abbett Rasmus aff Skowgclosther, abbett Jenns i Knarderop, aabbett Jep i Hæridtzwodtt, Henrick prowest i Dalby, Jacob Trolle, Oghe Brae, Clawss Bille, riddere, Erick Stygge, Axell Nielszenn, Lucas Krabbe, Niels Lodwigszenn, Eiler Brwske, Christiern Andherszenn, Jens Huass, Jens Torbernszenn, vepnere[4], giöre alle vittherligtt, att epther thij att Danmarckis rige haffuer aldtiid væridtt vdtaff arildz tiid oc er ennd nw ett friitt kore rige, saa att danske mennd aff förste begynnelsze haffuer aldtiid haffttt theres[5] kor att hylle, kiesse oc anname, huilckenn herre oc fyrste ther thennom selff teckes for en herre oc konning, som thennom skwlle ville rode oc regere epther theres eghen landz screffuen lowg oc goede gamble sidtwaner ock holle then hellige kircke mett menige landzenns indbyggere, andhelig oc verdzelig, vett theres preuilegher oc frihedher. ther for[6] haffue framfarne konningher aff Danmarck jen epther then andhen vthy theres hyllinge oc kronninghe[7] aldtiid geffuett, giortt oc[8] sworidtt oc beselgtt[9] Danmarck rigis raad paa menige landz inndbygghers vegnæ hanndfestningher oc recesser, szom̃ oc hogboren fyrstæ konning Chrestiernn epter samme gode sidwaner nw siidst giorde, forplictendis seg paa sin Christelig troe oc konninglig eed sin recess oc hanndfesting att skwlle vbrödeligenn holde vett alle the ord oc article, the indeholdher. ther som̃ hanns nade, thett gudtt forbiwde, giorde ther nogitt emod, tha skwlle menige landzenns indbyggere vedtt theres ære være forplicthett thett att affuerge oc ther mett ey nogitt forbrydhe emod then eed, manndskaffb oc hyldskaffb, the hanns nade sworitt haffwer, som̃ hanns nadis beseglitt recessz oc eed klarligenn vdtwiszer oc indeholdher. Effther sliig swore forplictelsze[10] oc paa thett alle herrer oc fyrster oc huertt redeligtt meniske skall vide oc i sanninnghe bekende, att wy forne righens raadtt, adelenn, ridderskaffb oc menige righens inndbyggere var obenbarlig nöd oc trengtt ther tiill[11] emod ald vor vilgæ oc sinnd, thett gud sie forkiertt, att giffue oss fra[12] hogboren fyrstæ koning Christiernn oc att[13] opsiæ hanns nade[14] hwldskaffb, manndskaffb, eed, forplicthelsze oc traa tiennistæ for thesse epterscreffne oc mange andre fleere merckelige sagher, brösther oc skyllingher, for huilckett vy for gudtt eller verdenn ey skyllige eller plictwge waare att

---

[1] B: aff. [2] B: aff. [3] B: aff. [4] B: vempnere. [5] C tilföjer: ffrij. [6] C: ther paa. [7] B: kroninger. [8] C: oc mangler. [9] B: beszeglett. [10] C: beplictellsze. [11] B: nödhe tiill oc trengdt tiill. [12] C tilföjer: wor. [13] C: att mangler. [14] hanns nade er ved en Skrivfejl gjentaget i A.

wære hanns nade vndergiffnne eller noghen soñ sadann vchrestelig, vskellige oc vmilde gerningher giöre oc bedriffue ville moed gwdtt oc then hellige kircke, rigszenns raad, ridder, riddermendzmennd oc menige righens inndbyggere[1], som thesse tre righens inndbyggere her tiill vedherfarett er i[2] the mode oc andre fleræ szoñ her epterfylgher: Först haffuer forne konning Chrestiernn den hemmelske gud tiill förtörnelsze oc mange simpell[3] oc endfoldig vndersatte tiill vildfarelsze tiillstedt oc oppeholdett nogher forlidtnæ aar obenbarlig kietthere vthy hanns nadis koninglig stad Köffwehaffnn, soñ haffuer predeckett[4] oc leertt then menige mannd emod then hellige Chrestelige troe oc hellige Romske kircke, alle Chrestne menniskes andelige modher, then vy oc wore foreldernæ haffue aldtiid wæritt vndergeffuen paa then hellige Chrestelig troffs vegnæ, then vy oc wore epterkommere hörighe oc lydighe i[5] the mode gerne bliffue ville, soñ rett Chrestne menniske bör attgiöre[6]. Jtem haffuer hanns nade laditt gribe oc fangett consecrerett bescoper oc prelather, ther tiill riddere oc godemennd, oc ladett thennom halszhwgge, affliffuett oc ligge paa stredhe[7] for hwnde oc swinn oc sidenn brende for vdhen skyld, bröde, doñ, nade oc rett, soñ koñ tiill hanns nade i goed troo oc loffue paa hanns nadis breff oc scriffuelsze. Jtem haffwer hanns nade[8] tagett en consecrerett abbett oc vedhe mwncke samme thime, soñ the ginge fra altherett, oc loed thennom strax sencke oc ihiell sloo vthen ald skyld, bröde, domm, nade oc rett. Szo haffwer hanns nade framdragitt then persone, ther thesse forne vchrestelige gerningher giortt haffwer aff hanns nadis befalningher vthy hanns nadis eghen nerwærelsze, oc giortt hannem tiill höffwidzmannd for lannd oc folck vthy ett gandske konning rige oc ther offuer[9] indtrengtt hannem for en erchebiscop vthy Lwnnd oc en biscop vthy Skare att skwlle bliffue, huilckenn samme personæ hanns nade oc sidenn, then hellige Romske kircke oc menlig gesligh stadtt tiill ydermere foracthelsze, loed henge oc brenne vthen[10] ald doñ. Jtem loed hanns nade fange oc gribe biscop Karll aff Hammer oc holtt hannem fangenn syn liiffs tiid vthen all doñ oc rett. Jtem[11] loed hanns nade fange oc gribe biscop Jenns[12] aff Otthenssze, soñ kom tiill hanns nade i gode tro oc loffue paa hanns nadis breff oc scriffuelssze, oc haffwer nw holde hannem szo lanng tiid vthy torn oc fengszell for vthen ald doñ, nade oc rett. Jtem haffuer hanns nade i[13] medell tiid, szoñ[14] forne biscop Jenns[15] szo[16] fangenn waar, ladett seg inndföre vthy hanns biscops gord vthy Otthensze oc tagett fra hannem oc sticthett mett[17] fleræ sticthens slott, gorde oc

---

[1] Istedetfor then hellige kircke — inndbyggere har C: theris wndersaatthe. [2] i mangler i C. [3] C tilföjer: menniske. [4] C: prediceret. [5] Istedetfor hörighe oc lydighe i har C: höriglighe. [6] C: wære. [7] B afflybhett oc leyett paa streder. [8] C tilföjer: oc. [9] B og C: ther wdt offuer. [10] C: for wthen. [11] C: Jtem tesliigest. [12] C: griibe oc fange Jens Andersenn. [13] B og C tilföje: samme. [14] szoñ mangler i C. [15] C: Jenns mangler. [16] B: szo mangler. [17] C: mett mangler.

goedz oc klenodea oc holdtt thett[1] mett macth oc vold. Jtem haffuer hanns nade[2] nöedtt oc trengtt Lwnne capittell, soñ koñ tiill hanns nade i goed troe paa hanns nadis breff oc scriffuelsze, mett tornn oc fengszell att anndtworde seg theres domkirckes slott oc lannd Borrenholñ oc[3] thesligest oc Aawss mett fleræ samme kirckenns gorde, goedtz oc eendoñ, szoñ hanns nade ey tiillforne kwnne vinne eller fange fra samme kircke med noghen rettis ganng. Jtem szo haffwer hanns nade beplawett oc beskattett then hellige kircke, bescoper[4], prelather oc andre hennes personer, ther hanns nade besynderlig burde att fordagtinnge oc beskerme, oc veldelig tagett fra thennom theres preuelegher oc frihedher, som the aff förste begyndelsze oc epter kirckeloffuen noett oc brwgtt haffue emod sin konninglig eed, loffuitt, sworitt oc beseglitt recess. Jtem for thessze[5] oc andre fleræ hanns nadis vchristelige gerninger oc vskellige regemenntt tha er ther icke nw en erchebiscop vthy thesse trenne rige Danmarck Suerige oc Norge, oc mange andre bescoper afliffuett, dödett[6] oc foriagett, soñ er vdtaff Fynn, Strengeness, Skare, Vestheraarss, Aabaa, Opsloo, Bergenn oc[7] Staffangher, thesse tre righers indbyggere tiill staaer bryst, skade ock forderffue. Jtem haffuer hanns nade sammeledis offuerfallit adellen oc ridderskaffbett, besynderligenn hanns nadis raatt her Knwd Knwdtszenn ridder, soñ hanns nade loed halsshwgge emod hanns nadis raadz rad oc doñ. sidenn tog hanns nade[8] alle hanns arffuegoedz vnder kronenn. Jtem thesligeste mod hanns nadis rodz doñ loed halsshwgge velbwrdwg swennd Torbernn Oxe, thesligeste jwnncker Hanns oc Staffen Weffuersteenn[9] hanns nadis oc righens tro tiennere. Jtem sameledis mod doñ oc rett loed hanns nade ighen opgraffue vdtaff swarthebrödhre kircke i Arss velbyrdwg mannd Moghens Thamesszenn, soñ döde mett sine skell og sacramentt som en Chrestenn mannd bwrde att giöre, og loed hannem siden henge szoñ en tiwff vdhen ald doñ oc rett oc tog aldtt hanns goedz oc hanns hwssfrwes goedz[10] vndher kronenn. Jtem haffuer hannd[11] sameledis moed hanns nadis breff[12], indsegell, tro oc loffue vdhen ald nade doñ oc rett gandske jammerligenn vthen skell oc skriffthemoel[13] halsszhwgge erlige oc[14] velbyrdwge strenge riddere, Swerigis rigis raad, adelenn, ridderskaffb oc gode mennd vthij Stockholñ, soñ hanns nade for en herre oc konning vnndfangett[15], keest oc kronett haffde. sameledis tog hannd oc aldtt theres goedz vndher kronen oc en partt aff[16] theres hwssfrwer oc börn fangett[17]. Jtem haffuer hanns nade sammeledis beskattett hanns nadis raadtt, riddere, adelenn, godemennd, frwer oc jomfrwer, szoñ andre böndher oc treler, oc thagett thennom fra theres eghen[18] preuelegher oc frihedher, som theres foreldernæ aff arildz

---

[1] C: hollder thet end nw. [2] C tilföjer: oc. [3] oc mangler i C. [4] C tilföjer: oc. [5] C tilföjer: forne. [6] C: döode. [7] oc mangler i B. [8] Istedetfor siden — nade har C: oc tog siidenn. [9] B: Sthephen Weffuerstedt. C: Steffenn Webersteenn. [10] C: goedz mangler. [11] C: haffuer hand mangler. [12] C tilföjer: oc. [13] C tilföjer: lod hans nade. [14] oc mangler i C. [15] C: vndfangede. [16] aff mangler i C. [17] C tilföjer: oc end nw i fengszell ære. [18] B: eygett.

tiid for thennom haffuer haffttt emod hanns nadis konninlig eed oc beseglitt recess. Jtem haffuer hanns nade foractt[1] oc forsmoed then hellige kirckes prelather, ridder ock godemennd, ther hanns nade bwrde att elske[2], oc dragett vdtoffwer thennom then skendelig oc forsmeelig[3] qwinnæ Cibrett, som aldtiid haffwer værett aarsage oc hanns nadis radtgiffwer tiill alle thesse forne oc epterscreffne vchristelige oc vmille gerningher, hanns nade[4], oss oc menige righens inndbyggere tiill ewig skade oc forderffwe. Jtem sammeledis haffuer hanns nade effther samme forgeffthelig onde[5] qwinnæs radh elskett oc framdragetth hennes lighe, trelle oc skalcke, vdtoffuer hanns nadis raad, ridder oc gode mennd oc andtwordett thennom slott oc leenn i hende, ther mett adelen oc ridderskaffbitt forhadett, fortrengtt oc forsmoett wærett haffwer. Jtem[6] haffwer hanns nadhe forwanndlitt sloedtz loffuenn indtiill hanns hwssfrw oc börnn[7] emod hanns koninglig eed oc recessz. Jtem haffwer hanns nade oc[8] for hanns[9] vloffactighett oc vskellige regementt mett Swerrige, the Vendiske stedher oc andre omliggendis landhe moed hanns nadis raadz raad, villiæ oc samtycke paaförtt oss oc rigett en stoer feide[10] oc inddragett her vthj landett vdtlendsk mactt tiill theres oc righens inndbygghers skade oc forderffue. Jtem haffuer hans nade oc gandske önckelige vdtoffuer ald skell oc effne beskattet oc besworett köpstemennd, bönder oc almwe mett skatt vdtoffuer skatt, told, cisze, forbwd, ny lowg oc andre flere vtollige besworinge, som langtt vor aff[11] att scriffue, ther mett then menighe mannd forarmett oc skött aldelis forderffuett. Huilckett forne hanns nadis[12] vchristelige regementt[13], vmille gerningher[13], vtollige besuoringe oss oc landzenns indbyggere ey lenger for gwd eller verdenn stander att lide, oc haffuer hanns nade ther vdtoffwer offthe wærett paa minntt oc inghen bedring verett förde[14]. Ther for (thett gud kende, epter szom forscreffuett standher, oss sore emod) haffue vy[15] opscreffuett oc opsagtt[16] hanns nade hwldskaffb, manndskaffb, eed oc tro tienneste vortt frj federnæ lannd ewige preuelegia oc frehedher att ville fordagtinnge oc beskermæ for hanns nadis ydhermere offuerwold oc alle andhres, oc paa thett att landett ey lengher so standhe skall vdhen herrer, höffdingher oc regererre[17], tha eræ vy szo endregteligenn offwer eenns vordhen mett[18] adelens ridderskaffbs, köpstemendz, böndher oc menige landz inndbygghers samtycke, attwy i forne konning Christierns steed haffue nw igenn vthy thett[19] hellige trefoldighedz naffnn mett vor frij villiæ oc kor keest[20], foldbwrdtt oc samtyckett hogboren fyrstæ her[21] Frederick, mett gudz nade rett arffue[22] tiill Norge, hertwg tiill[23] Sleszuig, Holdstenn, Stormarnn oc Ditmerskenn, greffue tiill[24] Oldenborg oc Delmenhorst, for en fwld-

[1] B: forachtigtt. [2] C tilföjer: oc ære. [3] C: forderffuelig. [4] C tilföjer: siellffue. [5] C: wnde forgiiftelige. [6] C: Sameledis. [7] C: barnn. [8] B: oc mangler. [9] C: syn. [10] paafört — feide mangler i C, vistnok ved en Skrivfejl. [11] aff mangler i C. [12] B: Huilkett hans nadis forne. [13] C tilföjer: oc. [14] B: engenn bedryng wedt fördt. Ligesaa i C. [15] C tilföjer: nw. [16] C: affsagd. [17] C: herre, höffdinge oc regere. [18] B har at istedetfor mett. [19] B og C: the. [20] C tilföjer: oc. [21] C: hertug istedetfor her. [22] B og C: arffwing. [23] B: i. [24] B: i.

mectwg herre ock konning offwer ald Danmarck att bliffue, icke anseendis thett hanns nade er en indföd konningsön vthy Danmarck, medhen thett fyrstelige ord oc Christelige regementt, hanns nade fylgher oc aldtiid hollitt haffwer. szo haffwer hanns fyrstelig nade[1], szom framfarne konninghер i Danmarck for hanns nade giortt haffuer, loffuett suorett oc[2] tiillsagtt oss paa menige landzenns indbygghers vegnæ thenne epterscreffne recessz oc hanndfestninng paa sin fyrstelige æræ, Christelig eed oc gode troe vbrödelige att holde vthy alle sinæ artickler ock pwnncther, som her efftherfylgher[3]: Wy Frederick mett gudz nade wdtwoldtt konning tiill Danmarck, rett arffwing tiill Norge, hertwg tiill[4] Slesszuig, Holdstenn, Stormaren ock Ditmerskenn, greffue tiill[4] Oldenborg oc Delmenhorst[5], giöre alle vittherligtt, attwy haffue hörtt[6], spwrtt oc sandelig[7] forfarett, huorledis forbeneffnnd hogboren fyrstæ konning Christiernn, wor kiæræ herre brodherss sön, emod synn konninglig eed sworett oc beseglett recess ett vcristeligtt oc vtolligtt regemenntt vdtoffwer then hellige kircke, then hellige kirckes personer, biscoper oc prelather, ridder[8], riddermendzmennd, köpstemennd, böndher oc almwe, menige righens inndbyggere vthy[9] forne artickle oc mange andre vtollige offweruold oc besworinge, szom langtt vor att scriffue, holdett haffwer, ther icke eniste oss vell[10] vittherligtt er, medhen oc andre flere[11] herrer, fyrsther, stedher oc andre[12] omliggendis lande, ther mett forne Danmarckis rigis raad, ridderskaffb, köpstemennd, bönder oc menige landzenns inndbyggere ganske hordelig nöd oc tiilltrengtt wore att opscriffue[13] oc affsie forne koning Christiernn hwldskaffb[14], manndskab oc att besöge hielp, tröst oc bestannd aff oss eller andre herrer oc förste[15] theres federnæ lannd, preuilegia, frihedher, liiff, halss oc goedz for slig[16] konning Christiernss offweruold att fordagtinge oc beskerme, saa haffue vij offweruegitt oc ansedtt then gwnnst, villiæ, troskaffb oc manndskab, szom Danske mennd wor kiæræ herre fadher oc[17] brodher, huess sielæ gud nade, giortt oc bewiist haffwer, sammeledis oc[18] attwij selffwer eræ en indfod konning sönn vthij Danmarck, saa attwij[19] thessydermere forplictige eræ Danske mennd att elske[20], theres bedste oc bestanndighetth[21] att wide, saa haffue [wij][22] oc metöckeligenn andsett thett thiranske vold oc mangefold besworinnge, thet mett the aff forne konning Christiernn beladett eræ[23], ther vdtaff vij thennom mett gudz hielp, herrer oc fyrsthers, venners oc tillhenghers, hielpe oc frelsze ville, jicke sparendis ther offwer vor eghen persone, land, folck oc ald vor vellferdtt, ther paa vij oc nw beloffuett, fwldbwrd oc samtyckett haffwer theres kore, ther the oss for en herre oc konning keest oc

---

[1] C tilföjer: ther emodt effther. [2] B: oc mangler. [3] C tilföjer: oc. [4] B: i. [5] C: met gudz nade reet arffwinge tiill Norge, hertug wdi Sletszuig Hollstenn etc., wdwolldt konnynng tiill Danmarck. [6] C tilföjer: oc. [7] B: i sandingenn. [8] C tilföjer: oc. [9] C tilföjer: the. [10] vell mangler i C. [11] flere mangler i C. [12] andre mangler i C. [13] B ved en Skrivfejl vschriffue. [14] C tilföjer: oc. [15] B og C: förster. [16] C tilföjer: forne. [17] C tilföjer: herre. [18] oc mangler i C. [19] att mangler i C. [20] C tilföjer: oc. [21] C: bestandinge. [22] wij mangler i A. [23] B: wore. C: belagdt ære.

korett haffue, ther paa vij oc nw, ligherwiiss som̃ wore forfedhre framfarne konningher vthij Danmarck forhenn giortt haffwer, loffuer oc tiillsier for[ne] oss elsk[e] Danmarckis rigis raad paa menige righens inndbygghers vegne att ville oc skwlle thennom[1] vor recessz oc hanndfestning forberördtt[2] oc epterscreffne puncthe oc artickle paa wor fyrstelig eræ, Christelig troe oc konninglig[3] eed vbrödeligenn oc wdhen ald arge-
1. liist att holle ligherwiissz som her nw[4] effther fölgher: Jtem skwlle vij först[5] elske offuer aldtt[6] then hemelske gud oc then hellige kircke oc hennes tienere rett[7] styrcke, fordagtinge oc beskerme, oc alle theris preuelegher, friihedher, stathwther oc gode gamble sidtwaner, som̃ thennom först[8] vnndt oc giffuet eræ aff then hellige Romske kircke oc[9] hellige framfarne fedhre, Christne konningher, fyrsther, fyrstindher oc forstanner, vthij alle sine artickler stadfeste vij thennom saa vbrödelig att skwlle[10] then-
2. nom nyde, brwge oc beholde. Jtem[11] ville eller skwlle vij aldrij tiillstæde noghen kietther, Lutters discipler eller andre, att predecke eller leræ lönlig eller obenbarlig emod then hemelske gud, then hellige kirckes troe[12], helligstæ fader paffuen eller Rommer kircke, medhen huor the findis vthij vortt rige, ville vij oc skwlle lade
3. straffe thennom vedtt theris liiff oc goedz. Jtem skwlle vij aldtiid döme vthen vild oc ey tage gwnnst eller gaffue for nogher rett eller retthergang i nogher mode, medhen være lige velluillige tiill att hielpe oc styrcke thennom tiill theres rett, være seg andthen[13] inndlendsk eller vdtlensk folck, fattige eller rige, som hender for oss att komme, som en Chrestenn[14] konning bör att giöre oc vij ville andtsware[15] for gwdtt.
4. Jtem ville eller skwlle vij aldrij epter thenne dag tiillstede, att noghen skall elegeris eller vdtwellis tiill noghen biscopsdöm her vthij rigett vthen then, som̃ indföd er i Danmarck aff riddere oc swennæ, eller[16] tiill nogitt prelathedom̃ vthen righens indföddemennd aff riddere oc swenne eller oc doctores vthij then hellige scriifftt eller kirckeloffuen eller verdwge lerde[17] mennd, som ther tiill dwelige oc nyttige eræ, som̃ dog Danske föd eræ, vdhen vij kwnne thett haffue mett Danmarck rigis raadz raad[18],
5. villiæ oc samtycke, rigett tiill nötte oc gaffnn. Jtem skall vij icke nominere, presentere eller tiillstede noghen vdtlendske tiill nogidtt prelathedom̃, kircke eller kirckenns leenn[19] vtj Danmarck, ey heller tiillstede[20] epther wor formwe nogher korthesaner eller andre ther vdtoffuer Danske mennd att[21] molestere, som̃ her tiill offthe skeedt er.
6. Jtem skulle vij aldrij hindre eller hindre lade nogher capittels electioenn oc kor, ther

---

[1] C: thenne. [2] B ved en Skrivfejl: forberödt. [3] konninglig mangler i C. [4] nw mangler i C. [5] C: Först skulle wii. [6] B: altiing. [7] C: hennes oc hennes tienestis rett. [8] C har ffriiest istedetfor först. [9] oc er ved en Skrivfejl gjentaget i B. [10] Istedetfor att skulle har C: skulle the. [11] Jtem mangler i C. [12] C: then hellige Cristelige troo. [13] B: enthiigenn. [14] B: herre oc. [15] C: swaræ. [16] C: ey heller. [17] B: wirde oc lerde. C: heller ander werde oc lærde. [18] raad mangler i C. [19] B: eller kirckelenn. [20] B: stede tiill. [21] B: att mangler.

som the elegere[1] epter thesse forne articklæs lydelsze, oc skall vij aldrij trenge noghen prelate eller formannd innd emod[2] capittels samtycke, dog adt wij beholde nominationem tiill two eller tree aff thett capittell, som[3] bispenn er vdtaff död, eller oc[4] vij nominere then, som kirckenn er nöttig, mett Danmarck rigis raadz raadtt, dog attwij beholde juspatronatus tiill the leen, szom vore forfederne framfarne konningher i Danmarck her tiill haffuer haffttt. Jtem skall oc mo huer biscop oc prelate nyde oc 7.
bruge then hellige kirckes rett oc jurisdicks[5] friitt, som the then aff arildz tiid brwgett haffwer, dog att the sagher, som bör att hanndles tiill landzting oc heritzting, skwlle handtheris tiill forne tinghe. Jtem skall vij ey tiillstede mett righens raad[s] hielp oc 8.
tröst, att noger sagher, andelig eller verdzelige, skall kalles elles drages[6] inndtiill Rom, för ennd the eræ först hanndtherett for righenns prelater epter righens preueleghers lydelse. Jtem skulle vij holde verduge fedre[7] oc prelather, strenge riddere 9.
oc riddermenndzmennd, Danmarcks rigis edtlinge, vthij staedtt oc eræ oc hielpe thennom aff kronens leen huer epter vor oc theres leilighett, villig[8] oc tro tienneste, szo the ey skwlle söge herredage eller ey holde andre koninglig tynnge aldelis aff [theris eygett][9]. Jtem skwlle vij aldrij nogitt closther i Da[n]marck besuore[10] mett borgeleie 10.
eller mett andre konninglig tynge, ydermere ennd vij kwne haffue i formandzens[11] minde eller vortt elske raadz raad, dog ey ydermere ennd thett wor vthij vor kiære herrebrodhers tiid, szo gudz tienniste ey[12] ther offwer skall formindskes eller nederlegges. Jtem skwlle vij aldrij forbywde noger mandz tiennere, a[n]delig eller verdze- 11.
lig, att sware theres hosbonde tiill landgille eller ander vdtgefftt eller tienneste, medhen huem som sidder sin hosbonde offwerhörig fore i[13] the mode eller andre, then skall lide synn hosbondis tiilbörlig straff ther for epter loffuen. Jtem skulle vij eller vore 12.
fogeter ey[14] befatte oss mett nogher manndz tiennere, andelig eller verdzelig, then vthij att sette eller aff att sette eller then at besuore mett gesterij, egtt, arbedhe, skwdferd, boeiacth[15] eller noghen andenn tynge eller[16] treldom ydermere som veritt haffwer i wor kiære herre faders oc herre brodhers tiid, vndertagenn aldsomeniste att före[17] vortt fadebwr, naer vij personligenn drage egemmen landitt, dog att then egtt bliffwer modelig oc gangher rett[18] omkring vthen ald vild. Jtem skwlle vij ey heller[19] 13.
giffue nogher mandz tiennere, andelig eller verdzelig, vortt breff paa the gorde the sidder vthij, medhen jordeerenn[20], andelig eller verdzelig, skall haffue fwld magtt sin thiennere vthij oc aff[21] sette epter landzenns sidtwonn oc epter logenn, oc hues breffue

---

[1] B har ved en Skrivfejl erlige istedetfor elegere. [2] C tilföjer: noghen. [3] B: som mangler. [4] B tilföjer: at. [5] C tilföjer: szaa. [6] B og C: draffues eller kallis. [7] C tilföjer: biscopere. [8] B: viilge. C: oc willige. [9] theris eygett mangler i A. [10] C: besware nogenn closter wdi Danmarck. [11] B og C: formændzs. [12] ey mangler i C. [13] C: i mangler. [14] C: inthet istedetfor ey. [15] B: bowiagt. C: bogeiacht. [16] B og C: oc istedetfor eller. [17] B: att förde. [18] C: rett mangler. [19] B: heller mangler. [20] C: huer iordegeræ, andelige oc werdzliige. [21] C tilföjer: at.

koning Christiernn ther imod vdtgiffuett haffwer, skall ingenn magtt haffue epter thenne
14. dag. Jtem skwlle vij eller wore fogether eller nogher paa vore vegne ey befatte oss
mett noger jactt eller fiskerij vthij then hellige kirckes eller riddherskaffs enemercke
skowe eller fiskewann, ey heller ther, soñ vij eller[1] kronen haffue nogher felligskoffue[2],
15. brwge ydermere ennd soñ vortt fellig kannd tolle. Jtem skulle vij eller vore fogether
ey heller lade brwge kirckenns eller[3] closthers eller ridderskaffbs enemercke skoffue
entenn mett oldenswin, tömmerhwg eller nogher ander brwgelsze, ey heller brwge
16. fellig skowg ydermere, ennd soñ kronenns lod oc deell kannd tollij. Jtem skall vij
eller vore fogether ey formene nogher mannd att dele tiill rebs skowg, marck eller
fiskewannd. epther konning Voldemars lowgs lydelsze, ennd dog vij haffue ther lod oc
17. deell vthij. Jtem skwlle vij eller vore fogeter enghenn gribe eller gribe lade, vthen
the eræ[4] lofflig forwundenn eller oc the thages vthij ferske gerningher, soñ the mwe
18. gribes fore epter loghen. Jtem skall ingenn mannd feide then andenn, medhen huer
19. thale then andenn tiill mett[5] loghen. Jtem huelckenn hæritzfogitt soñ for gwnnst
eller[6] gaffue eller vild formener noghen mannd, fattig eller rig, lowg eller rett[7] oc
giffuer nogher vrett[8] doñ, tha skall hannd skammelige affsettis oc aldrig igenn sidde i
20. dommers sted. Jtem skulle gode mennd, soñ aff oss haffue leen paa tienniste eller i
21. pantt, sette then selffwer theris[9] fogeter[10] oc[11] hæretz scriffuer. Jtem skwlle vij
endtett formindske the leenn, som nogher goed mannd i pantt haffwer, för ennd the
22. bliffue loglig igen löste. Jtem skwlle vij icke giffue hæretzfogether eller hæretzscriffuer
vortt breff paa lang eller stackett tiid paa theris fogedthij eller scriffuerj. dog skwlle
the icke aff settis, then stwnnd the skicke huer mannd log oc rett for vdhen vild.
23. Jtem haffue vij noghen tilltall tiill nogher biscop[12] eller andre kirckenns prelather
eller klercker[13], tha skulle vij thennom tiilltale for theris tiilbörlig dommere her vthij
rigett, ehuatt som heldst sag thett er vdhen jorde delæ, köpstegoedz eller verdzelige
24. sager, som bör att hanndtheris for verdzelige dommere. Jtem haffue vij eller vore
fogether noghen tiilltall tiill nogher gode mennd, som eræ vthj righens raad[14] eller
vden raad, tha skulle vij tale thennom tiill for righens raad, ehuatt sag thett er,
25. andten[15] jord eller andett, oñ thett er paa vor eller kronens vegnæ[16]. Jtem soñ vij
eræ plictwge [alle][17] rett att skicke, so skwlle vij oc være plictwge for righens raad
rett att plege, oñ noger haffwer oss nogitt tiill att sie, oc giöre theris doñ fyllest oc
26. ey tage tiill mistycke oc[18] vuille, om nogher taler oñ sin tarffue. Jtem skall vij

---

[1] C har oc istedetfor eller. [2] Istedetfor felligskoffue har C: fellige, skulle. [3] eller mangler i C. [4] C tilföjer: först. [5] C: effther istedetfor mett. [6] eller mangler i C. [7] eller rett er ved en Skrivfejl gjentaget i B. C tilföjer: eller. [8] C: wretwiiss. [9] B og C: theris mangler. [10] C: herritz foggetther. [11] B tilföjer: theris. [12] B og C: biscoper. [13] C: clerckery. [14] B og C: wtij riigens raadt ære. [15] B: enthigenn. [16] B: vegner. C: om thet war paa kronene wegnne. [17] alle mangler i A. [18] mistycke oc mangler i C.

ingenn krij eller aarloff paaslo, ey heller drage vdtlenndske mactt innd i rigett vdhen
mett menighe righens raadz raad oc samtycke. Jtem skwlle vij holle vore breff vett 27.
fwld magtt oc ey giffue breff emod breffue, thesligist oc holde wor forfedres oc[1] fram-
farne konningher vthij Danmarck theris breffue[2] ved magtt, som ved[3] magtt er holled
vtj vore kiære herre brodhers tiid. Jtem skulle vij eller[4] vore embedzmennd, biscoper, 28.
ridder[5], riddermenndzmennd, som eghen[6] forstrannd haffuer, aldrij befatte oss mett[7]
stranndwrag, ydermere ennd soñ[8] konning Voldemarss lowg indeholler. Jtem skwlle 29.
vij inghen vdtlendske preuelegia stadfestæ eller paa thett ny giffue vthen mett menige[9]
righens radz rod oc samtycke[10]. Jtem skulle vij anname alle slottzloffue vtj Dan- 30.
marck aff oss elske Da[n]marckis rigis raad oc beplicte vij oss paa vor konninlig eed
oc eræ att anndtuorde thennom fra oss forne righens rad, edlinghe och inndfödde gode
mennd oc inghen andenn att holle tiill vor hannd oc Danmarckis rigis raad ighenn,
nar oss forstackett vorder. oc oñ nogher slotzloffwer[11] vorder anderledis[12] forwanndlid, tha skall thett ingen magtt haffue vthen mett menige Danmarckis rigis[13] raadz
raad, ville[14] oc samtycke. Jtem epter[15] Danmarckis rige haffuer væritt aff arildz tiid 31.
oc[16] förste begynnelsze ett frij kore rige, skall vij icke begere aff righens rad eller
righens inndbyggere, att noger wor sönn eller andenn skall vtwelles tiill konning epter
vor död att bliffue, medhen Danmarckis rigis raad oc inndbyggere skulle nyde theris
frij kor, naer wij affgange. giörs her nogitt emod, tha skall thett inghen magtt haffue,
vthen vij kwnne thett haffue i theris mynne. Jtem skulle vij ingen vtlendske anname 32.
vthij righens radh eller anndtuorde thennom slott eller leenn eller lannd[17], medhen
styre, rade oc regere Danmarck mett righens edtlinge, gode[18] mennd, som födde eræ
aff riddere oc swennæ, oc anndtuorde thennom slott oc[19] leenn oc landztinng oc ingenn
andenn vthen mett menige Danmarckis rigis radz radtt[20], ville oc samtycke. Jtem 33.
skall vij icke giffue noghen[21] mannd then friihed oc frelsze, soñ ridder oc suenne
haffue, vthen mett menige righens radz raad, ville oc samtycke[22], vthen noger for-
werffuer thett szo erligen paa marckenn, att hannd er thett verd. Jtem döer then 34.
mannd, som vfrij er föd oc haffuer dog fangett friihett, oc ladher epter seg freldst
goedz oc haffuer ey frij eller frelsze arffwinge, tha skall thett goedz ey falle tiill
kronen eller i nogher vfriihedtt ther fore, medhen thett skall falle tiill hanns neste
arffuinnge, end dog att the eræ vfrij, oc the skulle thett icke beholde, meden selge

---

[1] oc mangler i B og C. [2] theris breffue mangler i C. [3] B og C: i. [4] B og C: oc. [5] B og C tilföje: oc. ridder mangler i C. [6] C har ved en Skrivfejl: ingenn. [7] B og C tilföje: nogett. [8] som mangler i B og C. [9] menige mangler i B og C. [10] B og C: oc samtycke mangler. [11] B og C: nogett slotz log. [12] anderledis mangler i C. [13] rigis mangler i C. [14] ville mangler i B og C. [15] B: effther thij at. C: effther the. [16] C har aff istedetfor oc. [17] C: slott, lanndt eller lænn. [18] gode mangler i C. [19] oc mangler i B. [20] radtt mangler i C. [21] C tilföjer wffriidt. [22] C: wthen all riigens raadt oc samtycke.

thennom thett, ther frij eræ, soñ er riddere oc swenne, indenn aar oc dag epter thett
35. fallitt er, i huare the kwnne for redeligtt[1] verdtt. Jtem skulle vij ey paalegge noghenn
lanndskatt po almwen eller köpstederne vten epter menige righens rodz rod, prela-
36. therns oc riddersk[a]bs tiilladelsze oc noghens almwens samtycke. Jtem sculle köpste-
mend oc köpstedernæ nyde theris friheder oc preuilegher oc ther offwer ey[2] beswo-
ris i nogher mode mett ny told, cidtze eller andhenn besuorinnge, dog att then gamble
told skall[3] vdtgiffues vthij then mynnt, som geffue oc genghe eræ her[4] vtj rigett.
37. Jtem skulle [wii][5] ingenn gode mennd formene att befæste sine gorde vtj Danmarck,
38. seg selff oc rigett tiill gaffnn. Jtem skulle vij eller vore fogether icke bruge righens
indsegell paa kronens vegne emod kirckenn eller ridderskaffbitt epter thenne dag i
noger mode, meden gode mennd, andelige oc verdzelige, skulle tiiltagis paa bode
sider[6] mellom kronen oc kirckenn paa bode sider[7], bode om egedeell[8] oc om[9] ann-
39. dett. Jtem skulle vij mett vore breffue icke drage noghen mannd[10] fra sitt hæridz-
40. tinng, landztinng eller righens canceller epther thenne dag. Jtem skall righens can-
celler icke bruge righens indsegell i sinæ eghen sagher, medhen vij skall tillskicke
en andenn goed mannd vthij righens cancellers sagher, att[11] hannd giffuer the breff vdtt
41. vndher righens inndsegell oc sitt inndsegell oc siitt naffnn tiill vidtnisbyrd. Jtem san-
nemennd skwlle icke suerre om eidom epther thenne dag, meden hwo ther viill delæ
om eidom, hannd thett forfölgher, som egendom bör att delis, innd for righens canceller,
42. vndertagen heridzskell oc marcke skell. Jtem huilckenn aff righens rad eller ridder-
mendzmennd oc andre, [12]sidste konning Christiernn haffuer tagett oc thwongett theris
panntt eller[13] forlening fra emod theris opne beseglitt breffue oc vthen dom, the skulle
43. thennom igenn fange oc thennom nyde epther theris breffs lydelsæ. Jtem att sanne-
mennd, raffnns neffning oc andre neffninng ey skulle her epter suerre mod lawhedtt
eller nogher loghe, som giffuen eræ, i meden forne laffheffd oc loffue stander vett mactt
44. oc[14] vryggett. Jtem skwlle sannemennd, huelcke[15] som giöre vrett toff oc felles for
biscop oc bymennd epter loffwen, [16]aldher fange opresninng igenn, szo the skwlle
45. wære sannemennd. Jtem skwlle vij eller vore fogether ingenn hinder giöre kirckenn
eller ridderskaffbett paa thett goedz oc eyedom, the haffue heffd paa epter konning
Voldemarss log. huelcken oc ther emoed siitt goedz eller eyedom myst haffuer vthij
then sidste konning Christierns tiid, tha skall the thett igenn haffue. thesligest skall
oc wære om kirckenns tiennere, hwo thennom vtj szo mode vtj[17] forsuor haffttt haffwer,

---

[1] C: kunde fange redeligeste. [2] B og C: ey ther wdtoffuer. _ [3] skall mangler i C. [4] her mangler i C. [5] wii mangler i A. [6] B og C tilföje: at skilie att. [7] paa bode sider mangler i B og C. [8] C: egendom. [9] om mangler i C. [10] mannd mangler i C. [11] C: oc. [12] B og C tilföje: som then. [13] B: oc. [14] C tilföjer: ær. [15] B oc C: Jtem huilke sandemennd. [16] Her indföre B og C: the schulle. [17] vtj mangler i C.

end dog noghen andenn haffuer juspatronatus tiill then kircke, same tiennere kwnne tiillige. Jtem huatt mageskiffthe, szom tiill thess mellom̃ kronen oc kirckenn[1], kronen 46.
oc ridderskaffbitt eller mett bönder epther konningenns tiilladelsze giortt er, skwlle vij icke drage tiilbage igenn. Jtem skulle vij, vor hwstrw eller vor affkomme eller 47.
nogher andre paa vaare vegne icke köffue eller panthe oss eller kronen [tiill][2] nogher friett eller freldst goedz, vthen thett skeer mett menige righens[3] raadz villie oc samtycke. Jtem hues gammell fortiidzbreff, som kronen haffwer paa thett goedz oc eye- 48.
dom̃, ther kirckenns prelather, ridder eller goede mennd nw vthij være haffwer, thi skwlle være aldelis döde oc magtlösse oc aldri epter thenne dag komme then hellige [kircke][4], hennes prelather, ridder oc godemend eller noghen andenn tiill skade. Jtem epter gud thett szo fögett haffuer, thett vij vnder vortt vold oc magtt fangett 49.
haffwer[5] Fywnn, Langelannd[6], Sielannd, Skone, Falsther, Bleginng, Lolannd, Möenn oc alle andre[7] omliggendis lande, Danmarck rigis ledemoed, tha beplicte vij oss[8] ighen att andtuorde then hellige kircke, hennes prelater oc ridderskabett hues slotthe, gorde oc goedtz thennom vthi forne lande fra tagett er mett vrette, besynderlig tiill Lwnde stigtt thett kirckens slott Hammershuess oc Bordenholm̃ oc aldt andett huatt thett heldst er som[9] neffnis kannd, som konning Christiernn samme kircke oc stigtt fra tagett haffwer, thett skall forne stigtt, kirckenn, prelather[10], ridder oc godemennd [11] strax igenn nyde, bruge oc beholde theris slott, goedz oc gorde[12] oc eidom̃ szo friitt, som the[13] noger tiid friisth tiilfornn nött oc brwgtt haffwer. skeer thett oc szo, att noger aff Danmarckis rigis prelather, riddher eller ridderskaffbitt bliffuer fratagett eller forb[r]enntt theris breffue paa theris slott, gorde eller goedz thenne feide offuer[14], tha ville vij giffue thennom vortt loesze breff paa samme goedz, oss oc kronen vforfengelig paa same[15] thett goedz, som nw tiill kronen mett rette liggher[16], oc paa thett[17] pante goedz, som̃ kronen tii[l]höer, naer vij thett lösendis vorder. Jtem huad ther 50.
skall myntis epther thenne dag i Danmarck, skall myntis ligegoett ved Lybsck, Hamborgh oc Lantheholdstenn[18]. Jtem skulle vii anndtuorde kirckenn oc ridderskaffbett 51.
theris goedz igenn, som thennom fra tagett er[19] i then sidste konning Christiernns tiid eller stanne[20] tiill rette ther fore[21] for menige righens rad, om vij haffue ther

---

[1] B og C tilföje: oc. [2] tiill mangler i A. [3] B og C: Danmarcks riiges. [4] kircke mangler i A. [5] C: Jtem haffuer gud tiillföget at wii nogenn tiidt wnder wort wolldt oc macht fangendis worder. [6] B: Lawffwennd. C.: Lawinndt. [7] B: andre alle. [8] C tilföjer: strax. [9] Istedetfor som har C: oc. [10] Istedetfor thett skall forne stigtt, kirckenn, prelather har C: tesliigeste tiill Othens stiifft Othens bispgaardt met alle the slotte, gaarde oc gotzs, som forne konnynng Christiernn ther frann tagett haffuer, huilcke forne slotte, gaarde oc gotzs skall forne two stiiffte, kirkins prelater. [11] C tilföjer: tha. [12] C: gaarde oc gotz. [13] C tilföjer: thet. [14] thenne feide offuer mangler i C. [15] samme mangler i C. [16] liggher mangler i B og C. [17] thett mangler i C. [18] B har ved en Skrivfejl: Lantheholtheholsten. [19] Istedetfor fra tagett er har C: er frann kommet. [20] C tilföjer: them. [21] Istedetfor fore har C: om.

52. nogitt emod att sie, som oss bör. Jtem inghen riddermendzmennd i Danmarck skall forbryde sitt jorde goedz oc egedom̃ imod oss eller kronen, vthen hannd föer affwendzskiold emod rigett eller for merckelige oc skellige sagher bliffwer tiildömdt aff menige[1]
53. Danmarckis rigis raad oc haffue[2] thett forbrwtt. Jtem skulle vij ingenn saffwenn tro po nogitt vortt raad eller ridderskab eller noger andenn, vthen then thett sier vill thett obenbarlig tiillsto oc bewisze, oc findes hannd tha for lögnn, att hannd tha straffes
54. for sin lögenn som en andenn for sin brödhe. Jtem bliffuer en riddermandzmand fridlöss giortt noger steed i Danmarck for erlig gerningher, tha skall hannd giffue
55. konninghen tiwffue lödemarck for sin frid, naer sagwoldherens mynne er thalett. Jtem
56. thett som̃ biscop oc bymennd felle oc reisze, thett skall wære loghens ende. Jtem skwlle vij endthett forbwd göre vthen med menige Danmarck rigis raadz[3] raad samtycke[4], oc skulle vij inghen andenn[5] indlensk eller vdtlendsk giffue loff i sadantt forbud, emedenn thett stoer, oc naer thet giöris, tha skall thett[6] besluttes, huor lenghe thett staa skall, oc szo opgiffues mett menige righens rodz samtycke oc icke ellers.
57. Jtem ville vij vnde oc forlenæ Danmarckis rigis[7] edlinnge the leenn, som godemennd plege att haffue i forlæninng vtj vor kiære herre brodhers tiid, oc nw ligge tiill reghenskaffbs slott, paa thett att righens infödde gode mennd skulle bliffue vett magtt
58. och redeboën att wære[8] att affuerge vor oc righens skade. Jtem skulle inghen godemend, andelig eller verdzelig, være plictwge att giöre oss noghen tienniste vthen rigett, vthen righens rad thett so beslutther[9], vndertaghen[10] aldsomeniste[11] vthij Slesszuig, Holdstenn[12], Stormarñ hertwgdomme, oc skulle vij tha holde thennom then
59. reise vdhen skade, ligherwiiss[13] som̃ vij giöre adelenn vtj forne hertugdom̃. Jtem skulle vij icke giffue opreisning breffue paa vold, oc om̃ vold icke forfwldt vordher indhen sex vgher, tha maa thett fald vdtdelis mett hörings delæ eller lawdags dele
60. indhen aar oc dag, epter gerningenn er skeedt. Jtem epther thenne dag skall ingenn böde for voldförsell epter marckeskells tall, som̃ her tiill giortt er, oc bliffuer thett ett
61. vold for huer[14], hannem voldföer. Jtem ingenn skall giöre tingfrid, vthen hannd giör
62. then gerning, i loffuen staaer. Jtem hwo som haffwer fiskerij paa sin egen grwnnd, tha skulle the fisker ingen suare om̃ fiskerij vdhen then grwndenn[15] tiilhöer, oc skulle vore fogether eller toller ingen hinder giöre i szo mode paa then deell, som vonligt
63. er saa vd att giffues. Jtem huo som kommer tiill oss paa vor scriffuelsze oc breff oc vordher ther offwer[16] i vor neruærelsze slaghen i hiell, tha er thett erlöss gerninng,

---

[1] menige mangler i C. [2] B: haffuer. C: at haffue. [3] C: wthen menige riigis raadz. [4] B tilföjer: oc raadt. [5] C: anthen. [6] B og C tilföje: oc. [7] Istedetfor rigis har C: indföödt. [8] att wære mangler i C. [9] C: wthen menige riigens raadt thet beslutthe. [10] B: vdentagett. [11] aldsomeniste mangler i C. [12] C tilföjer: oc. [13] B: ligherwiiss mangler. [14] B tilföjer: som. [15] Istedetfor grwndenn har C: gaardenn. [16] B oc C: wdtoffuer.

oñ thett giörs mett rodett rodt[1]. Jtem huo som vill feide en[2] riddermandzmand, tha skall 64.
hannd giöre hannem erlig forwaring mett hanns[3] opne beseglitt breff[4] oc sænde hannem thett[5] mett two riddermendzmennd. then som feidenn köndis, skall være feilig for then andhen, som foruarinng giör, natt oc dag nest epter att[6] hannem feide köntt er[7]. Jtem bliffuer noger bonde eller vfrj mannd fridlöss giortt for mandslett, böde thij 65.
lödemarck for sin frid, om hannd slo hannem[8] redelig, oc thale först saguoldhers mynne, oc for herreuerck oc ander fridtlöss moll, oc thale[9] först saguolderns mynne, oc fem lödemarck for sin friid. Jtem skall kirckenns prelater oc ridderskaffbitt nyde, brwge 66.
oc beholde sagefald med theris eghen tiennere, ligerwiiss soñ adelenn haffuer i hertwgrigett tiill Slesszuig. Jtem the som theris panntt myst haffuer vtj then sidste[10] konning 67.
Christierns tiid oc ey fangett theris penninghe, thennom skall skee rett[11] epther righens raadz raad. Jtem skall frwe Beritte Olwffs dotther haffue sitt goedz igen oc 68.
nyde thett[12] epter vor kiære herre brodhers recessis lydelsze. Jtem skall vij eller 69.
wore fogether icke hindre eller hindrelade[13] the, som ved stranden boer, atthe mwe jo brwge then met fiskerij, som the haffue giortt aff arildz tiid vthen ald ny affgiffttt. thesligest skall oc Limfiord bliiffue ett friitt fiskewannd mett aldehanne fiskerij, som thett haffwer værett vthj vor kiære herre faders oc[14] brodhers tiid. Jtem skall thett 70.
studium i Köpenhaffnn vett magtt bliffue, som thett funderett er. Jtem haffuer noger 71.
prelather, kircker eller gode mennd, andelig eller verdzelige, ydermere preuelegher eller friheder aff framfarne konningher eller righens forstannere, som ved[15] magtt hollett bleff i vor kiære herre brodhers tiid, tha skulle the icke mett thenne recess formindskes eller forkrenckes i noger modhe. Jtem skall selffeyere böndher nyde theris 72.
gorde oc gotz, som thennom mett rett tiilhöer, so fridt som the giorde i vor kiære herre brodhers tiid. Jtem skwlle vij aldrij polegge giöre eller giffue nogher ny log, 73.
skick eller ordenans vden met vort elske Danmarckis rigis[16] raadz rad oc landett vill ther vedtage. oc ald then ny log, soñ[17] konning Christiernn giorde, skall være aldelis
död oc macthelöss oc inghen mannd tiill skade[18] komme epter thenne dag. Jtem 74.
loffue vij forne hertwg Frederick paa vor Christelig eræ[19], attwij aldrij ville eller skulle lade drage oss mett noghen hanndlinng[20] eller i noger andhen mode fra forne Danmarckis rigis[21] raad oc[22] inndbyggers anthen for skade eller fromme, medhen fast oc troligenn[23] bliffue hoess thennom vtj löst oc nöd, oc aldrj vij eller wore arffwinnge oc

---

[1] B: raadigt raadt. [2] B og C: noger. [3] hanns mangler i C. [4] B: mett opne breff beszeglitt. [5] thett mangler i C. [6] att mangler i B. [7] C: er kyndet feyde. [8] Istedetfor hannem har C: then. [9] Istedetfor thale har C: böde. [10] then sidste mangler i C. [11] Istedetfor rett har C: skeell. [12] Istedetfor haffue sitt goedz igen oc nyde thett har C: nyde syt gotz. [13] C tilföjer: nogre. [14] B og C tilföje: herre. [15] B og C: i. [16] Danmarckis rigis mangler i C. [17] soñ mangler i B. [18] C tilföjer: at. [19] C: forne Frederick hertug etc. paa wor Cristelige eed oc ære. [20] B: hertug Frederich etc., at wii aldrig vele eller schulle paa wor Christelighe ædt ære at lade drage oss mett nogenn handell. [21] rigis mangler i C. [22] B: eller. [23] B tilföjer: at.

epter kommere noger tiid att arge eller arge lade paa[1] Danmarckis raad eller inndbyggere eller[2] theris arffuinghe eller epterkomere, for the thennom fra hogboren fyrstæ konning Christiernn giffuett haffuer. sammeledis beplicte vij oss[3] forne righens rad, [4]indbyggere oc vore arffuinge oss[5] att bliffue hoess[6] hogboren fyrste hertwg Frederick oc hanns nadis arffwinge vtj ald then skade oc feide, som aff samme sag komme oc
75. reise[7] kannd[8]. Jtem skall[9] menige righens raad haffue mett oss fuldmagtt thenne
76. recess att formere oc[10] formindre epther huer landz leilighedtt. Jtem beplicte vij oss att holde thenne recess ved alle the ord oc alle[11] articklæ, som then indeholler, som vij nw oss elske Danmarckis rigis[12] rad paa[13] menige righens indbygghers vegne suorett haffuer oc ydermere i vor kronning, om̃ gudtt oss thett tiillfögett haffwer, suerre ville, oc giöre vij ther nogitt[14] emod oc ey ville lade oss vnderwisze[15] aff vortt elske raad, thett gud forbiwde, tha skall alle righens inndbyggere ey ydermere være oss hyldskaffb[16], eed eller tro tienniste plictige, meden the skall være forplictige ved theris eed[17] thett att affwerge oc ther mett indthet forbryde moed then eed, hyldskab, mandskaffb oc tro tienniste, som the oss nw sworett haffwer. Thiill alle thessze forne artickles ydermere stadfestelsze oc forwarning haffue vij forne Frederick vdett[18] gudz nade vdtwoldtt konning tiill Danmarck oc vij forne righens rad oc gode mennd mett vor vilge oc vidtskab ladett henge alle wore indszegell[19], secreter oc signether nedhen for thette vortt opne breff. Giffuitt i vor stad Roschilde mandagen nest epther sanctj Petrj apostolj ad vincula dag[20] aar epter gudz byrd thwsindefemhwndritthiwffue paa thett tridiæ[21].

18.

Christian IIIs Forsikkringsbrev til Danmarks Riges Adel og Indbyggere ved hans Hylding den 18 August 1534[22].

Wii Christiernn mett guttzs naade wduoldt konningh till Danmarck, rett arffwingh till Norge, hertug i Sleswig, Holstenn, Stormarnn och Dittmerschenn, greffue wdi

---

[1] C tilföjer: forne. [2] B: eller mangler. [3] B og C: oss mangler. [4] B tilföjer: oss oc. [5] B: oss mangler. [6] C tilföjer: forne. [7] C: feyde oc skade, som̃ aff samme sag reigsze oc komme. [8] C tilföjer her: Jtem alle riigens raadt oc indbyggere wdi Sielandt, Skane, Fyenn, Laalandt oc Falster oc anderstede wti all Danmarckis riige skulle wære indtaget wdi thenne forne recessz, nar the weluillige wille giiffue them̃ wnder oss oc ind tiill forne Danmarckis riigis raadt. [9] C tilföjer: oc. [10] B: eller. C: formere, formyndere oc forbedere. [11] C: alle mangler. [12] rigis mangler i C. [13] Istedetfor paa har B ved en Skrivfejl: saa. [14] nogitt mangler i C. [15] B: vnderwise oss. [16] B tilföjer: manndskab; C: oc mandskab. [17] Istedetfor eed har C: ære. [18] B og C have rigtigere: mett. [19] C: wore intzegelle alle. [20] dag mangler i B. [21] Dateringen lyder i C: Giiffuit wdi wor stadt Wiiborg aar effther gudz byrdt twsindefemhundredetywffwe paa thet tridhie, torsdagenn nest effther wor ffrwe dag annunciationis. [22] Efter en i Geheime-Archivet opbevaret Original paa Pergament, forseglet med Christian IIIs större hertugelige Secret i rödt Vox og

Oldennborg och Dellmennhorsth, giör alle wittherligth, att effther wi nu ere komenn hidth ind wdi riigett wdi helligetreffoldighedtzs naffnn att lade oss hylle for herre och

---

med en samtidig Haand mærket: koning Christians koning Fredericks sons forplictelse at hand loued adelen alle theres preueleger, ther hand bleff furst hyllith vdj Horsens. Varianter ere meddeelte efter en anden lignende sammesteds opbevaret Original.

Foruden dette ved Hyldingen udstedte Forsikkringsbrev havde Hertug Christian allerede tidligere i Haderslev og i Preetz givet andre. Af den hidtil utrykte Preetziske Revers existerer der, saavidt vides, ingen Original, men i Geh. Archivet findes et paa de tre Sider beskrevet, stærkt beskadiget Ark Papir, der rimeligviis indeholder en Afskrift deraf, som her meddeles:

. . . . . .

. . . . . Oldemborch [vnnd Delmenhorst doen] wytlich [dath na]chdem dath ryke tho Dennemargken js vnnd hefft geweszen van older tydtt her eyn frig koer ryke, szo dath Den[ne]margkes rykes rede mitt des rykes jnwaneren hebben alletydtt van oldinges heer eren frygen koer gehatt na ehres koninges dode vnd affgange wedder tokeszende vnnd tohuldigende eynen anderen heren vnnd koningk, welker ehnen szuluest duchte, Darumme ock andere vorgangene koninge tho Dennemargken eyner na deme anderen szyn alletydtt plichtich geweszenn togeuende vnnd todonde den rykes reden tho Dennemargken van der gemeynen rykes jnwanere wegen hanndtfestinge vnnd recessze vppe ere vnnd des rykes frygheyde vnnd priuilegien etc., gelyck alsze vnnsze leue her vader koningk Frederich, deme gott gnedich szy, deme ryke lest gedaen vnnd gegeuen hefft, Darumme vnnd nachdeme vnnsze leuen getruwenn de hochwerdigen gestrengen vnnd ernvehstenn hernn Stygo Krumpen bischopp tho Borlum, Oleff Munck electus tho Rypen, Magnus Göye Dennemarckes rykes hoffmeyster, Oue Lunge tho Dyrszebeke ri[ttere] Johan Frysz tho Hasszelackergarden mitt fulm[acht] der gemeyn[en ry]kes red[en a]dells vnnd jnwanere. . . . . landtschapp . . . . . , . . . v . . . . . ne szy . . . . . er persszon . . . . . dath sze vnns w[olt]en keszen vnnd hul[digen vor] erer aller koningk vnnd heren, vorho[pende de] rykes rede vnnd jnwanere jn Selande, ... vnnd anderen jnszulen dergelyck ock do[en werden], vmme welkere ere gudtwillicheitt vnnd [wolme]ninge wy ehn allen vnnd eynem jszlich[en be]szunderénn hochlich bedancken, vnnd w[ollens] alletydtt mitt allen gunsten vnnd gnade[n gne]dichlich beschulden, Darumme wy ock gelyck [wie vnnsze] vorfaren, heren vnnd koningen, des plichtich [szyn] todonde vnnd togeuende handtfestinge vnnd [recessze]. Worumme wy vns jn crafft vnnd machtt [desses] vnnszes breues vorplichten vnnd vppe vnnsz[en] guden furstlichen louen vnnd truwen lauen [vn]nd toszeggen vpgedachten rykes reden vnnd fulmechtigenñ, ytzunder by vnns erschynende, van ehrer vnnd aller gemeynen rykes rede, adels, burger vnnd jnwaner wegen des vorgeszechten rykes tho Dennemarcken, alszo wenner wy dar jn dat ryke kamen werden vnnd de rykes rede jn Judtlandt vnnd Ffuene edder ock de gemeynen rykes rede ouer dath ganntze ryke tho D[enne]margken vnns szamptlich darumme anlangen, Szo willen wy vnnd scholen doen ge[u]en . . . . . vn . . . . . ling . . . . . de . . . . . vnnsze . . . . . llinge . . . . . gegeuen . . . . . gegelte . . hefft . . . . ch szo w[ere dath etlich puncte] edder [art]ykelle jn deme vorberorden recessze gef[unden] wurden, de vnns vnnd des rykes jnwaneren tho Dennemargken vnlydtlich szyn, So scholen [wy] mitt den gemeynen rykes reden vnnd de gemeynen rykes rede mitt vnns ffulmachtt hebbenn deszuluen puncte vnnd artykelle tomiddelende vnnd vorwandellende, alsze vnns vnnd ehnenn szamptlich lyderlich weszen kan, vnnd darjnne scholen wy vnns vnnd dergelyck scholen szich ock de rykes rede na allem gebore gudtwillich handellen vnnd fynden lathen. Deszgelyken vorplichten wy vnns ock by vnnszen furstlichen truwen vnnd guden gelouen alsze wenner wy mitler tydt effte darna wynnen effte bekrefftigenn jenige lande stede effte flecke deme vorgeschreuen ryke tho Dennemargken effte der kronen tohorich, szo scholen de vorbenomeden lande stede vnnd flecken weszen vnnd blyuen by deme vorgenomeden ryke vnnd der kronen [tho] Dennemargken szunder vnnszer, vnnszer eruen vnn[d sun]st aller anderen w[edd]ersprake. Des tho mehrer tuchnissze vnnd [vhe]ster vorwaringe hebben wy laten hengen [vnnsze] furstliche jngeszegell nedden an dessen [vnnszen] apenen breff vnnd den mitt vnn[szer eyg]en handtt vndergeschreuen. Ge[geuen] tho [Pretze am suna]u[ende?] vor [sunte Marie Magdalenen anno dñi mdxxxiiij ?].

Bagpaa: Copi des recesses den Denschen rethen vnd geschickten gegeben.

konningh her i Danmarck, szom werdige ffedere biscoper, strennge riddere och godemenndth, Danmarckis riigis raadt wdi Juttlandt och Fywnn, haffue oss till wdualdt, keist och koretth, och wi nu fore szamme vor hölning giernne weluilligenn wille giöre, giffue, bebreffue och beszegle Danmarcks riigis raadth, adell och indbyggere szaadann recesz och handfestninge, szom szedwonne haffuer werett her wdi riigett aff gammell tidt, nar koning keiszis, koris och hyllis, och szom wor kiere her ffader, hues seell gud naade, och andere herrer och förster, framferne konninger i Danmarck for oss giortt haffue, szom wi och oss haffue mett wortt opnne breff och indzegell till forpligtedt, szom wdgiffuit er wdi Prettze, tha befinde wi nu att Danmarcks riigis prelatther och adell[1] icke kunde paa thenne tidt szamdragis om szamme receszis liudelsze, och effttherthii att thennd store och höye nöe thedt nu forförder[2], att szamme wor hölningh icke lennger kand fordragis och forlenngis, tha kand szamme recess paa thenne tidt icke giöris, bebreffuis och forszeglis, och paa thedt att szamme vor hölninngh paa thenne tidt icke ther for schall forhindris, tha loffue och tilsiige wii Danmarcks riigis raadt och adell[3] wedt wor förstelige och Christelige tro, loffue och ære, att nar gud aldmegtugiste thedt szaa föyer, att wi mett hans hielp faa kommett riigett wdi enn godt bestand igenn, att wi tha wille swerie, giöre, giffue, beszegle och bebreffue Danmarcks riigis raadth, adell och indthbyggere szaadann enn recesz och handfestninngh, szom wor kiere her ffader haffuer thennom giffuit for oss, dog szaa att hues szom ther wtinden findis kandth, szom ossz, riigens raadt och menige adell icke lidelickth kand were, wille wi remediere och ther aff och tilsette effther Danmarcks raadtzs och nogle aff adelen[4] raadth, effther szom oss, Danmarcks riigis raadt, adell, menige riigett och thesz indbyggere kand were nötteligiste och gaffuenligiste. Och haffue wi aff wor szönderlige gunsth och naade szaa forhandlett thedth emellom oss elskelighe werdige ffedere[5], biscoper, prelatther och menige adell her wdi Nörre Iuttlandt om thend twedregt, szom thennom emellom ere om troenn och alle ceremonier, wdi szaa maade, att hues gottzs och andenn deell, szom biscoper, prelatther och kyrckenn nu haffue wdi theris besidning och szom the nu bruge mett meszer, daglige thiere[6] och andere ceremonier, thedt schulle the framdelis holle, huilke szom thed giöre ville, till szaa lenge att wi komme till itt roligt regimentt och fo kommett riigett i enn bestand igenn, och wi tha mett Danmarcks riigis raadt och adell fo giortt ther om enn Christelig godt skickelsze wdi alle maade, szammeledis hues gottzs adelenn haffuer nu wdhi heffdth och were, schulle the och beholle her forindenn, och her emellom schall ingenn nödige eller trenge nogenn ther frann, szom wille were widt thend gamle skick och ceremo-

---

[1] B: adelenn. [2] B: ther nu forfyrderer. [3] B: adelenn. [4] „och nogle aff adelen" er senere tilföjet i begge Exemplarer. [5] B: fædernc. [6] B: dageligher tiidher.

nier, och huilke szom wille were wedt thendt ny skickelze, schall thennom her forindenn och till thesz icke heller formenes, och huer schicke szeg wdi troenn, szom hand sielff wille antsware for gudt. Och paa thedt att huer mandt, fattig och rig, her forindenn mo thesz bedre wederfaris loff, skell och retth, tha haffue wi tilskickett trey godemendt, som ere Jep Friis, Jenns Huasz och Jens Thomszen, szom schulle sidde dom mett landtzdomere till landtztingh, och schulle the haffue fuldmagth att dömme paa alle szager, szom er iordgottzs anrörindis. Och schall adelenn nyde och bruge koning Woldemordtzs loff szaa wiitt och brett, szom thend kand brugis till herritzting och landtzting och icke ytthermere. Och hues iordgottzs szom adelenn, theris foreldere, bönder eller andere haffue giffuit till szognne kyrcker, thett schall szamme kircker nyde och beholle renntten aff, och herlighedenn bliffuer hosz thenndt, szom hun hoss werett haffuer aff arildtz tidt och indt till nu. Och nar szaa skeer, att gud aldmegtugiste föffuer thedt szaa, att wii faa bekregtigett riigett Sielindt, Skone, Fywnn, Lalandt, Ffalster och Möenn wnder oss och friett thedt aff fiendernes woldt, tha ville wi tilhielpe, att alle geistlige och wertzlige schulle fange theris gottzs igenn, hues thennom nu frann tagett er eller her forinden fran tagett bliffuer aff fienderne, och ther mett schulle the fordrages och foreenes wenligenn, kierligenn och well och giöre och beuisze huer andere willie, wennschab och kierlighedth, szom riigens indfödde tro menndth, ther enndregteligenn wille giöre etth mett huer anndere och affwerge wortt, theres egett och menige riigens skade och ewige forderff, szom tro Dansche menndt bör att giöre. Och ther offuer bepligte wi oss wedt eedth, ære, Christelige tro och loffue, szom forschreffuit star, att wille schicke och fly huer mandt, fattig och righ, loff, skell och rett och icke tilstede, att nogenn schall wforrettes emod logenn wdi noger maade. Giffuit wdi wor kiöpstedt Horszenns tysdagh nest effther wor ffrue dag assumptionis aar etc. tuszindth femhundrede paa thedt fiorttanñ till tiwge[1], wnndher wortth indzegle[2] hength her nedhenn for thette wortt opne breff.

19.

Christian IIIs Haandfæstning af 30 October 1536[3].

Wij Christiann met gudtzs naade vdualdt konnyng tiill Danmarck och Norge, hertug vdj Sleszuig Holstenn Stormarenn oc Ditmersken, greffue vdj Oldenborig och Delmenhorsth giöre alle vittherligt, att effther som vij tiilfornñ thend tiidt Danmarcks

---

[1] B: mdxxxiiij. [2] Resten mangler i B. [3] Efter en i Geheimearchivet opbevaret Original paa Pergament, som bagpaa med en samtidig Haand er mærket: koning Christiern k. Fredericks söns hand-

riigis raadt effther hogborne furstis och herris her Fredericks mett guds naade Dan
marcks Vendes och Gottes koning etc. vor kiere herre faders dödt oss vdualde, keystæ,
kaarede och samptickede for herre och konnyng offuer Danmarcks riige, thennom
loffuett och tilsagdt haffue, att naar gud aldmegtiste ville vndnæ, att vij kunde komme
menige Danmarcks riige jgienn vnder ænn[1] ændregtig hörszoñ, tha ville och skulle wij
veere forplictuge att swerie, bebreffue, forsegle och forscriffwe menige Danmarcks riigis
raadt, adell och jndbiggere alle vprichtige Christelige och tilbörlig friidheder och priui-
legier, soñ vore forfedre, framfarnne konnynger i Danmarck, Danmarcks riigis raadt,
aadell och jndbiggere thennom tilfornn forscreffuett, sworett, bebreffuett och forseiglett
haffwe, och effthertlıij att gud aldmegtiste haffuer nw aff synn ewiige godhedtt[2] och
besönnerlig naade vndtt oss lycke, seyer och victorij offuer vore och Danmarcks riigis
fiender, saa att wij nw haffue bekrefftigett och jndfangett alle befestnynger[3] och slotte
heer vdj riigett vnder Danmarcks krone och wor hörsoñ[4], tha haffue vij vdj thett
hellige trefoldigheds naffnn loffuet sworett och tilsagdt och nw i[5] thette vortt obne
breffs krafftt loffue och tilsige Danmarcks riigis raadt thesse effthern priuilegier och
friidheder paa theres egne och menige Danmarcks riigis aadels och jndbiggeres vegne
1. fasth och wbrödeligènñ att holde soñ heer effther fölger: Försth ville vij och skulle
offuer aldtingiste elske och dyrcke thenn aldmegtiste gud och hans hellige ordt och
læere att styrcke, formeræ, framdrage, handthaffue, beskyddæ och beskerme tiill guds
2. ære och tiill thenn hellige Christelige troes forögellsze. Ther nesth ville och skulle wij
weere forplictuge Danmarcks riige att formere, forfordre och forhöige aff vore yttherste
magktt och formwge, och oñ gud aldmegtiste thet saa haffuer forszeett, att vij ytther-
mere lanndt heer effther mett Danmarcks riigis jndbiggeres hielp och trösth wyndhe
kunde met rettergang, bekreffthe mett swerdt eller anderledis bekomme, tha schulle
3. the hööræ tiill Danmarcks riige och weere och bliffue wnder Danmarcks krone. Och
effthertlıij att Norgis riige nw saa forringget er bode aff magtt och formwæ, och
Norgis riigis jndbiggere jcke aldene formwæ att vnderholde thennoñ ænn herre och
konnyng, och samme riige er dog forbundet att bliffue hoes Danmarcks krone till
ewiig tiidt, och fleste parthenn aff Norgis riigis raadt, besönnerligenn erchebiscop

---

ffestningh. Af de tyve Segl ere de 19 vel bevarede, No. 1 i rödt, Resten i grönt Vox; No. 14 (Hr. Knud Ruds) er faldet af. Varianter ere meddeelte efter et andet sammesteds bevaret Exemplar, her citeret som B, der er skrevet paa Papir (4 Ark, sammenlagte i Qvart) med Pergamentsomslag, bagpaa med en samtidig Haand mærket: koning Christian koningh Fredericks söns recess och handffestning. Dette Exemplar er vel kun en Transsumpt, hvilket kan sees af, at det istedetfor med Kongens Secret fra 1536 og Rigsraadernes Segl kun er beseglet med Kongens mindre Signet fra 1538 (slet afbildet i Krags Christian IIIs Hist., Vol. II), som endnu hænger derved i en röd Silkesnor, men det er afskrevet efter en anden Original, og dets Varianter kunne saaledes flere Steder tjene til at rette A.

[1] ænn mangler i B. [2] B: gode. [3] B tilföjer: steder. [4] och wor hörsoñ mangler i B. [5] Istedetfor i har B met.

Oluff, som̃ nw er thet störste[1] hoffuett ther vdj riiget, nw vdj ænn kortte tiidtt er twendne gange mett meste partenñ aff Norgis riigis raadt falldne frann Danmarcks riige emodt theres egene forplictellsze, tha haffue vij therfore loffuett och tilsagdt Danmarcks riigis raadt och aädell, att thersom̃ gudt aldmegtiste[2] thet saa forsiett haffuer, att vij samme Norgis riige eller nogre the ledmode, slotte, lande eller[3] sysszell, som̃ ther tiill hörer, kunde bekrefftige eller bekomme vnder vortt hörszom̃, thà skall thet heer effther weere och bliffwe vnder Danmarcks krone, liige som̃ eth aff the andre lande, Jutland, Fyenn, Sielandt eller Skonæ eere[4], och her effther jcke weere eller hede jngtet koninge[5] riige for seg, menn eth ledemodt aff Danmarcks riige och vnder Danmarcks krone till ewiige tiidt. dog hues feigde ther aff kand komme, schulle Dan. riigis raadt och jndbiggere wære plictuge[6] mett oss troligenn att hielppe vddraghe. Sammeledis ville vij och skulle elske och framdrage Dan. riigis raadt och aadell 4.
och mett thennom styræ och regere Danmarcks riige och besorge Dan. riigis raadt mett kronens leenn, saa the jcke schulle haffue behoff att besöge herredage eller andenn besweringe paa theres egne kosth och theringe. Sammeledis ville vij och[7] 5.
jngenn vdlendiske mendt tage vdj Dan. riigis raadt eller forlenæ mett Danmarcks krones slotte eller leenn, wdenn thet skeer mett menige[8] Danmarcks riigis raads raadt, williæ, fuldbyrdtt och sampticke. Wille och skulle vij holdhe menige Dan. riigis 6.
raadt, aadell, kiöpstedsmendt, bönder och menige riigens jndbiggere viid loug, skeell och rett och jngenn aff thennom att wforrette vdj nogre maade, doch huer landt eptter synn lowg. Sammeledis schulle Dan. riigis aadell nyde, brwge och beholllde theres 7.
jordegoeds och thienere frij till ewiige tiidt mett hals, handt och ald andenn herlighedt och rettighedt, saa att vij eller vore fogder och embitzmendt skulle aldeles jngtet bewaare oss mett theres thienere, goeds, ænemercke, skowff, fiskewandt eller nogenn andenn herlighedt, ænttheun mett sagefaldt, gesterrie, æchtt, arbedtt eller andenn besweringe, wdenn hues vij kunde haffue mett adellens, som̃ godtzsett och thienernæ tilhöræ, gode villiæ och sampticke, vdenn aldene att the aaghe vortt och vor förstyndes fadeburdt, naar wij personligenn drage egennom̃ landet, som̃ sedwonne haffuer weerett aff gammell tiidt, wdenn saa skeer att nogenn obenbaare feigde kommer paa riigett. tha ville vij dog jngenn besweringe legge paa adellens thienere, vdenn thett skeer mett Danmarcks riiges raads sampticke, som̃ tha hoss oss tilstede eere. Huar 8.
nogersteds saa findes att kronenn haffuer mett adellenn fellett, ænttig vdj skowff, marck eller fyskewandt, tha skulle vij eller wore fogder jcke yttermere brwge ther vdj, ænttig mett fiskeriæ, oldenswynn, skowffhug eller andenn brwgelsze, end som̃

---

[1] B: förste. [2] B: alsom̃megtiste. [3] eller mangler i B. [4] Istedetfor ere har B ved en Skrivfejl ene. [5] B: konningliige. [6] B: forplictige. [7] B har att istedetfor och. [8] menige mangler i B.

kronens lodt och diell kand thoele, dog saa att paa the feiledsskoffue vdj Faalster och Langlandt liggendis, som̃ kronenn haffuer lodt och deell vdj, skall jngenn̄ slaae stoertt wyldtt vdenn vij eller andre paa vore vegnne, wdenn̄ thett skeer mett wor tilladelsze.
9. Icke skulle vij heller mett vortt breff biwde eller forbiude nogenn̄ mands arff tienere, som̃ hand vdj pantth eller[1] weere haffuer, att swaræ samme synn hosbunde. haffuer nogenn tilthall tiill nogenn̄ ænttig om̃ goedtzs eller thienere, tha schall hand thet for-
10. følge mett rett och effther logenn̄. Icke ville eller skulle vij begeere eller paalegge[2] nogenn landschatt paa aadellens thienere, vdenn thet skeer mett menige Danmarcks
11. riigis raads raadt, effthersom̃ gamble sedwanñe weerett haffuer. Sammeledis mwæ och schulle Dan. riigis raadt och aadell nyude theres frij fiskerrij fore theres egenn̄ grwndt, som̃ the heer till aff aariilds tiid mett retthe haffdt haffue, och besönderligenn[3] the i koning Hanszes tiid haffue hagdt. eer nogenn heer offuer skeedtt wretth, wille vij, naar vij forfaare leilighedenn̄, hielppe huer mandt tiill thend dieell hand haffuer rett tiill, och skall besönnerligenn huer mwæ nyde alle gaarde for theres ægenn̄ grwndt, wndertaget vdj fioerde, som̃ kronenn och thend[4] menige manndtt haffuer schade aff, dog
12. schulle the fyskegaarde[5] bliffue viidt magtt, som̃ haffue weerett aff aariilds tiidt. Icke schulle vij, wore fogder eller embitzmendt lade griibe, basthe, byndæ eller i fengsell settæ nogenn riddermands mandt, forwdenn hand tilfornn er forwundenn effther logenn̄, wdenn the tages vdj the ferske gerninger, som the mwæ griibes och settes fore effther logenn. dog schall huer weere plictug attstande till retthe for oss och Dan. riigis
13. raadt, for hues nogenn haffuer thennom[6] till at thale mett rettæ. Icke schulle vij heller tilstedhe, att wore fogder eller embitzmendt feigde nogenn riddermands mandt eller thieres thienere. haffue vore fogder och lænsmendt tilthalle tiill nogenn̄, tha schulle
14. the thale thennom till mett rettergang effther logenn̄. Jtem schulle vij jcke[7] heller jngenn kriig begynde eller paaslaa, wdenn thet skeer mett menige Danmarcks riigis
15. raads raadt, villiæ, fuldbyrdtt och sampticke. Jcke schulle Danskemendt heller[8] weere forplictugett att lade thennom̃ brwge vdj kriig eller andenn̄ thieneste andersteds end vdj the lande, som̃ hööræ vnder Danmarcks kronæ, effther som̃ gamble sedwonnæ weerett haffuer, wdenn vij thet kunde[9] haffue mett theres willige och mynde, wdenn vij personligenn̄ nogersteds drage wdenn̄ riigett, tha schulle the weere plictuge att følge oss effther gamble sedwonnæ, och tha[10] schulle wij weere forplictighet att holde thennom̃ vdenn̄ theres schade, thet forbund wforkrenckett, som er giordt emellom Dan-
16. marcks riige och wore forstendommæ. Jtem att jngenn riddermandsmandt schall forbryde sytt jordegoeds, wdenn̄ hand förer awendzskioldt emodt konñyngenn och riigett,

---

[1] B har vdj istedetfor eller. [2] B: Jche wille wii eller skulle wii paa legge eller begere. [3] B tilföjer: som̃. [4] thend mangler i B. [5] B tilföjer: maa. [6] B: hannom. [7] B: jcke mangler. [8] B: Jtem sculle Danske menñdt jcke heller. [9] B: kunde thett. [10] B har ther istedetfor tha.

som logenn wdwiiser. Jtem schulle vij altiid dömmæ wdenn ald wildt och ey tage 17.
gunsth eller gaffue for nogenn rett eller rettergang vdj nogre maade, meenn weere liige
weluillige till att hielpe och styrcke thennom till[1] theres retth, weere seg ænttig jnd-
lendiske eller vdlendiske folck, fattuge eller riige, wenne eller wwænnæ, eddelle eller
wædell, jndenn raads eller vdenn, som hendner for oss att kommæ, som ænn Christenn
konnyng böör att giöre. Jtem schulle vij jngenn vdlendiske priuilegier[2] stadfeste 18.
eller paa thet nye giffue wdenn mett menige riigens raads raadt, dog hues priuilegier,
som the Lypske eere tilsagdt vdj Hamborrig, vndertagett. Jtem schulle vij jcke giffue 19.
nogenn wfrij mandt thend friidhed och frellsze, som riddere och swennæ[3] haffue
wdenn ald riigsens raads sampticke, wdenn nogenn forhuerffwer thet saa ærligh paa
marckenn, att hand er thet werdt. Jtem huad mageskifftter, pantt eller kiööb, som till 20.
thennæ dag emellom kronenn och ridderschabet eller emellom kirckenn, clostere och
ridderschabett[4] giördt er, schulle viidt fuldmagtt bliffue och ey jgienn kalldis. eere
och nogre mageskifftter giordt mett bönderre effther koningens tilladelsze, schulle och
viid magtt bliffwæ. Jtem schulle vij jcke[5], wor förstynde eller wore affkommæ eller 21
nogenn andenn paa vore vegne kiöbe eller pantthe oss eller kronenn till nogett friitt
eller frellsze gods heer vdj riigett vdj nogre maade, som aff gammell tiid weerett
haffuer. Jtem huilke riddermends menndt[6], som haffue hagdtt friitt fyskerriæ for theres 22.
ægenn grwndt eller frij fiskeboder wdj konnyng Hanses tiidt mett rettæ, skulle then-
nom mwæ nyde nw[7] saa friiett, som the thennom haffue[8] haffdt vdj forne konnyng Han-
ses tiidt. huilke sidenn ere biggett, skulle jgienn affbriides eller bliffwe hoes kronenn.
Jtem huo som kommer tiill oss vdj godt tro och loffue paa wore scriffuelsze och breffue, 23.
tha schall hand for oss och fore alle the, som[9] for oss giöre och lade ville och skulle,
frij, fellige och vbehindrett komme hiem tiill sytt eigett jgienn, dog att hand skall
weere plictuge for oss och Danmarcks riigis raadtt att stande till rette. [10]Huo som will 24.
feigde nogenn riddermandsmandt, tha skall hand giöre hannom ærlig forwaring mett
hans obett beseiglett breff och sende hannom thett mett two riddermendsmendt. thend
som feigdenn kynndes, schall weere felig for thend, som hannom forwaring giörer, natt
och dag nesth effther att hand och kiendes feigdenn. [10]Skulle vij och weere forplictig 25.
mett vore vndersattis hielp, thett förste vij kunde thett bekommæ, att jndlösze Örckenöö
och Hethlandt till kronenn jgienn. Jtem ville vij eller skulle[11] jcke eller mwæ drage 26.
nogenn frann sytt herridsting eller landsting mett wore breffue, jcke heller frann riigens
canceller effther logenn. jcke skall heller nogenn maa skyude seg frann synn herrids-
ting eller landsting, förend dom[12] er gangenn. Jtem ther som sandmendt eller neffninge 27.

---

[1] Istedetfor styrcke thennom till har B: skicke thennom. [2] B tilföjer: som gelde paa riigett.
[3] B tilföjer: the. [4] Istedetfor clostere och ridderschabett har B: oc klosterett. [5] B: jcke wii.
[6] B: huilckenn riddermanndtz mannädt. [7] B: nu maa nyde. [8] B: haffue thennom. [9] som mangler i B.
[10] B tilföjer: Jtem. [11] B: wille eller sculle wii. [12] B: dommenn.

sweriæ nogenn mandt till skade mett wrett, saa wiiet soñ Judzske log recker, thaa skall landzdommere haffue magtt, oñ thett aff hannom begeres[1], att vpsteffne beste
28. bigdemendt och thennom maa feldæ, oñ the haffue giordtt wrett. Sameledis skall och
29. holdes oñ log och lageheffdt. Skulle och jcke sandmendt eller neffnynge sweriæ emodt log eller lagheffdt, emedenn the ere viid fuldmagtt och wfeldæ effther logenñ.
30. Jtem huilkenn dommere soñ findes att haffue giffuett wrett doñ effther the bewiiseninge, soñ fore hannoñ kommer, siddhe aldriig vdj dommeres stedt ther effther, oñ
31. hand dömmer for wildt, gunsth eller gaffue. Jtem jngenn forbudt schulle vij heller giöre paa öxne, kornn, smör, sildt eller andenn waare att vdfööræ her aff riiget wdenn met menige Dan. riigis raads[2] wiliæ och samtycke. jcke schulle vij heller nogett forbudt, som giördt er, jgien vpgiffue, vdenn thet skeer met menige Dan. riiges raads raadt, vilige och samtycke, som gammell sedwanne weerett haffuer. medenn och oñ noget saa hastigenn paakoñ[3], att wij jcke saa jligendis kunde forscriffue Dan. riigis
32. raadt, tha schulle vij dog forscriffue thennom, soñ nest wiid handenn ere. Jtem effthertlij att Dan. riigis raadt, adell och jndbiggere schulle plictuge weere att stande huer mand tiill rette for oss och Dan. riigis raadt, tha ville vij weere plictige i liige maade att stande huer mand till rette for Dann. riigis raadt, och thet vdj jngenn
33. wgunsth anname till nogenn och fuldgiöre theris doñ. Jtem epther thenne dagh skall jngenn bödæ for woldförsell epther marcke skiell tall, menn schall eth vold for huer soñ voldföris regnes och jcke meere, lige soñ thet haffuer aff gammell tiid weerett.
34. Jtem godemendt, soñ aff oss leenn haffue paa thieneste eller i pantt, schulle setthe
35. thennom selff herridsfogder och herridsscriffwere. Jtem schulle vore lænsmendt skicke danñemenndt till herridsfogder, szom skicke hwer mandt lag och rett vdenñ wildt. giör herridsfogdenñ nogenn wrett, tha schall hand afsettes och swaare sielff tiill syne
36. gerninger. Jtem att aadellenn skall jcke forbiudes skowff, marck eller eyendoñ effther logenñ att kalde tiill rebs, enddog att kronenn eller kirckenn haffuer ther diell vdj.
37. Jtem skall ald adellenñ haffue theres egne hoffuittgaarde qwiitt och frij fore tyende, soñ the selffue boæ vdj eller holde theres fogiidt och brwge theres awell vdj, paa
38. thet the schulle holde thieres thienære tiill retferdelige rette och tyendæ[4]. Jtem schulle och aadellenn och ridderschabet nyde och beholde jus patronatus tiill the kircker och geistlige læenñ, soñ the haffue rett tiill och mett breffue och segle bewiise kunde och the her till haffdt haffue, dog saa, att the personer, soñ ther mett nw forlæntth eere, mwe thennom nyde theres liiffs tiidt.[5] naar the personer ere döde och affgangne, som nogre vicariiæ vdj forlening haffue, tha maa hwer riddermandsmand och aadell her vdj riigedt komme tiill thet gods jgienñ, soñ the mett nögachtige breffue och szegle

---

[1] Istedetfor oñ — begeres har B: oc — begere. [2] B tilföjer: raadt. [3] B: paa koñmer. [4] B: tyendenñ.
[5] B tilföjer: oc.

bewiisze kunde, att the ere rett arffwinge ther till. Jtem skulle vij jcke formyndskæ 39.
the leenñ, soñ gode mend haffue vdj pantt, förend theres breff bliffuer logligenñ jgienn
lösth och fuldtgiördt. och schulle the jcke heller kunde forbryde sliig theres leenn,
szoñ the vdj pantth haffue, mett nogre theres gerninger, wdenn mett the gernynger,
soñ the forbryde theres arffwe och eyæ mett. end thersoñ the forsee thennom emod
oss eller andre riigens jndbiggere, tha skulle the stande till rette effther logenñ.
Sammeledis wille[1] och schulle vij lade huer riddermandsmandt nyde the forlæninger, 40.
soñ the nw vdj weere haffue effther the forleningx breffues lydellsze, soñ the ther
paa haffue. medenn naar the riddermends mendt, soñ nw haffue nogre[2] kronens læenn
vdj weere och haffue ther liiffs breff paa, eere döde och affgangne, skulle the fallde
frij till oss och kronenn jgienn, enddog theres breffue lyde paa theres hustrwer,
börnñ och arffwinge effther theres dödt. dog huilke leenñ soñ vdj pantth stande, tha
schulle vij eller wore effther kommere koninger vdj Danmarck weere plictuge att giffwe
theres arffwinge theres pendinge eller andett, hues the fore vdj pantt stande. Jtem 41.
schulle vij jcke giffue breffue emodt breffue. Jtem döör nogenñ wfrij mand, soñ wfrij 42.
vor födt och haffuer dog fanget friidhedt, och lader effther seg frellszgoeds och haffuer
jngenn frelszearffwinghe, tha skall thet goeds jcke falde tiill kronenn eller vdj nogenñ
wfriidhedt, medenn schall dog komme tiill hans rette arffwinge jgienn, dog the erre
wfrij, och thet skulle the dog jcke beholde, menn seliæ thet aadellenn jgienn jndenn
aaer och dag for fultth werdt. dog oñ ther er wfriitt gods, thet hand hagde förend
hand bleff frij, thet faller jgienn till retthe arffwinge. Jtem att riigens cancellere ey 43.
skall brwge riigens jndszegell y synn ægenñ sag, medenn vij schulle skicke ther ænn
andenñ godmand till, soñ sidder vdj hans stedtth y hans sag, vnder riigsens och sytt
jndtzegell och naffnñ. Jtem att sandmend jcke schulle sweriæ oñ eyendoñ effther 44.
thenne dag, medenn huo ther vill diele oñ eyendoñ, hand thet forfölger[3], soñ eyen-
doñ böör att dieles till herritzting och[4] landstyng och fore riigens cancellere, wndertaget
herridsskeell och marckeskeel. Jtem naar gud vill thet saa föge, att vij och Dan- 45.
marcks riige kunde komme tiill ænn bestandelige fredt, tha ville vij lade vprette ænn
myntt, soñ riigens jndbiggere lidelig och gaffnlig weere skall, liige viid förstendomens
myntt. Jtem bliffuer nogenn godemanndt forfördt eller belöugenñ for oss, tha schulle 46.
vij thet jngenn tro eller loffue giffwæ, mett myndæ att hand will thet tiilstaa y vortt
och Danmarcks riigens raads nerwerellsze och vdj thend andens paahörellse, och
findes hand tha fore lögenñ, tha straffes hand tha fore lögenñ soñ viidböör. Jtem 47.
bliffuer nogenn riddermands mandt fredlöss for ærlige gernynger, tha skall hand böde
tiwge löde marck for synn friidt, vndertaget oñ nogenn slaaer andenn ehieell mett

---

[1] B tilföjer: wii. [2] nogre mangler i B. [3] B: forfölge. [4] och mangler i B.

raadend raadt och forsaett, eller slaar nogenn, som̃ haffuer wortt beskermelsze breff.
48. Jtem huo som̃ haffuer wortt beskermellsze breff, hand skall weere forplictugett att lade
49. thet openbaare forkynde och læsze till herridsting och landsting. Jtem schulle wij weere forplictuget alle slotzloffuer vnder Danmarcks kronæ vdj saa maade fraa oss ath antworde att holle till wor söns hand effther vor dödt och affgang, och om̃ vij döde och affginge, förre vor söenn waar fuldmyndige, tha schulle the holles thennom̃ tiill troer handt, som̃ aff oss och Danmarcks riigis raadt worder forordinerett tiill wor sööns regenttere och formyndere, och samme regenttere och formyndere[1] schulle mwæ sammæ slotzloffue forandre wor söenn̄ tiill bestæ, tiill saa lenge hand fuldmynduge bliffuer, och om̃ samme wor söenn döde och affginge, tha schulle the slotzloffue forandres paa ænn andenn wor söenn̄, om̃ vij thend haffue, och thersom̃ vij jngenn̄ söenn effther lade, tha schulle slotzsloffwene forwandles tiill thend handt, som̃ vij oss om̃ forlighe mett Danmarcks riigis raadt attweere koning effther vor dödt. skiede thet seg saa, att gud forbiude, att vij döde och affginge vdenn slig forligellszæ, tha schullæ alle slotzsloffuene bliffwe holdene tiill Danmarcks riigis raadt[2] handt. och skall Danmarcks riige weere och bliffue eth friit kaare riige, som̃ thet aff ariilds tiidt weerett haffuer, dog thesse forne article lydendes om̃ wor söenn̄ och thend forligellsze vdj alle maade wforkrenckeligenn̄. Alle thesse forschne article oc huer serdeles beplictæ vij oss Christianñ mett guds naade vduald koning till Danmarck och Norge[3] etc. viid vor kouninglig ædt och Christelig tro och loffue wbrödeligenn och fasth att hollæ viid alle punchter och ordt, som̃ the vduise och jndholde, vdenn̄ ald argelisth i nogre maade, och haffue tiill thetzs ytthermere vintnesbyrdtt och bedre forwaaring, att sliig[4] vdj alle maade, som̃ forscreffuett staar, holdes schall[5], ladet henge[6] wortt jndsegell nedenn fore thenne forschne recessze, som̃ er vortt obne breff, mett vort elske Danmarcks riiges raads jndtzegle, som̃ er her Mogens Göye ridder wor och Danmarcks riiges hoffmester, her Tiige Krabbe ridder[7] wor och Danmarcks riiges marsk, her Prebiörnn Podebusk, her Offue Lunge, her Axell Bragde, riddere, Jehanñ Friis till Heselagger, Mogens Mwnck vor landsdommere vdj Nörreiutlandt, Erick Banner, her Oluff Rosenkrands, her Holgerd Wlffstandt, her Knud Bylde, her Trwdt Vlffstanndt, her Knud Rudt, her Claues Bylde, her Axell Vggerup, her Claues Podebusk, riddere, Erick Krwmdige, her Mogens Gyldenstiernn ridder och Knud Gyldenstiernn till Tyem̃. Giffuett paa wortt slott Kiöpnehaffnñ mandagenn nest effther sanctorum Symonis et Jude dag aaer mdxxxvj.

---

[1] och samme — formyndere er glemt i B. [2] B: raadtz. [3] och Norge mangler i B. [4] B: sliigtt. [5] B: hollis scall som̃ forscreffuitt staar. [6] Istedetfor ladet henge har B: hengtt. [7] ridder mangler i B.

20.

Christian IIIs og Dronning Dorotheas Revers paa deres Sön Frederiks Vegne i Anledning af dennes Hylding paa Viborg Landsting, dat. 4 Juni 1542.[1]

Wir Christian vnnd Dorothea, von gotts gnadenn zu Dennemargken, Norwegenn, der Wendenn vnd Gothenn konnig vnd konnigin, hertzog vnd herzogin zu Schleswig, Holstein etc., auch von Sachssenn, Engern vnd Westphalenn, graue vnnd grefin vonn Oldenburg vnd Delmanhorst etc., eheliche gemhaheln, bekennen hirmit sambt vnd sonderlichen fur vns, vnsere nachkommen vnd menniglichen vffentlichen: Als die gestrengenn, ernuhesten vnd erbarn vnsere lieben getrewenn reichs rethe, ritterschafft, adell, stedte, stende vnd jnwoner vnserer konnigreiche Dennemarken vnd Norwegenn sambt jren zugehorendenn jnsulen vnd lendern denn hochgebornnen fursten, vnsernn freuntlichen lieben eldesten sohn, hertzogenn Fridrichenn, printz zu Dennemarkenn, vf vnser konnig Christians als des vatters thodtlichen abgangk, das jn des almechtigen gottes handen stehet vnd nach seinem gnedigenn willen lange gefriesten, schaffen vnd machenn wolle, zu vnserm nachfolger vnnd konnige zu Dennemarken vnd Norwegenn anzunhemen sich vorschrieben, vorbriefft vndt vorsiegelt, jnhalt aufgerichter vnd vorfaszter recesz vnd vortrege, vnd dan darauf anheut dato die gestrenngen ernuhesten erbarn ersamen vnd weysen reichs rethe, ritterschafft, adell, stedte, stende vnd gemeine jnwhoner vnnsers reichs Dennemarkenn. jn beyder vnser gegenwerth zu vffenem landtsdinge alhir jnn vnser koniglichenn stadt Wyburg gemeltenn vnsern eldestenn lieben sohn herzogen Fridrichen, printzenn zu Dennemarken, vf vnsern konnig Christians todtlichen hinfall vnd abgang (das jn der gnedigenn handt des almechtigen stehet) zu jrem konnige vnd herrn an vnnser stadt gantz vndterthaniglichen gerne angenhomen jhme als die gehorsamenn vnterthan getrewe, holdt, gehorsam vnd gewertigk, wie dann dasselbige ehrliebendenn vnterthanenn getziemenn will, zusein gehuldigett gelobtt vndt geschworen, vonn derowegen sich widder geburet, dasz gerurter vnser lieber eldester sohnn hertzog Fridrich, printz zu Dennemarken, den gemelten reichs rethen, ritterschafft, adell, stendenn, stedtenn vnd jnwhonnern der reich Dennemargkenn vnd Norwegen widderumb gnugsame brieff vnd siegell gebenn hette, das er vnsern vfgerichten recessen, brieffen vnnd siegelnn, so wir wie gemelt denn reichs rethen vnd gemeinem adell, ritterschafft, stenden, stedtenn vnd jnwhonern vnser reiche zu Dennemarken vnd Norwegenn sambt

---

[1] Efter en i Geheimearchivet opbevaret Original paa Pergament med Kongens Underskrift og hans og Dronningens Segl. Sammesteds opbevares endnu tre andre Exemplarer paa Pergament af samme Aktstykke, der dog neppe nogensinde ere udstedte, eftersom de ikke blot mangle Seglene, men ogsaa Kongens Underskrift.

vnd sondern gegeben vnd zugestelt, vestigklichen nachsetzenn, bey jren priuilegien vnd freyhaitenn lassen vnd darnebenn bey gleich vnd recht schutzen vnd handt habenn wolte etc., vnd aber vnser geliebter sohn noch vast jungk vnmundigk vnd zu seinem vorstande nit kommen, so vorpflichten wir konnig vnd konnigin von gemeltes vnsers liebenn sohns wegenn bey vnsern kon wirdenn, ehren, trewen, guten glauben vnd dem wortt der warhait jnn crafft vnd macht diesses brieffs, das er, wan er zu verstande vnd seinen mundigen jaren kompt, vnsere recesse, briefe vnd siegell vnnd anderst, so wir jngangs vnser regirunge vnnd seither den reichs rethenn, adell, ritterschafft, stedten, stenden vnd gemeinen jnwhonern vnserer reiche gegeben, zugestelt, vorbriefft vnnd vorsiegelt, vnd hirnachmals vorschreiben, vorbrieffen, vffrichten, ordnen vnd beschliessen werden, dieselben nit allein zuuolntziehen, bey macht zuhaben vnd ein jedern bey seinen recessen vnd priuilegien, so wir jnen gegebenn, bleyben zu lassen vnd bey gleich vnd recht zu handthaben, wie wir gethan vnd noch zuthun loben vnnd schweren, sonder auch mit seinen aignen brieff vnd siegeln sonder einiche ausflucht, vorhinderung oder beschwerunge ratificiren, becrefftigen vnd bestettigen vnd sich des keynes weges weygern soll noch wirdt, vnd ob wir konnig Christian, eher vnser geliebter sohn zu seinen mundigen jaren vnd seiner regierunge keme, jn gott den herrn vorstorben vnd wir Dorothea konnigin vnsers herrn vnd gemahels, wie gemelt, thodt, das der allmechtige gott gnediglichen abwenden vnd keren wolte, erleptenn, als dan sollen vnd wollen wir sambt vnsern zugeordenten regenten schuldig vnd pflichtig sein, die dinge bey vnserm sohn dahien zuschaffenn, das er diesser vnser vorschreybunge allenntheyll folge vnd volntziehung thun soll. Vnd wo, da gott der allmechtige doch mit seinem gnedigen willen vorsey, die sachenn sich aber also zutrugen, das wir konnig vnd konnigin, eher vnd zuuor vnser sohn zu seynen mundigen jaren vnd zu seiner regirung komme, mit thodt abgehen wurdenn, alsdan sollen widderumb dj regenten, so wir bey zeitten vnsers lebens vnserm sohn zuordnen werdenn, vnd sunst adell, ritterschafft, stedte, stende vnd gemeine jnwhoner schuldigk vnd pflichtig sein vnsern sohn bey den vfgerichten recessen, so wir jhnen vnd sie vnnsz widderumb gegeben, zuhandthaben, auch demselbigen, souiele sie belangende thun, selbs nachzukommen vnd jn deme kein newrunge ader beschwerung suchen, jnmassen sie sich des widderumb gegen vns vnd vnserm sohn vorschriebenn, vorbrieft vnd vorsiegelt haben etc., alles bey sambtlichenn vnsern kon wirden, ehren, trewen vnd guten glauben, dem wortt der warhait vnd sonder einiche argeliest ader geferde. Des zu vrkundt habenn wir konnig vnd konnigin vor vns vnd vnser nachkommen vnser jnsiegel vnd pitzschafft an dieszen brieff wissentlich hangen lassen vnd mit vnser konnig Christians eigenn handt vnderschrieben. Geben jn vnser kon stadt Wyburg nach Christj vnsers herrnn geburtt funfftzehenhundert jm tzwey vnd viertzigsten jahr am sonntage trinitatis.

Christian.

21.

Den udvalgte Kong Frederik IIs Revers, dat. 1 Juni 1557[1].

Wir Friderich vonn gotts gnaden erwölter konnig vnd printz zu Dennemarcken, Norwegen, der Wenden vnnd Gottenn, hertzogk zu Schleszwig, Holstein, Stormarn vnd der Dithmarschen, graff zu Oldenburg vnnd Delmenhorst, bekennenn vnd thun kundt mit disem vnnserm offnen brieff vor vnns, vnser nachkommen vnnd allermennigclich: Nachdem der durchleuchtigst groszmechtigst vnnd hochgeborner furst herr Christian der dritt, zu Dennemarken, Norwegen, der Wenden vnd Gotten könig, hertzog zu Schleswig, Holstein, Stormarn vnd der Dithmarschen, graff zu Oldenburg vnd Delmennhorst, vnnser gnediger freuntlicher vnd hertzliebster herr vatter, sambt vnser freuntlichen vnd hertzliebsten frawen mutter, frawen Dorotheen, konigin der bemeltten reyche, geborne zu Sachssen etc. vnd hertzogin zu Schleszwig, Holstein, Stormarn vnd der Ditmarschen, grefin zu Oldenburg vnd Delmenhorst, jn vnsern vnmundigen vnd jungen jahren denn edlen, gestrengen, ernuhesten, erbarn, ersamen vnd weysen vnsern getrewen vnd lieben reychs rethen, ritterschafft, adell, stedten vnnd stende diser reyche Dennemarken vnd Norwegen vnd derselben zugehörenden jnsulen vnd lande konigclich zugesagtt, vorsprochen vnd stadtlich vorbrifft vnnd vorsigeltt, das wir denselbigenn, wenn wir durch götlich gnad zu vnsern mundigenn jaren gelangt, hochgedachts vnsers gnedigen vnd hertzliebsten herrn vatters könig Christian des dritten etc. recesz, brieff vnd sigell, gegeben priuilegia vnnd freyheitten confirmiren vnnd bestedtigen soltten, jnhaltt des buchstabenn vorgemelter brieff vnd sigell von hochgedachtem vnserm gnedigen vnnd hertzliebsten herrn vatter vnnd fraw mutter auszgegeben, wie wir dann dahmals zuthun schuldig vnd vorpflicht gewesenn, so vnser vnmundige vnd junge jahr vnns daran nicht verhindert hetten, als wir durch gotlich vorsehung zum könige, printz vnd nachuolger diser reyche vff den vhall hochgedachts vnnsers gnedigenn hertzliebsten herrn vatters, welchen der almechtig zu langen zeitten gnedigclich wölle vorhutenn, jn jrer könign wirde vnnd des reichs stadt Wyburg ordentlich erwelett vnd beruffen vnnd vns von allen stenden nach gebuhr gehuldiget, geschworn vnd eydtspflicht gethan worden zu gehorsamen, wie eynem konige getzympt, des wir jegenn den reychs rethen, ritterschafften, adel, stedten, eynwohnern vnnd stenden diser reyche jnsulen vnd lande mit gnaden danckbar vnnd soll auch bey vnns jnn allem gutten jegen mennigclich zubeschulden vnuorgessen sein. Weill dann durch wolgedachte vnsere getrewen vnnd lieben reichs rethe, die diser zeit alhier vff gehalttenem reichs-

[1] Efter en i Geheimearchivet opbevaret Original paa Pergament med den udvalgte Konges Underskrift og hans Secret (fra 1548), som velbevaret hænger derunder i røde, blaae, gule og hvide Silketraade.

tage beysammen gewesenn, mit, jm nahmen vnd vonn wegen der ritterschafft, adels, stedt, stende vnnd eynwohner dieser reyche vnns vff hochgedachter vnser hertzliebstenn gnedigen herrn vatters vnnd fraw mutter vorgemeltte königcliche zusag vnnd auszgegeben brieff vnd sigell, die vnns erzeigtt vnd vohrbracht worden, am dato jn vnnsers gnedigenn vnd hertzliebsten herrn vatters vnd des reichs stadt Wyburg der wenniger zal nach Christi vnsers lieben herrn vnnd seeligmachers geburth jm zwey vnd viertzigsten jahr vndertheniglich vnd pitlich angesuchtt, das wir jhnen vnd denn stenden diser reiche zu gnaden die confirmation vnd bestedtigung vorgemeltt gnedigclich geben vnd thun woltten, welche suchung vnd bitt der wolgedachten reichs rethen vonn vns rechttmessig vnd billig eracht vnnd befundenn, so habenn wir vnns auch auff hochgedachts vnnsers hertzliebsten freuntlichen vnd gnedigen herrn vatters vnd fraw mutter konigcliche zusag vnnd vorgemelte vorschreibung, brieff vnnd sigel darzu vorpflicht befundenn vnnd sind auch sonst ausz gnedigem willen, als wir zu disen reychen vnd vnsern reichs rethen, ritterschafft, adell, stedten, stenden vnd gemeynen jnwohnern tragen, dennselbigen zu gnaden zu willfarn gneigtt vnd gewilligtt, demnach haben wir Friderich erwölter konig vnnd printz dieser reiche Dennemarken vnd Norwegen mit freuntlichem gnedigenn rath vnnd vorwissen hochgedachts vnsers hertzliebsten vnd gnedigenn herrn vatters jm namen der heiligenn vnd vnzerteylten dreyfaltigkeit vnnd in bester form vnd masz, wie solchs vffs bestendigst geschehen sollen vnd mugen, vnsern getrewen vnnd lieben reichs rethen, ritterschafft, adell, stedten, jnwohnern vnd stenden diser reiche alle recesz, brieff vnd sigel, als hochgedachter vnnser gnediger vnd hertzliebster herr vatter den wolgedachten stenden diser reiche gnedigst gegeben, vorbrifft vnd vorsigeltt hatt, confirmirt vnd bestedtigett vnnd thun auch solchs jegenwertigclich vnd krafft dises vnsers offnen brieffs. Vnd gereden, geloben vnd vorsprechen hirmit jn aller masz, wie hochgedachter vnser gnediger hertzliebster herr vatter vnd fraw mutter jn vorberurtter vorschreibung jnn vnsern jungen vnmundigenn jaren zur zeit vnser erwhelung zum reych vnnd als vns gehuldigt worden, wie vorgemelt, an vnser stadt gnedigst zugesagtt, vorschryben vnd vorbrifft, bey vnsern königclichen wirden, ehren, trawen vnd guttem glauben vnd im wortt der warheit hochgedachts vnnsers gnedigen vnd hertzliebsten herrn vatters recesze, eff, sigell vnnd anders, so jhr königcl. wirde jngangs jrer königclichen regirung vnnd seithero denn reichs rethen, ritterschafft, adell, stedten, stenden vnd gemeynen jnwohnerñ diser jhrer königcl. wirden reichenn gegebenn, zugestaltt, vorbrifft vnnd vorsigeltt vnd hernachmals vorbriffen, vorsigeln, verordnen vnd beschliessen werden, alles inhaltt des buchstaben der gemeltten vffgerichten recesz vnnd gegeben briff vnd sigel vestiglich vnnd wol zuhalttenn. Wir Friderich erwelter konig etc. wollen vnnd sollen auch solche recesz, brif vnd sigell vonn hochgedachtem vnserm gnedigenn hertzliebsten herrn vatter auszgeben wirgklich vollziehen vnd bey macht

haben vnnd eynen yden jn disen reichen bey seynen recessen vnd priuilegien, die von hochstgedachtem vnserm gnedigen hertzliebsten herrn vatter auszgegeben vnd noch kunfftigclich auszgegebenn werden mugen, eynen jederen bleyben lassenn vnd bey gleich vnd rechtt mit gnaden handthaben, das wir also vestiglich zuhalttenn auch hirmit loben vnnd schweren ahne geuherdt. Vnd sollenn vnd werden ahn allen zweyfell jegen diese vnnser gnedige vorpflichtung, confirmation vnd bestettigung vnsere getrewen vnd lieben reichs rethe, ritterschafft, adel, stedte, stende vnnd gemeyne eynwohner diser reiche Dennemarken vnd Norwegen, wie sie schuldig vnd pflichtig, bey vnsers gnedigen vnd hertzliebsten herrn vatters recesz vnd was herwiderumb von denselbigen hochgedachtem vnserm gnedigen vnd hertzliebsten herrn vatter vnd vns vorbrifft vnd vorsigeltt worden, ruhen, bleyben vnd handthaben helffen vnd solchen recessen vnd gegeben jren briefen vnd sigeln vor sich selbs getrewlich nachkommen vnd in dem allem kein newrung suchen oder furnhemen. Alles bey vnser konigcl. wirden, ehren, trawen vnd guttem glauben, dem wort der warheit vnd sonder eynig argelist vnd gefehrde. Des jn vrkundt habenn wir Friderich erwelter konig vnnd printz der reiche Dennemarcken vnd Norwegen etc. vor vns vnd vnser nachkommen vnser secret an disen vnsern offen briff wissentlich hangen lassen, der gegeben ist in vnsers hertzliebsten vnd gnedigen herrn vatters vnd des reichs stadt Coppenhagẽ dinstags nach dem sontage exaudj, welchs der erste monatstag Junij nach Christj vnnsers liebenn herrn geburth jm tausent funffhundert vnnd siebenn vnnd funfftzigstenn jahre.

Friderich E. K. zu dennemarck vnd norwegen.

22.

Kong Frederik IIs Haandfæstning af 12 August 1559[1].

Wij Frederich then anden mett gudtz naade Danmarckis, Norgis, Wenndis och Gottis vdwaald konninng, hertog vdj Sleswijg, Holstenn, Stormarnn oc Dytmerskenn,

---

[1] Efter en i Geheimearchivet opbevaret Original, bagpaa med en samtidig Haand mærket: koning Frederichs thend anndens handfestning vdgiffuitt i Kiöpnnehaffnñ vdj hans koñ. mttts kröning anno etc. mdlix. Varianter ere meddeelte efter en anden sammesteds bevaret Original (B), bagpaa hvilken der staaer skrevet med Johan Friis's Haand: „findis hoss Danmarkis riigis raad slig en same recess beseglit och vnderscreffuen met k. matts eghen hand. Johan Friis tiil Heselagger myn handth", og med en anden samtidig Haand: Aar 1559 thend anden söndag nest epther sanctj Larentij martiris dag tha bleff konning Frederick thend andenñ krönett vdj Kiöbenhafn aff Danmarckis riges raad, oc för hans konñ. matt. bleff krönett, tha sor oc beseglede hans kon. matt. Danmarck rigis raad thene recess at holle; hvilket Exemplar 1721 af Axel Rosenkrands indsendtes til Kongen som fundet paa Damsbo paa et gammelt Loft i en gammel sönderbrudt Kiste sammen med „en deel andre gamle breefve af skiöder og eyendoms-breefve, bemelte Damsboe

greffue vdj Oldenboriig och Delmennhorst, giöre alle witterliigtt, att effterthij wore elskelige, erlige och welbiurdige mennige Danmarckis rijges raad haffue vdj stormegtigste hogbornne förstes oc herres, her Christian then tredie, Danmarckis, Norges, Wendis och Gottis koning, wor kiere herrefaders, hoglofflige vdihugkommelses, tijd keist, korett, vdwald, bewilget och sammbtycktt oss fore herre och konning att were offuer Danmarckes oc Norges rijger effter wor kiere herrefaders död oc affgang, oc the oc mett menige adell, kiöbstedtzmend, bönder oc menige almue, rigens jnndbyggere thett bewilgett, sammbtyckt, hyldett oc sworett haffue oss fore theris rethe herre oc konning, tha effterthij thett er och haffuer werett aff begyndelsen, att naar nogen herre oc konning skall annamme sinn konninglig kröning, skulle thee tilforne bebreffue, foresegle och swerge menige Danmarckes rijges raad paa theris egne oc menige adellenn oc rijgens indbyggers wegne att holde thennom alle oc hwer serdelis wed loug, skiell oc rætt oc forschriffue oc forsegle thennom frijheder oc priwelegier, thij haffue wij nu ther fore vdj the helligetrefoldighedtzs naffnn mett wore elske menige Danmarckis rijges raad, som ere Eyller Hardenberg tiill Mattrup wor oc Danmarckis rijges hoffmester, Johan Frijs tiill Hesleagger wor canceller, her Otte Krwmpen tiill Trwdtzholm marsk vdj wortt rijge Danmarck, her Magnus Gyldenstiernne tiill Stiernnholm, her Peder Skram tiill Vrwp, riddere, Byrge Trolle tiill Lillöe, Erich Böller till Therslöse, Olwff Munnck tiill Twisell, Erich Krabbe tiill Bwstrup, Anthonius Bryske till Langsöe rigens canceller, Jörgen Lycke tiill Offuergaard, Thage Tott tiill Ericksholm, Eyller Rönnow tiill Hwitkield, Claws Vrne tiill Belteberg, Werner Parsberg tiill Harrestedgaard, Niels Lange tiill Kiergaard, Holger Rosenkrandtzs tiill Boller, her Lawge Brade tiill Krogholm ridder, Jffuer Krabbe tiil Östergaard, Peder Bijlde tiill Swanholm, Herloff Trolde tiill Hilderödtzholm oc Corwitzs Vlfeld tiill Koxböll, oss mett
1. thennom ther om saa forenntt, forligt oc fordraget, som her effterfölgier: Först wille oc schulle wij ofuer altingest elske oc dyrcke then alsomegtigste[1] Gud oc hans hellige ord oc lere och styrcke, formere, fremdrage, hanthafue, beskytte oc beskierme til Gudtzs ære oc then hellige Christelige troes forögelse oc religionens forbedring aff wor magt oc formue, oc thes tilbehoff ville wij thet saa bestille, at alle sognekircker oc

---

gaard og godtz andgaaende, af hvilche de fleeste vare foraadnede, muulne og af rotter og muus sönderskaarne og beskadigede, saa det var kjendelig at see og troe, at de i mange aar hafver saaledis været henkastede og iche fundene eller seetis" (efter Axel Rosenkrands's vedlagte Brev, dat. Spötterup 6 August 1721). Med Hensyn til Udstyrelsen ere begge Exemplarer aldeles eens, blot at Kongens egenhændige Underskrift ikke findes i B. De bestaae hver af 2 Ark Pergament, sammenlagte i Folio og sammenholdte med röde, hvide, gule og blaae Silkesnore, hvori Seglene hænge heelt langs ned med Ryggen. Paa begge Exemplarer ere alle Seglene vel bevarede (Kongens er i rödt Vox, Hr. Otto Krumpens i grönt og Resten i ufarvet), og bag paa Ryggen er ud for hver af Rigsraadernes Segl vedkommendes Navn skrevet med samme Haand, som har skrevet Haandfæstningen selv. I begge Exemplarer er der en Udgang ved Slutningen af hver Artikel. [1] B. allmegtigste.

skoler ofuer begge riger blifue besörget oc forset met Christelige fromme lerde mend oc mett nödtörftige oc erlige vphold oc vnderholding, hwess thet icke tilforne sked er vdj hogmelte wor kiere herrefaders tijd. Sammeledis skulle wij holde menige rigens 2. raad, adell, kiöbstedtzmend, bönnder och mennige rigenns indtbygere oc hwer serdelis wed loug, skiell oc rætt, frijheder oc priwelegier oc ingenn aff thennom ther emod att vforrette vdj nogenn maade, och skulle wij alle och hwer besynnderliig aff wor konninglig emmbede fore offuerwold och vrætt beskytte, beskierme och hanthaffue. Ther 3. næst wille oc skulle wij were forpligtett Danmarcks rige at formere, forfödre oc forhöge aff wor yderste magt oc formue, oc om Gud alsommegtigste[1] thet saa hafuer forseet, att wij ydermere land her efter met Danmarckis rigis indbyggers hielp oc tröst winde kunde met retergang, bekreftige met swerd eller anderledis bekomme, tha skulle the höre till Danmarcks rige oc were oc blifue vnder Danmarckis krone. Meden ther som saa skede (thett Gud forbiude), at nogen feide oc indfald skede ind paa riged, oc nogen dell aff riged kom vnder nogen fremmed potentatt oc siden bleff egien tiill Danmarcks rige bekrefftigedt vdj noger maade, tha efterthj rigens indbyggere selff skulle tilhielpe thet at bekrefftige, maa oc skall hwer Danmarcks riges indbyggere quijt oc frij nyde oc bekomme hwes gods oc eiendom hand tilforn vdj samme ord landts haffd haffuer. Sammeledis wille oc skulle wij elske oc frembdrage Dan- 4. marckis rijges raad oc adell oc metth thennom styre och regiere Danmarckis rige oc besörge Danmarckes rijges raad mett kronens leen, saa att the icke skulle haffue behoff at besöge herredage eller anden beswerring paa theris egen kaast och terinng. Thesligeste wille wij oc jngen vdlenndiske mennd tage vdj Danmarckis rijges raad 5. eller forlenne mett Danmarckis kronis slotte eller leenn, vdenn thett skieer mett menige Danmarckes rijges raadtzs[2] wiilge, fuldbyrd och samınbtycke. Sammeledis 6. skulle Danmarckis rijges adell nyde, bruge oc beholde theris jordegodtzs oc tienere frij tiill ewigtijd mett halss, hannd, alle konninglige sager oc all andenn herlighed oc rettighed, som wij oc wore forefedre konninger vdj Danmarck offuer wore oc kronenns tienere oc godtzs haffuer oc friest haffd haffuer, saa att wij eller wore fogeder oc embitzmend skulle aldelis ingtett beware oss mett theris tiennere, godtzs och ennemercke, skowff[3], fiskewand eller nogenn andenn herlighed, enthenn mett sagefald, giesterij, egtt, arbeid eller andenn beswering, vden hwess wij kunde haffue mett adellenns, som godtzett oc tiennerne tiilhöre, gode wiilge oc sambtycke, vdenn aliene att the age wortt och wor förstindes fadebur, hwor wij personligenn drage egiennemm lanndetth, som sedwann haffuer werett aff gambell tijd, vden saa skieer, att nogen obenbare feigde kommer paa landett eller rigedt. tha wille wij dog ingen beswerring

---

[1] B: allmegtigste. [2] Istedetfor raadtzs har B raadt. [3] B tilföjer oc.

legge paa adellenns tienere, vdenn thett skier mett mennige Danmarckis rijges raadtzs[1]
7. sammbtycke. Hwor nogennstedtzs saa findes, att kronenn haffuer mett adellen fellett enten vdj skowff, marck eller fiskewand, tha skulle wij eller wore fogeder icke ydermere bruge ther vdj, enthen mett fiskerij, oldenswijn, skouffhug, iagtt eller andenn brugelse, end som kronens lod och deell kannd tole, dog saa paa the fellids skowffwe vdj Falster oc Langeland liggendis, som kronen haffuer lod oc dell vdj, skall ingenn slaa stortt wijld vden wij eller anndre paa wore wegne, vden thett skieer mett wor
8. tilladelse. Jcke skulle wij helder mett wortt breff biude eller forbiude nogen mandtzs arffuetienere eller thennom, somm the vdj pantt eller were haffue, att sware samme sin hosbonde. haffuer nogen tiiltale tiill nogen, enthen om godts eller tiennere, tha skall
9. hand thett forfölge mett rethe oc efter lougen oc recessens liudelsse. Jcke wille eller skulle wij paalegge eller begiere nogen landeskatt paa adelens tiennere, vden thett skieer mett mennige Danmarckis rijges raadtzs raad, effter som gambell sedwane
10. werett haffuer. Sammeledis maa oc skulle Danmarckes riiges raad oc adell nyde theris frij fiskerij fore theris egen grund, som the her tiil aff arrildtzs tid haffd hafue oc besynderlig vdj konning Hanses tijdth. — Och skall besönderligen hwer maa nyde aalegaarde fore theris egen grundt, vndertagett vdj the fiorde, som kronnen oc then menige mannd haffuer skade aff. dog skulle thee fiske gaarde mue bliffue wed
11. magtt, som haffwe weritt aff arrildtzs tijd. Vijll oc nogen aff adellen besöge sijlde fiskende oc ther bruge sin nering, tha skall thett oc vere adelen vforholdett, eftertij thett tillades fremmede oc vdlendiske att mue bruge theris fordeell ther att salte. — Skall thett oc were adelen vforbudet oc frijt fore att kiöbe oc selgie saa mange öxnne at stalle, som huer kand stalle paa sitt egett foder, eller hand kand lade fore hoss sine egne tiennere, som ere pligtige atth holde foernöd, dog ther mett konningens och
12. kronens told vforkrennckett. Skall thett oc were Danmarckis rijges raad oc adell frijtt fore att kiöbe och selgie mett vdlendske kiöbmenndth, somm her tiill werett haffuer.
13. Jcke skulle wij, wore fogeder eller embitzmennd lade grijbe, baste, bijnnde eller vdj fenngsell sette nogen riddermandtzmand, forudenn hand tiilfornn er forwundenn effter lougenn, vdenn thee tages vdj thee ferske gierninger, ther thee mue gribes och settis fore effter lougen. Dog skall hwer mannd were pligtig att stande tiill rette fore oss oc Danmarckis riiges raad fore hwess nogenn haffuer thennomm tiill att tale mett
14. retthe. Jtem skulle wij icke helder tiilstede wore fogeder eller embitzmendth att feide noger riddermandtzmand eller theris tiennere. haffue wore fogeder eller lennsmend
15. tiiltalle tiill nogen, tha skulle thee tale thennom till met rettergang. Jtem skulle wij heller ingenn krij begynnde eller paaslaa, vdenn thett skieer mett mennige Danmarckis

---

[1] Istedetfor raadtzs har B: raadt.

riges raadtzs wiilge, fuldbyrd och sammbtycke. Jtem ingenn riddermandtzmand skall 16.
forbryde sijtt jordegodtzs, vdenn hannd förer affuend skiold emod konningenn och
riiged, somm lougenn vdwiser. Jtem skulle wij altijd dömme vdenn all wild oc ey 17.
tage gunnst eller gaffue fore nogenn rætt eller retterganng vdi noger maade, medenn
were lige velwillig tiill att hielpe oc skicke thennom theris rætt, were seg enthenn
inndlendiske eller vdlenndiske folck, fattige eller rijge, venner eller vwenner, eddell
eller vëddell, indenn raadtzs eller vdenn, somm hennder for oss att komme, somm en
Chrestenn koning bör att giöre. Jtem skulle wij ingenn vdlendiske prewilegier, som 18.
gielder paa riged, stadfeste eller paa thett nye giffue vdenn mett mennige Danmarckis
riges raadtzs raadth. Jtem skulle wij icke giffue nogenn vfrij mand thenn frijhed och 19.
frelse, somm ridder och swenne the haffue, vden ald Danmarcks rijges raadtzs sammb-
tycke, vdenn nogenn forhwerffuer thett saa erligenn paa marckenn, att hannd er thett
werd. Jtem skulle icke wij, wor förstinnde eller wor affkomme eller nogenn andenn 20.
paa wore wegnne kiöbe eller pannte oss eller kronenn tiill noged frijtt och frelse
godtzs her vdj riged vdj noger maade, somm aff gammbell tijd werett haffuer. Jcke 21.
skulle helder Danmarcks riges raad oc adell mue kiöbe eller pannte nogett frijtt
bondegods effter thenne dag, vdenn thett skieer mett konningenns tilladelse. Jtem 22.
hwo somm kommer tiill oss vdj god troo oc loffue paa wor schriffuelse oc breffue, tha
skall hand fore oss och fore alle the, som fore oss giöre och lade wille, frij, secker
och vbehindrett komme hiem tiill sitt egett egien. dog att hand skall were pligteg
fore oss oc Danmarckis rijges raad att stannde tiill retthe. Jtem hwo somm wiill 23.
feide nogenn riddermandtzmand, tha skall hannd giöre hannom erlig forwarinng mett
hanns obnne besegled breff oc sennde hannom thett mett thwo riddermenndtzsmennd.
then som feidenn kyndis, skall were felig fore thennom, somm hannom forwaring giör,
natt och dag effter hannom kynndis feidenn. Skulle wij och were forpligtett mett 24.
wore vnndersottis hielp, thett förste wij kunnde thett bekomme, att inndlöse Orckenöö
och Hetlannd tiill kronenn egienn. Jtem wille eller skulle wij icke helder mue drage 25.
nogenn frann sitt herridtztinng eller lanndtztinng mett wore breffue, icke helder fraa
rigenns canceller effter lougen. icke skall helder nogen mue skiude seg fraa sitt
herridtzting eller landtzting, för ennd dom er ganngenn. Jtem ther som sandemend 26.
eller neffninge swergie nogenn mannd tiill skade mett vrette, saa wijtt som Judtske
loug recker, tha skall landtzdomere haffue magtt, om thett aff hannom begieris, att
opsteffnne beste bygde mend oc thennom mue felde, omm thee haffue giortt vrætt.
vdj lige maade skall holdis vdj Siellandt, Skone oc andre lannde, saa wijtt som Siel-
lanndtzs och Skonske loug recker, om oldinge och neffnn. Sammeledis skall oc holdis 27.
omm loug och laugheffd, medenn paa the louge oc laugheffder, som nogre aff addellenn
haffue giffuett oc giortt, skulle icke dömmis vdenn fore konningenn oc menige Dan-
mmarckis riges raadth. Sandemend, rannsneffninge oc andre neffninge schulle ey her 28.

effter swergie emod laugheffd eller emod nogenn loug, somm giffuenn er, emeden the
29. stannde wed magtt oc ere vryggett. Jtem ingenn forbud skulle wij helder giöre paa öxnne, kornn, smör, sijld eller noged anndett att vdföre her aff riget vdenn mett mennige Danmarckis riiges raadtzs raad, wilge oc sammbtycke. jcke skulle wij helder nogett forbud, somm er giortt, egienn vpgiffue, vdenn thett skier mett mennige Danmarckis riges raadz wilge oc sambtycke, som gambell sedwane werett haffuer. medenn oc omm nogenn feide saa hasteligenn paakommer paa riiget, att wij icke saa iligenn kunnde forschriffue mennige Danmarckis riges raad, tha skulle wij dog fore-
30. schriffue thennomm, somm nest wed handenn ere. Jtem efftertij Danmarckis riiges raad, adell och indbygere skulle were pliigtiig att stannde hwer mand tiill retthe fore oss och Danmarckis riiges raad, tha wille wij vdj lige maade were pliigtiig att stande hwer mannd tiill retthe fore Danmarckis riiges raad oc thett vdj ingenn vgunst an-
31. namme tiill nogenn, oc fuldgiöre theris domm. Jtem skall ingenn effter thenne dag böde fore woldförsell effter marcke skiell, medenn skall ett wold fore hwer, som vold-
32. föris, regnnis oc icke mere, lige som thet haffuer aff gambell tijd werett. Jtem skulle wore lennsmennd skicke dannemennd tiill herridtzfogeder, somm skicke hwer mannd loug och rætth vdenn wild. giör herridtzfogedenn nogenn vrætt, tha skall hannd
33. affsettis oc swore selloff sinne gierninnger. Jtem skall inngenn forebiudes skowff, marck eller eyendomm effter lougenn att kalde tiill reebs, enndog att kronnenn eller
34. kirckenn haffuer ther lod och deell vdj. Jtem skall all adellenn haffue theris egnne hoffuidgaarde quitt oc frij fore tiennde, somm the selffuer booe vdj, eller holde theris foged, somm bruge theris affuell, paa thett thee skulle holde theris tiennere tiill ret-
35. ferdeligenn att thiennde. Jtem skulle oc adellenn oc ridderskabedt nyde oc beholde jus patronatus tiill the kircker och geistlige leen, som the kunde bewise mett breff och segell, att the haffue rætt tiill, dog saa att the personner, somm ther mett nu forlenntt ere, mue thett nyde theris liiffs tijd, oc naar the personner ere döde och affganngne, somm nognne vicarier vdj forlenning haffue, tha mue hwer riddermandtzmannd oc addell her vdtj rigett komme tiill thett godtzs egienn, somm the mett nögagtige breffue
36. och segell bewise kunnde, att the ere rætt arffwinnge tiill. Och skulle alle closter, prælatwr, digniteter, cannickedomm och anndre geistlige leenn, somm nu icke beneffnnde ere, weed theris magtt bliffue tiill saa lennge, att konningenn och Danmarckis riges raadt ther omm mett flere vise och lerde mennd, somm thee tiill thennomm tagenndis worder, enn andenn skickelse giöre, dog hwer manndtzs rætt och rette tiltale ther mett vskad oc vforkrennckedt vdtj alle maade, effther hogmelthe wor kiere herre-
37. faders recessis liudelsze. Jtem skulle wij icke forminndske thee leenn, somm godemennd haffue vdj panntt, före theris breffue bliffue lougligenn egienn löst och fuldgiortt. och schulle the icke helder kunnde forebryde sliig theris leenn, somm the vdj panntt haffue, mett nognne theris gierninnger vdenn mett the gierninger, somm thee

forbryde theris arffue och eigenndomm mett. ennd ther somm thee forsee thennom emod oss oc anndre rigenns inndbyggere, tha skulle thee stannde tiill retthe effter lougenn. Jtem skulle wij icke giffue breffue emod breffwe. Och skulle wij holde 38.39.
wore breffue wed fuldmagtt, thesligeste oc holde wore forefedris fremfarnne konninngers vdj Danmarck breffue wedt magtt. Jtem dör nogenn vfrij mannd, somm vfrij waar 40.
föder och haffuer dog fannged frijhed, och haffuer ingen frelse arffwinnge, tha skall thett godtzs icke falde tiill kronnenn eller vdj nogenn vfrijhed, medenn skall dog komme tiill hanns retthe arffwinnge egienn, dog thee ere vfrij. och thett skulle thee dog icke beholde, medenn selgie thett adellenn egienn indenn aar oc dag for fuld werd. dog omm ther er vfrijtt godtzs, thett hand hagde, före ennd hannd bleff frij, thett falder egienn tiill retthe arffwinnge. Jtem att riigenns canceller ey skall bruge riigenns 41.
jnndtzegell vdj synn egenn sag, medenn wij schulle skicke ther enn anndenn god mannd tiill, somm sidder vdj hanns sted vdj hanns sag vnder riigenns och sijtt jnndtzegell och naffnn. Jtem att sanndemenndth icke skulle swergie omm eyenndomm effter 42.
thenne dag, medenn hwo ther wiill deele om eygenndomm, hannd thett forfölgie, somm eigendomm bör att deelis, tiill herridtztinng, landtztinnng och fore rigenns cannceller, wnndertagett herridtzskiell och marckeskiell. Jtem bliffuer nogenn god manndth 43.
forförtt eller beliuffuett fore oss, tha skulle wij thett inngenn troo eller loffue giffue, mett minndre ennd thenn, somm oss sliigtt sagdt haffuer, hannd wiill thett tiilstaa vdtj wor och Danmarckis riiges raadtzs nerwerelse och vdj thenn andenns paahörelse. och finndes hannd tha att före lögnn, tha straffis hannd fore lögnn, somm wedbör. Jtem 44.
bliffuer nogenn riddermandtzmannd fredlöss fore erlige giernninnger, tha skall hanndth böde tiuge lödde marc fore synn fredth. Och effterthtij att thett högeste regimennte 45.
vdj[1] riigedt hennger mest paa konningenns personne, huilchett regimenntt konningenn allienne icke före kannd, ther fore skall konningenn altijd haffue enn rigens hoffmestere, enn cannceller oc enn rijgenns marsk, somm ere födde Dannske mennd aff adell, huilcke somm konningenn och anndre rijgenns raad vdj rijgenns erennde och sager tiill hanns konninnglige regimentes vpholdelse skulle were behielpelige. oc omm konningenn wille beswerge nogen, vere seg eddell eller vëddell, ther mett nogre kunde forenemme, att konningenn giorde hannomm vrætt, tha skall thett were hwer frijt och obett fore att giffue thett rijgenns hoffmester, koningens cannceller och riigenns marsk tiilkiennde oc foremanne lade konninngenn, att hannd forelader saadann hanns foretegtt, oc ther somm konningenn icke tha wiill lade seg vnnderwise (hwilckett wij dog for oss well giöre wille), tha skall konninngenn strax vdlegge oc opneffnne thenn somm klager en beneffnnd rettis dag och tha plege annklagerenn[2] rætt fore rijgenns

---

[1] B: y. [2] B: anklager.

raad och nogune aff addellenn, somm konningenn och ther tiill skall lade kalde och forschriffue, och fore thennomm stannde hwer mand tiill retthe och hende oc giffue,
46. hwad beschreffnne lanndtzloug vdwiser oc giffuer. Jtem skulle wij annamme alle slottzlouge vdj Danmarck och Norge aff wortt elske Danmarckis riiges raadth och bepligte wij oss paa wor konninnglige eed att annttworde thennom frann oss rijgenns raad, eddelinnge och inndföde gode mennd och ingenn anndenn att holde tiill wor hannd och Danmarckis rijges raadtzs egienn, naar oss forestackett worder, och omm noger slotzloffue vorder annderledis forewanndlett, tha skall thett inngenn magtt haffue
47. vdenn mett mennige Danmarckis riiges raadtzs raadt oc sammbtycke. Och skall Danmarckis rijge were och bliiffue ett frijtt kore rijge, somm thett er och aff arrildtzs
48. tijdth werett haffuer. Alle thesse foreschreffnne artickle och hwer serdelis bepligte wij oss, Frederich thenn anndenn, metth gudtzs naade vdwaald konninng tiill Danmarck och Norge etc., weed wor konninglige eedt och Christelige troo och loffue vbrödeligenn och fast att holde weed alle punncter, ord och article, som the vdwiser och jnndeholder, vdenn all argelijst vdj nogenn maade, och haffue tiill thess ydermere wiennd isbyrd och bedre forwarinng, att sliigtt vdj alle maade holdis skall, somm foreschreffwitt staar, henngd wortt inndtzegle nedenn fore thenne[1] wor recessz, somm er wortt obne breff, mett forne wore elske Danmarckis rijges raadtzs inndtzegle. Gijffwett paa wortt slott Kiöpnehaffnn löffuerdagenn nest effter sanctj Laurentij martiris dag, somm er then xij dag Augustj aar etc. M. D. L. paa thett niennde.

Friderich[2].

23.

Frederik IIs Revers til Rigsraadet og Adelen paa hans Sön Prinds Christians Vegne, dat. 24 April 1580[3].

Wij Frederich thend andenn mett Gudtz naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis koning, hertug vdi Sleszuig, Hollstenn, Stormarnn och Dytmerschenn, greffue wdj Oldenborg och Dellmenhorst, giöre alle witterligt, att eptherdj menige Danmarckis riigis raad haffuer nu vdj thenne herredag her vdj Ottensse wdwald keist och kaarit hogborne förste her Christian wor kiere sönn till koning offuer thesze thuende riger Danmarck och Norge, och menige addell och ridderschab, som nu her vdj Ottensse tillstede ere, haffue mett theris breff och segell beuilgit och samtyckt hogbte wor kiere sönn

---

[1] B tilföjer: forne. [2] Denne Underskrift findes ikke i B. [3] Efter Originalen paa Perg. i Geh. Arch., under hvilken Kongens Segl (det af 1576) i rödt Vox hænger i röde, hvide, gule og blaae Silkesnore.

vdj tilbörlig tiid att wille hylde och suerge till koning offuer forne thisze thuende riger att schulle were och bliffue, om Gud almechtigste thet saa forsehett haffuer, att hand wor död offuerleffuendis worder, epther thet breffs liudelsze, the oss ther paa giffuit haffue, tha haffue wj nu ther emod paa wor kongelige thro och ehre loffuit och tillsagdt, att saadan theris beuilling icke schall komme thenum eller theris eptherkommere till nogen forkrenckelsze paa menige Danmarckis adels priuilegier och friheder, men Danmarckis rige att bliffue och were, epther som thet altiid werit haffuer och end nu er, ett friit kaare rige. Sammeledis schall hogbete wor kiere sön were forplicht, nar hand opwoxer, att lade sig hylde till alle landtztingene och laug thingit vdj Opslo vdj Norge; och nar hand epther wor död och affgang bliffuer konning her vdj rigerne, tha schall hand were forplicht att giffue och besegle menige Danmarckis rigis raad och adell handfestning paa theris friheder och priuilegier, epther som sedwonlig haffuer werit och fremfarene konninger for hanum giortt haffuer. Till thesz bedre forwaring och widnisbyrd, att saa fast och wryggeligen vdj alle maade holdis schall, epther som foruit staar, haffue wj ladit henge wortt kongelige secrett her neden for och mett egen hand vnderschreffuit. Giffuit och schreffuit paa wor gaard vdj Ottensze thend 24 dag Aprilis aar etc. mdlxxx.

Friderich.

24.

Christian den Fjerdes Haandfæstning af 17 August 1596 [1].

Wii Christian thendt fierde medt Gudtz naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis vdualde konning, hertug wdi Sleszuigh, Holstenn, Stormarn och Dyttmarsken, greffue wdj Oldenborg och Delmenhorst, giöre alle witterligtt, att effterdj wore elske erlige och welbiurdige menige Danmarckis riigis raadt haffue wdj stormechtige, högborne [2] förstis och herris, her Friderich thendt anden, Danmarckis, Norgis, Vendis och Gottis koning etc., wor kiere herre faders, höigloffiig ihukommelszis, thiidt keist, kaarett, vduoldt, beuilgitt och sambtycktt osz for herre och koning att were offuer Danmarckis och Norgis riiger effter wor kiere herre faders dödt och affgang,

---

[1] Efter en i Geheimearchivet opbevaret Original paa Pergament (2 Ark sammenlagte i folio), bagpaa med en omtrent samtidig Haand mærket: Christianj 4U handfestning. Seglene, der alle ere i rödt Vox, hænge derved i röde, hvide, gule og blaae Silkesnore, först Kongens alene i een dobbelt Snor og derpaa Resten i fire dobbelte Snore (fem i hver af de tre første, sex i den fjerde). Varianter ere meddeelte efter to andre i Geh. Arch. bevarede Originaler, her citerede som B og C, der ere udstyrede ganske som hiin, blot at B bestaaer af tre Ark istedetfor to. I alle Exemplarerne findes der en Udgang ved Slutningen af hver Artikel. [2] C: högborne mangler.

och de och medt menige adell, kiöbstedtzmendt, bönder och menige almue, riigens indbyggere, dett beuilgitt, sambtycktt, hyldett och suoritt haffue osz for deris rette herre och koning, tha effterdj dett er och haffuer weritt aff begyndelszen, att naar nogen herre och koning skall annamme sin kongelige kröning, skulle de thillforne bebreffue, forszegle och suerge menige Danmarckis riigis raadtt paa deris egne och menige adelens och riigens indbyggeris vegne att holde dennom alle och huer seerdelis viidtt loug, skiell och rett och forschriffue och forszegle dennom friiheder och priuilegier. thj haffue vij nu therfore wdj den hellige threfoldighedtz naffn medt vore elske menige Danmarckis riigis raadt, som ere Christoffer Valckendorff thill Glorup, wor och Danmarckis riigis hoffmester, Christian Friis thill Borrebye vor cantzler, Peder Munck. thill Estuadtgaardt marsk vdj wortt riige Danmarck, Steen Brahe thill Knudtstrup, Manderup Parszberg thill Hagiszholm, Erick Hardenberg thill Matterup, Hendrich Below thill Spötterup, Axell Gyldenstiern thill Liungbygaardt stadtholder wdj wortt riige Norge, Abszolon Giöe thill Kielstrup, Jacob Söefeldt thill Viszborrig, Breide Rantzow thill Randtzousholm, Albritt Friis thill Harritzkier, Arrildt Huittfeldt thill Oderszbierg riigens canttzler, Hendrich Ramell thill Beckeskouff, Jörgen Friis thill Krastrup landtzdommer vdj wortt landtt Nörrejuttlandtt, Preben Gyldenstiern thill Voszborg, Axell Brahe thill Eluidt, Hendrich Löcke thill Offuergaardtt, Oluff Roszenspar thill Skarholdt, Eske Brock thill Vemetofft och Christen Holck thill Höygaardt, osz medt dennom der om saa foreentt, forligtt och fordragett, som her effter fölger:

1. Först wille och skulle wy offuer allting elske och dyrcke den allsommechtigste Gudt och hans hellige ordt och lære och styrcke, formere, fremdrage, handthaffue, beskytte och beskerme thill Gudtz ehre och den hellige Christelige throis forögelsze och religionens forbedring aff vor machtt och formue, och thes thill behouff wille wy dett saa bestille, att alle sognekircker och scholer offuer begge riigerne bliffuer beszörgett[1] och forszeett medt Christelige, fromme, lærde mendt och medt nöttörfftige och erlige opholdt och vnderholdning, huis dett icke thillforn skeedt er vdj höybete wor kiere herre
2. faders thiidtt. Sammeledis skulle vy holde menige riigens raadt, adell, kiöbstedtzmendt, bönder och menige riigens jndbyggere och huer seerdelis vedt loug, skiell och rett, friiheder och priuilegier och jngen aff dennom der emod att wforrette vdj nogen maade, och schulle wy alle och huer beszynderlige aff wortt kongelige embede for
3. offuerwoldt och wrett beskytte, beskerme och handthaffue. Dernest wille och skulle wy were forplichttett Danmarckis riige att formere, forbedre och forhöye aff wor yderste machtt och formue, och om Gudt alsommechtigste dett saa haffuer forszeett, att wy ydermere landt her effter medt Danmarckis riigis jndbyggeris hielp och tröst

[1] C: forszörgett.

winde kunde medt rettergang, bekrefftige medt suerdt eller anderledis bekomme, tha skulle de höre thill Danmarckis riige och were och bliffue vnder Danmarckis krone. meden thersom saa skede (thett Gudt forbiude), att nogen feide och jndfaldt skeede jndt paa riigett och nogen deell aff riigett kom wnder nogen fremmede potentate och siiden bleffue egien thill Danmarckis riige bekrefftigett wdj nogen maade, da effterdj riigens jndbyggere skulle sielff thillhielpe dett att bekrefftige, maa och skall huer Danmarckis riigis jndbyggere quitt och frij niude och bekomme huis goudtz och eyendomb, handt thillforn wdj samme ortz landt hafft haffuer. Sammeledis wille och skulle wy 4.
elske och fremdrage Danmarckis riigis raadt och adell och medt dennom styre och regere Danmarckis riige och beszörge Danmarckis riigis raad medt chronens lehen, saa the icke skulle haffue behouff att beszöge herredag eller anden beszuering paa deris egen kaast och thering. Deszligiste wille wy och jngen wdlendiske mendt thage 5.
wdj Danmarckis riigis raadt eller forleene medt Danmarckis krones slott eller lehen, wden dett skeer medt menige Danmarckis riigis raadtz wilge, fuldbyrdt och sambtycke. Sammeledis skulle Danmarckis riigis adell niude, bruge och beholde theris 6.
jordegoudtz och thiennere frij thill euig thiidt medt hals, haandt, alle kongelige sager och ald anden herlighedt och rettighedt, som wy och wore forfedre konger wdj Danmarck offuer wore och chronens thiennere och goudtz haffuer och friitt hafft haffuer, saa att wy eller wore fougitter och embitzmendt skulle aldelis jnthet beuare osz medt theris thiennere, goudtz och enemercke, skouff, fiskeuandt eller nogen anden herlighedt, enten medt sagefaldt, giesterij, egtt, arbeidt eller anden beszuering, wden huis wy kunde haffue medt adelens, som goudtzitt och thiennerne thillhörer, gode wilge och sambtycke. wden aldene att de age wortt och wor förstindis fadebur, huor wy perszonlige drage egiennom landett, som seduane haffuer werett aff gammell thiidt, wden saa skeer, att nogen aabenbare feide kommer paa landett eller riigett, da wille wy dog jngen beszuering legge paa adelens thiennere, wden dett skeer medt menige Danmarckis riigis raadtz sambtycke. Huor nogennstedtz saa findis, att kronen haffuer 7.
medt adelen fellig, enten wdj skouff, marck eller fiskewandt, da skulle wy eller vore fougitter icke ydermere bruge der vdj enten medt fiskerij, oldensuin, skouffhug, jagtt eller anden brugelsze, endt som kronens laad och deell kandt taale, dog saa paa de felligschouffue vdj Falster och Langelandt liggendis, som kronen haffuer laadt och deel wdj, skall jngen slaa stortt vildt wden wy selff eller andre paa wore vegne, wden dett skeer medt wor thilladelsze. Jcke skulle wy heller medt wortt breff biude eller 8.
forbiude nogen mandtz arffuethiennere eller dennom, som the vdj pantt eller verre haffuer, att suare samme sin hoszbunde. haffuer nogen thillthalle thill nogen enten om goudtz eller thiennere, da skall handt dett forfölge medtt rette och effter lougens och recessens liudelsze. Jicke wille eller skulle wy paalegge eller begiere nogen 9.
landeskatt paa adelens thiennere, wden dett skeer medt menige Danmarckis riigis

raadtz raadt, effter som gammell seduane weritt haffuer. Sammeledis mue och skulle Danmarckis riigis raadt och adell niude theris frij fiskerij for theris egen grundt, som de her thill aff arrildtz thiidt hafft haffue och beszynderlige wdj kong Hanszis thiidt. Och skall beszynderlige huer mue niude aalegaarde for theris egen grundt, vnderthagitt vdj the fiorde, som kronen och den menige mandt haffuer skade aff. dog skulle de fiskegaarde mue bliffue wedt magtt, som haffue weritt aff arrildtz thiidtt.

11. Will och nogen aff adelen beszöge sildefiskende och der bruge sin nering, da skall dett were adelen wforholdett, effterdj dett thilladis fremmede och wdlendiske att mue bruge theris fordeell der att salte. Skall dett och were adelen wforbudett och friitt for att kiöbe och selge saa mange öxen att staalde, som huer kandt staalde paa sitt egitt foder eller handt lader[1] foore hoes sine egne thiennere, som ere plichtige att

12. holde fodernödt, dog der medt kongens och kronens toldt wforkrenckidt. Skall dett och were Danmarckis riigis raadt och adell friitt fore att kiöbe och selge medt vd-

13. lendiske kiöbmendt, som her till weritt haffuer. Jcke schulle wy, wore fougder eller embitzmendt lade griibe, baste, binde eller wdj fengszell sette nogen riddermandtzmandt, foruden handt thillforn er foruunden effter lowen, vden de thagis vdj the ferske gierninger, ther the mue griibis och settis for effter lougen. dog skall huer mandt were plichtig att stande thill rette for osz och Danmarckis riigis raadtt for hues nogen

14. haffuer hannom thill att thalle medt rette. Jtem skulle vy icke heller thillstede wore fougitter eller embitzmendt att feide nogen riddermandtzmandt eller theris thiennere. haffue wore fougitter eller leenszmendt thillthalle thill nogen, da skulle de thalle dennom

15. thill medt rettergang. Jtem skulle wy och jngen kriig begynde eller paaszlae, vden dett skeer medt menige Danmarckis riigis raadtz wilge, fuldbyrrdt och sambtycke.

16. Jtem jngen riddermandtzmandt skall forbryde sitt jordegoudtz, wden handt förer

17. affuindskioldt jmodt koningen och riigitt, som lowen wduiiszer. Jtem skulle wy althiidt dömme vden aldt willdt och ey thage gunst eller gaffue for nogen rett eller rettergang wdj nogen maade, men were liige wellwillig thill att hielpe och skicke dennom deris rett, were sig enten jndlendiske eller vdlendiske folck[2], fattige eller riige, wenner eller vuenner, eddell eller weddell, jnden raadt eller wden, som hender for osz att komme,

18. som en Christen koning bör att giöre. Jtem skulle wy ingen vdlendiske priuilegier, som gielder paa riigett, stadtfeste eller paa dett ny giffue vden medt menige Dan-

19. marckis riigis raadtz raadt. Jtem skulle wy icke giffue nogen vfrij mandt den friihedt och frelsze, som riddere och suenne de haffue, vden aldt Danmarckis riigis raadtz sambtycke, wden nogen forhuerffuer dett paa marcken saa erligen[3], att handt er dett

20. werdt. Jtem skulle icke wy, wor förstinde eller wore affkomme eller nogen anden

[1] B og C: hand kand lade. [2] folck mangler i B. [3] B og C: saa erlig (C: erlige) paa marcken.

paa wore vegne kiöbe eller pante osz eller kronen thill nogett friitt och frelsze goudtz
her wdj riigett wdj nogen maade, som aff gammell thiid weritt haffuer. Jcke skulle 21.
heller Danmarckis riigis raadt och adell mue kiöbe eller pante nogitt friitt bondegoudtz
effter denne dag, wden dett skeer medt kongens thilladelsze. Jtem huem som kommer 22.
thill osz vdj god thro och loffue paa wor schriffuelsze och breffue, da skall den for
osz och for alle de, som for osz giöre och lade wille, frij, secker och vbehindritt
komme hiem thill sitt egitt egien, dog att handt skall were plichtig for osz och Dan-
marckis riigis raadt att stande thill rette. Jtem huem som will feide nogen ridder- 23.
mandtzmandt, da skall handt giöre hannom erlig foruaring medt hans obne beszeglede
breff och sende hannom dett med tho riddermendtzmendt. den som feiden kyndis,
skall were felig for dennom, som hannom foruaring giör, natt och dag effter att
hannom kyndis feyden. Skulle wy och were forplichtett medt vnderszottens[1] hielp, 24.
dett förste wy kunde dett bekomme, att jndlösze Orckenöör och Hettlandt thill kronen
egien. Jtem wille eller skulle vy icke heller mue drage nogen fraa sitt herritzthing 25.
eller landtzthing medt wore breffue, jcke heller fraa riigens cantzeller effter lowen.
jcke skall heller nogen mue skiude sig fraa sitt herritzthing eller landtzthing, förend
dom er gangen. Jtem derszom sandemend eller næffninge suere nogen mandt thill 26.
skade medt wrette, saa wiitt som Jydsk loug recker, da skall landtzdomeren haffue
machtt, om dett aff hannom begieris, att opsteffne beste bygdemendt och dennom mue
felde, om de haffue giortt wrett. wdj liige maade skall holdis wdj Siellandt, Skaane
och andre lande, saa wiitt som Siellandtz och Skaansk low recker, om oldinge och
næffn. Sammeledis skall och holdis om loug och laugheffdt. men paa de lowe. och 27.
laugheffder, som nogen aff adelen haffue giffuitt och giortt, skall jcke dömmis wden
for kongen och menige Danmarckis riigis raadtt. Sandemendt, ransznæffninge och 28.
andre næffninge skulle ey her effter mue suere jmodt laugheffdt eller jmodt nogen
low, som giffuen er, emeden de stande wedt machtt och ere vryggede. Jtem jngen 29.
forbudt skulle wy heller giöre paa öxen, korn, smör, sildt eller nogett andett att
wdföre her aff riigitt wden medt menige Danmarckis riigis raadtz raadt, willie och
sambtöcke. jcke skulle vy heller nogett forbudt, som er giortt, egien opgiffue, wden
dett skeer med menige Danmarckis riigis raadtz raadt, willie och sambtöcke, som
gammell seduane weritt haffuer. men om nogen feide saa hastelige paakomme paa
riigett, och wy jcke saa jligen kunde forschriffue menige Danmarckis riigis raadt, da
skulle wy dog forschriffue dennom, som næst wedtt handen ere. Jtem effterdj Dan- 30.
marckis riigis raadt, adell och jndbyggere skulle were plichtige att stande huer mandt
thill rette for osz och Danmarckis riigis raadt, da wille wy wdj liige maade were

---

[1] C: vnderszottis.

plichtig att stande huer-mandt thill rette for Danmarckis riigis raadt och der wdj jngen
31. vgunst anamme thill nogen och fuldgiöre deris domb. Jtem skall jngen effter denne
dag böde for woldförszell effter markeskiell, men skall jtt woldt for huer, som wold-
32. föris, regnis ock icke mere, liige som dett haffuer aff gammell thiidt weritt. Jtem
skulle wore lehensmendt skicke dannemendt thill herritzfougder, som skicke huer
mandt loug och rett wden wildt. giör herritzfougden nogen vrett, da skall handt
33. affszettis och suare selff sine gierninger. Jtem skall jngen forbiudis skouff, marck eller
eyendomb effter lowen att kalde thill reebs, endog att kronen eller kircken haffuer
34. der laadt och dell vdj. Jtem skall och adelen haffue deris egne hoffuittgaarde quitt
och frij for thiende, som de sielff bo vdj eller holde deris fogeder, som bruge theris
auffll, paa dett att the skulle holde theris thiennere thill rettferdeligen att thiende.
35. Jtem skulle och adelen och ridderskabett niude och beholde ius patronatus thill de
kircker och geistlige lehen, som de kunde beuiisze medt breff och segell, att de haffue
rett thill, dog saa att de perszonner, som der nu medt forleentt ere, mue thennom
niude theris liiffs thiid, och naar de perszoner ere döde och affgangne, som nogle
vicarj wdj forleening haffue, daa maa huer riddermandtzmandt och adell her wdj
riigett komme thill dett goudtz egien, som de medt nöyachtige breff och segell beuiisze
36. kunde, att de ere rette arffuinge thill. Och skulle alle clostere, prælaturæ, digniteter,
cannickedömme och andre geistlige lehen, som nu icke beneffnde ere, wed deris magtt
bliffue, thill saa lenge att kongen och Danmarckis riigis raadt der om medt flere wiisze
och lerde mendt, som the thil dennom tagendis worder, en anden skickelsze giöre.
dog huer mandtz rett och rette thillthalle der medt wskadt och wforckrenckitt wdj alle
maade effter wor kiere herre farfaders koning Christian thendt thredie recessis liu-
37. delsze. Jtem skulle wy jcke[1] formindske the leen, som gode mend haffue wdj pant,
förend deris breffue bliffue louligen jndlöste och fuldgiorde, och skulle de icke heller
kunde forbryde sliig deris leen, som de wdj pant haffue, med nogen theris gierninger
vden medt the gierninger, som de forbryde deris arff och eyendomb medt. end der-
szom de forszeé dennom emoedt osz och andre riigens jndbyggere, da skulle de
38. stande thill rette effter louwen. Jtem skulle wy icke giffue breffue emoedt breffue.
39. Jtem skulle wy holde wore breffue wedt fuldmagtt, diszligiste och holde wore forfedris
40. fremfarne koningers wdj Danmarck breffue wedt magtt. Jtem döer nogen wfrij mandt,
som wfrij war födt och haffuer dog fangitt friihedt, och haffuer jngen frelsze arffuinge,
da skall dett goudtz icke falde thill kronen eller wdj nogen wfriihedt, men skall dog
komme thill hans rette arffuinge egien, dog de ere wfrij, och dett skulle de dog icke
beholde, men sellie dett adelen egien jnden aar och dag for fuld werdt. dog om dett

[1] B: icke heller.

er wfriitt goudtz, dett handt haffde, för hand bleff frij, dett falder egien thill rette arffuinge. Jtem att riigens cantzller ey skall bruge riigens indszegell wdj sin egen 41.
sag, men wy skulle skicke der en anden godt mandt thill, som sidder wdj hans stedt
wdj hans sag vnder riigens och sitt jndszegell och naffn. Jtem att sandemendt jcke 42.
skulle suere om eyendomb effter denne dag, men huo der will deele om eyendomb,
handt dett forfölge, som eyendom bör att deelis, thill herritzthing[1], landtzthing och for
riigens cantzeller, vnderthagitt herritzskiell och marckeskiell. Jtem bliffuer nogen goud 43.
mandt forfördt eller belöyett for osz, da skulle wy dett jngen thro eller loffue giffue,
med mindre en den, som osz sliigtt sagtt haffuer, handt will dett thillstaa wdj wor och
Danmarckis riigis raadtz neruerelsze och vdj den andens paahörelsze. och findis hand
da att före lögn, da straffis handt for lögn som wedt bör. Jtem bliffuer nogen ridder- 44.
mandtzmandt fredlösz for erlige gierninger, da skall handt böde thiuffue lödie marck
for sin fredt. Och effterdj dett[2] höyeste regimente wdj riigitt henger mest paa kon- 45.
gens perszon, huilckid regimente kongen aldene icke före kandt, derfor skall kongen
althiid haffue en riigens hoffmester, en cantzeller och en riigens marsk, som ere födde
Danske mendt aff adell, huilcke som kongen och andre riigens raadt vdj riigens
ehrinde och sager thill hans kongelige regimentis opholdelsze skulle were behielpelige.
om kongen wilde beszuere nogen, were sig eddell eller weddell, der medt nogen
kunde formeene, att kongen giorde hannom vrett, da skall dett were huer friitt och
aabett fore att giffue dett riigens hoffmester, kongens cantzeller och riigens marsk
thillkiende och lade formane kongen, att handt forlader saadan hans forethegtt, och
derszom koningen icke da will lade sig vnderuiisze (huilckidt wy dog for osz well
giöre wille), da skall kongen strax vdlegge och opneffne den, som klager, en beneffndt
rettisdag och da pleye anklageren rett for riigens raadt och nogle aff adelen, som
kongen och der thill skall lade kalde och forschriffue, och for dennom stande huer
mandt thill rette och hende och giffue, huadt beschreffne landtzloug wduiiszer och
giffuer. Jtem skulle wy annamme alle slottz lowe wdj Danmarck och Norge aff wortt[3] 46.
elske Danmarckis riigis raadtt, och beplichte wy osz paa wor kongelige eedt att andt-
uorde dennom fraa osz riigens raadt, eddelinge och jndfödde goude mendt och jngen
anden att holde thill wor haandt och Danmarckis riigis raadtz egien, naar osz for-
stackett worder. och om nogen slottzloug worder anderledis foruandlett, da skall dett
jngen machtt haffue wden medt menige Danmarckis riigis raadtz raadt och sambtycke.
Och skall Danmarckis riige were och bliiffue ett friitt kaare riige, som dett er och aff 47.
arrildtz thiid weritt haffuer. Alle disse forschreffne artickle och huer seerdelis beplichte 48.
wy osz Christian den fierde wduoldt koning thill Danmarck och Norge etc. wedt wor

---

[1] C tilföjer: och. [2] B: thennd. [3] C: wore.

kongelige eedt och Christelige thro och loffue wbrödelige och fast att holde wedt alle puncter, ordt och artickle, som de wduiisze och jndeholde, wden aldt argelist vdj nogen maade, och haffue thill des ydermere vidniszbyrdt och bedre foruaring, att sligtt wdj alle maade holdis skall, som forschreffuitt staar, hengdt wortt jndszegll neden for denne forne wor haandtfestning, som er wortt obne breff, medt forne wore elske Danmarckis riigis raadtz indszegle. Giffuitt paa wortt slott Kiöpnehaffn thendtt 17 Augustj anno[1] 1596.

Christian ssz.

Christoffer Valckenndorff egenn hanndt.	Christian Friisz egen hand.	Peder Munck egenn handtt.	Sten Brahe egen handt.
Manderup Parsberg egen handt.	Erich Hardenberg egen hand.	Henrich Below egen handt.	Axell Gyldenstern med eghen handth.
Absolon Göye egen handt.	Jacob Seffeldtt egen handtt.	Breide Rantzow egen handtt.	Albrett Friis egen hand.
Arrilld Huittfelldt egen handt sstt.	Heinrich Ramell manu propria.	Jörgenn Friis egenn hand.	Preben Gyllenstyern med egen hand.
Axell Brahe eg. hannd.	Hennrick Löke egenn handt.	Oluff Rosenspar egenn handt.	Eske Brock min haandssz.	Christian Holck med egen handtt.

25.

Christian IVs Revers til Rigsraadet og Adelen i Anledning af hans Sön Prinds Christians Valg, dat. 25 Maj 1608[2].

Wij Christiann denn fierde medt Guds naade Dannmarckis, Norgis, Wenndis och Gotis konninngh, hertugh vdj Sleszwijgh, Holstenn, Stormarnn och Ditmerschenn, greffue vdj Oldenborgh och Delmenhorst, giöre alle witterligt, adt epfftersom osz elsche menige Danmarckis rigis raad sampt menige adell och ridderschab nu til denne alminddeligh herredagh herudj wor kiöbstedtt Kiöbenhaffnn wed deris afferdigte fuldmegtige och vdschud, enn huer provinze wed een wisze ahntall aff deris middel, nu samptligen haffuer eligerit och vdwaldt denn höigborne förste och herre herr Christiann, arffuingh til Norge, hertugh vdj Sleszwigh, Holstenn, Stormarnn och Dittmerschen,

[1] B: aar. [2] Efter en i Geheimearchivet opbevaret Original paa Pergament med Kongens Underskrift, men uden Segl, bagpaa med en samtidig Haand mærket: koning Kristian den 4 forplectelsz breff paa den vnge printtzis vegnne.

greffue vdj Oldenborgh ocb Delmenhorst, woris elsche kierre söhnn, thil disze konngerigers Danmarck och Norgis sampt des vnderliggendis provinciers regieringh, dersom Gud aldmechtigste det saa haffde forseet, adt hanns ktt wor dödt offwerleffwendis worder, epffter dett breffs och zegels lydelse, dj osz vnderdanigst derpaa gijffuit haffuer; da haffue wij nu derimodt paa wor konngeligh thro och ehre loffuit och thilsagdtt och nu medt dette wortt obne breff loffue och thilsige, adtt saadann deris bewillinngh och wahll icke schal komme dennem eller deris epffterkommere thil nogenn forkrenckelse paa menige Danmarchis adels privilegier och frijheder, menn Danmarckis rige adt bliffue och were herepffter, som det endnu er, jtt frijtt kaarerige. Sammeledis schal höibete wor elsche kiere söhnn were forpligtt, naar hans ktt opwoxer, adt lade sigh hylde paa beleilige steder herudj riget, saa wel som och vdj wortt rige Norge, och naar hans ktt epffter woris dödt och affgangh jndtræder vdj een fuldkommen regieringh, da schal hans ktt vdj lige maade were forpligtt thilforne att giffue och beseigle menige Danmarckis rigis raad och adell handfestninger paa deris frijheder och privilegier, epfftersom herudj rigitt haffuer weritt seedwanligtt och frembfahrne konninnger for hans ktt giortt haffuer. Des thil bedre forwahrinngh, adtt saa fast och vbrödeligenn holdis schall vdj alle maade, efftbersom forschreffuitt staar, haffue wij ladit hennge wortt kongeligh secréét her nedenfore och medt egenn haannd wnderschreffuitt. Gijffuitt och schreffuit paa wort slaat Kiöbenhaffnn denn 25 May anno 1608.

Christian ssz.

26.

Den udvalgte Prinds Frederik IIIs forelöbige Revers af 8 Maj 1648[1].

Wii Friderich den tredie med Guds naade Danmarkis, Norgis, Wendis och Gottisz wdualde prindtz och herre, hertug vdj Sleszuig, Holsten, Stormarn och Dytmersken, greffue wdj Oldenborig och Delmenhorst, giörre alle witerligt, at efftersom os elschel. Danmarkes riges raad sampt meenige adel och rihderschab aff wores elschelig kierre her fader koning Chrestian den fierde, Danmarckes, Norges, Wendes och Gotes koning, hertug udj Sleszuig, Holsten, Stormarnn och Dytmersken, greffue wdj Oldenborig och Delmenhorst, höyloufflig jhukommelssze, haffuer werit hid forskreffuet til at deliberere och raadslaa om worres election och wduelgelsze til dessze riger och lande effter höyest

[1] Efter en i Geheimearchivet opbevaret Original paa Pergament, under hvilken det i sort Vox trykte Segl (i en Trækapsel) hænger i sorte Silkesnore. Seglet er som det af Resen i Frederik IIs Historie under Nr. 66 afbildede, blot at Omskriften lyder: ✪ FREDERICK: III: ✪ DANM: NORG: VEND: OC: GOT: VDVALDE: PRINTZ: OC: HERRE ✪

bemelte hans mayᵗᵗ dödelig affgang, och forbemelte rigens raad paa cronnensz weigne sampt ridderschabbet wed derres afferdigte fuldmechtige och vdskud aff huer provindtz nu paa derres och meeninge Danmarckesz riges adel och rihderschabs sampt derres arffuingers och effterkommeres weigne effter den fuldmacht, dennem aff de andre aff derres midel giffuet ehr, samptligge haffuer keist, kaaret och wdualdt ossz til Danmarkesz, Norges, Vendes och Gotes koning och herre at worde effter det breff och segels lydelsze, de os der paa giffuet haffuer, da haffue wj nu der imod paa wor förstelig troe och ære loffuidt och tilsagt och nu med dette wort obene breff loffue och tilsige, at saadan derris election och wald icke skall komme dennem eller derres effterkommere til nogen forkrenckelsze paa Danmarckes cronesz sampt meeninge Danmarckes adelesz riderskabs privilegier och frjheder, mensz Danmarckes rige at bliffue och werre der effter, som det endnu ehr, ett friet kaarre rige. Sammeledis skal wj och forplicht werre med furderligste at lade os hylde her wdj rigett saauel som och til lougtinget wdj Opslou, och da skal wj wdj lige maader forpliecht werre at giffue, wnderskriffue och beseigle meenige Danmarkes riges raad och adel handfestningen paa derres frjheder och priuilegier, effterdj det her udj riget haffuer weret seduanligt, fremfarne konger det och for ossz giort och som wj nu selff den wnderschreffuet haffuer. Des til bedere foruaring, at saa fast och wbrödeligen holdes skal wdj alle maader, efftersom forskreffuet staar, haffue wj ladit henge wort secret her neden for och med egen haand wnderskreffuet. Giffuedt paa Kiöbenhaffuens slot den 8 May anno 1648.

Wnder vort siignet.
Friderich.

27.

Frederik IIIs forelöbige Haandfæstning af 8 Maj 1648[1].

Wii Fridrich den tredie med Gudz naade Danmarchis, Norgis, Wendis och Gottis vdwalde prindz och herre, hertug till Sledzwig, Holsten, Stormarn och Dytmerschen, greffue vdi Oldennborg och Delmenhorst, giöre witterligt, at effterdi woreselskelige erlige och welbyrdige Danmarkes riges raad paa cronens vegne och menige ridderskab ved deres fuldmegtige her vdi riget osz haffuer keist, kaaret och vdwalt, och geistligheden och borgerskabett vdi ligemaade bevilgett och samtyct haffuer osz

[1] Efter en i Geheimearchivet opbevaret Original paa Pergament (to Ark sammenlagte in folio), under hvilken Seglet (som ved Nr. 26) hænger i sorte Silkesnore. Ved Slutningen af hver Artikel findes der i Originalen en Udgang.

til herre och konning offuer Danmarkes och Norges riger at worde, da haffue wi hermed loffuet och tilsagt och hermed loffuer och tilsiger denne effterskreffne handfestning och reces vdi wores forestaaende hylding fuldkommeligen at ratificere och stadfeste, som effterfölger[1]: I. Först wille och skulle wi offuer aldting elske och dyrke den aldsommegtigste Gud och hans hellige ord[2] lære och styrcke, formere, fremdrage, hantheffue, beskytte och beskerme til Guds ære och den hellige Christelige troes forögelse och religions forbedring af vor magt och formuffue, och des til behoff wille wi det saa bestille, at alle sognekierker och skoler offuer begge rigerne bliffue forsörget och forseet med Christelige fromme lærde mend och med nödtörfftig och ærlig ophold och vnderholding, huis dett icke tilforne skeed er vdi höybete vores kiere her faders tid, och icke tilstede, at nogen, som sig her i rigerne at bygge och boe nedsetter, maa haffue frihed til anden religions exercitium at bruge end den, som nu vdi rigerne brugelig er. II. Sameledes skulde wi holde menige rigens raad, adel, kiöbstedmend, bönder och menige rigens indbygere och huer serdeles wed loug skiel och ret, friheder och privilegier och ingen af dennom der imod at forvrette i noger maade, och skulle wi alle och huer besynderligen af vor kongelig embede for offuervold och v-rett beskytte, beskierme och hantheffue. III. Dernest wille och skulle wi were forpligtet Danmarkes rige at formere, forbedre och forhöye af wor yderste magt och formuffue, och om Gud allermegtigste dett saa haffuer forseet, at wi ydermere land hereffter med Danmarkes riges indbygeres hielp och tröst winde kunde med rettergang, bekrefftige med suerd eller anderledes bekomme, da skulle de höre til Danmarkes rige och were och bliffue vnder Danmarkes crone, men dersom saa skeede (dett Gud forbyde), at nogen feide och indfald skede paa riget och nogen deel af riget kom vnder nogen fremmede potentat, och siden blef igien til Danmarkes rige bekrefftiget i nogen maade, da effterdi rigens indbygere skulle self til hielpe det at bekrefftige, maa och skal huer Danmarkes riges indbyggere[3] qvit och fri nyde och bekomme, huis godz och eyendom hand tilforne vdi same orts land hafft haffuer. IV. Sammeledes wille och skulle wi elske och fremdrage Danmarkes riges raad och adel och med dennom styre och regere Danmarkes rige och besörge Danmarkes riges raad med cronens lehne, saa de icke skulle haffue behof at besöge herredage eller anden besuering paa deres egen kost och tæring. wille wi och i lige maade vdi vores kongelig hoff rigernes indfödde adel bruge och befordre. V. Desligeste wille wi och ingen vdlendiske mend tage vdi Danmarkes riges raad eller forlehne med Danmarkes crones slotte och lehne, vden dett skeer med menige Danmarkes riges raads willie, fuldbyrd och samtycke. VI. Same-

[1] Varianterne i Artikel 1—54 ere meddeelte efter Exemplarerne af Kongens egentlige Haandfæstning af 6 Juli samme Aar, jvfr. næste Nummer. [2] B og C tilföje: och. [3] skulle self — indbyggere er ved en Skrivfejl gjentaget i C.

ledes skulle Danmarkes riges adel nyde, bruge och beholde deres iordegodz och tienere frie til evig tid med hals, haand[1], alle kongelige sager och ald anden herlighed och rettighed, som wi och wore forfædre konninger vdi Danmark offuer wore och cronens tienere och godz haffuer och friest hafft haffuer, saa att wi eller wore fogeder och embedzmend skulle alddelis intett bevare osz med deres tienere, godz och enemercke, skouff, fiskevand eller nogen anden herlighed, enten med sagefald, giesteri, egt, arbeide eller anden besuering, vden huis wi kunde haffue med adelens, som godzett och tienerne tilhörer, gode wille och samtycke, vden allene at de age vort och vor förstindes fadeburd, huor wi personlig drage igiennom landett, som sædvane haffuer werett af gammel tid, vden saa skeer, at nogen obenbare feide kommer paa landet eller rigett. da wille wi dog ingen besuering ligge paa adelens tienere, vden det skeer med menige Danmarkes riges raads samtycke. VII. Huor nogenstedz saa findes, at cronen haffuer med adelen fellig enten vdi skouff, mark eller fiskevand, da skulle wi eller wore fogeder icke ydermere bruge dervdi enten med fiskerie, olden suin, skouffhug, iagt eller anden brugelse, end som cronens lod och deel kand taale, dog saa, paa dee felledtz skoffue vdi Falster och Langeland liggendes, som cronen haffuer lod och deel vdi, skal ingen sla stoer wilt, vden wi self eller andre paa wore wegne, vden det skeer med vores tilladelse. VIII. Jcke skulle wi heller med vort bref byde eller forbyde nogen mands arffuetienere eller dennom, som de vdi pant eller verie haffuer, at suare same sin hosbond. haffuer nogen tiltale til nogen, enten om godz eller tienere, da skal hand det forfölge med rette effter lougens och recessens lydelse. IX. Jcke wille eller skulle wi paalegge eller begere nogen landeskatt paa adelens tienere, vden dett skeer med menige Danmarkes riges raads raad, efftersom gammel sedvane haffuer werett, och naar nogen skatt bevilges, saa bliffuer dog adelens vgedags tienere derfore forskaanet, som af arilds tid veret haffuer. jcke heller skal nogen adelsmand vere pligtig for osz eller cronen at reise vden rigerne, vden wi holde dennom deres reise frie. X. Sameledes maa och skulle Danmarkes riges raad och adel nyde deres fri fiskeri for deres egen grund, som de hertil af arilds tid hafft haffuer och besynderlig i kong Hanses tid, och skal besynderlig huer maa nyde aalegaarde[2] for deres egen grund, vndertaget vdi de fiorde, som cronen och den menige mand haffuer skade af. dog skulle de fiske gaarde maa bliffue wed magt, som haffuer weret af arilds tid, och skulle adelen her vdi riget nyde wrag for deres egen grund, vden huor de sig derfra self haffuer forskreffuett. XI. Wille och nogen af adelen besöge sildefiskinde och der bruge sin næring, da skal dett were adelen v-forholdet, effterdi det tillades fremmede och vdlendiske at maa bruge deres fordeel der[3] at salte. skal det och were adelen

[1] B og C tilföje: och. [2] B: aalegaard. [3] eller: den. B og C: dend.

v-forbudet och friet fore at kiöbe och[1] selge och saa mange öxen at stalde, som huer kand stalde paa sitt eget foder, heller hand kand lade fore hos sine egne tienere, som ere plictige at holde fodernöd, dog dermed kongens och cronens told v-forkrenckett. XII. Skal dett och were Danmarkes riges raad och adel friet for at kiöbe och selge med vdlendiske kiöbmend, som her til veret haffuer. XIII. Jngen adelsmand, frue eller jomfrue skulde wed osz, vore fogeder, embedzmend, tienere eller andre maa fengsligen anholdes eller paa-gribes, förend de ere tilforn forvundne effter lougen, vden de tages vdi de ferske gierninger, som de effter lowen maa for anholdes, eller begaar nogen v-redelig drab eller mord eller witterlig forrederi. men findes nogen for anden misgierning beskylt, som lif eller ære angaar, da bör en adelsmand at recke haand fra sig at bliffue tilstede, och frue eller jomfrue at sette borgen eller lade en af sine venner, som vederhefftige ere, recke haand fra sig at bliffue tilstede, huis icke da[2] at borge for sig self. giffues her imod nogen ordre eller befaling til nogen, da skal den icke were pligtig at rette sig der effter, med mindre den self wil suare der til, naar paa tales. dog skal alle were pligtige at stande til rette for osz och Danmarkes riges raad for huis nogen haffuer dennom til at tale. XIV. Jtem skulle wi iche heller tilstede vore embidzmend eller fogeder att feide nogen riddermands mand eller deres tienere. haffuer wore lensmend eller fogeder tiltale til nogen, da skulle de tale dennom til med rettergang. XV. Jtem skulle wi och ingen krig begynde eller paasla eller nogen fremmed magt indföre vdi riget, vden det skeer med menige Danmarkes riges raads willie, fuldbyrd och samtycke, ey heller vdryste rigens flode, heel eller half der af, eller sende floden nogen stedz bort eller rigens rostieneste opbyde eller samle vden med menige rigens raads samtycke. munstringen, som ordinarie pleyer at skee, hermed icke meent, eller om riget noget fientligt saa hastig paa kom, at effter rigens raads forsamli[n]g icke kunde fortöffues. och naar nogen opbud skeer eller noget imod rigens fiender skal foretages, da skal der[3] ingen commendere rigens marsk vden wi self allene eller samptlige rigens raad i vores fraverelse. XVI. Jtem ingen riddermands mand skal forbryde sitt iordegodz, vden hand förer affuind skiold imod kongen och riget, som lougen vdviser. XVII. Jtem skulle wi aldtid dömme vden ald wild och ey tage gunst eller gaffue for nogen rett eller rettergang vdi nogen maade, mens were lige wel willige til at hielpe och skicke dennom deres rett, were sig enten indlendisk eller vdlendisk folck, fattig eller rige, wenner eller v-wenner, adel eller v-adel, inden raad eller vden, som hender for osz at komme, som en Christen konge bör at giöre. XVIII. Jtem skulle wi ingen vdlendiske eller indlendiske privilegier, som gielder paa riget, stadfeste eller paa ny giffue eller nogen monopolier

---

[1] och mangler i B og C. [2] da mangler i C. [3] der mangler i B og C.

bewilge vden med menige Danmarkes riges raads raad. XIX. Jtem skulle wi icke giffue nogen, som icke er af adel, den frihed och frelse, som riddere och suenne de haffue, vden ald Danmarkes riges raads samtycke, vden nogen forhuerffuer dett saa ærligen paa marken, at hand er det verd. icke heller skal nogen vdlendiske adelsmand, som sig her vdi riget agter at boesette, nyde Danske adelige privilegier, med mindre den med menige Danmarkes riges raads samtycke naturaliseres och for en Danske herremand[1] kiendes, antages och ansees och inden aar och dag der effter tages vdi æd. XX. Jtem skulle wi icke, wor fyrstinde eller wor afkomme eller nogen anden paa vore wegne kiöbe eller pante osz eller cronen til noget friet och frelse godz her vdi rigett eller vdi nogen anden maade wed nogen middel bevilge, at dett bringes eller annammes vnder cronen. XXI. Jcke skulle heller Danmarkes riges raad och adel maa kiöbe eller pante noget friet boende godz effter denne dag, vden det skeer med kongens tilladelse. XXII. Jtem huem som kommer til osz vdi god troe och loffue paa vor skriffuelse och breffue, da skal den for osz och for alle de, som for osz giöre och lade wille, frie, sicker och v-behindrett komme hiem til sitt eget igien, dog at hand skal were plictig for osz och Danmarkes riges raad at stande til rette. XXIII. Jtem huo som wil feide nogen riddermandsmand, da skal hand giöre hannom ærlig forvaring med hans obne beseglede bref och sende hannom det med tu riddermends mend. den som feiden kyndes, skal were fellig for dennom, som hannom forvaring giörer, nat och dag effter at hannom kyndes feiden. XXIV. Skulle wi och were forpligtet med vndersaatternes hielp, det förste wi kunde dett bekomme, at indlösze Örkenör och Hetland til cronen igien. XXV. Jtem wille eller skulle wi icke heller maa drage nogen fra sitt herredzting eller landsting med wore breffue, icke heller fra rigens canceler effter lougen. jcke heller skal nogen maa skyde sig fra sitt herredzting eller landsting, förend dom er gangett. XXVI. Jtem dersom sandmend eller nefninger suerge nogen mand til skade med v-rette, saawiit som Jydske loug recker, da skal landsdommer haffue magt, om det af hannom begeres, att opstefne beste bygde mend och dennom maa felde, om de haffue giort v-rett. vdi lige maade skal holdes vdi Selland, Skaane och andre lande, saa wiit som Sellandske och Skaanske loug recker, om olding och nefn. XXVII. Sameledes skal och holdes om loug och laughæfd, mens paa de loug och laughæfder, som nogen af adelen haffuer giffuet och giort[2], skal icke dömmes vden for kongen och menige Danmarckes riges raad. XXVIII. Sandemend, ransnefninge och andre nefninger skulle ey hereffter maa suerge imod laughæfd eller imod nogen loug, som giffuen er, mens de stande wed magt och ere v-ryggelige[3]. XXIX. Jtem ingen forbud skulle wi heller giöre paa öxen, korn,

[1] B: her mand. [2] C: giort och giffuet. [3] B og C: v-ryggede.

smör, sild eller noget andet at vdföre her af riget vden med menige Danmarkes riges raads raad, willie och samtycke, och naar nogen forbud saaledes giort er, da skal och icke nogen særdeles bewilling eller privilegie derimod vdgiffues vden deres samtycke. jcke skulle wi heller noget forbud, som er giort, igien opgiffue, vden det skeer med Danmarkes riges raadz raad, willie och samtycke, som gammel sædvane weret haffuer[1]. men om nogen feide saa hastig paa kom riget, at wi icke saa iligen kunde forskriffue Danmarkes riges raad, da skulle wi dog forskriffue dennom, som nest wed haanden ere. XXX. Jtem effterdi Danmarkes riges raad, adel och indbyggere skulle were pligtige at stande huer mand til rette for osz och Danmarkes riges raad, da wille wi vdi lige maade were pligtige at stande huer mand til rette for Danmarkes riges raad och der vdi ingen vgunst annamme til nogen och fuldgiöre deres dom. XXXI. Jtem skal ingen effter denne dag böde for voldförsel effter markeskiel, mens skal et wold for huer, som woldföres, regnes och icke mere, ligesom det haffuer af gammel tid verett. XXXII. Jtem skulle wore lensmend skicke dannemend til herredzfogeder, som skicke huer mand loug och rett vden wild. giör herredzfogden nogen vret, da skal hand afsettes och suare self sine gierninger. XXXIII. Jtem skal ingen forbyde[2] skouff, marck eller eyendom effter lougen at kalde til rebs, enddog att cronen eller kierken haffuer der lod och deel vdi. XXXIV. Jtem skal och adelen haffue deres egne hoffuet gaarde qvit och frie for tiende, som de self boe vdi eller holde deres fogeder, som bruge deres affuel, paa det at de skulle holde deres tienere til retferdeligen at tiende. XXXV. Jtem skulle[3] adelen och ridderskabet nyde och beholde ius patronatus til de kierker och geistlige lehne, som de kunde bevise med bref och segel, at de haffue ret til, dog saa at de personer, som der nu med forleent ere, maa dennom nyde deres lifs tid, och naar de personer ere döde och afgangne, som vicarie vdi forlehning haffue, da maa huer riddermands mand och adel her vdi riget komme til det godz igien, som de med nöiagtig bref och segel bevise kunde, at de ere ret arffuinge til. XXXVI. Och skulle alle clostere, prælaturer, digniteter, canikedomme och andre geistlige lehne, som nu icke benefnt ere, wed deres magt bliffue, ey heller nogen dermed hereffter[4] forlehnes end de, som enten vdi clericiet, staten eller militien riget nogen god och merkelig tieneste giöre kunde, dog huer mands rett och rette tiltale der med v-skad och wforkrenket i alle maader effter höyst bete[5] wores kiere her faders recesses lydelse. XXXVII. Jtem skulle wi icke formindske de lehne, som gode mend haffue i pant, förend deres breffue bliffue louligen igienlöst och fuldgiorde, och skulle de icke heller kunde forbryde slig deres lehn, som de i pant haffuer, med

---

[1] B og C: haffuer werret. [2] B og C: forbiudes. [3] B og C tilföje: och. [4] hereffter mangler i C. [5] B og C: höy bemelte.

nogen deres gierninger vden med de gierninger, som de forbryde deres arff och eyendom med. end dersom de forseer dennom mod osz och andre rigens indbygere, da stande til rette effter lougen. XXXVIII. Jtem skulle wi icke giffue breffue imod breffue. XXXIX. Jtem skulle wi holde wore breffue wed fuld magt, desligeste ochsaa wore forfædres fremfarne konningers vdi Danmark breffue wed magt. XXXX. Jtem döer nogen, som icke er af[1] adel föed och haffuer dog fanget adelig frihed, och haffue ingen frelse arffuinger, da skal det godz icke falde til cronen eller vdi nogen v-frihed, mens skal dog komme til hans rette arffuinger igien, dog de icke ere adel, och det skulle de dog icke beholde, mens pligtig were at selge det adelen effter landkiöb igien inden aar och dag. dog om det er v-friet godz, det hand hafde, för hand blef adelett, det falder igien til rette arffuinger. XLI. Jtem at rigens cantzeler ey skulle bruge rigens indsegel vdi sin egen sag, mens wi skulle skicke der en anden god mand til, som sidder vdi hans sted vdi hans sag vnder rigens och sit indsegel och nafn. XLII. Jtem at sandemend icke skulle suerge om eyendom effter denne dag, mens huo der wil deele om eyendom, hand det forfölge, som eyendom bör at forfölges och delis til herredzting, landsting och for rigens cantzeler, vndertaget herretz skiel och markeskiel. XLIII. Jtem bliffuer nogen goed mand forföert eller belöyet for osz, da skulle wi det ingen troe eller loffue giffue, med mindre end den som osz sligt sagt haffuer, hand wil det tilstaa vdi vor och Danmarkes riges raads nerverelse och vdi den andens paa hörelse, och findes hand da at före lögen, da straffes hand for lögen som wed bör. XLIII. Jtem bliffuer nogen riddersmands mand fredlösz for ærlige gierninger, da skal hand böde tiuge lödie marck for sin fred. XLV. Och effterdi det höyeste regimente vdi riget henger meest paa kongens persone, huilkett regimente kongen allene icke före kand, derfore skal kongen aldtid haffue en rigens hofmester, en cantzeler och en rigens marsk, som ere födde Danske mend af adel, huilke som kongen och andre rigens raad vdi rigens erende och sager til hans kongelig regimentes opholdelse skulle were behielpelige. om kongen wille besuerge nogen, were sig ædel eller v-ædel, dermed nogen kunde formeene, at kongen giorde hannom v-rett, da skal det were huer friet och obett for at giffue det rigens hofmester, kongens cantzeler och rigens marsk tilkiende och lade formane kongen, at hand forlader saadan hans foretegt, och dersom konningen icke da wil lade sig vnderwiise, huilket wi dog for osz wel giöre wille, da skal kongen strax vdlegge och opnefne den, som klager, en benefnt rettes dag, och da pleiye anklageren rett for rigens raad och nogle af adelen, som kongen och der til skal lade kalde och forskriffue, och for dennom stande huer mand til rette och hende och giffue, huad beskreffuen lands loug vdviser och giffuer. och skal rigens raad vdi tal[2]

---

[1] af mangler i B og C. [2] B og C tilföje: altid.

were trei och tiuge, och naar nogen af dennom ved döden afgaar, da skulle rigens raad och adel effter den anno 1645 gifne bewilling vdi den provincie, huor den död er, magt haffue sex eller otte at nafngiffue, huoraf samptlige rigens raad siden trei til osz skulle præsentere, och der af skulle wi en sette i rigens raad och ingen anden. mens naar nogen rigens hofmester, cantzeler, rigens marsk, rigens admiral, rigens cantzeler eller statholder vdi Norge bort döer, da maa rigens raad osz trei foreslaa, som same platz kunde betiene, huoraf wi en wille forordne och ingen anden den af dödes sted och embede at betiene, och alt dette til förste dannehoff eller herredage stille vdi werck, effter at nogen rigens raad er wed döden afgangen. XLVI. Jtem skulle wi annamme alle slotslouger och lehne vdi Danmark och Norge af wores elskelige Danmarkes riges raad, och bepligte wi osz paa wores kongelig eed at antvorde dennom fra osz, rigens raad, ædelinge och indföde gode mend i Danmark och Norge och ingen anden at holde til wor och Danmarkes riges raads haand igien, naar osz forstackett worder, och om nogen slots loug worder anderledes for wandlett, da skal det ingen magt haffue vden med menige Danmarkes riges raads raad och samtycke. ey heller wille wi afgifften paa same eller nogen anden lehne wed nogen nye paaleg forhöye eller genanterne forringe lehnsmendene eller almuen til besuering och afbrech, icke heller lehnene vdi rigerne ligge tilhaabe eller geistlig godz och lehne andre nogen end rigernes indfödde, canceliet vndtagen, forlehne, vden det skeer med menige rigens raads samtycke. skulle och ingen fra sitt lehn affsettes vden med de raads raad, som i den lands ende, huor lehnene ere beliggende, det samtycke, och giöres dennom witterligt, for huad sag den afsettes, och de raad da att sige och raade der paa, som de for menige rigens raad wille were bekient. XLVII. Ooch skulle Danmarkes rige were och bliffue et friet kaare rige, som dett er och aff arilds tid weret haffuer. XLVIII. Skal och icke nogen forandring eller forordning skee med mynten, vden det skeer med samptlige rigens raads[1] willie och samtycke. XLIX. Wi wille och haffue vores ordinarie hoffhaltung och residentz vdi Danmark och icke i fremmede herrers lande forreise vden med samptlig rigens raads raad, willie och samtycke. L. Wi wille och ingen commission enten inden eller vden riget giffue til nogen, som rigerne eller deszen indbygere kunde were til skade, ey heller nogen forbund med nogen oprette, bryde eller forandre vden med menige rigens raads fuldbyrd och samtycke, mens alt saadant rigernes welstand angaaende effter menige rigens raads raad och samtycke slutte och forrette. LI. Cronens regalier skulle wi icke vden samptlige Danmarkes riges raads raad, willie och samtycke lade vdföre, pantsette, afhende eller forandre, ey heller indkomsten til andet end rigernes nötte och gafn och vores

[1] C tilföjer: raad.

vnderholding och hofhaltning, huor wi ere, anvende och anvende lade, meget mindre vden riget vdföre, vden det ligerwiisz med menige rigens raads raad, willie och samtycke skeer och bevilges. LII. Herredage eller dannehof wille wi aarligen en gang otte dage effter pintze dag ved wores obne bref lade paabyde och siden holde, med mindre[1] rigens raad for wigtige aarsager anderledes got befinder. LIII. Bliffuer nogen adelsmand fangen i wores eller rigetz ærende enten i[2] krigs eller fredz tid, da skal hand löses igien af rigens middel. LIV. Jngen told, accise eller anden paaleg, i huad nafn det haffue kand, maa forvden samptlige Danmarkes riges raads samtycke paa bydes eller forandres, ey heller noger repressalier vdstedes. LV. Alle disze forbenefnte articler och huer særdeles, beplicte wi osz Frederich den tridie med Guds naade Danmarkes, Norges, Wendes och Gottes vdwalde printz och herre v-forbrodeligen och fast at holde wed alle puncter, ord och articler, som de vdviser och inde holder vden ald argelist i nogen maade, och dersom noget kunde forefalde, som kunde were imod denne wores handfestning, loug eller rett, och wi af de nerverende rigens raad icke skulle wille lade osz raade och sige, som wi nest Guds hielp icke formode, da skulle wi effter deres erindring pligtig were alle rigens raad at forskriffue och deres betenckende fornemme. giöre wi dett icke, naar det af osz begeres, da skal de tilstede verendes rigens raad pligtig were och self magt haffue at forskriffue deres medbrödre de andre rigens raad paa en beleilig sted til at bevege osz til det, som de eracte billigt och rette at were. lade wi osz enda icke vnderrette och raade, som icke er at formode, da stande rigens raad friet fore effter lands loug och rett at statuere och forordne det, som rett och billigt er, huor med wi osz skulle lade nöye. Och naar wi hyldet worder, skulle wi giffue denne handfestning fra osz beskreffuett med menige Danmarkes riges raads hender och forsegling bekrefftet och osz dervdi wed wores kongelig æd, Christelige troe och loffue forpligte same handfestning och andre ridderskabets och alle stenders offuer begge rigerne welherbragte privilegier, friheder, louge och statuter vdi vores croning tilbörligen at suerge, som sædwanligt werett haffuer. Och haffue wi til des ydermere vidnesbyrd och bedre forvaring, at sligt vdi alle maader holdes skal, som forskreffuet staar, hengt wores indsegel neden for denne handfestning, som er vort obne. bref. Giffuet paa Kiöbenhafns slott den 8 May aar 1648.

Vnder vort signett.
Friderich.

---

[1] B tilföjer: mienige. [2] i mangler i B.

28.

Frederik IIIs Haandfæstning af 6 Juli 1648[1].

Wii Friderich den tridie med Gudz naade Danmarchis, Norgis, Wendis och Gottis vdwalde konning, hertug vdi Sleiszuig, Holstein, Stormaren och Dytmerschen, greffue wdj Oldenborg och Delmenhorst, giöere alle witterligt, at efftersom wore elschelige Danmarchis rigisz raadt paa cronensz weigne och mienige riderschab wed dierisz dertil fuldmegtige her wdj riget effter dend stormegtigste och höybaarne förstisz och herris her Christian dend fierdis, Danmarchisz, Norgisz, Wendis och Gottis konning wor elschelig kiere her fadersz höyløfflige jhukommelszis dödelige affgang haffuer kiest, kaaret och vdualdt osz for herre och konning at wære offuer Danmarchis och Norgis riger, och menige giestlighed sampt kiöbstedmend det och beuilget och sambtöcht, huorjmod wj osz da haffuer forpligtet til worisz hyldning at giffue denne handfestning med worisz och mienige rigetz raadsz hender bekreffted fra osz beschreffuen, efftersom wj osz da derom med welbemelte rigetz raad haffde forenit, saa effterdj Danmarchisz rigisz raad och mienige riderschab sampt giestlighed, borgerschab, bönder och mienige jndbygere osz nu for dierisz herre och konning hyldet och suoret haffuer, da haffue wj nu derfore wdj dend hellig trefoldighedsz naffn med welbemelte worisz elschelige mienige Danmarchisz rigisz raad, som ehre her Corfidtz Wlfeld til Saltöe rider rigensz hoffmester, her Christian Thommesen till Stougaard rider wor canceler, Andersz Bille til Damszboe rigensz marsk, Offue Giedde til Thommerup rigensz admiral, her Christoffer Wrne til Aasmarck rider rigens canceler, Hanibal Sehested til Nöraggergaard stadtholder wdj wort rige Norge, her Mogensz Kaas til Stöffringgaard rider, her Thage Tott til Erichszhollmb ridder, her Christoffer Wlfeld til Suenstrup ridder, her Olluff Parszbierg til Jerned ridder, Jörgen Seefeld Christoffersen til Reffsz landzdommer wdj wort land Sielland, Gregersz Krabbe til Thostelund, Hansz Lindenou til Jffuersznis, Jffuer Wind til Nörhollmb, her Jörgen Brahe til Huedhollm ridder, her Frederich Ridsz thil Thygestrup ridder och Nielsz Throlle til Throldhollmb rigensz vice admiral effter bemelte worisz löffte, som til worisz

---

[1] Efter en i Geheimearchivet opbevaret Original paa Pergament (tre Ark sammenlagte in folio), her citeret som B, under hvilken Seglene, alle i sort Vox, hænge eller have hængt i sorte Silkesnore, först Kongens alene i een dobbelt Snor og derpaa Rigsraadernes i fire dobbelte Snore (fire i hver af de tre förste, fem i den fjerde). Seglene Nr. 2 (Hr. Corfits Ulfelds), 5 (Ove Geddes), 6 (Hr. Christoffer Urnes) og 14 (Hans Lindenows) have aldrig været paatrykte; derimod have, med Undtagelse af Corfits Ulfeld, Alle underskrevet. Varianter ere meddeelte efter en anden sammesteds bevaret Original paa Pergament, her citeret som C, der kun bestaaer af to Ark in folio, men iövrigt ganske har lignet B, blot at Ove Gedde har paatrykt sit Segl. Fra begge Exemplarer er Kongens Segl senere borttaget og hans Underskrift udskaaren eller gjennemskaaren.

wduelgelse och election schied ehr, giffuet denne forhen afftalde och besluttede handfestning beschreffuen, som effterfölger.[1]

55. Och dersom noget kunde forefalde, som kunde were jmoed denne worisz handfestning, loug eller rett, och wj aff de neruerende rigensz raad jche schulle wilde lade osz raade och sige, som wj nest Gudsz hielp jche formoede, da schulle wj effter dieris errindring pligtig werre alle rigensz raad att forschriffue och dierisz betenckende fornemme. giöre wj det jche, naar det aff osz begierisz, da schal de tillstede werrende rigensz raad pligtig werre och sielff magt haffue at forschriffue dierisz medbröedere de andre rigensz raad paa en beleilig sted til at beuege osz til det, som de eragte billigt och ret at werre. lader wi osz enda jche wnderrette och raade, som jche ehr at formoede, da stande rigensz raad friet forre effter landsz loug och rett at statuere och forordne det, som ret och billigt ehr, huor med wj osz schulle lade nöye.

Alle disze forne articler och huer serdelisz saauelsom alle andre stendernisz offuer begge rigerne welherbragte privilegier, friheder, louge och statuter bepligte wj osz Frederich dend thridie, med Gudsz naade Danmarchisz, Norgisz, Wendisz och Gottisz wdualde konning, wed worisz kongelig eed och Christelig troe och loffue w-bröedeligen och fast at holde wed alle disz ord[2], punchter, som de wduiser och jndholde, wden ald argelist i nogen maade, huorpaa wj till forrestaaende croning tilbörligen wilde suerge, som seduanligt werret och wore forfedre for osz giort haffue. och haffue wj til disz ydermiere windiszbyrd och bedre foruaring, at sligt i alle maader holdisz schal, som forschreffuet staar, henget worisz jndsegel neden for denne forne recess, som er vort obet breff, med welbemelte woris elschelige Danmarchisz rigisz raadsz jndsegel. Giffuet paa wort slot Kiöbenhaffn dend 6 Julij anno 1648.

Vnder wort signett.

Friderich.[3]

Christian Thomesen mpp. Anders Bille mppria. Offue Gedde mpp. Christoph. Vrne.

Hanniball Mogens Sehestett. Kaas ehandt. Thage eh. Thott egh. O. Christoff. eh. Vlfeld Olluff Christofferszen mpp. Parszberiigh eh. JörgenSeefeldt

Gregers Krabbe mppa. Hanns Lindenow mppria. Iffuer Wind eh. Jürgen Brahe mpp. Frederich Redtz egen hand. Niels Trolle mppria.[4]

---

[1] Artiklerne 1—54, der ere ligelydende med de tilsvarende Artikler i det foregaaende Nummer, ere ikke igjen aftrykte her, men blot Varianterne af denne Haandfæstning ere der anförte i Noter. [2] C tilföjer: och. [3] Kongens Underskrift er næsten helt udskaaren i B, gjennemskaaren i C. [4] Den följende Cassation findes blot i C.

Efftersom den rette handfestning[1], huoreffter in archivis flitig er bleffuen sögt, icke der er att finde, saa vilde wj samblige rigensz raad, adell, och deputerede aff geistlige och werslige stand hermed forneffte original sambt alle andre genparter haffue annulleret, till intett giort, dödit och mactelösz holdett och hansz ko. mtt. fra sin derpaa giort och afflagde æd udj alle maader uden nogen exception quit och frit erklerit. Till witterlighed under worisz egne hænder, Kiöbenff den 16 Octobris anno 1660.

J. Gerstorff mppria. O. Gedde mpp. Christoph. Vrne. Olluff Parszberiigh ehd. Jörgen Seefeldt Christopherszen mpp. Niels Trolle mpp. Mogens Höeg mppria. Henrich Rantzow mpp. Gunde Rosenkrandtz ehandt. Otthe Kragh mpa. Axel Vrop mp. P. Reetz. H Bielcke mp. Siwerdt Vrne. Hansz Schack mp. Jörgen Krusse egen handt. Jffuer Krabbe Tagesz. Nielsz Lycke mppria. Jörgen Rosenkrandtz egenhandt. Ch. Skell Jörgensön. Oluff Brockenhuusz. Erick Rosenkrantz ehhdt. Otto Powisch mppria. H. Friisz mp. Johann Brochenhus eghandt. Steen Brahe ehandtt. Kield Kragh mpp. Offue Juel mpp. Axel Sehested. J. Seefeldt. Jörgen Kaas mpp. Erich Banner. Mogens Friis mp. Christian Vrne Jörgensz. Jörrgen Lycke mppria. E. Kragh mp. Niels Banner mppria. Henning Powisch min egen handt. Johann Christoff von Körbitz ma. propria. H. Quitzow. Jurgen Reedtz mppa. P. J. Barstorff. Hans Oldelandt mpp. Hendrich Juel. Sten Hondorff mpp. Anders Sandberg mpp. Erich Sehsted ehandt. Hugo Lützow. Niels Juell. Marckuor Roedtstehn mpp. Jensz Juell egenhandt. Offue Brockenhus egenhandt. Sten Bille mpp. Tage Krabbe Jffuersz. S. Höegh Justszön. Jacob Rosencrans. Otte Skiel Christensönn. Hans Detlof Stensen. Othe Skeel Osön. Otto Bilde mpp. Mogens Kragh. Jens Rodstehn egen hand. L. Roedtstehn mppria. Niels Kruse mpp. Albret Skeell. Corfitz Trolle m. propria. Jörgen Skeell. Martinus Tancken mpp. Nicolas Günthelberg mpp.

Hans Svane paa sin egen och superintendenten af Aarhuus hands vegne. Anders Anderszön s. A. — Paa academiæ Hauniensis vegne haffuer jeg dette vnderschreffuet: Willem Lange. — Paa D. Peder Kraglunds vegne udi Ribe: Jens Skytte m. m. — Paa Riber capitelsz vegne: Ludwigh Pouch e. h. — Paa capitulits och ministerii vegne i Viborg: Johan Dirichson ehandth. — Paa Roeskild capitels vegne: Thomas Michaelson H. mpp. — Paa Aarhuus capitels vegne: Hans Rhumand m. t. — Paa ministerii vegne i Seeland: Ericus Olai. Christian Madtzön Tausen e. h. Peder Willadtzön mpp. Jenns Sörensszen Kaalundt. — Paa ministerij vegne af Vendelboe stigt: Jacob Hansen egh. Anders Anderszen. — Paa ministerij vegne j Aarhus stict: Jeszper Hanszön m. m. Christen Pederszön ehandt. — Paa ministerii vegne udi Riber stifft: Jens Skytte m. m.

---

[1] Herved maa menes Rigsraadets Exemplar; thi C, hvorpaa det er skrevet, er en virkelig Original; efter Holberg synes den at være det i Sjællands Stifts Landekiste nedlagte Exemplar.

Paa Kiöbenhaffns stads wegne: Hans Nansen eh. Christoffer Hansön. Fredrich Thuriszen mp. H. P. Klein mp. — Paa Riberbyis vegne: Carsten Thönniszen mppria. — Paa Christianszhaffns stadz weigne: Hans Seurensz. Hans Johanssz. — Paa Ottense byes wegne: Knud Jacobsz eh. — Paa Helszingörs byis weigne: Johann Hansz mppr. Hans Jenszen mpp. — Paa Kiöege byes weigene: Christenn Caspersz mpp. Detleff Bertram. — Roeskilde: Christen Stensz. — Nestedt bye: Peder Seierssz. — Slagelse by: Clemend Pederssz. Jens Knudsön. — Paa Kallundborg byesz wegne: Peder Trellundt. — Holbechs bye: Niellsz Nielszen. — Ringsted byes vegne: Claus Paulsz. — Slangerop byesz veigne: Hans Atke eg. h. — Wordingborg: Anders Koch eg. h. — Pröstö: Laues Skytte. — Store Hedding bye: Thileman Knudszöns e. haandt. — Stege by: Madtz Hansenn mpp. — Paa Nyekiöbings i Odtzherritt wegne: Dinis Anderszön eg. h. — Paa Olborig byesz vengne: Clausz Tommesz. Hansz Söffrensz. — Paa Aarhus byes wegne: A. Lydichsen mppria. Madtz Wærn egen handt. — Paa Wiborg byes wegne: Claus Christensz mppria. Peder Jensen Biering mppria. — Paa Randers byes veigne: Mickell Thyggeszen e. haand. Michell Söffrenszen. — Paa Colding byes vegne: Morten Nielsz Panck mpp. Baltzer Nielszenn mppria. — Paa Horszens byes weghne: Olluff Hansz ehandt. — Anders Nols aff Hiöring. — Aff Hobro: Christen Bering mpp. — Paa Ebeltofft byes wegne: Peder Jenszen Basze. — Paa Schagensz veigne: Clausz Tommesen. — Fyen. Paa Nyborgs byes wegne: Knud Wulff mpp. — Paa Medelfardtz byesz wegne: Hermand Friis. — Paa Bogensze byesz weigne: Hans Jörgenssz mppria. — Ex Assens: J. Mouritzön. — Langeland. Paa Rudkiöbings byes wegne: Morten Panck mpp. — Laalland. Paa Nackschoff byes wegne: Peder Mortensszen mppria. — Falster. Paa Nykiöbingsz byesz vegne: Jörgen Lauridtzen Lunt mpp. Hilarius Heine egh. — Stubkiöbing bysz wegne: Hans Wolszon mppria.

29.

Frederik IIIs Revers til Gejstligheden paa den udvalgte Prinds Christians Vegne, dat. 18 Juni 1650.[1]

Wii Fridrich den tridie med Guds naade Danmarchis, Norgis, Wendis och Gottis koningh, hertug udj Sledsuig, Holsten, Stormarn och Dytmerschen, greffue vdj Oldenborg och Delmenhorst, Giör alle witterligt, at eptersom rector och meeninge

[1] Efter en i Geheimearchivet opbevaret Original paa Pergament med Kongens Underskrift, med Huller til Seglsnore. Sammesteds bevares et ogsaa paa Pergament skrevet, men aldrig undertegnet eller beseglet Exemplar af den til Borgerstanden udstedte Revers (B), af hvilken Varianterne her meddeles.

professores vdj vniuersitetet her udj wor kiöbsted Kiöbenhaffn, disszligeste decanus och meeninge professores udj det kongellig adellig accademie Soröe, saa och biszperne sampt prouster och præster udj alle stiffterne, saa vell som prælater, canicher och meeninge capitel hosz alle domb kiercherne her udj riget till dend almindellig herredagh her vdj wor kiöbsted Kiöbenhauffnn ved deris afferdigte fuldmegtige och vdschued af huer accademie, stifft och capitul[1] nu samptligen haffuer eligerit och sambtycht dend höyborne förste och herre her Christian arffuing till Norge, hertug udj[2] Sledtzuig, Holsten, Stormarn och[3] Dytmerschen, greffue udj Oldenborg och Delmenhorst, woris elschellig kierre sön, till regementet[4], dersom Gud allermegtigste det saa haffuer forszeet, at hanns kierlighed wor döed offuerleffuendis worder[5], da haffue wij nu[6] der i muod paa wor kongellig trou och ære loffuidt och till sagt och nu med dette wort obenne breff loffue[7] och till sige, at saadan deris beuilgning och sambtyche iche schall komme forne vniuersiteter, biszper och capituler eller nogen aff dend gandsche geistlig orden eller clericie eller deris epterkommere till nogen forkrenchelsze paa deris statuter, frjheder och priuilegier i nogen made, medens[8] effterdj höybemelte worris elschellig kierre sön formedelst hanns kierlighedsz minorenitet och ringe alder nu iche, som i slig till fald fornödenhed vd kreffuer, med priuilegiers confirmation forne geystlig stand[9] kand forsiuffne, saa schall hanns kierlighed dog verre forplicht, förend hanns kierlighed intræder udj een fuldkommen regiering, at confirmere och besegle dend forne geistlig stand och orden, en huer udj synderlighed, deris statuter, priuilegier och frjheder, som[10] dennom aff ossz och frembfahrne koninger udj Danmarch naadigste vndt och[11] giffuene ere, saa vell som ochsza dend geistlige ordinandtze, som om religionen ehr vdgangenn[12], eptersom her udj riget haffuer vèrit sæduanligt, och frembfahrne koninger for hanns kierlighed giordt haffuer. Dissz till ydermehre windisbiurd och bedre foruaringh haffuer wj ladet hennge wort kongellig secret her neden forre och med egen hand vnderschreffuitt. Giffuet paa wort slot Kiöbenhaffn dend 18 Juny anno 1650.

Vnder wort zignet.
Friderich.

---

[1] Istedetfor „rector och meennige professores — stifft och capitul" B har: meennige borgerschabet udi kiöbstederne her udj wort rigge Danmarch nu till denne almindellig herre dag her udj wor kiöbsted Kiöbenhaffn ved deris afferdigte fuldmegtige och vdschued vdaff en huer bye ved en wisz ahntall aff deris middell. [2] B: till. [3] och mangler i B. [4] Istedetfor „till regementet" har B: till dissze kongerigers Danmarkis och Norgis regiering. [5] B tilföjer: effter det breffs och segels lydelssze de ossz wnderdanigst derpaa giffuet haffuer. [6] nu mangler i B. [7] loffue er ved en Skrivfejl gjentaget i A. [8] Istedetfor „vniuersiteter, biszper — medens" har B: dennom eller deris effterkommere till nogenn forkrenkelsze paa deris kiöbsteds priuilegier och frjheder j nogen mader, och. [9] B: forbemelte borgerschab. [10] Istedetfor „dend forne geistlig stand — frjheder som" har B: meennige borgerschabet udi kiöbstederne her vdj riget alle huis priuilegier och frjheder. [11] „vndt och" mangler i B. [12] „saa vell som — vdgangenn" mangler i B.

30.

Arvehyldingseden af 18 Oktober 1660 [1].

Arffuehyldingens æd.

Jeg N. N. loffuer och tillsiger att werre dend stormegtigste höjbaarne förste och herre, kong Friderich den tredie, Danmarkis, Norgisz, Wendisz och Gothersz konning, hertug vdj Schleszwig, Holsten, Stormarn och Ditmerschen, greffue vdj Oldenborg och Delmenhorst, min allernaadigste arffue konning och herre, saa well som hansz kongl. majtts kongl. huusz paa manlig och qvinde linie huld och troe, wiide och ramme hansz kongl. majtt och dett kongelige huuszis gaffn och beste, skade och forderff aff yderste formue att affwerge och trolig tiene hansz kongl. majtt, som en erlig mand och arffue vndersaatte well eyner och anstaar, saa sant hielpe mig Gud och hans hellige evangelium.

At dette er rictig effter den æd, som her vdi Danmarckes riige aff vndersaatterne till arfue hyldingen giort er, bekrefftes.

E. Kragh m. p.

31 a.

Souverainitetsakterne for Danmark, datt. Kjöbenhavn 1661 d. 10 Januar [2].

Wii vnderschreffne dend stormectigste höybaarne konning och herre, herr Friderich dend triedie, Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis konning, hertug vdi Sleszwig, Hollsten, Stormarn och Dyttmersken, greffue vdi Olldenborg och Dellmenhorst etc., vor allernaadigste konning och herre, hans tiennere och vndersaater, meenige kongel. rigens raad och adell [3], bekiende och giöre hermed [4] vitterligt for osz, vorisz arffuinger och posteritæt [5], att efftersom hans kongel. mayt udi denne forgangene beswerlige krigs-tiid iche alleniste hans kongel. maytz arffue lande och förstendomme, mens endochsaa hans kongel. maytz kongel. huusz, familie och egen kongelige

---

[1] Efter en af Kongens överste Secretair Erik Krag verificeret Transsumpt. [2] Trykt efter den af Rigsraadet og Adelen udstedte Akt (A), et Pergamentshefte in folio med Underskrifter og Segl i rödt Lak. Som Varianter meddeles de Afvigelser, der findes i de af Gejstligheden (B) og Borgerskabet (C) udstedte Akter af samme Slags, hvilke vel tidligere ere udgivne i Suhms Nye Samlinger I. 253—275, men efter tildels unöjagtige Afskrifter, og derfor her ere meddelte efter Originalerne, der begge ere udstyrede som A. [3] Istedetfor „meenige kongel. rigens raad och adell" har B: erche bischop, rector och professores vdj academierne, superintendenter, capitulares, prouster och prester vdj Danmarcks rige; C: præsident, borgermester och raad samt menige borgerskabs fuldmechtige vdj den kongele residentz- och hoffuit statt Kiöbenhaffn, saa vel som menige borgemester och raad samt fuldmechtige udaf alle kiöbstedernis indbyggere vdj Danmarcks rige. [4] „hermed" mangler i B og C. [5] B og C: arffuinger och effterkommere.

person wed denne crone haffuer woffuet och opsat, till med vdj samme fiendlige hastig offuerfald formedelst kongel. omsorig och tapperhed med gudz krafftige bistand samme crone, der den siuntis for menniskens öyene saa got som gandske at vere tabt, aff fiendens gewalt reddet och erholdet och osz omsider bragt vdj enn sicher och fredelig velstand, haffue wj, betrachtende de inconvenientzer, som aff forige waal-rettighed sig hid indtill haffuer tildraget och hereffter tilldrage kunde, jsierdelished at der wed god fortroelighed och sambdrectighed indbyrdes kunde til weye bringis, regieringen aff it hoffuit vdj fredz och feyde tiid bliffue administreret, sambt rigets beschiermelsze och securitæt aff wisze successorer detz bedre i act tagis och mainteneres, da haffue wj underskreffne alle och en huer, tillige med de andre dette rigets stender och ledemade, w-twungen och vden nogen hans kongel. maytz tilskyndelsze, anmoedning eller begiering, aff egen frie villie och goede betenchende, woris tilforn wd-walt och nue arffue konge, konningh Friderich dend tredie, Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis konning, hertug udj Sleszwig, Holsten, Stormarn och Dyttmersken, greffue vdj Olldenborg och Dellmenhorst &c. arffue rettighed till Danmårckes och Norgis riger sambt alle jura majestatis, absolut regiering och alle regalia for hans kongl. mayt och hans kongel. maytz ægte liffs-arffuinger och deres ægte descendenter och effterkommere, saa lenge nogen aff dennem till ere, paa mandelig och quindelig linie, som een absolut souverain arffue herre hyldet, sworet och becrafftet, saa som wii och saa confirmerer och stadfester med dette woris obene breff alle de acta, huilchen baade for denne forbemelte arffue-hylding eller och der effter ere passerede, sauit de denne arff-hylding angar, lige som de ord fraa ord her vdj ware ind fört. Och renuncierer for osz, woris arffuinger och effter kommere hans kongel. maytz sambtlige kongel. rigets raad och adell[1] dend handfestning, huilchen hans kongel. mayt anno 1648 den 8 Maji osz giffuet, och siden der effter den 6 Julij paa hans kongel. maytz hylding med da sambtlig rigets raad confirmeret haffuer, saa att dend hereffter skall were gandske dödet och mactislösz med alle sine gien parter, articuler, puncter och clausuler annulleret, som och saa allerede vdj sidst forleden 16 Octobris och 17 Novembris anno 1660 aff osz och sambtliche stenders fuldmectige annulleret er. I lige maader renuncierer wj dend aff hans kongel. mayt paa hans kongel. höyhed wor naadigste arffue printzes weigne udgiffne reverser[2], dateret Kiöbenhaffn den 18 Junij anno 1650, sawell som dend provisional-disposition, som anno 1651 den 9 Junij till Kiöbenhaffn er udgiffuen och alle det samme, som vdj recessen och ordinantzen strider imoed jura majestatis och huad ellers handfestningen gemesz i nogen tid ere slutet och publiceret, som kand billigen hentydis at vere imod denne arffue rettighed, souverainitæt och absolut regiering. Herforuden

---

[1] „hans kongel. maytz sambtlige — adell" mangler i B og C. [2] B og C: revers.

loffuer och tilsiger wj effter woris giort arffuehyldinngs æd och plict for osz, woris arffuinger och effterkommere hans kongel. mayt saawell som hans kongel. maytz ægte liffs-arffuinger och deres ægte effterkommende descendenter, mandelig och quindelig linie, wed denne dennem offuerdragen arffue rettighed imoed en huer at maintenere och forsware, liff, ære, godz och bloed med det kongel. huusz opsette och fra dette woris forsett udj beste form wed æd hans kongel. mayt och hans kongel. maytz æct liffs-arffuinger och deres ægte descendenter offuerdragen arffue-rettighed ej i nogen maader at wige, langt mindre under nogen prætext eller prætension, huad nauffn det oc haffue kand, at anfecte eller forurolige, jche heller udj nogen raad eller forsammling at vere, vdj huilcken herimod skulle tallis eller handelis, mens langt meere, naar imod forhabning sligt sig skulle til drage, saadant vden nogen persons anseelse voris allernaadigste herre och konge trocligen at abenbaare. Jligemaader efftersom hans kongel. mayt udaff synderlig kongel. gunst och naade sig haffuer erkleret, at jus primogenituræ hernest her i rigerne wed den kongel. arff-succession skall oprettes och disze konge riger hereffter ingen lunde deelis, mens de andre hans kongel. maytz ægte liffs-arffuinger och descendenter aarligen med en visze summa penge till deris reputerlich underhold afflegges, och saa Danmarckis och Norgis rigets securitæt och forsuar hans kongel. mayt och hans kongel. maytz ægte liffs-arffuinger och effterkommere ægte descendenters naadigst disposition allene er offuerdragen, saa stiller wi vdj hans kongel. maytz egen naadigste willie, iche alleniste huorledis regieringen hereffter skall anstillis, mend end och saa successionen sa vell paa mandelig som quindelig linie effter dödelig affgang (huilchen Gud allermechtigste naadigst lenge vill forbyde) bequemligst kand forsiunis, saa och saa huorledes det skall forholdes, naar nogen minorennitæt aff hans kongel. maytz ægte liffs-arffuinger och descendenter i fremtide vdj regieringen sig skulde till drage, huilchen sidste villie skall være osz, voris arffuinger och posteritæt sambtl. kongel. rigens raad och adell[1] som enn fundamental-low och offentl. forordning, och aff osz vdj all vnderdanighed med all sine clausuler formedelst tillforn wed æd bekrefftit arffue hylding bliffuer effterkommed, saa at hans kongel. mayt och hans kongel. maytz ægte liffs-arffuinger och effterkommere descendenter vdj ingen maader enten hemlig eller aabenbarlig vdj deris arffue regierings-possession aff osz, woris arffuinger och posteritæt skall bliffue turberet, mens langt meere imoed alle och en huer, huem det vere kunde, vdlendisch eller jndlendisch, som imod hans kongel. mayt, hans kongel. maytz ægte arffuinger och descendenter saa vell som voris nue bevilligede arffue-rettighed skulle handele eller talle, med liff och leffnit, godz och bloed trolig hanthaffue och forsuare, fraa huilchen skyldighed osz, voris arffuinger och

---

[1] „sambtl. kongel. rigens raad och adell" mangler i B og C.

effterkommere ingen venschab, ej heller fientskab, fryct och fare, gauffn och skaade, had, affwind eller nogen mennischl. list och aarsag vdj ringste maader skall affwende. Att dette forskreffne aff osz alle och huer saa vell som voris arffuinger och effterkommere vden alt swig och argelist vdj alle sine puncter och articuler holdes och effterkommes skall, detz till vitterlighed och ydermere forsichring, haffuer wj dette med egen hender vnderschreffuit och med woris adlige[1] signeter bekrefftit. Scheet vdi Kiöbenhaffn dend tiende Januarij anno eet tusend sexhundrede een och trediesindstyge.

Joachim Gerstorff m. mea. Hansz Schack mp. Hanniball Sehestett. Peter Reetz. Christian g. z. Rantzov. Christoph. Vrne. Olluff Parszberiigh egen haanndt. Jörgen Seefeldt Christopherszen mpp. Niels Trolle mpria. Henrich Rantzow mpp. Gunde Rosenkrandtz e. hand. Otthe Kragh mppa. Axel Vrop mp. H. Bielcke mp. Henning Powisch min egen handt. Jörgen Bielche mpp. J. Chr. v. Körbitz manu propria. Offe Schade.

Peder Langhe eg. hd. Jffuer Krabbe Tagesz. Erik Lunov egenn haandt. Jörgen Krusse egen handt. Niells Parsbergh eg. hanndt. Maltte Clasen Seestedt egen handt. Sthen Bilde. Nielsz Lycke mpp. Jörgen Marsuin egen handt. Henrick Tott e. handt. Hans Bille mppria. Erich Grubbe m. p. Offue Blick. Jörgen Rosenkrandtz. J. Seefeldt. P. Seefeldtt. Offue Juel mpp. Otto Powisch mppria. Mogens Friis mpp. Jurgen Reedtz mpp. H. Wind mpp. Erich Banner. Axel Sehested. Morten Schinckell mppria. Corfitz Trolle mpria. Erich Quitzow mpp. Erick Rosenkrantz eghdt. Claues Dyre egen handt. Jennsz Bildt Ottoszön egen handt. Chlaus Juell mp. Lauritz Powisch. Marckuor Roedtstehn mp. Siffuert Brockenhuus mppia. Niels Juell. Præben Banner. Eyller Effuertt Banner mppria. Hans Oldelandt mpp. Woldemar Skram. Hendrik Mund egen hand. H. Giöe eghd. Thönne Jull ehd. Corffitz Wlffeldt mm. Hans Arenfeldt Nielszen egen haand. Anders Sandberg mpp. Otthe Friis egen hand. Hening Quitzow. Werner Parsberg mpp. Anthonij Reedtzs mpp. Kieldh Kragh mpp. Niels Kaasz mpp. Nielsz Sehested. Otte Skiel Christensen. Hanns Juell mppria. Jacob Seefel mppria. Jffuer Krabbe Jacobsz mpp. Woldemer Daa manu mea. Lauritz Below mpp. Magnus Rosenkrantz eghd. Ebbe Gyldenstiern e. handt. Mogens Kragh. Knud Vrne Jörg. mm. Christian Vrne Jörgensen. Hansz Wolff Mulheim. Mogens Kaasz Jffuersen ma. pp. Jacob Sparre mpp. Envold Kaasz egen haandth. Hertvig Kaasz Jffuersen mp. Jörgen Skeell. Frantz Rantzouw egen handt. Christen Skell Jörgensen. Marc. Rothsthein P. mppa. Kaje Lycke mpp. Hans Rostroup mppria. Hack Vind mapp. Erick Blick. Albret Skeell. Erich Kruse. S. Höegh Justszön. Erich Kaasz. Mogens Kruse.

[1] „adlige" mangler i B og C.

Christopher Bilde. Egert Abildgaardt. Erich Hoegen eigen handtt. Hendrich Juell. Axell Juell Nielsen. Peder Juell mpp. Bernt Due. H. Friisz mpp. Christen Skiel. Georg Due. Offue Brockenhus egenhandt. Hans Detlof Stensen. Wldrich Sandberg mpp. Friedrich Sass egen handt. Christen Lange Hendrichsen mppria. Jesper Wognsen mp. Gior Galtt egen hand. Jörgen Harttuig min egen hand. Tyge Below egen hand. C. Wind Jvr. mppa. H. Gyldenstiern ehaandtt. Niels Banner mppria. Henrich Dettleff G. v. Holcken. Ottho Krauffsze egen handtt. Christian Vrne mp. Henrich Marchdanir mppria. Erich Sehsted ehand. Tage Krabbe. Erich Bilde mppria. Christian Christopher G. v. Holk. Jochiim Frederick Steno. Otto Bilde mppria. Laurittz Skinkell egen handtt. Steen Brahe egen handtt. Knud Bille ehdt. Peder Brockenhusz min egen handt. Preben Brahe mmppria. Rudolph Abraham von Puttbusch. Erick Brochenhus egen handth. Knud Vrne Siffuerszen mppria. Hanns Wrne mppria. Henning Valckendorff mpp. Hugo Lützow. B. Rosenkrantz. Henrich Lindenow mpp. Johann Dippold von Dehn Rottfelser. Erich Kaasz mpp. Sten Hondorff mp. P. J. Barstorff mppria. E. Kragh mpp. Oluff Rosenkrandtz. Enwold Paszberch. Ebbe Rosenkrandtz. Knud Gedde mppria. Otto Rantzou. Marcus Giöe Falcksen egen hand. Niels Rosenkrantz. Hendrich Rantzov. Christian Lindenow. Jensz Juell. Joachim Friderich Wind m. m. Mons Giöe. Christopher Orning mp. Hans Wind mm. Niels Kruse egen haand. Erich Rothsteen mpp. Christopher Parsberg mpp. Brostrop Gedde mppa. Ch. Lindenau. Matthias Budde mppria. Hans Arenfeld Mogensön. Othe Skeel Osön mppria. Jacob Grubbe mpp. J. Friis. Christoffer Sehestedt. N. Parsberg. Christian Daa egen handtt. Eiller Holck. Burge Trolle. Holger Trolle. Herluff Trolle. Henr. Willemsen Rosenvinge mppa. Jens Gagge egen hand. Jens Rothsteen Knudson m. m. Alexander Grubbe mpria.

I B lyde Underskrifterne:

Hans Svane. Johan Wandall acad. Hafn. rector. Albertus Mejerus p. t. acad. Soranæ decanus. Georgius Witzlebius. Thomas Banng m. m. Anders Andersen d. Lauritz Jacobszen s. F. Peder Jensen Kraglund. Johannes Brochmand. Johannes Müller. P. Scavenius. Petrus Resenius. Thomas Bartholinus. Christianus Ostenfeld. Erasmius Bartholinus. Erasmus Joh. Brochmand. Erasmus Envaldus Brochmand. Jacobus Finck. Peder Spormand. Biorno Sever. Drachardus. Johannes Zoëga. Bartolus Bartholinus. Erasmus Poulsön Vinding. Willem Lange. Jörgen Eilerszön. Christian Stenbuch. Janus Birkerodius. Daniel Matras. Envaldus Nic. Randulffus. Thomas Michael Hein. Johann. Petræus Calundan. Simen Wibe. Joannes Francisci Trojel. Ludovicus Pouchius d. cap. Rip. can. notar. & p. t. proc. m. m. Nicolaus Georgii Serupius. Nicolaus Joannis scholæ Viburg. rector et canon. Petrus Vilhelmi Paludanus ss. theol. lector et canonicus. Laurentius Bordingius ss. th. lector et can. Aarh. Christianus Nicolaj Frisius pastor ad ædem d. v. et can. Aarh. Johannes Rhumannus

pastor ad ædem d. Clem. et canonicus Aarh. Nicolaus Nicolai Krog sch. Arh. rector et ibm canonicus. Johannes Johannis Lonburgius ad d. Clementis comminister et canonicus Arhus.

Ministerium udj Siælands Stifft.

Ericus Olaj. Andreas Johannis. Michael Henrici. Nicolaus Spend. Daniel Pfeiffius. Joannes Justi. Erasmus Büsing. Georgius Harder. Nicolaus Severinj. Johannes Claudij. Valentinus Merchell. Georgius Laurentij Amnisylvius. Michael Severinj L. Benedictus Olaj. Matthias Hildebrandus. Erasmus Olaj Hafn. Erasmus Munchius. Henricus Henrici G. Petrus Christ. Henricus Thomæ Ger. Matthias Magni. Petrus Hopon. Johann. Matth. Chiusius. Jens Jenszön. Johannes Canuti ehd. Olaus Laurentii Holb. Henricus Martini Everd. Axelius Joännis Grove. Severinus Arnoldi Snand. Laurentius Georgii N. Christianus Danielis. Franciscus Laurentii. Nicolaus Francisci. Nicolaus Kruse. Andreas Canuti. Nicolaus Severini Qvistinus. Petrus Petri Chornæus. Severinus Pauli Jud. Gotl. Petrus Jacobi Birck. Byrgerus Johannis. Chilianus Magni Norholmius. Petrus Johannis Howius. Christiernus Sev. Seröe. Nicolaus Severini Baner. Johannes Johannis Windef. Nicolaus Joan. Bang. Petrus Petræus. Henricus Bucchius. Christophorus Johannis. Nicolaus Francisci. Vagnerus Sueno. Petrus Joannis B. Severinus Sev. Gl. Andreas Gregorius. Petrus Michaëlis Schelderup. Henricus Goïsmannus. Christianus Matthiæ Tavsanus. Claudius Johannis. Frandzts Hanszen. Nicolaus Torm. Nicolaus Andreæ. Jvarus Ennevaldi Broch. Andreas Clem. Neob. Joännes Sev. Kaalund. Nicolaus Laurentii G. Johannes Andreas L. Paulus Jacobi R. Laurentius Jacobj. Ericus Joan. Nicol. Pet. Hiöring. Andreas Johannis. Joannes Chr. A. Johannes Paulinus N. Pors Munch. Laurent. Vinter. Michaël Nicolai. Christ. Sev. L. Matth. Eras. Nicolaus Petrj. Laurentius F. Cervinns. Casper Erici. Petrus Thomæ. Petrus Andreæ. Johannes Rostorp. Achilles Toxotius. Petrus Erasmj. Oluff Christensönn. Simon Nicolaj. Johannes Thom. Nicolaus Petri. Thomas Rariis. Martinus Vindingius. Janus Runchelius. Bernhardus Henricj. Matthz Hanszön. Johannes Petræus. Nicolaus Nicolai. Johannes Johannis. Johannes Petri. Andreas Nicolai. Biörno Andreæ. Ericus Andreæ. Ericus Magni. Johannes Olai Slang. Matthias Michaëlis. Severinus May. Fridericus C. Drejer. Nicolaus Laurentj. Christianus Friderici. Nicolaus Petræus. Nicolaus Petri Ag. Jacobus Johannis. Joh. Ca. Lundius. Erasmus Petrj Holbech. Christiernus Martini. Jacobus C. Helw. Matthias Jacobi. Christiernus Nicola. Andreas Th. Scotus. Th. Lyngbye. Oliger Andreas Boeg. Joannes Tranius. Christianus Nicolai. Madtz Hansön. Eschillus Bartholinus. Nicolaus Bögv. Johannes Erasmi. J. Barchm. Petr. Chr. Wiv. Joh. Chris. Viw. Franciscus Petri. Johannes Nicolaj. Janus Danielis. Petrus Severini B. Conradus Petri H. Andreas Richardi. Olaus Matthiæ. Johannes Petri. Ludovicus Herfurt. Michael Matthiæ. Christiernus Svenonis. Niels

Lauritsen. Johannes Cl. Rosing. Erasmus Ivari. Franciscus Andreæ. Casparus Henrici R. Laurentius Martini. Severinus Jani. Fridericus Eisenbergius. Nicolaus Nicolai. Peder Willadtzsen. Jacobus Jani. Casparus Hammerm. Thomas Georgii. Jffuer Hansen. Madtz Sörrenszön Lembvig. Andreas Matthiæ. Chilianus Martini. Ebbe Jensön B. Johan. Corvin. Martin. Chæitum. Michael..... Augustinus Joh. Christophorus Johannis. Matthias Hofdingius. Matthias Prommus. Johannes Motzfeldius. Severinus Nicolai. Jacobus Koefod. Johannes Georgij. Jacobus Lynge. Gregorius Michaëlis. Petrus Andr. Janus Petri. Petrus Sven. Christ. Farsovius. Andreas Ericius. Nicolaus Christiani. Petrus Jacobi Wormius. Jens Due. Jens Pedersen Thodberg. Johannes Tavsanus. Johan. Sever. Matthias Sever. Ericus N. Lyndius. Andreas Georgii. Henricus Tychius. Joannes Paulinus. Wilhelmus Damiani. Petrus J. Faxe. Nicolaus Wrang. Laurentius Hammer. Nicol. Hier. Knopf. Daniel H. Knopf. Johannes Povchius. Jonas Schonwig. Joannes Johannis. Matthias Georgius H. Johannes Sigvardi. Andreas Nicolaj T. Hilarius Petri Gad. Joannes Andreæ H. Paulus Hallerius. Laurentius Petri. Johannes Bacher. Georgius Laurentii. Johannes Christophori. Thomas Clavdii Jeger. Axelius Jacobi Sandb. Laurentius Christophori Wgerlosius. Michaël Petri. Joännes Spend. Georgius Erasmi. Jacobus Johannis. Johannes Vilhadi. Albertus Samuelis. Arnoldus Andreæ. Severinus Torchilli H. Carolus Torchillius. Matthias Georgij. Petrus Petri Hiennius. Martinus Joannis Rönnebechius. Christianus Spend. Nicolaus Petræus. Petrus Nicolai Calwndanus. Franciscus Andreæ f. Erasmus Matthias Foburg. Everhardus Andreæ. Johannes Claudius. Lydichius Hilarii. Albertus Christiani. Erasmus Johannis. Johannes Nicolaj. Johannes Jani Wiburg. Nicolaus Francisci Br. Johannes Sagittarius. Petrus Olaj Hafn. Christianus Rosædallinus.

Falster.

Johannes Theophilus. Georgius Matthiæ. Matthias Johannis P. Balthazar Masqvedelius. Jessæus Jessæi. Christianus Jacobi Falst. Nicolaus P. Bredalinus. Laurentius Nicolai. Michaël Joh. Vindingius. Casparus Jacobæus. Petrus Christierni. Georgius J. Crusius. Christophorus Joh. Bech. Georgius Laurentij. Franciscus Bruun. Janus Petri. Johannes Stephani Fal. Nicol. Munchius Hafn. Janus Olaj. Matthias Escheldorp. Erasmus Petri Scarvinus. Claudius Heiche.

Lolland.

Canutus Lerche pr. Claudius Janæus. August. P. Schandorph. Olaus Christiani. Richardus Johannis Suenop. Petrus Erasmius. Georgius Canuti Ellegaar. Jacobus Christierni. Andreas Grönnebechius. Johannes Bredallinus. F. F. Franzius. Severinus Morsinus. Erasmus Simonis A. Jacobus Claudius pr. Bertramus Bertrami. Matthias Lerche p. f. m. m. Christiernus Arröensis. Canutus Christ. Brun. David Stigelius. Johannes Johannis. Andreas Canuti Krag. Johannes Johannis Hammerus.

Joh. Johan. Schelschorensis. Laurentius Johannis Capellinus. Laurentius Johannis Langlandus. Severinus Joannides. Canutus Ericius Pontopp. Laurentius Martini. Paulus Pauli. Johannes Justini. Jacobus Cuningham. Lavrentius Horbelovius. Christianus Canuti. Johannes Johannis. Gregorius Erasmi. Laurentius Mich. Acilius Johan. pr. Henricus A. Brunovius. Bartolus Nicolaj. Johannes Laurentij. Johannes Johannis. Petrus Petræus. Johannes Clavdius. Matthias Lerche. Johannes Ovenius.

Langeland.

Torchillus Christierni pr. Johannes Francisci. Paulus Andreæ. Gotofredus Johannis. Dionysius Joannis pr. Jacobus Petræus. Ericus Christiani Humblius. Petrus Canutius. Justinus Christiani Humblius.

Erröe.

Otto Jacobi pr. Erich Rasmusen. Philippus Dominici. Johannes Torsenius.

Als.

Petrus Conradus. Andreas Brandius. Petrus Nicolai. Laurentius Pauli. Andreas Beyrholmius. Georgius Crucovius. Johannes Gentzmerus. Johannes Monrad mp. Steno Rhodius. Christianus Laurentii. Johannes Canuti Kragius.

Fyen.

Petrus Nicolaj S. Janus Severini. Joannes Jonæ. Laurentius Nicol. Nicolaus Christophorj. Andreas Erasmi. Joannes Magni. Magnus Jani. Petrus Jani. Matthias Gregorii. Matthias Canutj. Johannes Frisius pr. Johannes Mulenius. Henricus Christiernius. Lavrentius Erasmius. Johannes Nicolaj. Johannes Jacobj. Petrus Canutius. Erasmus Erasmius. Nicolaus Martini. Johannes Olavius. Petrus Christianus pr. Johannes Severini Leth. Johannes Nicolai. Broderus Broderi. Matthæus Reutze Pomer. Johannes Matthiæ. Tycho Laurentii. Fridericus Brand. Nicolaus Matthiæ. Nicolaus Petri Brun. Laurentius Christierni Vellejus. Hermannus Beckius. Nicolaus Bangius. Andreas Christierni Rip. m. m. Laurentius Benedictus. Clavdius Lavrentii. Alexander Jacobi Hirtznach. Petrus Petri. Jacobus Ericius. Henningius Achthonius. Georgius Jacobj. Petrus Georgius. Erasmus Johannis. Severinus Joannis. Laurentius Andreæ. Jacobus Johannis. Nicolaus Canutius. Petrus Buchelmannus. G. . . . . Canuti Kragius. Johannes Gregorii Neoburgensis. Jacobus Ludovicius Soranus. Justinus Ludovicius Soranus. Joannes Erasmi. Johannes Jacobj pr. Aegidius Johannis. Georgius Nicolaj. Laurentius Henrici. Andreas Erasmi. Bartholus Wichman pr. Laurentius Matthiæ. Andreas Thomæus. Johannes Sperlingius. Petrus Nicolai. Johannes Olai. Nicolaus Kragius. Claudius Petri pr. Johannes Christiernj. Nicolaus Christianus. Otto Erasmj. Claudius Barfodius. Michael Petri. Pouell Bagger pst. Olaus Thestrup. Petrus Erasmi. Andreas Paulinus. Lauritz Jensön T. Cornelius Olai. Claudius Nicolai. Johannes Petri. Georgius Johannis pr.

Lauritz Christ. Canutus Petrj Goesius. Erasmus Svitzerus. Carolus Petri. Nicolaus Petri. Nicolaus Sassius præpos. Andreas Eschillj. Henningius Clavdij. Johannes Georgii. Joannes Pauli. Petrus Jani. Gregorius Petri. Johannes Andreæ. Dethloff Monrad. Canutus Pauli. Johannes Christierni. Christiernus Laurentij. Johannes Christierni Naur. Georgius Bangius. Andreas Bartholi. Nicolaus Erasmi. Johan Henrichszen Goszman. Hansz Hanszen Aalborg. Jesper Lauridtzön Schmidtt. Hans Berthelsön. Povel Jörgensön. Andersz Hansszen Fabritius. Jacob Erichson. Lave Pedersszen eg. handt. Laurentius Georgius Rön. Söffren Thomeszön. Peder Rasmusszön Thestrup. Fredrich Alexanderszen.

Riber-stifft.

Ansgarius Severini P. C. Janus Jani. Albertus Jacobi. Nicolaus N. Bögwad. Christianus Matthiæ A. Ansgarius Magni. Johannes Lagonius Vellejus P. R. Nicolaus Petri Kraglund. Ansgarius Bucchius. Matthias Pauli Bucchius. Joannes Bucchius. Petrus Georgii. Christianus Olavius. Petrus Georgii R. Nicolaus Christierni Wardensis. Nicolaus Laurentij. Holigerus Severini. Erasmus Joannid. Matthias Nicolaj. Georgius Petri pr. Matthias Andreæ Bredallinus. Magnus Joannis. Paulus Georgii Astrupius. Gregorius Petri. Severinus Svenstrup. Petrus Christiani pr. Cornelius Georgij. Olaus Bangius. Severinūs Jani. Georgius Joh. Arpius. Nicolaus Petri. Joannes Gregorii. Nicolaus G. Frisius. Simon Johannis. Joannes Andreæ Bendstrup. Johannes Jeremiæ Wolff. Severinus Justi Horsdalinus. Joannes Christierni Wandel. Ottho Sev. Wrold. Georgius Laurentij Fogius. Claudius Claudii pr. Lago Johannis. Ægidius Nicolai Bröns. M. Ingvardus Nicolai pr. Janus Michaelis. Broderus Petri. Fridericus Koch. Nicolaus Petri. Nicolaus Johannis pr. Petrus Claudij, Nicol. Laur. Rind. Jac. Petr. Oporinus. Michaël Johannis. Paulus Christ. Petr. Petri. Johannes Enevaldi. Severinus Petri. Joannes Severini. Laurentius Canuti Cart. pr. Canutus Cl. Barfodius. Olaus Christiani Tofft. Matthias Martini Morsinus. Andreas Joh. Rostenius. Benedictus Jacobi War. Petrus Jani Grönholtt. Andreas Erasmi Spandeth. Jacobus Simonis Seirupius pr. Gregorius Christierni G. Christiernus Heennius. Johannes Jacobj Distelberg. Johannes Sthenius pr. Johannes Laurentij. Christiernus Nicolai Bredstrup. Christianus Olai Lönneus. Paulus Christierni. Joannes Severini pr. Petrus Joannis. Lambertus Pauli. Martinus Christiani. Janus Schytte pr. Christianus Claudij. Lago Envaldi. Augustinus Miller. Jvarus Gregorij Hemmetthæus pr. m... Petrus Georgij Jellingius. Petrus And. Hierm: Johannes Nicolai. Christianus Petri. Joannes Albinus. Gregorius Joannis. Nicolaus Paulinus pr. Severinus Christianj. Christianus Petri B. Severus Severini. Escherus Eliæ. Canutus Paulj Colding. Canutus. Olai. Christian. Petri. Andreas Christiani pr. Paulus Nicolai Grummius m. m. Jens Thomisen. Laurtz Christensen. Nicolaus Nicolaj. Christ. Christ. Laurentius Thommissen. Janus Nic. Dybech. Severinus Petri Winding. Joannes Mich. Findius.

Jens Christensön pr. Christianus Petri. Severinus Joannis. Nicolaus Severinj. Ericus Nicolai. Canutus Georgii Cold. Christianus Hortulanus pr. Jens Madtzsön. Claudius Olaj. Jens Oleszen. Laurentius Gregorii. Jngvarus Abrah. Hendrich Frich. Peder Söffrensen Bhie pr. Godsche Berthelsen. Peder Christensszen m. m. Matz Simonszön m. m. Christ. Christ. N. Daniel Dallhoff. Thomas Petri. Joannes Martini. Jens Christenssen Jegind. Jens Christenszön pr. Bertell Henrichszen. Laurentius Jani. Christianus Joannis. Joannes Andreæ. Nicolaus Christiernj. Janus Olai. Nielsz Nielszen V. Laurent. Bording Ch. f. pr. Niels Christensön. Matthias Andreæ. Petrus Christianj. Andr. Jac. Hegelund. Sveno Petri Oporinus. Matth. Christ. Brun.

Wiborig-stifft.

Laurentius Trane pr. Joannes Ostenfeld. Anders Christensen. Chilianus Schevius. Jacobus Uldenius. Jens Sörenssen Lund. Jurgen Matthiszön. Niels Michelszön. Knudt Nielszön Adrup. Jens Nielsön pr. . . . . handt. Svend Pederszön Farstrup. Christen Anderszön. Madtz Pederszön Farstrup. Anders Jensen. Jens Pallesen. Jensz Lauridtzen. Christen Pederszön pr. Christopher Jesperszön. Jens Christensön. Niels Christenszön. Dithleff Hanszön. Olluff Tornsön. Amdj Pallesen. Jesper Pedersön Lindholt pr. Hans Jacobszön. Thomes Lauritzön. Anders Lauritzsön Aag. Eiler Munch. Söffren Hanszen Wiborg pr. Jörgen Jensön. Thomas Witisön. Niels Lauridtzön. Lavridtz Thomæsön. Jacob Hansön. Andersz Hansszön. Paulus Christiani. Hans Thomiszön pr. Jens Pederszön. Jens Pederszön Farstrup. Jsaac Christensön. Hans Poffuelszön. Jens Olleszön. Gabriel Christoph. L. præp. Nicolaus Martini. Peder Anderszön. Christen Anderszön H. B. Just Nielsön. Peder Pederszön Bay. Jacobus Faber pr. Canutus Erici. Martinus Matthiæ. Nicolaus Strangius R. Joannes Holdst. Petrus Turni Ryæus. Nicolaus Andreæ. Andreas Petri. Jens Lauridzön. Melchior Michelszön pr. Henrik Detloffsönn. Christen Söffrensön. Jacob Christenssön. Bertram From. Petrus Christiani. Daniel Joannis. Christianus Nicolaj. Christianus Laurentij. Martinus Theochari. Franciscus Christianj pr. Lavrentius Joannis Ostedio. Olaus Canutius. Petrus Bering. Nicolaus A. Lundsgaardus. Ole And: Bras: Andreas N. Paschatius. Peder Jenszön pr. Mauridtz Jensön. Christen Christensön. Anders Christensen. Peder Jörgenssen pr. Jens Jenssön Sörslöff. Michell Jenszön. Nielsz Pederszön. Niels Eschisön. Joen Jenssön. Peder Mogenszön Curj. Claus Christenszön. Peder Laszön pr. Peder Byreszön. Niels Christenszön K. Jens Christenszön. Erich Martenssen Kier. Bertel Anderssön Skött. Anders Nielszön pr. Anders Christenszön Kaae. Söffren Knudszön. Madtz Mortensön. Matz Johansen T. Gudde Hansszönn.

Aalborg-stifft.

Joannes Jvarj pr. Canutus Joannis. Anders Perszön Sterm. Jens Mickelsön. Claus Christophersön. Olluff Jenssön. Knud Oluffsön. Christen Graffuerszön pr.

Michel Nielszön. Jffuer Pederszen. Madtz Knudszönn Solb. Christen Jensön. Madtz Schytte. Jffuer Jacobszön. Anders Anderszen mpp. pr. Niels Skytte. Anders Jensön. Christen Christophersön. Jens Nielson Lundsgaardt. Peder Mortenszen pr. Jens Hegelund. Hans Nielsön Resen. Peder Jacobsön. Jens Anderszön. Niels Andersön. Jensz Kieldsön. Povil Christensön Paasche pr. Anders Nielsön Hieboe. Anders Nielszen. Jens Christenszen. Berthell Christensen. Povel Jensön. Nielsz Oluffsen Hillersleff pr. Olluf Jacobsz. Oluff Adzersz. Peder Christensen. Christen Nielszön. Hansz Nielsön. Anders Kieldsön. Anders Anderszön Vadom pr. Niels Anderszön Aslovius. Thyge Clauszönn T. Peder Kieldsön. Hansz Josteszen Biere. Lauers Nielszen pr. Jens Jenssön M. Peder Nielsen. Anders Olluffsön. Hendrich Pederszen. Nicolaus Laurentius pr. Michael Christiani. Theocharus Nicolaj. Severinus Lamb. Hans Lauritzön Lunde. Hans Tancke. Petrus Christiani. Andreas Nicolaj. Otthe Jacobsön pr. Rubecus Christiani Humblius. Axelius Joannis Ursinus. Petrus Petri Hosbondius. Jacob Thomsön Mum. Niels Mortens. Biörn Andersön. Hans Eriksön pr. Nathanael Pederson. Axell Jacobszen. Effuert Röring. Claus Hansön Bang. Christen Pederssön Skagen. Christen Jensön. Madtz Jensön. Christen Giertszön pr. Michell Pedersön. Lauridtz Jensön Biörn. Peder Andersen R. mpp. Rasmus Rasmussön. Oluff Jensszön. Hansz Lucaszön pr. Jacob Söffrensz: Bj. Lauritz Poulszen. Jacob Otthesön. Anders Hansön pr. Bent Hansszen. Hans Christensz. Thomis Henrichsz. Jörgenn Jacobsön. Gregers Davidzönn. Jacob Hansen. Jacob Pouelsön.

Aarhuus-stifft.

Thor Jensen pr. Peder Christensen s. m. Sören Poffvels. Niels Christenszön. Daniel Severini. Peder Berntzen. Willatz Nielsön mpp. Pouel Jensön. Geert Christensön. Henrich Oluffszön. Jens Nielsön. Oluff Oluffsön Wordingborg. Sören Hansen Benzon. Jens Bloch. Jörgen Christensen. Jens Klog. Berthell Frandtzönn. Hans Lauritzön pr. Nielsz Knudszen. Peder Jensön Brasch. Söffren Pedersen Asferg. Jens Johansön Kall. Jffuer Hansön Abelln. Peder Lauritzen B. pr. Hans Hansön Aarsleb. Jensz Hanszön Trige. Peder Jacobszon. H. Hanssen Ölgod ehandt. Peder Nielsön. Christen Oluffszen. Esche Mattzön. Esche Lauritzön. Peder Knudszön. Christen Jensön pr. Jens Matszön. Rasmus Nielsön. Jörgenn Söffrensönn. Jacob Thomeszönn. Hans Pederszön Capel. Söfren Sörnszön Nadtzen. Lauridtz Raszmuszön Ledemarck. Niels Christenszön. Jacob Hanssön Brun. Lauritz N. Fog pr. Söffren Chieldsön. Peder Söffrenszen Qvist. Sven Söfrensen Leth. Niels Rasmussön. Olluff Christensen. Christen Lucason. Rasmus Rytter pr. Peder Sommer. Jens Christenszen. Knud Eskesön. Niels Mogenszön. Jacob Söffrensszön. Albert Jenssön. Jens Niellssz. Christen Rasmuszön. Christen Christensön. Jens Pedersen Hadsteen. Sören Albretzön. Niells Nielsönn. Rasmus Fris. Frantz Nielszön. Jenns Lauritzön

præp. Jens Pedersszön. Rasmus Nielsön. Raszmus Christensön. Peder Jensszön. Nielzs Sörensen Örsted. Hans Nielsön. Jensz Nielszön. Clemend Nielsön. Christopher Nielsön. Thöger Nielsön. Christen Olluffsön. Otthe Thomeszön pr. Niels Pederszön M. Lauridtz Anderszön Laurberig. Christen Pederszön Viffuildh. Peder Simonszön Q. Knud Jensen Smerop. Christopher Danielszen pr. Christen Nielszen. Sörenn Ollesszön. Anders Anderszen. Söffren Mortensön. Niels Jenszen. Thomas Jenszön. Niels Poulszön pr. Severinus Mattzsön. Frandtz Henrichsszen. Jacob Bunisön pr. Lauritz Söffrensön. Carl Nielszön Friis. Peder Jensön Saxe. Nielsz Matzön Fog. Palli Pederssen pr. Jens Sörenszön Klimp. Knud Wogensön. Hans Jensön. Jens Oluffszön Waarde. Niels Christenszön Friis. Casparus Johannis Othon. pr. Petrus Petræus Mariagrius mpp. Petrus Fabiani W. Bredal: Peder Nielszen Rönning. Espen Rasmuszen Malling. Erich Holgerszön pr. Niels Jörgensz. Kattrup. Lucius Pederssön Græsse. Paulus Nicolai Brantzonius. Bartholus Petri Baidius. Christen Pederszön pr. Anders Nielszön Kare. Peder Mortensön. Erick Clemendssön. Jens Jenszön Holmb. Christen Jensön Snepdrup. Niels Holgerson. Hans Lauritzön pr. Melchior Jenszön. Olaus Canuti. Christen Nielszön. Jost Lauritzens. Söffren Pederszön Fabr. Hans Rasmusön. Christen Oluffszön. Peder Olluffszen. Peder Simensön. Laurittz Jenszen H. pr. Madtz Andersen. Anders Anderszen Viborg mpp. Manderup Christopherszön. Christen Erichsön pr. Berthell Jacobsön. Niels Christenszen. Poffuel Christensön. Anders Pederszen. Christen Jenson. Thöger Thomesön. Peder Söffrenszen Ö. pr. Söffren Hanssön. Jens Bredal. Jacob Holm. Niels Pedersen Alling. Sören Anderszen præp. Raszmus Sörennssön. Söffren Pedersz. Hans Anthoniiszön. Jens Matzön. Dinis Söffrenssön. Lauridtz Ernstsön. Kej Jenssön. Jens Jensön. Christen Sommer pr. Anders Mortenszön. Bernt Falenkamp. Christen Jacobszön. Jörgen Jörgensön. Oluff Jensön Jerlösz. Claus Christenszen Huering pr. Peder Rytter. Suend Christensön Niim.

Samszöe.

M. Hansz Svane præpositus in Samo Balt. Jens Bertelsen. Nielsz Jensön Bryde. Knud Friis.

I C lyde Underskrifterne:

Paa Kiöbenhaffn stads wegne:

Hans Nansen. Christoffer Hansön. Find Nielsenn. Peder Pedersen min hand. Niels Hanszen egen hand. Peder Pedersszen. Jacop Anderszen. Morten Michelszen. Bartholomæus Pedersen mpp. Claues Rauffn mppria. Henrich Jacobs. Wilhelm Fuiirenn. Fredrich Thureszen. H. Pederszen Klein mp. Hans Therckelszen mp. Christen Jenszen Beck. Lauridtz Pederszön Hesselberich. Neellsz Auchsen. Casper Grote. Albrecht Jtzen. Jörgen Hansen Raff. Johan Lehn. Peder Jacobszen Flenszborg. Johan Böeffke mp. Steffen von Eszen mp. Cordt Hinrich Mercker mp. Rasmus

Munch eghhdt. Detmer Böfeke. Peder Juell. Albrecht Duisseldorff. Johan Adolph Ernst. Strange Tröner. Seuerin Pedersen mp. Johan Stichman. Paul Förster. Augustinus Otte. Peder Riber. Claus Webo.

Paa Riibe stads wegne:

Carsten Thönnissen mppria. Jesper Hanszen mppria. Bagge Baggesen eh. Jörgen Hanszen. Carsten Sörenszen mpria. Jens Jespersön. Nielsz Pederszen Terphager. Jens Pedersen eghd. Jb Friisz.

Paa Christianshaffn stads wegne:

Hans Seurenszen. Hanns Johannszen. Hanns Jenszen. Madtz Sörensen egenhandt.

Paa Ottensee stads wegne:

Thomas Broderssen. Knud Jacobssen eh. Mads Hanszen egh. Peder Pedersön mpp. Clausz Frederichsszen. Erich Nielszen eghd. Jörgen Wichman mppria. Anton Ottesen. Mogens Jörgenszen ma. propria. Niels Christensen egen hand.

Paa Kiöge byes wegne:

Christenn Casperszenn mp. Detleff Bertram mppria. Erich Helmers. Oluff Sanderszen ehandt. Johan Katterbergh mpria. Jacob Pomeyer. Chrestenn Frandszen eghd.

Paa Helsingiör byes wegne:

Ewerdt Wiltfang. Johann Hannszen. Jacob Holgersön. Raszmus Regelsszen. Johann Krus. Hans Hansszön ehdt. Jörgen van Veelen. Dauid Meluin. Hans Jenszen mp. Gallasz Clauszenn.

Paa Nested byes wegne:

Peder Seyersszen mppa. Jens Aalborg egen handt. Rasmus Christenszen egen handt. Hanns Horneman mp. Oluff Christenszen eghd. Karsten Koch egen handt. Claus Jörgenszen Maller eghandth. Cordt Spemann egen haand.

Paa Slagelsze byes wegne:

Laursz Nielszen. Clemend Pedersszen. Heinrich Beyerstorff. Jens Knutzön. Hendrich Oluffszenn. Biörn Andersön. Anndersz Nielszen mp.

Paa Kallundborg byes wegne:

Anders Bendtzen eghd. J(ens) P(er) S(en). Jennsz Bonum mp. P. Madtzens eg. haandt. Stehen Hansszön ehandt. Olluff Jespersszön. Peder Trellundt. Gabriell Sandro. Christopher Braasch.

Paa Store Heding byes wegne:

Reinholt thor Schmede mppa. Christen Nielszen egen handt. Jensz Jenszen egen haandt. Petter Jörgensen egen haandt. Rasmus Andersen Mörck egen hand.

Paa Holbech byes wegne:

Herman Eggerszen. Peder Joenszen. Niellsz Niellszen. Erich Bagger mp. H. Lauridtzen mppria. Thames Christensen egen handtt. Claus Hansén egen hand. Niels Jörrensszen eghtt.

Paa Roeschild byes wegne:

Christen Steenszen. Herman Schröder mppria. Samuel Samuelszen egen handt. Hansz Richortsön egen handt. Hans Jenszen eh. Hans Jörgenszen eg. hand. Mogens Oszen egen haand. Jörgen Damianszen eghdt. Anders Andersen.

Paa Ringsted byes wegne:

Claus Paulszen eigen hanndt. Madtz Michelsen egen haandt. Mortten Hansszen egen haandt. Aaggæ Jensen egen hantt. Lauridz Pedersszen egen haand. Laurids Pouelsen egen haand.

Paa Corsöer byes wegne:

Casper Brand mpp. Jffuer Jffuerszen mpp. Hans Hanszen eghdt. Hans Jörgensszen eghd. Berndt Schnabell eigen handt. Hansz Erichszen eghdt.

Paa Slangerup byes wegne:

Hans Atke eghd. Lauridz Effuertsön egen hanndt. Christen Thornsen eg. hanndt. Hans Madszen egen handt. Hemming Rasmuszen egen haandt.

Paa Wordingborg byes wegne:

Baltzer Mathieszen egen haand. Andres Koch eghd. Rasmus Pedersen egen hanndt. Peder Nielsen egen handt. Hans Raszmuszen egen handt. Lauritz Jensen egen haandt.

Paa Prestöe byes wegne:

Christoffer Pedersen egenn handt. Niells Jörgenszen eegen handt. HHAB. Jörgen Erlandtzen egen handt. Lauers Skytte egen hand. Jacob Pedersen egen haandt.

Paa Stege byes wegne:

Madtz Hansenn mpr. Peder Christenszen ehdt. Giordt Træschomager mpp. Jens Hansen Hage eghd. Jens Clausszen eh.

Paa Skelschör byes wegne:

Annders Magenszen e. hannd. Hans Pouelsön eg. hand. Morten Pederszen egen handt. Peder Tausen egen hand. Daniel Clausen egen hand.

Paa Nyekiöbing i Aads herrit:

Dinus Anndersszönn eg. handt. Peder Hemmingsen egen handt. Andersz

Niellszen egen handt. Nichlads Gibson mppria. Niels Zanderszen eg. handt. Jens Hegelund eg. hand. Otte Nielszen mpp.

Paa Aalborg byes wegne:

Daniel Calou mppa. Henrich de Hemer. Chresten van Ginckell. Jacob Janssen van Dijstell mp. Peder Jesperszen. Marten Jenszen. Jens Chrestenszön. Hans Sehusenn. Bagge Lauridtzen.

Paa Wiiborg byes wegne:

Henrich Jenszen egen haandt. Christen Jacobszen egen hand. Niels Pedersszen Nipgardt eg. handt. Jensz Jbsszen eg. haandt. Jens Jörgensen e. hant. Hendrich Jörgenszen eg. handtt. Jens Anderszenn Bering eg. hand. Peder Jensen Biering mpa.

Paa Aarhuusz byes wegne:

Anders Lydichsen mppria. Chresten Jenssens eg. handt. Jens Hanszen e. hanndt. Andres Thomessen egen handt. Peder Söffrensen egen handt. Söffren Sörenszen egen handh. Madtz Wærn egen hand.

Paa Rannders byes wegne:

Madtzs Pauellsen eh. Jensz Bai egen hand. Mickell Thyggeszenn e. haandt. Madtz Hanszen egen haand. Nelsz Andersszen Vinter e. handt. Michell Söffrenszen eg. haandt.

Paa Horszenns byes wegne:

Jacheim Rodenborch e. handth. Knud Simenszen. Hansz Hanszen egien hand. Anders Nielszen Kollemort mpp. Johan Anderszen egen handt. Madtz Erichszen egen haandt. Gyde Pedersszen eghd.

Paa Wedel byes wegne:

Peder Jenszen, egen hannd. Söffren Pedersen egen hand. Hinnrich Grotte e. handt. Lauridtz Nielsszen egen haand. Öldrich Hermandszen eg. haandt.

Paa Lemwig byes wegne:

Peder Lang egen handt. Peder Trans egen handt. Jens Thrans egen handt. Bertel Martensen egen haandt. Mogens Berthilsszön egen handt. Peder Ylloffszen eg. handt. Christen Matzsen egen hand. Matz Gregerszen egen handt.

Paa Kolding byes wegne:

Morten Nielszen Panck mp. Niels Pedersen egen haandt. Hans Morthensszen egen haandt. Simen Andersön eg. haandt. Jensz Pederszen egen handt. Baltzer Nielszen mppria. Just Martenszen egh. Jens Nielszen Bögwad mp. Madtz Nielsen egen hand.

Paa Waarde byes wegne:

Lasz Jenssönn mppria. Christen Tarp. Therchell Thureszen mppria. Ennewold Jensen egen handt. Johan Busch. Jens M. R. mppria.

Paa Ringkiöbing:

Mogensz Olluffszön egen haand. Marten Pedersszön egen handt. Johann Vesselingk. Hansz Jensen mpp. Andersz Lauritzen mppa. Peder Jesperszen mpp. Jep Jepszen Therm ehandt. Jens Pederszen egen haant.

Paa Tidsted byes wegne:

Thomas Madsen egen handt. Michel Söffrenszen egen haandt. Peder Madzsen egen hand. Simen Jenszön egen handt. Morten Andersszön egen haand. Nielsz Jenszen egen hd. Dirich Willomssön egh. haand. Jens Pant egen hand. Mogens Nielsen egen handt. Jes Mattisen egen hand.

Paa Hiöring byes wegne:

Jacob Christensen eigen hand. Matz Chrestenszen egen handt. Peeder Nielszen eh. Tomesz Andersön mpp. Hans Andersen egen haandt. Peder Jensen Frost egen hand.

Paa Skiffue byes wegne:

Christen Thomeszen egen haandt. Wincke Gerdtszen egen handt. Erich Oelsszen eg. haand. Falk Jenssen egen hand. Peder Anderszen eghd. Peder Pederszen egen hand. Mikell Mikellsen eg. haand. Sören Jensen egen hand. Niels Nielszen egen handt.

Paa Grindaas byes wegne:

Peder Pedersszen e. haandt. Sören Lyckj e. hand. Jens Christenszen egen hand. Mads Madtsen egen handt. Pouell Simonszen e. haandh. Sören Nielsön Lund egen haand.

Paa Mariager byes wegne:

Hansz Nielszen Drostrup mp. Johan Kals eg. hand. Peder Bay. Nielsz Rasmusszen egen haandt. Hans Ottszen e. haandt.

Paa Holstebroe byes wegne:

Niels Söffrensen. Simen Skiötte egen handt. Jacob Fromb mppria. Jb Lasszen Rib egenn handt. Niels Milterszen egen haandtt.

Paa Skauffuen byes wegne:

Jörgen Laursen egen haandt. ℞. Niels Christensön Mus egen haand. Chresten Niellszen egen haand. Jensz Mickelszen egen haand.

Paa Hobroe byes wegne:

Christen Bering mpp. Jens Nielszen Bigum egen handt. Madz Nielsen egen handt. Christen Thordszen egen haandt. Lauridtz Anderszen egen haanndtt. Mortten Nielszen egen hand.

Paa Sæbye byes wegne:

Lauridtz Niellsön Ruus eg. hd. Andres Giedzmandt egen handt. Peder Anderszen egen haandt. Peder Christensen e. haand. Niels Söffrensön egen handt. Madtz Nielszen egen haandtt. Madtz Lauridsön egen haandt. Niels Gregerszön e. haandt.

Paa Nyekiöbing i Mors wegne:

Knudt Berentsen egen haandt. Hans Jenssen min egen handt. Lauridtz Christenszen eg. haand. Jacob Jenszen egen haandt. Hans Nielssön Waröe eghd. N. M. Sören Mortensön egen haand. Nielsz Nielszön Ersleff egen hand.

Paa Ebeltofft byes wegne:

Pouel Christensen egen hand. Lauridtz Rasmuszen eg. handt. Söffren Raszmuszön mappr. Jacob Nielszön Rentz mppra. Söffren Knudszen egen haand. Sören Sörensön egen hand.

Paa Nybors byes wegne:

Lamberdt Jensszen eg. haandt. Jens Madtzen mppria. Knud Wulff. Söffren Thomsen eg. hand. Niels Diensszen eg. hand. Hans Lercke mppria.

Paa Suenborg byes wegne:

Peder Lauritzen egen hand. Matz Lucaszen egen handt. Pouell Raszmuszen egen hand. Lauridtz Clauszen mppria. Peter Ballser Tollytz egen hantt.

Paa Bogense byes wegne:

Hans Jörgensszen. Christen Mickelszen mpria. Jensz Jenszen eghdt. Jens Rasmusön eg. haand.

Paa Medelfar byes wegne:

Hermandt Friis. Jörgen Vest eghd. Johan Borchefeldt mppria. Staffen Staffenszen egen haandt. Loerendtz Clauszen Bang mp. Hans Christenszen egen hand. Thomas Nielszen mp. Christen Madsen egen hand. Morten Poffuelsen egen hanndt.

Paa Rudkiöbing:

Jöeren Rasmussen egen handt. Olluff Nielszen egen hand. Jörgen Jörgensen eg. hand. Hans Niellszen eg. handt. Arent Franszen egen handt.

Paa Faaborg byes wegne:

Laueridtz Hansszen ehandtt. Lauridtz Hanszen eigen haandt. Jffuer Nielsen

egen haand. Jensz Söffrensen egen hanndt. A. P. Niells Thygeszen e. hand. Jurgen Pederszen egen handt.

Paa Aszens byes wegne:

Jens Clauszen egen haanndt. Jurgen Bang egen handt. Jens Nielsen mppria. Lauridtz Kyllingh egen handt. Christoffer Nielszen eghdt. J. Mouritzön. Anders Bangh egen handt.

Paa Kierteminde byes wegne:

Otto Poufuelsen eghd. Niels Hansen eghd. Lauridtz Hansszen B. e. hand. Hans Nielszen eghdt. Nielsz Wagenberg mpr. Hans Jakopsen egen hand.

Paa Nachschouff byes wegne:

Niels Nielsön egin handt. Peder Mortensszen mppria. Peder Oluffsszen. Thomasz Kruckauw. Jenns Jacobsszen. Hans Horn. Hans Jenszen egen hand. Anders Hamer. Peder Hansen. Diderich van Essen. Hans Pederszen egh. Hans Roesze mp. Samuell Clausön eg. handt. Rasmus Pederszen Blohm. Jensz Hanszen. Marcus Lauritzön mm. Hans Ollszen egen hand. Christoffer Scheffer.

Paa Mariboe byes wegne:

Jacob Jenszen e. haandt. Peder Hendrichszen egen haandh. Hillebrandt Hillebrandtzen eghd. Michell Jffuersen egen hand. Madtz Rasmuszen eg. handt.

Paa Rödbye byes wegne:

Michell Suendsen Winter ehandt. Jens Chrestensen eghd. Jenns Jenszen egen hand. Mads Pouelszön e. handh.

Paa Nysted byes wegne:

Mickell Pederszen eg. hanndt. Adtzer Risz eg. handt. Christen Thuszen egh. Matthias von Westen. Jffuer Nilszens eg. hand. Valentin Jostszen egen handt. Peder Christenszen egen haand.

Paa Saxkiöbing byes wegne:

Hendrich Hillebrandtz. Niells Mortenszen. Erick Hanszen egen hand. Morten Hillebransen.

Paa Nyekiöbing i Falster wegne:

Jörgen Lauridtzen Lunt mppria. Johan Hegerfeldt ehandt. Hanns Lange mppria. Casper Kieszewetter egen handt. Hilarius Heine egh.

Paa Stubkiöbing byes wegne:

Lauris Pedersen egen handt. Hans Andersön mpria. Hans Wolszen mpra. Jörgen Nielsön eghdt. Niels Monsen e. handt.

Paa Fredrichsodde byes wegne:

Olluff Hellesen eg. haandt. Jens Nielszen egenn haandt. Bunne Enuolsen egen haand. Jffuer Hanszen egen haandh. Jennsz Hannsszen Jull eghd.

31 b.

Souverainitetsakterne for Norge, Island og Færöerne, datt. 1661 7 August og 1662 28 Juli og 14 August[1].

Wii vnderskreffne dend stormegtigste höybaarne koning och herre her Friderich dend tredie Danmarchis, Norgis, Wendisz och Gottis koning, hertug vdi Sleszuig, Holsten, Stormarn och Dytmerschen, greffue vdi Oldenborg och Delmenhorst, woris allernaadigste herre och koning, hans tiennere och vndersaatter aff dend adelige[2] stand vdi Norgisz riige bekiender och giöre witterligtt for osz, woris arffuinger och effterkommere, at saasom woris medbrödre dend adelige[3] stand i Danmarck haffuer wed een sær acte foruden deris arffuehyldings[4] eed fuldkommeligen[5] forklarit och stadfest hans kongl. mayts arffue rettighed paa manlig och quinde linien[6] sampt des absolut souverainitet, saa haffue wj, som de der erkiende, at hans ko. ma. ey mindre for Norgis end for Danmarckis rige at bescherme[7] sine arffue fyrstendomme och lande, ja sit heele kongelig huusz, familie och kongelig person med störste tapperhed och forsictig omhue haffuer woffuit och opsat, osz ochsaa for dend welstand och conservation, wj nest Gud derwed haffuer erlangit och nyder, ey mindre hans kongl. may. forplichtet at were befunden end nogen anden des vndersaatter och derfore vnderdanigst eragtet det ey noch at were, at wj med störste glæde och fornöyelsze fornemme samme acte hans kongl. ma. i saa maader at were offererit och giffuit, mens end och for woris höyeste plict och schyldighed holdet det samme vdi ald vnderdanighed at præstere. Thj stadfeste oc bekreffte wj alle och een huer tillige med de andre dette riges stender[8] med dette woris obne breff höystbemte hans kongl. may.

---

[1] Trykt efter den af Norges Adel udstedte Akt (A), et Pergamentshefte in folio med Underskrifter og Segl i rödt Lak. Som Varianter meddeles de Afvigelser, som findes i de af Norges Gejstlighed (B), Norges Borgerskab og Almue (C), Island (D) og Færöerne (E) udstedte Akter af samme Slags, hvilke alle ere udstyrede som A, blot at C er indbunden i blaat Flöjelsbind. [2] B: geislige; C: borgelige. [3] B: geislige; C: borgelige. [4] C: arffuings hyldings. [5] D og E: hans tiennere indbyggere och vndersaatter paa Jisland (E: Feröe) giöre witterligt for os woris arffuinger och effterkommere at saasom höistbemelte hans mayt aff sambtlige Danmarckis och Norgis riiges stender wed een sær acte foruden deris arffue hyldings eed hafuer fuldkommeligen. [6] C og E: linie. [7] D og E: saa haffue wj som höystbemelte hans may. troe och lydige vndersaatte och som de der erkiende, at höistbemte hans mayt iche mindre for os end andre sine vndersaatte at beschierme. [8] D og E: tillige med de andre hans mayts troe vndersaatter.

som en absolut souverain och arffueherre hans arffuerettighed til Norgis rige[1] sampt alle iura majestatis, absolut regiering och alle regalia, som hans ko. may. och hans may. egte liffs arffuinger och deris[2] egte descendenter och effterkommere, saa lenge nogen deraff til er, paa manlige eller quinde[3] linien[4] er, vdi forbeneffnte acte[5] aff samptlige Danmarckis[6] riges stender er giffuit och offuerdragen. Herhoes renuncerer wj for osz, woris arffuinger och effterkommere alt det, som i woris forrige privilegier, landslowen, recessen och ordinantzen kand befindes at stride imoed jura majestatis eller billigen hentydes at were imoed bemte arffue rettighed, souverainitet och absolut regierinng, och loffue och tilsige wj for osz, woris arffuinger och effterkommere, at wj effter woris giorte arffuehyldings eed och plict hans kongl. may. saauelsom och hans kongl. mayts egte liffs arffuinger och deris egte effterkommende descendenter paa mandelig och quinde linien[7] wed denne dennem offuerdragne arffuerettighed imod en huer at maintenere och forsuare, liff, ære, goeds och blod med det kongelig huusz at wilde opsette och fra dette woris forset ey i nogen maader at wiige[8], langt mindre vnder nogen prætext eller prætention, huad naffn det och haffue kand, denne vdi beste form hans kongl. ma. och hans kongl. mayts[9] egte liffs arffuinger sampt deris egte descendenter[10] wed eed offuerdragne rettighed at anfecte eller turbere heller vdj nogen forsambling at were, vdi huilchen herimoed schulle tallisz eller handlis, mens langt meere, naar imod forhaabning sligt sig schulle tildrage, saadant vden nogen persons anseelsze woris allernaadigste herre och koning at obenbare. Efftersom och hans kongl. may. aff synderlig kongelig gunst och naade sig naadigst haffuer erklerit, at jus primogenituræ her[11] i Norge saauelsom i Danmarck wed dend kongelig arff-succession schal[12] oprettis och begge kongerigerne hereffter ingenlunde deelis eller nogit deraff dismembreris, mens de andre hans ko. ma. egte liffs arffuinger och descendenter aarligen med en wisze summa penge til deris reputerlig vnderhold affleggis, och Norgis tillige med Danmarckis riges securitet och forsuar er til hans kongl. mayt och hans kongl. mayts egte liffs arffuinger och effterkommere egte descendenter derisz naadigste disposition alleene hensat och offuerdragen, saa stille wj i hans kongl. may. egen[13] naadigste willie icke alleeniste, huorledisz regieringen hereffter schal anstillis, mens end ochsaa successionen saauel paa manlige som quinde[14] linie effter dödelig affgang (huilchen Gud allermegtigste naadeligen lenge wilde forbyde) bequemmeligst kand forsiunes, saa ochsaa huorledisz det schal forholdis, naar nogen

---

[1] D og E: hans arffuerettighed til Jiszland (E: Feröe) och des vnderliggendisz insuler och öer. [2] deris mangler i B. [3] D og E: quindlige. [4] C og E: linie. [5] E: pacta. [6] D og E tilföjer: och Norgis. [7] C: linie. [8] C ved en Skrivfejl: wille. [9] „hans kongl. mayts" mangler i D. [10] E: hans kongl. ma. samt egte liffs arfuinger och egte descendenter. [11] her mangler i D og E. [12] D: schulle. [13] hans og egen mangler i B. [14] B, C, D og E: quindelig.

minorennitet aff hans ko. mayts egte liffs arffuinger och descendenter i fremtiden vdi regieringen sig schulle tildrage, huilchen disposition och sidste willie schal were osz[1], woris arffuinger och posteritet som een fundamental low och offentlig forordning och aff osz i ald vnderdanighed med alle sine clausuler, formedelst dend wed eed aff osz allereede bekrefftet arffuehylding, blifue effterkommet, saa at hans kongl. ma. och hans kongl. mayts egte liffs arffuinger och effterkommere egte descendenter vdi ingen[2] maader enten himmelig eller obenbarlig vdi deris arffueregierings possession aff osz, woris arffuinger och posteritet schal bliffue turberit, mens langt meere imod alle och een huer, huem det och were kunde, vdlendisch och indlendisch, som imod hans kongl. mayt, hans kongl. mayts egte liffs arffuinger och descendenter, saauelsom denne offtbemelte arffuerettighed schulle handle eller talle, med liff och leffnit, goeds och blod troeligen handtheffue och forsuare, fra huilchen schyldighed osz, woris arffuinger och effterkommere ingen wenschab, ey heller[3] findschaff, fryct och fare, gaffn och schade, had, affuind eller nogen mennischelig list och aarsage vdi ringeste maader schal affwende. At dette forschreffne aff osz ale och een huer saauelsom woris arffuinger och effterkommere vden ald suig och argelist vdi alle sine puncter och artichler holdisz och effterkommis skal, desz til witterlighed och ydermeere forsichring haffuer wj dette med egne hender vnderschreffuit och med woris signeter bekrefftet. Skeed vdi Christiania dend 7 Augustj anno 1661[4].

Offue Bielcke.

Preben vonn Ahnen eh. H. Belov. Paa min egen och velb. Oluff Rytters veigne Reichwein mp. H. W. Rosenvinge mppria. Otte Schade mpp. C. Fridrich von Gerstorff mpp. Johan Friedrich Marschalck. Brostrop Gedde mppa. Knud Schinckell egen handt. Tönne Huitfeld mp. Hans Bilcke egen hand. Peder Bagge mppa. Knudt von Hadelln mpp. Johann Richardt von Buchwaldt. Offue Kragh egen handt. Ennewolldt Skachtauell.

Istedetfor disse Underskrifter har B följende:

Ehrich Andersön Bredal superintendent ofver Trundhiems stift. Henning Stochflet superintendent offer Christiania stigt mp. Jens Pederszön Schelderup superintendent offuer Bergen stifft mm. Christen P. Schioldborg ss. theol. lect. oc cantor capituli Nidrosiensis. Christianus Nicolai ss. th. lect. in gymn. Christianiensi et canonicus. Arnoldus Johannis de Fine rector et canonicus Bergensis, pastor Hammer et vice

---

[1] B og D tilföje: och. [2] D og E: ey vdi nogen. [3] Istedetfor ey heller har C: eller. [4] D: vdi Jszland paa Koppewogs tingstad dend 28 Julij anno 1662. E: vdi Feröe i Thoershauffn paa een sat laugting dend 14 Avgusti anno 1662.

præpos. Joannes Hiermannus ss. th. lector et canonicus Stavangriensis. Oluff Christophersön canonicus et diaconus div. virg. Nidros. mppria. Severinus Udbinæus sch. rector et canonicus. Abraham Jörgensen Tysnensis pastor et præp. Salvinus Thomæ Odrenes: pastor Öyestadiensis et præpositus Nedenesensis. Steen Hansen pastor j Örckedal præpositus. Chilianus L. Stubæus super. Romerigij præpositus. Petrus Finde Fördensis pastor et præposit. Zacharias Jonæ Scanchius pastor Sillegiord et præpositus Skatlandiæ. Steen Evens. pastor till Meldall. Jessenus Matthiæ eccl. Schienensis past. et præpositus. Johannes Johannis pastor ecclesiæ Wigörensis vice præp. Hardangriensis. Christiernus Benedicti pastor Agvoldznæs et præpositus Carmsundensis. P. Albertinus mm. Guds ords tiener paa Strinden. Jvarus Petr. Adolphus eccles. Fronensis pastor et relig. præpositus. Joannes Samuelis Buggæus pastor Legangriensis vice-præp. Sognensis. Samuel Olaï Mandalinus, Hellelandensis pastoris vicarius, ephorus verbi divini apud Hefskestadenses. Hans Oluffsön Breier pastor Acheröens: et præpositus Rumsdalens: Janus Andreæ pastor Enebachensium et præpositus. Johannes Petri comminister till Ousz gielld. Paulus Petri Windius pastor Hierdalinus in Thilemarchia superiori. Claus Bennedictz Fris pastor Gryttensis. Severinus Nicolai pastor Rachestadiensis et præpositus. Lytychius Joh: Ovensted pastor Lindaas: Benedictus Petri Arndalinus Crestadensium pastor. Jens Mogensön Heedal pastor till Aafiord och præpositus Fossensis. Augustinus Ambrosii pastor Waalensis et præpositus prov: Twns: Christophorus P. Hjermannus pastor Borgensis et vice præpos. Sudmariæ. Biorno Christiernj pastor Reinesöensis et vice-præp. tractus Stavangr. Petrus Martinj Blanche pastor in Örieland. Niels Thomeszön pastor paa Tofften oc præpositus offuer Hadelands proustie. Absolon Jörgenssön pastor Invig: et vice-præp: Nordfiordensis. Esaias Johannis Bussus pastor Sættersdallensis et vice præpositus Raabygdelav. Raphael Matzen Lund pastor til Skogn oc vice-præpositus offuer Indherrit. Evenus Borderi past. Leuthensium et præp. in Hedemarchia. Petrus Olai Svegnius pastor Storensis. Theophilus Jonæ Scanchius pastor ecclesiæ Egersundensis et vice præpositus mm. Jffver Oluffsön pastor till Lexvigen. Niels Trugelsön pastor ecclesiæ Fridericistadnesis præpositus udi Nedre Borgesyssels prouffstie. Andreas Johannis Grytten pastor Holmedal. Laurentius Samuelis L. pastor Böensis. Jacob Olufsen vice præpositus Nordmörensis och vice pastor Qværnesius. Thue Auhesszön pastor paa Wang och præpositus offuer Wallers och Halllingdalens proffusti. Johannes Andreæ H. K. v. pastor Hæröensis. Andreas Nicolaj pastor Christiansand: mm. Johannes N. Tausanus pastor Tingvoldensis. Christopher Trugelszön pastor ecclesiæ Hedrumensis vice præpositus Brunlaugensis et Nummedalensis. Petrus Ananiæ Bairus past: Sellöens: Laurentius Bernhardi Sysenvindius pastor Timensis et vice præpos. Jatriensis. Niels Michelsön Arctander vice

præpositus et pastor Neröensis j Nummedall. Lauritz Carelsen pastor thill Hoffs præstegielld i Thönsberg lhen. Joannes Paulinus Alstrupius vice-pastor Ourschogiensis. Ptolemæus Olaj Fuglang comminister Byglandensis. Jon Nielson Todal vice præpositus ofver Helgeland oc pastor til Rödöen. Johann. Stochmand pastor Stochiensis. Jonas Erasmius pastor Lærdalensis mm. Joannes Simonis Morsinus pastor eccles. Hielmelandiensis et vice-præpositus districtus Rygefylcke sssm. Oluf Augustinisön vice-præpositus ofver Salten oc vice-pastor til Lödingenn. Hans Lauritzön Pastor till Töndsett i Österdallen. Olaus Georgij Meselius pastor in Laurdal. Nielsz Jörgensön vice præpositus offuer Loffoden och vester Aalen och pastor paa Anden: Claus Borch pastor in Elverumb. Christen Laursön vice-præpositus i Tromsöen och Senien. Niels Gram pastor i Land. Oloff Christoph: pastor Skifftvedens: Andreas P. Hejde ecclesiarum Strömensium pastor. Oluff Evenszön pastor paa Gierdrum. Anders Hammer pastor paa Gran. Bastian Clausön Stab: pastor ecclesiar: Skitzmoens: Brede Hammer pastor Aggersh: Nicolaus Musænius pastor paa Trögstadt. Oluff Nielszön Krog pastor paa Hvaleröe. Madtz Berthelszön Giszell vice-pastor till Gudtzdael i Guldbrandtzdalen. Jsaacus Abrahami pastor paa Adsche. Canutus Georgii Winttherus pastor Rollogiensis apud Naumedalinos. Claudius Georgii pastor till Drangedall. Anders Madtzönn pastor i Öjer vdj Gulbr: Michell Pederszön Escholt pastor udi Vaaler sogn udi Mosze fogderj. Christopher Jensszön pastor ecclesiæ Fættensium. Nomine dn. Nicolai Halvardi pastoris Gierpensis subscribit Jessenus Matthiæ ecclesiæ Schienenis pastor et inferioris Tellemarchiæ et agri Bamlensis præpositus.

I C lyde Underskrifterne saaledes:

Peder Lauridtzen laugmand vdj Tunsberg. Hans Hanszen laugm: i Bergen. Nellsz Ebbeszen lowmand j Stauanger. Vittikind Hus laugmand j Christiania. Lauridtz Andersszen laugmand paa Augdesiiden. Rasmus Anderssön laugmand j Schien. Hansz Mortenszen Weszling lau man i Trundhiem. Abszalon Beyer lagmand i Fredrichstad. J. Bang laugmand i Opland.

Paa Christianiæ byes wegne:

Hans Eggertsszen borgemester eghandt. Niels Lauritzön borgemester. Mortten Lauridtzen raadmand ehaandt. Olluff Benzön egenn handt.

Paa Bergen byes wegne:

Offue Jenszen borgemester wdj Bergen. Herman Garman raadmand ibd. eghd. Christen Hanszen raadmand i Bergen mp. Hans Zielingk. Hendrich Vesszel egen handth.

Paa Trundhiems byes wegne:

Lauridtz Bastianszen borgemester vdj Thrundhiemb eghd. Jörgen Nielszen raadtmandt ibd. Mortenn Lauridtzen raad: ehd. Peder Lauridtzönn Schiffue eghd. Marcus Jacobsen Angell mpria.

Paa Tönszberg byesz weigne:

Anders Madszen burgemester vdi Tönsberg mm. Mogens Henrichsszen raadm: eghd. Jffuer Madtsen raadmand eghdt. Kiell Erichszen egen hanndt. Mattis Lauritzszen egen handt.

Paa Stavanger byess weigne:

Severin Perszen G. burgemester vdj Staffangher eghdt. Bentt Suendsen raadmand eghd. Jacob Thommeszen Huas raadmandt ehaandt. Mickell Christofferszenn eegenn hanndt.

Paa Frederichstad byes vegne:

Offue Anderszön raadmandt. Thommes Olluffsen raadmandt. Niels Nielsszen eg. hanndt.

Paa Skeen byes vegne:

Peder Jenszen borgemester. Offue Anderszen raadmand mppria. Olluff Niellszön raadmand. Jacob Jacobszen ehdt. Marcusz Helmersz mp.

Paa Christianszandz biudz vegne:

Lauritz Christenszen borgemester j Christiansand. Söffrenn Nielsszen raadmandt. Andersz Thönnesszön raadmand. Lauridtz Laueszen eghd. Werner Nielszen eghaandh.

Dend souverain och absolut arffue regiering, som offuenskrefne acte indeholder och om formelder, loffuer och tilsiger wj sambtlige almuens deputerte i Norgis riige for osz sielff sambt dend meenige almue, effter huis fuldmagt wj arffue hyldings eden afflagt haffue, saa och for woris fellis effterkommere och arffuinger i alle maader at schulle och wilde were och euindeligen forblifue vndergifuen, huilchet wj och derfore bekreffte med woris vnderschrifuelsze, boemercher och zigneter. Datum Christiania utsupra.

Herefter følge 408 Underskrifter og Segl af Almuens Fuldmægtige (144 fra Aggershus Len med underliggende Smaalen, 9 fra Brunlaug Len, 14 fra Tönsberg Len, 20 fra Bradsberg Len, 20 fra Augdesidens Len, 23 fra Stavanger Len, 88 fra Bergenhus Len, 70 fra Throndhjems Len, 20 fra Nordlandene).

I D lyde Underskrifterne:

Brunolfus Svenonius R. episc. Scalholtinus mppria. Sigurdus Ottonis mp. Jonas Jonæ mp. Thorleifus Jonæ mppria. Trebonius Jonas mpp. Einarus Illugius mpp. Theodorus Jonas mpp. Jonas David mpp. Arnas Halthorius mpp. Sigurður Jonszon med eiginn hende. Alfuerus Jonas mpp. Thorkel Arngrimszonn Widal mpp. Halldor Jonszon ehd. Grimerus Bergsuein manu propria. Hallgrimus Petræus mpp. Jonas Olaus. Paulus Gunnarius. Gislaus Bardi. Magnus Jonæ. Asgeirus Eneri mp. Magnus Pavli mp. Joseph Lopterus mpp. Gudmundus Biarnæ mppia. Trebonius Jonæ mpp. Biornus Stephani mpp. Hallkelus Stephani mppa. Sniolfus Einarij manu propria. Bernhardus Svenonjus manu propria. Ketellus Heliodori mppria. Eirecus Wigfusonius mppria. Helgo Grimi mpp.

Gislaus Thorlacius dioecesis Holensis superattendens mpria. Olaus Hallsonjus mp. Sculo Thorlacius mm. Erlendus Olavius mm. Gunlogus Sigvarthus mm. Gislaus Brynulfi. Einhardus Thorstenius mp. Schulo Magni mp. Bernhardus Hallerus mp. Thorlacus Olaus mp. Thorareñ Jonszon mpp. Gunnar Biornzson mpp. Thorwardur Olaffs son med eiginn hendi.

Arne Oddzsz meh. Benedicht Halldörszon meh. Bjarne Peturszön eh. Gysle Magnuszon eh. Haakon Thorsteinszon eh. Thorsteinn Thorleiffszon eh. Thorkell Gudmundszon eh. Magnus Jonson eh. Dade Jonszon mp. Thorfi Erlendz son. Hallgrymur Magnvs son meh. Oláfur Jonsson meh. Thorleiffur Kortszon eh. Eggert Bjornszon meh. Sigurdur Jönszon eh. Biorn Palszon eh. Einar Thorsteinnsson eh. Hrolfur Sugurdsson eh. Biorn Magnuson. Jon Runolffszon ehi. Marchus Snæbjörnszön eh. Paal Gijslaszon meh. Nichulas Thormodszon meh. Jsleyfur Magnessz meh. Gudmundur Torfaszon meh. Bárdur Gysla son med eiginn hd. Magnus Kortsson eh. Einar Oddsz. Þórdar Ormsson meh. Jón Sigurds-son meh. Wigfus Jónszon meh. Thomas Biarnason meh. Magnus Olafz son meh. Jon Jon son med eigin hñdj. Sigurdur Arnason meh. Kári Eirekz son meh. Magnus Jonsz. Sigurdur Jonszon eh. Teitvr Þordar son meh. Petur Einarszon eh. Magnus Einarszon eh. Benedict Thortssz meh. Ormur Jonszon meh. Jón Steiinþórson ehand. Jon Biorns son meh. Gudmundur Gyslaszon eh. Olafur Eyolfssz eh. Jon Halldorssz meh. Jon Þorkielzson meh. Þordur Ellenndsson meh. Marchus Olafszon meh. Jon Jonszon eh. Arne Dadason eh. Gudmundur Arnason meh. Oddur Þorleiffzson meh. Finnur Jónsson meh. Jon Gunlaugszon meh. Thorlákur Þordarson meh. Sigurdur Jonsson meh. Palne Hinrikson eh. Hakon Arnason eh. Biarne Eyrikszon meh. Jon Arnason meh. Biarnj Tyrfingson meh. Arnj Olafsszon meh.

I E lyde Underekrifterne:

Hans Gabrielsz Miteus provist paa Ferrö. Oluff Botelfsz sogneprest vdi Wogö ch. Peder Heliszön Vib: sogneprest udi Österöe. Jonas Mickelssz Feröe sogneprest udi Qvievig. Lucas Jacobsön Debes sognepræst udi Thorshauffn. Daniell Michelsen Feroe medtienere udi ordet udi Norderöe. Joen Pauelszön laugmand paa Ferröe. Niels Jacobsz suoren landtz skriffuer paa Feröe. Samuel Mickelsszön sysszelmand j Österöe. Augustinisz Lydersen sysszel mand i Strömö. Tohmas Joenssön sisel man j Sanö. Joen Heinesön sysszelmand j Vagöe. Berendt Jacobsön. Jacob Zacariasön. Peder Simensön. Andersz Simonsszön. Nijlls Anttonijszön. Ole Pedersön. Hendrick Justiniiszon. Joen Heinesen. Torluff Joensön. Lyder Augustinisen. Christopher Affsalonsön. Hans Hansön. Johenns Justinsön. Thomas Poffuelszen. Joen Simenszen. Joen Jszachszen. Johannesz Jacobsön. Antonius Jonsszen. Joen Joenszön. Soffren Rasmuson. Joen Joenson. Joen Pederszön. Dauid Nielszen. Joen Pederson. Zacharies Jacobszen. Jacop Danielsen. Abram Abramszen. Jorgen Hansön egen handt. Joen Josepsön egen h.